

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 01569

13 DERTSEYLUNGEN

Rosa Palatnik

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

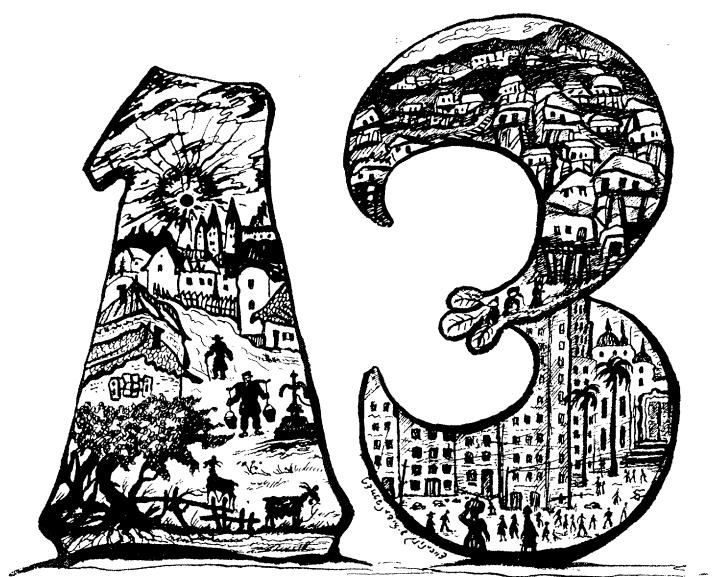
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

רְאֵזָה פָּגָלָטָנִיק

דַּעֲלַפְתִּירְיָה לִינְגָצָן

RIO DE JANEIRO — BRASIL — 1961

רָנוּ פָּלָטְנִיק

(שָׁאַפְּרָן)

דריינֶן דערצִילוֹנְגָּעָן

וועגן אלע ענינים וואס זיין
שייך דעדאזיקן בור — זיך
ווענדן צו

Rosa Palatnik

R. Domingos Ferreira, 92, apt. 901

Copacabana — Rio

מיין טיפסן דענק דעם חבר
צבי יתומ פארן דערמונגעטן
דאס דערשינען פונעם דאיזיך
בוז.

נאכָן אַרוּסְנָעָמָעַן דִּי הַוּצָאָות, גִּיט
די הַכְּנָסָה פּוֹנָעָם דָּזְיָקָן בָּרוֹךְ פָּאָרָן
"קוֹלְטוֹר אָוָן שְׁרֵיְבָּעָרְ-קְרִיְּזָ" אֵין
רִיאָ דָעַ זְשָׁאָנִירָא.

אַיִן הָאַלְמָן :

26	"לייעושאליקעס"
36	א פליושענער פרוכת
57	געשפילט אין דרייזל
68	חזקה
76	אמאטארן-טעאטער אין שטעהטל
86	מיין טאטע
98	א פורדים-מלכה
106	"גרינס אויפֿ שבעות"
116	גורל פון א פיאנערין
128	דורך א פענץטער
136	ニיטל-ביימער
144	מאקומבא
158	יורדים

אין אָוּנִיקָן פְּרִימָאָרְגָּנוֹ

במקום א הדרמה

געעפנט דיאויגה, געוזן מײַנְג אָרֶאָפֶגֶל אָזֶטוּ וּוּנְעַצְיָאנְגָעַס. ווי אַ ברִיטָע לִיְטָע
מייט זילבער-שטאָפֶלְעָן, דורך וועלכָע אַטְלָאָסָעָנָע סְטָעָנָגָעָס לֵיְגָן זיך אויס אָרוֹפָן זֶה
וַיְכוֹן בָּאָדָן, ווי אָוּסְטָגָעָשְׁפְּרִיטָע טְלוּתִים מִיט גַּעַהְאָפְטָעָנָע עֲטָרוֹת ...
כַּהָּאָב אָוּפְגָעָהָוִין דִּי רָאַלְעַטָּן, זילבער-שְׁטָרָאָלָן פָּאָרְבָּלְעָנְדָן מִין דָּאַיהָ. אָ
פִּיעָר-לְאָוֹעָ אַיְן מִין צִימָעָר, אָוִיכָּפָדְעָ אַוְיָפָן מַעְבָּל אָוֹן מִיךְ אִינְגָאנְצָן אִינְגָעָיָ
הַילְט אַיְן הִיְסָע, גַּלְעַנְדִּיקָע זָוָן-כּוֹוָלִיעָס ...
איַן אָזָא טָאגָה האָב לִיב צַו זָעָן דָּעַם שְׂטִילָן פְּלִירָט פָּוּן וּוּאָסְעָרְ-בִּיטָּהָן, וּוּאָס יִמְ-
כּוֹוָלִיעָס לֵיְגָן אויס אָוִיכָּפָדְעָ דִּי בְּרָעָגָעָס. ווי אָוּוִיס-זְוִילְדָן גַּעַפְלָאָנָץ, וּוּאָס לְעַבְטָ אָ
רְגָעָ אָוֹן וּוּעָרָט פָּאָרְשָׁלְוָנָגָעָן פָּוּן דִּי מִילְיאָנָעָן-מִילְיאָסָן-זְעַמְדָעָלָעָ ...
אָשְׁפָאָצִיךְ פָּוּן מִין שְׁטוּבָ צַו דִּי יִ-בְּרָעָגָעָס גַּעַמְט לְעַרְךָ פָּוּן דָּרְיִי בֵּין פִּינָּ
מִינּוֹתָן.
אוֹף מִין צַעַשְׁטָרָאָלְטָעָר גָּאָס, זילבער פָּוּן הִימָּלָה, גָּאָלָד פָּוּן דִּי שְׁוִידְ-פָּעָנְצָטָעָר
פָּלָاطִינָע טְעִפְכָּעָר אוֹף דִּי בַּרְיָקָן אָוֹן זִיסְעָר פִּיגִיל-גַּעַצְוּוֹתְשָׁעָר אוֹף פָּאָלְמָעָס אָוֹן
קָאָקְטוֹס-בִּימָעָר.

מִין גָּאנְג אַיְן האָפְעָרְדִּיק, סְזְוִילְט זיך אָפִילְוָ אָונְטָעָרְבָּרוּמָעָן אָ נִיגְוָנְדָל. אָט
אוֹיָהָט גַּעַמְזָעָט אוֹיסְטוֹעָן דָּעַר עַדְשָׁטָעָר טָאגָה זָעָן גָּאָט הָט גַּעַזְגָּט דָּעַם בָּאָרִים-
טָן כִּי טָובָ”.

דָּעַר טָאגָ אַיְזָ פּוֹל מִיט רִיִּיךְ, דִּי פְּלִיְיכְּנְדִּיקָע זָוָן קוֹוִיקָט זיך מִיט אִיר אִינְגָעָנָעָר
שִׁיְין, לעַקְטָ אָוִיכָּפָדְעָ וּוּעָנָט אָוֹן דָּעְכָּעָר, אִיר אִינְגָן גָּאָלָד. צְעַבְלִיטָע בִּימָעָר פָּעָרְלָעָן מִיט
פְּרִישָׁן טָוִי אָוֹן מִיט זִיסְעָ רִיחָות פָּוּן וּוּיסְעָן יַאֲשָׁמְיָעָן.

נָאָעָנָט, בִּים אָרִיבָעָרְגִּיָּן דָּעַם שָׁאָסִי, בֵּין אַהֲלָב צַעַפְנָטָן טָוִיעָר, אִיבָּעָרָ

שרעקט מיד אַ קאָקעטישער שפֿרונג פֿון אַ ברײַן הִינטעלע, טענצעל טְגִירִינְג אוּף אַידֶע
הוֹיכָע פִּיסְלָעַךְ, וּוֹאָרֶפֶט עַלְיאָסְטִישׁ מִיטָּן שְׂמָלָעַ עַקְעָלָעַ אָוּן האָט קַעְנְטִיק שְׂטָארָק
הָנָאָה פּוֹנוּם אַרוּיסְגַּבְעָנָעַ זִיךְ פֿון אַיר הִינְטִישָׁן-שְׂטִיגָּל, זִיךְ וּוֹילְ מַסְתָּהָאָ אַרְיךְ אַבְּיָ-
סְּעַלְעַ גַּעֲנִימָן פּוֹנוּם צְעֻזְוִיקָּטָן דְּרוֹסְטָן, כָּאָפְּן אַ טְעַנְצָל, אַ יָּאָגָּ אַ שְׁפִּילְ מִיטְ אַירָסְ אַ
פְּרִינְטְעָלָעַ

שְׂטִיעָן מִיר בִּידָע, אַיךְ אָוּן דָּאָס הִינְטְעָלָע, וּוֹאָרטָן גַּעֲדָלְדִּיק, אַז דָּעַר רְוִיטָעָר
סִינְגָּאָל זָאָל זִיךְ פָּאָרוֹאָנְדָלָעַ אֵין גְּרִין, כְּדִי וּוֹאָס גִּכְעָר שְׂוִין צַוְּיַין אוּף יָעָנָעָר
זַיְיט — פְּרָאיָע

אֵין אַ מְוַלְּדִיקָעָר שְׁעה, צְוַויִּי שְׂוֹרוֹת אַטְּאָמָּאָבִילָן שְׁטָעָלָן זִיךְ אַפְּ פֿון בִּידָע זַיְ-
טָן, וּוֹאָרטָן, אַז אַיךְ, אָוּן הַוְּנְדָעָטָעָר אַנְדָעָרָע, מִיטָּן הִינְטְעָלָע בְּרָאָשׁ וְאָלָו בְּשָׁלִיטָם
אַרְיבְּעָרְגִּינוּן, וּוֹאָרָעָם דָּעַר רְוִיטָעָר "מֶלֶךְ-הַמְּאוֹת" - סִינְגָּאָל, וּוֹעַט אוּף קִינְגָּעָם דָּא נִישָׁט
צַוְּיַין זַיְיט ... גַּיְעָן מִיר אַלְעָ אַינְאִינְגָּעָם. בְּלִוְיָזָן דָּאָס שִׁינְגָּע, בְּרִוְיָגָע הִינְטְעָלָע, מִיטָּן
לוֹסְטִיקָן גַּעֲנָגָל אָוּן אַרְוִיסְגַּעַשְׁטָעָקָטָן צִינְגָּל, הָאָט צִיטָט; אַ דְּרִיְידָל אַהֲןָ, אַ גַּעֲנָגָל
אַחָעָר, אֵין דָעַר לְעַצְטָעָר רְגָע חַרְטָא גַּעֲרָקָאָן אַרְיָפָן גַּאנְצָן עַסְק... אָוּן אָפְשָׁר זִיךְ גַּאֲרָ-
דָּעָרָמָאנְט אֵין זַיְין הַפְּקָרְדִּיקָן "שְׁפָאַצְּרָעָלָע" אַנְעָם וּוֹיסְטָן פֿון זַיְינָע בְּאַלְעָבָטִים? —
אַ גִּכְעָר שְׂפֿרָונָג אוּףְ צְרוּיקָק, פּוֹנְקָט אֵין יָעָנָעָמָעָנָט, וּוֹעֵן סְהָאָט אַוְיָגְעָפְלָאָמָט
דָּעַם "טִיְיוֹולָס רְוִיטָע אִיגָּל"

אַ האַלְבָעָ רְגָע בְּלִוְיָזָן אָוּן, נִישָׁט נָאָר דָעַר סִינְגָּאָל אֵין רְוִיט גַּעֲוָאָרָן, נָאָר אַיךְ
אַ האַלְבָעָ בְּרוּקָ, אַ האַלְבָעָ לְאַמְפָ פֿון אַגְּנָצְן "קָאָדְילָאָק", אַ שְׁטִיקָ וּוֹיִסְעָ וּוֹאָנטָן אָוּן
דָּאָס בְּרִוְיָגָע הִינְטְעָלָע, גְּלִיְיךְ סְיוֹאָלָט אֵין דָעַר האַלְבָעָ רְגָע אַגְּנָצְעָ בְּלוֹט-בָּאָד גַּע-
נוּמָעָן... דִּי אַיְינְגַעְשְׁטִילְטָעָ בְּאוּעוֹגָנוֹג הָאָט גַּעֲנוּמָעָן אַזְוִי לְאָנָגָה, וּוֹיפְלָסְהָאָט גַּעֲדוּירָטָ-
דָּאָס בְּאַזְיִיטִיקָן סְטִיקָלָ פְּאַרְבְּלוֹטִיקָטָעָ פְּעָלָ, סְבִּיסָל צְעַדְרוֹיְבְּלָט-פְּלִיאִישָׁ מִיטָּן דִּי צָעָ-
מָאָרְשָׁטָע בְּיִנְדָעָלָע

* * *

* * *

דִּי הַיְץ אֵין נָאָעָנָט צַוְּיַין. שְׁלַאָנָקָע דָאָמָעָן, הוֹיכָע מְעֻנָּר, צְעַפְיַעַשְׁטַשְׁעַטָּע קִינְ-
דָעַר, אַלְעָ אֵין אָדָם יְחוּהָסְ קָאָסְטִיּוּמָעָן, אַיְילָן זִיךְ צַוְּיַין זְיִיעָרָע גַּלְעַנְדִּיקָע לְיִיבָעָר
אֵין דִּי מְחַיהַיְדִיקָע כּוֹאָלִיעָס... בִּיְמִים יִם זַעַנְעָן אַלְעָ גְּלִיכָּע מִיחָתִים... דָעַם אַרְעָמָעָן

נעגurses בראנזענע פלייצעם. דער צעפאטלאטער נעגערטעס ציערעהנע בריםטען, דער וויסס-ראזונער-קערפער פון גראצייעזע "סעניארייטאס" — אלע גלייך — נאקטע... פלוצים א געזעמל אויפן זאמד, מענטשן לויפן זיך צענויף, שאפן א רעדל, קוקן מיטן גראטען ניגיר. ווי אן אויסגעפאשטער פארטוגען, מיט פארדרייטע שטייפע וואנטצעלעך, קאמאנדעוווט מיט א קלין, אויסגעמאגערט מאלפעלע, מיט גראיסע אויע-רין, א לענגעכדייך פנימל און קלינינע, בלישטשענדיקע אייגעלעך. ארום דעם מאלפע-לעם ברײיטע פיסקל, גיסט זיך אביסל וויסע סלינינע, וואס קומט פון איר כסדרידיקן זשאמוזשען קלינינע ניסעלעך, מיט וועלכע דער פארטוגען האלט איר אין איין קעכ לעען... אט דאס דָזּוֹיקָעּ קלינינע באשעפֿעַנִּישְׁלָהּ, פֶּאֲרַשְׁתִּיתְיִם יַעֲדֵר וּוְאוֹנָק, יַעֲדֵר וּוְאוֹרָט און יעדן באגער פון איר געטראיען "שפּֿיְעַרְיָרְךָ..." זי פָּאַלְגְּט אַוִּיס אַלְעַז זִינְעַז פָּאַרְלָאָן-גען און — באפעלן... און דער באלאבאס איבערן מאלפעלעם שטיקל-לעבן פָּאַרְיָר מאנט בלויין אין אינץיקע בקשה, ער וויל — און באפעלט. זיך גלעטן מיט אירע וויבע לאפקעליך די אלע אַרְמוֹשְׁתִּיעַנְדִּיקָעּ מענטשן, זיך אַרְוִיפְּבָאָפָּן אַוִּיך זיעערע אַקְסְּלָעָן, צערטלען מיט איר זִידְזְּהַאֲרִיקְ-פְּנִימְלָהּ די נאקטען לִיבְעָדָר, זיך נִיא-בען און זיעערע האַרְיָקָעּ בריסטען און דערבי עפָּעָס בעטלען מיט אירע טרויעריך רהמנות-אייגן... בעטלען איזי לאנג, בי אַפְּאַרְיָן-בָּאַנְקָנָאַטָּלָעָן ווועט אַרְיִינְפָּאָלָן צו איר אין פִּסְקָל... דערפָּאָר טוישט דער פֶּאֲרַטְוֹגָעָן זיך מיטן מאלפעלע — זיך אִים, דאס "פָּאַפְּרִיעָלָעָן", ער איר — אַפְּאָר נִיסְעָלָעָן... סִאָהָאנְדָל — גְּלִיכְיך אַוִּיך גְּלִיכְיך... און דער זָאָרְגְּלָאָוָר עולם האט אָז אויסטערלְישׁעָה הנאה פונעם דָאַיקָּן אַוִּיס טויש-האנדָל... זיך באַלְיָינָעָן גָּרוֹן דאס דָזּוֹיקָעּ קלִינְיְנִיטְשִׁיקָעּ "אַקְטִיְאַרְטְּשִׁיקָלּ" מיט צְאוֹאָרָפָן אִיר אַסְך, גָּאָר אַסְך בָּאַנְקָנָאַטָּלָעָן... דער פֶּאֲרַטְוֹגָעָן זָאָמָלָט זִין "חַלְקָהּ" מִסְחָרָה אִין אַלְיוֹוֹנָעָנָעָם זַעַקְעַלְעָן. סָאִין שָׂוִין לְאָגָן אַנְגָּעָפִילָט דאס דָזּוֹיקָעּ גַּעַלְטָן זַעַקְעַלְעָן... אָבָעָר דאס מאלפעלע, וואס האט זַיְעָר לִיב נִיסְעָלָעָן, האלט נָאָך אַלְז אִין אַיִן שְׁפָרָוגָעָן, פָּוֹן אַקְסָל צו אַקְסָל, פָּוֹן בְּרוֹסֶט צו בְּרוֹסֶט, טְרָאָגָט כָּסְדָּר אִין אַיִן פִּסְקָל די צְגוּוֹוָאַרְפָּעָנָעּ "פָּאַפְּרִיעָלָעָן", דאס זַעַקְעַלְעָהּ מַעַר קִין פְּלָאָץ נִשְׁטָהָז זִין אַרְיִינְצָוֹנָעָמָעָן, ווֹאַלְעָרָן זיך שָׂוִין די "פִּינְפְּרִעָלָעָן" אָזן צַעַנְעַרְלָעָן" אַרוּם דעם זע-קָעָלָעָן... אָבָעָר אוִיך דער פֶּאֲרַטְוֹגָעָן אַיִן נָאָך אַלְז נִשְׁטָהָז — זָאת... באָפָּעָלָט ער כָּסְדָּר נָאָך: — "טָאנְצָן, שְׁפָרָוגָעָן, מָאָכוֹן קָאַוְשָׁעַלְקָעָסּ"... בֵּין — בֵּין עַמִּיצָן האָבוֹן זיך אַוִּיס גַּעַלְאָוָת די פָּאַפְּרִיעָנָעּ בָּאַנְקָנָאַטָּלָעָן... האט ער גַּעַנְמָעָן זָוכָן... אָבָעָר, ווֹאַה האט אַנְקָעָטָעָר מענטש צו זָוכָן?... דָאָך, עַרְגָּעָץ אַיִנָּעָם קלִינְיְבָעָם קָעַשְׁיְנָקָעָלָעָן פָּוֹן זִינְעַז באָדָן היילעָד האט זיך נָאָך פָּאַרְוּוֹאַלְגָּעָרָט אַ קלִין מְטָבָעָלָעָן, אַהֲלָב קָרוֹזְיְרָעָלָעָן פָּוֹן

בלוי, וועלכעס ער האט מיט באנייטער צופרידנקייט א גיכן ווארף געטאן אין לופטן... דאס טאנצנדיקע מאלפעלע, געוואוינט מען זאל איר אויך צואווארטן ניסעלען, באנייקערן און לעקעכעלע, האט הפנים געמיינט, או דאס דזאיקע, קילעלכדייק "לבנהה-לייע", איז איז מין צוקער-קייבעלע, וואס זי האט גיך, מיט מאלפישער געשיקטקייט — איינגעשלונגען ...

דעם מאלפעלעס גלאנץיקע, קלינגע איגעעלע, האבן פלווצים גענומען גרעסער ווערן, ברײיטער, אויגעריסגער און עפעס איזוי מאט-גלוועערדייק... אירע גרויסע אויערן, נאך גרעסער געווארן, אונגעשפיצטער, גלייך זי וואלט צו עפעס פרעמדס, אומבאגריפינדייק זיך צוגעהערט... פלווצים האט זיך דאס מאלפעלע א שטעל געטאָז אויף אירע הינטערלשטע לאפקעס. שטארקער אויסגעגלאַצט אירע צעהושט-געווארענע אויגן און זיך ווילד גענומען טאָרען אויף דער ערדה, זיך געניאָרעדט אין זאמד, גענומען הויסטן, קראָכֶן, שטיַּקֶּן און ווערגן...

דער צעטומלטער פֿאָרטוֹגָעַז, גלייך ס'זואַלט אים אלײַן אויך אַריַּין אַמְּטְבָּה אֵין הַאַלְדוֹן, האט גענומען כַּאֲרְכְּלָעָן פָּאָר כֻּסְסָ. אַכְּאָפְּ גַעַטָּן וַיַּיִּן "פֿרְנְסְתָּה-גַעְבָּדְרָן" אויך די הענטן, זי גענומען הוושקען, שאַקְלָעָן, קלאָפָן אֵין קַאְרָקָן... אַבְּעָר דאס אַרְעָמָעָן מַאְלָה-פְּעָלָעָה האט בלויו שטום געקוּטָה, עפָעָס שטום געבעטן אֵין זַיְעָר שׂוּעָר גַעְאָטָעָמָט... דער אַיבְּעָרְגַעַשְׁרָאַקְעָנָעָר עַולְמָה האט גַעְהַאְלָטָן אֵין אַיִּין שְׁדִיעָן: — "הַעַיִּין דָה מַאְךָ נִשְׁתַּחַת קִין פּוֹלָע שְׁטִיקָה! שְׁלִינָג אַרְאָפְּ דָאָס "גַרְעָשָׁלָעָה" אֵין פְּטוּר אָן עַסְקָה..."

אנדעָרָע ווַיַּדְעָרָה האָבָן גַעְלִיאָרָעָמָט דאס פֿאָרְקָעָרְטָעָ:

— נִיְּנָן! נִשְׁתַּחַת שְׁלִינָגָעָן! סְיוּוּט דְעַרְשְׁטִיקָן! שְׁפִּי בְּעַסְעָר אַוִּיסָה! — שְׁפִּי אַוִּיסָה!"...

און דאס קלינגע, אומבאָהָאָלְפָעָנָעָ מאַלְפָעָלָע, שוֹין מיט א גַעְזָעָרָנוּם קוֹק אָן שלאַבעָרְיקָן קוּפָל, אַיְזָה אַנְמַעְכְּתִיק גַעַלְעָגָן אוַיְפָן פֿאָרטוֹגָעָז בְּרַיְיטָעָר בְּרוֹסְט, גַע-דְרִיגָעָט מיט די הַינְטְעַלְשְׁטָעָ פִּסְלָעָד אָזָן מיט די פָאָדְעַרְשָׁטָע זיך אַיְנָגָעָנָגָלָט אָין אַיר "שְׁפִּיּוּעָרָס" נַאֲקָעָטָר בְּרוֹסְט, בֵּין בְּלוֹט זיך אַיְנָגָעָנָגָלָט, גַעַזְכָּת דָאָרְטָן הַילָּחָה אָון דאס עַרְשָׁטָע מַאְל אָין אַיר לְעַבְנָה, נִשְׁתַּחַת גַעַקְעָנָט אִים זַיִן גַעְהָרְכּוֹזָאָם... לְסֹותָה, גַע-

בליבן ליגן שמאטעדייך אויפן פארטוגעזס פארשוויצטן האולד. אויסגעקוקט, גלייך זיאוֹאַלְט וֵיך פָּלוֹצִים פָּאַרְוָאנְדְּלְט אַין אַ פָּוֹטוּרְגָּנָם קְרָאָגָן, וְאַס לִיגַט אַיְצָט אָוִוִי וְאַיְצָט "צִירְוָנְג" אָוִיף אַ פָּאַר גַּעַזְוָנְטָע פְּלִיעִצָּעַס...

* *

*

מייט אַ צַּעַשְׁטָעַרְט גַּעֲמִיט, אַוְמַעְטִיקָעַ גַּעַדְאַנְקָעַן, האָבָּאַב אַ לְעַצְתָּן בְּלִיכָּה גַּעַטָּאַן אויפן טויטן מַאֲלְפָעַלְעַ, גַּעַזְוָן דִּי סְנָאָפָעָס זָוַן וְאַס הָאָבָּן אָוִוי זָאָרְגָּלְאָז-טָעַנְצָלְדִּיק גַּעַן-שְׂטָרְאַלְט אויפן מַאֲלְפָעַלְעַס אַוְמַבָּאוּעָגְלָעַכָּן קְרָעְפָּעָרְלָן אַוְן בֵּין מִיר מִיט גַּעַלְאָסְעָנָע טְרִיט אַוְועָק צַוְּמִין שְׁטוּבָה. אַ גִּיכָּן קוּק גַּעַטָּאַן אָוִיף מִין הָאַנְט-זַיְגָּעָרָל, סְאיָזְפָּונְקָט אַיְן שָׁעה זִינְטָן כִּיבְּזָן אַרוֹיסָאַינְדְּרוֹיסָן... כְּהָאָבָּאַב נָאָךְ פָּאַרְרִיסָּן מִין קָאָפְּ צַוְּמָאַט אויסגעקוקט. וְאַיְ אַ הִימָּל, אַרְיְינְגָּעְקָוּקָט אַיְן זַיְן דָּוְרְכִּוְצְטִיקָעַד בְּלִיְקִיִּיט, וְאַס הָאָט אויסגעקוקט. גַּלְאַטְיקָעַר זַיְד, מִיט אַ לְאָגָּן "פָּאוֹלָאָק", וְאַיְ צַוְּ אַ כְּלִיחָה חֹופָּה-קְלִילָּד... אַיְן הָאַרְיִ-זָּאָנָט הָאָבָּן זַיְד גַּעַזְוָמְלָט, קְלִינְעָ, דְּרִיבְּנְעָנְקָעָ וְוְאַלְקְנְדְּלָעָד, אַלְעָרְלִי. אַ קְאָפְּעָלְיָעָ צַוְּמָאַט חַתְּנוֹה-מַאְרָשָׁ... פָּוּן צְוִישָׁן דִּי דָּזְוִיקָעָ וְוְאַלְקְנְדְּלָעָד, דֻּעָרְזָעָ אַיְדָ פְּלִיזִים אַרְיְיסְפְּלִיעָן צְוּוֵי גְּרוּסָע, וְוַיְסַע טְוִיבָּן, קְרִיזָּן אַרְוֹם דָּעַם זַוְּנִיקָּן חַלָּל — אַט הָוִיךְ, בָּאָלְדָ נִידְעָרִיק. שְׁפִילָן זַיְד קִינְדִּישָׁ, וְאַיְ צְוּוֵי וְוַיְסַע מְלָאַכְמִילָעָד, שְׁפִילָן זַיְד אַיְן יָאָגְלָעָד, אַיְן כְּפָעָ-לָעָד, בֵּין עַפְעָס אַ הְוִיכָּעָר קְנָאָל פָּוּן אַ בִּיקָּס, הָאָט גִּיךְ צַעַשְ׀דִּית דִּי צְוּוֵי אַיְבְּרָעָ-שְׁרָאָקָעָנָע טִיבְּעָלָעָד, יְעַדְעָר הָאָט גַּעַנוּמָעָן זַיְד רַאֲטָעוּוּן אַיְן אַן אַנְדָעָרָר רִיכְטוֹנָגָ... צְוּגָּעַשְׁמִידָט צַוְּמָאַט, הָאָבָּאַב אַיְדָ בְּאַמְּרָקָט אָוִיף אַ הְוִיכָּן פְּעַנְצָטָעָר, אויפָן צְוּעַלְפָטָן שְׁטָאָק, אַ יְוָגָּג בְּחוּרְלִי, אַיְן אַ צְעַרְאָסְטָטָה הָעַמְּדָל, אַ צְעַפְּלָשְׁעָטָן קָעָנָ-וּשְׁעַר-הָאָרָ, אַן אויסגעשְׁטָרְעָקָטָה הָאַנְט אַיְן אַ בִּיקָּס, וְאַס צִילָּט אַיְן הִימָּל אַרְיִ... אַ וְוַיְלָעָ אַיְן שְׁטִילָ, דִּי וְוְאַלְקְנְדְּלָעָד אַיְנָעָם הָאַרְיוֹזָאנָט דְּעַרְגְּנָעַטְעָרָן זַיְד, וְוַעֲרָן גְּרָעָסָעָר, בְּרִיטְיטָעָר, פְּוֹלְעָר... דִּי צְוּוֵי טְוִיבָּן פְּלִיעָן זַיְד וְוַיְדָעָר צְעַנוֹרָה. הָאַפְּסָלָעָן, אַט אָוִיף אַ בּוּיָּם, אַט אָוִיף אַ קּוֹסֶט אַיְן בָּאָלְד אָוִיף אַ גַּעַשְׁנִיצָטָן קָאָרְבָּיָן. טְשְׁוּבָעָן זַיְד, לִיְוָבָעָן זַיְד... בֵּין — אַ פְּרִישְׁעָרָ קְנָאָל צְעִיאָגָט זַיְד אוֹפְּסָנִי... מִיט טִיפָּן נִיְגִּירָ, גַּעַמִּישָׁת מִיט שְׁרָעָק אַיְן אַנְגָּסָט, הָאָבָּאַב נַאֲכַגְעַפְּאַלְגָט דָּעַם גַּנְגָּפָן פָּוּן דְּעַרְ דְּרִיטְטָרָ פְּאַסְיְרָוָגָן אַיְנָעָם הַיְנְטִיקְזְּוִינִיקָוּן פְּרִימְאָרְגָּן... כְּהָאָבָּאַב שְׁוִין אַיְצָט גַּעַן-קוּקָט מִיט אַ צִּיטְעָרְנִישָׁ אַיְן הָאַרְיִ, אַ פְּלָאַטְעָרְנִישָׁ אַיְן דָּעָרָ נִשְׁמָה, גַּעַקְוּקָט צַוְּמָאַט

מִיט טִיפָּן נִיְגִּירָ, גַּעַמִּישָׁת מִיט שְׁרָעָק אַיְן אַנְגָּסָט, הָאָבָּאַב נַאֲכַגְעַפְּאַלְגָט דָּעַם גַּנְגָּפָן

בחורל, דארטן אויבן, וועלכער לערנט זיך הפנים ערשות — שיסן, צילז, וויל טראפען אין פונקט... מײַן ניגיר אין אווי גרויס געוואקסן, גלייך אין דער ענטשיידונג פון די דאָזֿקע צוֹויִ טוּבָּג אָמְשָׁלְדִּיקָּעָה לעַבָּנָה, וואָלט אויך אָפָּהָעָגָּיק גָּעוּזָן מײַן איי-געגער גוֹרְל...

אָ ווֹיְלָע אַיְזָן ווִידָּעֶר שְׂטִילָה. דָּעֵר טְשֻׁעְנִירְטָעָר הִימָּלָה האָלָב גָּרוּיָה, האָלָב בְּלוּיָה לִיְכַּט נָאָךְ אַלְץָ אִינְמִיטָן מִיטָּ פָּאָרְפִּירְעִירְשָׁעָר שִׁינְקִיטִיט... דָּאָס בחורל מַעֲרָק אַיְזָן לאָדָנָט ווִידָּעֶר אָן זַיְן בִּיקְסָל...

אַיְזָן אַ בְּלַעְנְדַּנְדִּיקָּן גַּעֲפָלָעָכְט צְוִישָׁן זָוְעָן-שְׁטָרָאלָן אָוָן וּוּאָלְקָנְדְּ-בָּרוּדָה, האָבָּן די צְוִיָּה ווִיסְעָט טַוִּיבָּן אוּפְּגָעְטוּיכְט, ווּ פָּוּן אַ פִּיעָּר-שְׁפִּיגָּל אָרוּסִיס. פְּלִיעָן דָּאָכָּט זִיךְ גְּלִיךְ אַיְזָן די פְּלָאָמָעָן אַריִין. אַט קְרִיְין זִיךְ שְׁאָטָן-זִיטָט אָוָן אַט אָוִיף זָוְעָן-זָיִיט. סִיחָאמָט אִיסְגָּעָקוּקָט גְּלִיךְ די צְוִיָּה צְעַדְרָאָקָעָנָע טַוִּיבָּן, ווּ סָאָלְדָאָטָן אַיְזָן אַ גַּעֲפָרְלָעְכָּר שְׁלָאָכָּט, זָוְמָן דָּעֵם רִיכְטִיקְסָטָן ווּעַגָּה, ווּאוּ זִיךְ צָוּ שִׁצְׁנָאָ פָּאָר לוּעְרָעְנְדִּיקָּעָר סְכָנָה...

ערשות, דָּעֵר דְּרִיטָעָר הִילְכִּיקָּעָר שָׁאָסָהָט אַלְץ דְּעַצְּדִירְטָט...

ראָפְּטוּס האָבָּן די צְוִיָּה צְעַדְרָאָקָעָנָע בְּעַלְ-חֵי זִיךְ אַ הוֹיב גַּעֲטָאָן הַעֲכָר פָּנוּעָם צְוּעָלְפָטָן שְׁטָאָק... די זְנוּיִיק פִּיעָּר-שְׁטָרָאלָן האָבָּן דְּעַפְּלָעְקָטָאָרִישׁ קְלָאָר גָּעוּזָן, ווּ אַיְזָן טִיבְּעָלָע אַיְזָן אַיבָּעָרָן אַבְּדָרָעָן אַרְיְבָעָר, שְׁוּוִינְדְּלִיךְ גִּיךְ, זִיךְ גָּעוּנוּמָעָן דְּרִיעָן ווּילָה, שְׁוּן מִיטָּ אַדוּרְכְּגָעָשָׁאָסָעָנָעָם גּוֹף, נָאָךְ אַלְץ גְּזַוְּכָת — רְעַטְוָג — אַנְהָהָאָלָט... נָאָר לְסָופָה, מִיטָּן וּלְבָן אִימְפָּעָט, גִּיךְ אַ פָּאָל גָּעָטָאָן, מִיטָּ אַיסְגָּשְׁפִּירִיטָע פְּלִיגְגָּלְעָךְ אָוִיף דָּעֵר אַנְגָּעהִיצְטָעָר עַרְד...

דָּאָס בחורל אַוִּיבָּן האָט פָּאָר גְּרוּיס גְּדוּלָה גָּעוּנוּמָעָן ווּילָד הַעֲצָקָעָן, טָאנְצָן, שְׁפָרְוָנְגָעָן — אָוָן מִסְתְּמָא זִיךְ אַוִּיךְ — צְוָגָעְזוֹנְגָעָן... אַ גְּלִיךְ האָט אִים גָּעְטָרָאָפָּן — עַרְעַן שְׁוֹין — שִׁיסְׁן — טְרָעָפָן אַיְזָן צִיל...

אַבָּעָד דָּאָס צְוִוִּיטָע טִיבְּעָלָע, גְּלִיךְ זִיךְ ווּאָלָט אַינְסְטִינְקְטִיוֹ גַּעֲפִילְט אָז אָוִיף אַירָעָ אַיסְגָּשְׁפִּירִיטָע פְּלִיגְלָל פָּלָאָטְעָרָט נִישְׁתָּ בְּלוּיָה אַיר אַיְגָעָנָעָר גְּוָרָל... האָט שְׁוּוִינְדְּלִיךְ-שְׁנָעָל, ווּ אָוִיף אָן אַנְגָּעָצִיכְבָּן ווּעַגָּה, גָּעוּנוּמָעָן פְּלִיעָן צָוּ מְזָרָה... גִּיךְ פָּאָרְשָׁוָוָונְדָן אַיְזָן גְּזַוְּיכְעָרָט אַטְמָאָסְפָּעָרָע אַרְיִין...

*

*

*

כ'בין צוריק אריין אין מײַן שטוב, געוזן די אטלאסענע סטענונגס גלייען נאך אלצ' אויפֿן זוניקון באדָן... כהאָב שנעל צוריק אַראָפְּגָּעָלָאָזָט די, רַאֲלַעַטָּן, אִינְגָּעָצְּזָוָן די וועַי נעציאָנָעָס בֵּיו — פִּינְצְּטָעָרְנִיש אָוֹן אַזְוִיְּ-אָ, אַין טִיפְּעָר טָוְנְקָלְקִיטָּ, גַּעַטְרָאָכָּט: בְּלוּוּן אַין שעָה מִיט צָעֵן מִינּוֹת אַין אָזָא שִׁינְגָּעָם זְוִינִיקָּן פְּרִימָאָרגָן, אָוֹי פִּיל — "קְלִינִיקִיטָּן"...

אלטע היימ

* «לְיוֹשָׁאָלִיק עַם»

*) "ליושאלאקעס" האט מען אין פוילן גערויפן קלינגע, צוגעלעגענע באRELען אין האסכט-
סעאָן. אווי האט מען אויך באז'יכנט אין קלינגע שטוטלעך די דאָרפס-יידן, וואָס זייןגען געקומען
אויף ימִים-נוֹרָאִים אֵין שְׂطָאָט אֲרִיּוֹן. עַס שְׂטָאָמֶט פֿוֹן פּוֹלִישָׁן ליינְזִיטְשׁ (לִיגָּן) אָוָן דָּאָרָף מִינְגָּעָן:
אַבְּעַרְלִיגָּעָר, אַבְּעַרְנָעַטְיִקָּעָר, גַּעַסְט אַוְיךָ אַווְילְ... קָעָן אַוְיךָ בָּאַטְיִיטָן: "צַוגַּעַלְעַגְּעָנָעָ", נִשְׁתָּקִין
אַבְּעַרְלִיקָּעָר חַכְמִים.

ווען אין שטעהל האבן אנגעיאגט די אלולדיקע זייןגען דעםאלט אויך אנגע-
קומווען די אויסגעסטראײַעט דארפֿס-יידן כדִי באצ'יטנס זיך פֿאָזָרָגָן אַשְׁטִיקָל אַרט
זָאוֹ צָוּ יָמָ-טוּבָן אַין דִּי הַיְלִיקָע טָעָג.
געקומווען יידן אַין שׂוּעָרָע שְׂטִיוֹוָאַלְיָעָס, בְּרִיטָע סֻקְמָאנָעָס, פֿאָרְגְּרָעְבָּטָע פֿנִימָעָר,
מאָסְיוּעָה הענט אָזֶן מִיט באָסְיוּעָה שְׂטִימָעָן וּוּלְכָעָ מֵעַן האָט דּוּרְקָעָנָט אוּיף אַמְּהָלָךְ
זָוִוִּיט.

געקומווען דארפֿס-יידענָעָס מִיט בְּרִיטָע גַּעַשְׁטָעָל, אַין כְּלָאָפְּסָקָע סְפָּאַדְּנִיצָעָס, גַּעַי
גראָטְשְׁקָעוּעָט אַיבָּעָן שְׁטָעָטָל מִיט הַוִּיכָּן יָדוֹן. די דְּאָרְפֿס-מִידָּן, סְרוּבָּמִיט פּוֹלָע,
קיַלְעַבְּדִיקָע בעקעלאָר, וּוּ פְּרִישָׁע בְּוּיְמָל-בּוּלְקָעָס, מִיט קָאַלְרִיטָע פֿאָטְשְׁעָרָקָעָס אוּיף
בְּרִיטָע העַלְזָוָה, האָבָן צּוּמָיִינָס גַּעֲכָאָפָט דֵּעַם אַגְּבָלִיק פָּוּן שִׁיקְסָעָס. אוּיךְ די דְּאָרְפֿס-
יָוָגָן, אַין גְּרָאָבָע, לִיְיְוָונְטָעָנָע הַוִּיזָּן, פְּוּעָרִישָׁע מַאְתְּשְׁעָיוֹאָקוּעָס אוּיךְ וּוּילְד-בָּאוּאָקוּסָעָנָעָס
קָעָפָ, זָיְנָעָן מַעַר עַנְלָעָץ גַּעַוָּעָן צָוּשָׁקִים, וּוּ צָוּ יִדְיָשָׁע קִינְדָּעָר. אָפִילּוּ דָּאָס קְלִינִין-
וּוְאָרָג אַין גַּעַוָּעָן אַנְדָּעָרָש: צְשָׁרָאָקָה, שְׁעַמְּעוֹדִיק, זָיךְ גַּעַהְאָלָטָן אַין אַוְינְקָעָלָע אָזֶן
שְׁטִיל גַּעַגְּפִּיעָט אַין דָּעָר וּוּלְעָט אַרְיָין.

איַן די בְּתִ-מְדָרִישִׁים, האָט מַעַן "ליַעֲזָהָלִיקָעָס" דּוּרְקָעָנָט, סִיְּ אַין זַיְעָרָע אַומְּגָע-
לוּמְפָעָרָטָן הוֹלָד, סִיְּ אַין זַיְעָרָגְּרָאָבְּלָעָן קוֹל אָזֶן אוּודָאִי אַינְעָם פֿאָרְכְּטִיקָן אוּסְגָּעָשָׁרִי:
בְּרוֹךְ הָוָא וּבְרוֹךְ שְׁמוֹי". זַיְעָרָגְּלִינְגְּנְדִּיקָעָר "אָמָן" האָט צְרוּיקָגְּשָׁלָאָגָן מִיט אַוְיְידָר-
קוֹל, גַּלְיִיךְ וּוּ עָר וּוּאָלָט זַיךְ אַגְּנָעְקָלָאָפָט אַין סְפִּיט.

צְוִוִּישָׁן די ליַעֲזָהָלִיקָעָס זָיְנָעָן גַּעַוָּעָן אַרְעָמָעָ פֿאָכְּטָרָעָס, פֿאָרְמָעְגָּלָעָכָע בְּהַמָּה
הַעַנְדָּלָעָר, רִיכָּעָ גּוֹט-בָּאַוְצָעָר אָזֶן סְתִּמְדָּאָרְפֿס-מַעְנָטָשָׁה, אַיְנָגָעָזָעָסָעָנָעָ פָּוּן דּוּר-דּוּרָות.

פֿערְד-הַעַנְדָּלָעָר, מִילְּקָה-הַעַנְדָּלָעָר אָזֶן גַּלְאָט בְּהַמָּה-טְרִיבָּעָר.

צְוִוִּישָׁן די לעַצְטָע זָיְנָעָן אוּיךְ גַּעַוָּעָן די "סְטָעְמָפָעָס". זָיךְ זָיְנָעָן באַשְׁטָאָנָעָן פָּן

פֿיר פֿערְזָיאָן:

זָעַלְקָיל — אַ קְרָעְפָּקָע יַידָּל מִיט אַ בְּרִיטָעָר בָּאָרָד, אַ בְּרִיטָעָן גַּאנְג אָזֶן בְּרִיטָע
בָּאָקָה, וּוּ אַ צִּיטְיָקָעָר בְּרִיקָיָוָה, נָאָר מִיט שְׁמָאָלָעָ אוִיגָּן, וּאָס האָבָן גַּעַלְוִיכָּטָן וּוּ בְּרָע-
נוּנְדִּיקָעָ הַבְּדָלָות — מִיט עַטְלָעָכָע פֿיְיָרָעָלָעָן. קִין צְלָם פָּוּן אָזֶן אלְפָה האָט וּלְיִקְלָל נִישָׁט
געַקָּעָנָט. אַבָּעָר פָּאָרָן אַיְנָשָׁפָאָנָעָן זַיךְ אַפְּצָוּפִּירָן די בְּהַמּוֹת אַיְנָעָרָ אלִין, האָט עָר זַיךְ

פריער אוועקגעשטעלט מיטן פנים צום קלינעם וועלדל און איזוי, אן ווערטער, עפער גבעטען צו יונען גרויסן און שטארקן, אן א נאמען...

זין זויב — א נידעריקע, קיילעכדייך יידענע, במעט אן א האלדז, איר בריטער קאָפּ האָט זיך אַנגעהויבּן פֿון די פְּליַיצָע. קורצע הענט, קורצע פֿיס — אַ דְּיוֹישׁע. מיט אַ פֿאָרְקָנוּפְּטָעֶר צוֹנָג, וואָס אַיז שׂוּעָר גּוּוּעָן צוּ פֿאָרְשְׁטִינָן.

זיעדר אַיִינְצִיךְ טַעַכְתָּרֶל, פֿעַטְשָׁע, וּמְעֻנְסָן נָאָמָן זַעֲמָן פֿאָרְצְוִיגָן אַוְיףּ "פֿעַטְשָׁעַלְעַע", זַי האָט גַּעהָט אַ קִּילְעָכְדִּיךְ פְּנִים, וואָס די זָוָן, ווִינְטָן, פֿרְעָסְט אַן דְּרָגָנָס הַאָבָּן אַוְיסְגָּעָלִיט אַוְיףּ אַ צִּיגְלָ-קָאָלִיר. אַ מּוֹידָן, אַן אַ טָּאַלְעַיָּה, ווּזְוּ נִישְׁטָן די גְּרוּיסָע אַוְיגָן, וואָס הַאָבָּן אַרְוִיסְגָּעָלָאנְצִיךְ פֿוֹנוּם צִּיגְלָ-פְּנִים וּזְוּוֹאָרְכָּעָזָר דְּרָוִינְקָעָס פֿוֹן אַ מְיֻעָרְ-צִימָעָס, וּזְאַלְטָן אַיר קִילְעָכְדִּיךְ פְּנִים אַוְיסְגָּעָקָוּט וּזְוּ אַ פֿוֹלָעָז לְבָנָה אַיבָּעָר אַ פֿעָלָל.

זיעדר בְּ-חַיִדָּה, בענטשְׁקָל, האָט גַּעהָט פֿלָאַטְשִׁיקָעָס פֿיס, וואָס ער האָט נִישְׁטָן אַוְונְטָרְגָּעָהִיבּן בְּיָמִים גִּין, נָאָר גַּעַשְׁלִיבְּט, גַּעַשְׁאָרָט, זַוְיִל לְאַפְּעַטְעַס. אַ גַּאנְצָן יָאָר אַיִן בְּעַנְטְּשְׁקָל גַּעַגְּנָעָן בְּאַרְוֹוִיס. נָאָר עֲרָבָּה די יִמְיָּנְ-נוֹרָאִים האָט אַ שְׁוֹסְטָעָר גַּעַמְאָבָט סְפָעַצְיְּלָעָז קָאָפְּיִיטָעָס פָּאָר בענטשְׁקָל "כְּאַלְאַפְּטָשָׁעָס". אַוְיךְ זַיְנָעָ קְוַרְטְּקָעָס האָט מַעַן גַּעַמְוֹזָט סְפָעַצְיְּלָעָז באַשְׁטָעָלָן, וּזְוּלָל אַין זַיְנָס אַ הוֹיָה, אַדְעָר אַן אַרְבָּלָה, הַאָבָּן גַּעַקְעָנָט אַרְיִין צְוֹוִי פָּאָר פֿיס. זַיְנָ גְּרוּיס פְּנִים אַיז כְּמַעַט גּוּוּעָן וּזְוּ אַן אַוְיגָן. מַעַן האָט זַיְךְ גַּעַדְאָרְפָּט גּוֹט אַיְנְקוֹקָן, בְּכָדִי צוּ דְּעַרְזָעָן אַוְנְטָרְזָעָן שְׁטָעָרָן צְוֹוִי שְׁמָאָלָעָז שְׁפָעַלְטָעַלְעָה, מִיטָּ קְוִים-אַנוּזְעוֹדוֹדִיקָעָ בְּרַעְמָעָן, דְּזָרָקָ וּזְעַלְכָעָ סְחָאָטָעָס אַרְוִיסְגָּעָבְּלִינְגְּצָלָט. גַּעַרְעָדָט האָט בענטשְׁקָל מַיִט אַ סְמָךְ. קַיְיָן שִׁין הַאָבָּן זַיְנָעָ גַּרְאָבָעָ לִיפּוֹ נִישְׁטָן אַדְוָרְגָּעָלְאָזָט, נָאָר: "סִין, סְנָאִי, סִיטָן, סִידָן..."

"סְטָעַמְפָעָס" האָט מַעַן זַיְנָ גַּעַרְפָּן דְּעַרְפָּאָר, וּזְוּלָל אַלְעָ פֿיר הַאָבָּן גַּעַכְאָפָט דָעַם אַגְּבָלִיקָ פֿוֹן אַ פְּשָׁחְדִּיקָעָר סְטָעַמְפָעָ, אַין וּזְוּלָבָרָעָר מַעַן פֿלְעָגָט שְׁטוּסָן מַצָּה-מַעַל. דִּי סְטָעַמְפָעָס הַאָבָּן נִישְׁטָן גַּעַוְאָסָט וּזְוּס עַס מִינְגָּט אַ רְוּפָאָ רִיצְ-אַיִל, בְּאַנְקָעָס, פְּיאָוּקָעָס. זַיְיָן זַיְנָ קִינְגְּמָאָל נִישְׁטָן פְּאַרְקָלִיט. נִישְׁטָן פְּאַרְדָּאָרְבָּן די מַאְגָנָס, נִישְׁטָן גַּעַלְעָגָן אַין בָּעַט — גַּיְבָּוּרִים... זַעַלְיָקָל מִיטָּ דָעָר זַעַלְקָאָזָעָ זַיְנָעָ קִינְגְּמָאָל אַין קַיְיָן חַדְרָ נִישְׁטָן גַּעַגְּנָעָן, אַבָּעָד צוּ פֿעַטְשָׁעַלְעָן מִיטָּ בענטשְׁקָלָעָן הַאָבָּן זַיְיָ גַּעַהְאָלָטָן אַמְלָהָד. נָאָר דָאָס אַרְיִינְקָנָעָן האָט זַיְדָגְעָלָעָט, וּזְוּ אַן אַרְבָּעָס צוּ דָעָר וּוָאָנָט. דָעָמִי בְּעַנְעָן קַעְפָּ!

עֲרָבָּה די יִמְמָ-טוּבִים זַיְנָעָן דִּי סְטָעַמְפָעָס גּוּוּעָן פֿוֹן די עַרְשָׁטָעָ צוּ קְוּמָעָן באַ-שְׁטָעָלָן זַיְיָר נָאָכְ-לְעָגָעָר, כָּאַטָּש זַיְיָ פֿלְעָגָן תְּמִיד דִּינְגָּעָן די זַעְלָבָעָ, פֿיְיכָטָעָ קְאָמָעָר, בְּיַי אַבְּיַגְדָּוָר שְׁוֹסְטָעָר.

אלע דינים און מנהגיהם האבן די סטערמפעס שטרונג אפגעהיתן. צו תשליך איין זעליקאָזען גלײַך מיט אלע פרומע לײַט, איין אַלאגעער, געגראָטטער יופֿיצֿע. די זעליקאָזען האט געשפֿריזיט לעבען מאָן אַרְפֿסְעָנָעָם האַבְּלִיאָק אַנוֹ לאָנָגָע אוּידָהָן גְּלֶגְלֶעָך, וואָס האַבָּן, צּוֹלְבָּן קְרוֹצְנָן הַאָלָי, זִיךְ גַּעֲבָאָמְבָּלְטָן גַּלְּיָיך אוּיךְ דָּעָר בְּרוֹסְטָן. פַּעַטְשָׁעַלָּע, אַיְּן אַרְוִיטָעָר "פְּרִינְצְעָסְקָעָ", מִיטָּא פַּעַכְעָרָר פָּוֹן פַּעַדְעָרָן, האט גַּעֲפִירָט אַרְטָאָטָן פָּוֹן אַיְּן זִיטָאָן דִּי מַאְמָעָ פָּחָן דָּעָר צְוּוֹיְטָעָר. אַיְּן דְּרִיעָן, האַבָּן זֵיכְ פָּאָרָן נָמָעָן דִּי גָּאנְצָעָ ברְּיךָ, וויָאָ פַּעַסְטוֹנָגָ בעַנְטְּשִׁיקָל, מִיטָּא דָעָר בְּרִיטָעָר "אַברָאָנָעָ". האט זִיךְ נָאָכְעָשָׂאָרָט פָּוֹן הִינְטָן אַוְן גַּעַוְשָׁקָעָט מִיטָּא הַעַנְטָן, וויָטָאָצָן פָּוֹן אַוְגָן שָׁאָל.

בַּיָּמִים קָלָאָרְן טִיךְ האַבָּן זֵיךְ פְּרָוּם גַּעַשְּׁאָקָלָט, עַפְעָס גַּעַזְּאָמוֹשָׁעָט מִיטָּא לִיְּפָוּ אַוְן צְעָן מָאָל אַוְיסְגַּעַשְּׁאָקָלָט אַלְעָעָטָעָס אַיְּן וּוּאָסְעָר אַרְיָן. דָּעָרָנָאָךְ זִינְגָעָן זֵיכְ אַהֲיָם-גַּעַגְעָגָעָן צּוּפְרִידְעָנָעָ, מִיטָּא גַּעַזְּאָגָעָן טָעָנָיָ, גַּלְּיָיך מִינָּן רָבָּ, מִיטָּא דָעָר רְבִיצְיָן אַוְן אלעָ פְּרָוּם חִסְדִּים פָּוֹן שְׁטָעָטָל.

אַגְּנָץ יָאָרָה האט די זעליקאָזען גַּעַפְאָשָׁעָט עַוְפָוָת, צּוֹם שְׁלָאָגָן כְּפָרוֹת. עָרָב יוֹם-כִּיפּוֹר פְּלָעָגָט קְוָמָעָן אַמְּלָד זֵיךְ אַרְוִיסְהַעָלָפָן. וועָן זעליקאָל האט אַנְעָם גַּעַטָּאָן דָּעָם אַוְיסְגַּעַפְאָשָׁעָטָן האַוְן אַיְּן זִינְגָעָ פַּעַטְשָׁעָה הַעַנְטָן, האט דָאָס דָּעָרְשָׁרָאָקָעָנָעָ עַוְף גַּעַנוֹמָעָן כָּאָרְכְּלָעָן, זֵיךְ גַּעַרְיסְוֹן פָּוֹן זִינְגָעָה הַעַבָּטָן, גַּעַשְּׁפְּרָוְנוֹגָעָן אַיְּן דָעָר לְופְּטָן... אַוְן בעַנְטְּשִׁיקָל האט גַּעַנוֹמָעָן זָאָגָן דָעָם "בְּנֵי אָדָם", האט מָעָן דָעָם גַּרְוִיסְוֹן האַוְן גַּעַמוֹתָן צְהָאָלָטָן בַּיִּדְיָ פְּלִילָגָל, בַּיָּמִים קָאָפָּ, אַרְיִינְגָּעָקוּוּטָשָׁט דָעָם פַּעַטְוֹן בּוֹיךְ צְוּוִישָׁן זִינְגָעָ פִּסְאָן בֵּין סְאָיָן גַּעַקְוּמָעָן צּוֹם "זָה חַלְיפִּתִּי", האט דָאָס עַוְף קוּיָם נָאָר גַּעַשְׁזִוְּשִׁיפִּיטָעָ.

די זעליקאָזען מִיטָּא פַּעַטְשָׁעַלְעָן האַבָּן גַּעַשְׁלָאָגָן כְּפָרוֹת מִיטָּא אַיְּן הַזָּן — אַבְּעָר אַזְּוִי פַּעַטָּ, אוּ זֵיךְ האט נִישְׁתְּ עַקְוּבָּטָן קְוָאָקָעָן, נָאָר הַיְּזָרִיק זֵיךְ גַּעַנְגָּרְגָּלָט, גַּעַקְרָעְכָּצָט אַוְן גַּעַיְּאָכְצָט. זֵיךְ האט שְׁוִין מִיטָּא זֵיךְ גַּעַלְאָזָט דְּרִיעָן אַוְן שְׁוֹם פְּרָאָטָעָסָט... עַרְשָׁת וועָן בַּיִּדְיָ וּוּיְבָעָר האַבָּן אַרְיִינְגָּעָשְׁרָגָן אַיְּדָעָ סְמוֹטָנָעָ אַוְיגָן דְּרִיעָן מַאְלָ: "דִּיר צּוֹם טָוִיט אַיְּן צִים לְעַבָּן", האט די הַוָּן פְּרִיעָר אַפְּגָעָאָטָעָמָט אַוְן שְׁוִין גַּעַוְוָאָרָט אַנְאָ פִּיפָּס — אַיְּפָּן שָׁוָּחָת.

אלע גַּעַוְוִיִּין-קוֹוָאָלָן, וואָס האַבָּן זֵיךְ אַגְּנָעָזְמָלָט בַּיִּי די סְטָעָמָפָעָס אַגְּנָץ יָאָרָה האַבָּן בַּאֲקוּמָעָן זֵיךְ אַוְיסְלָאָדוֹנָגָ ערְבָּ יּוֹם-כִּיפּוֹר. וויָאָ פְּרָאָשְׁפָּאָרָטָעָר טְיִין, באָפְּרִיאִיט פָּוֹן זִינְגָעָ צְוִימָעָן, האט עַס גַּעַקְוָאָלָט פָּחָן זֵיכְעָרָעָ אַוְיגָן, פָּאָרְגָּאָסָן דִּי פְּנִימָעָה, די הַעַנְטָן, די מְלָבוֹשִׁים. צּוֹם סּוֹף זִינְגָעָ זֵיךְ זֵיךְ גַּעַפְּאָלָן אוּיךְ די הַעַלְזָעָה, אַרְיִינְגָּעָלָאָגָט אַיְּן די

בזועמס און אַרוּסְגָּעֶרְאָכְט זִיעַרְעַ בְּקַשְׁוֹת אֵין גַּעֲצִילָתָע וּוּרְטָעָר: "אַ גּוֹט קְוּוִיטָל,
גַּאֲטָעָנוּ! אַ טִּיעַר קְוּוִיטָל, הָרְצִיקָעָר טָאַטְעָנוּ".

זו כל-נדרי האבן זעליכל מיט בענטשיילען אַרְגִּיגְעָקוּקְט אֵין אַיִן מְחוֹזָרֶל אֵין
אַיבְּרָעָנוּמִישָׁט נָאָר דְּמָאָלָט, וּוֹעֵן אַנְדָּעָרְעַ האָבָּן אַיבְּרָעָנוּמִישָׁט... סִיּוּוִי זִינְעָן זַיִ
גַּעוּעַן פָּאָרְטָרָאָגְן מִיט דֵּי דְּרִינוֹתָה בֵּי דֵי וּוּסְטָעַ לאָפִיטְוֹתָן, וּוֹאָס זָוְן צַוְּפָרָ-
פָּאָטְשָׁקָעָן זִיעַרְעַ פְּנִימָעָר בִּים רְבוּנוֹ-שְׁלָ-עוֹלָם. הַיִּנְטָזְזָעָן אָפָּן אַלְעַזְזָעָרָן, דֵּי
"גִּישְׁטַ-גּוּטַע" שְׁפָאָצְיוֹן אָהָיָן אַחֲן קְרִיךְ, טָרָאָגְן אַוִּיף זִיעַרְעַ שְׁוֹוָאָרְצָעַ פְּלִיגְלָזְדִּי מִגְּדָסָ-
טָע זָנָה, דָּאָס קְלָעָנְטָעַ עֲבִירָהָלָעַ, בְּכָדֵי עַס אַוּוֹצְזָלִיגְן אַוִּיף דָּעָרַ הִימְלִישָׁעַר וּוּאָגָ-
שָׁאָל. בָּאָשָׁש, צְרוּיךְ-גַּעַשְׁמָוּסָט. שְׁרָעָקְט זַיִד זְעַלְקָל נִישְׁתָּאָרָק. עַר שְׂטִיחַתָּאָרָק.
אַיְבָּרָעָן מְחוֹזָרֶל אֵין טְעַנְהָט זַיִד אָוִיס אֵין גַּעַדְאָקָן מִיט דֵי מְלָאָכִי-חַבָּלה: "זַיִן חָאָב עַנְקָ-
אַלְעַזְעַז אַיִן דָּעָרַ אַדְמָה. עַז קָעַנְטָעַ נְעַקְעַ פְּלוֹיְדָעָרַן גַּעַזְוָנְתָהִיט. יַעַךְ בֵּין אַ גַּעַטְרִיעַרְעַ יַדְ-
אוֹן עַרְלָעָכָעָר בַּהְמָה-טְרִיבָּעָר אֵין עַז קָעַנְטָעַ נְעַקְעַ לִיְכְּטָעַרְעַ פְּרָנְסָות...".

אוֹיךְ בענטשיילְקָה האָט באָגְלִיט אֵין גַּעַדְאָקָן. דָּוָרָךְ דָּעָרַ צִיְּטָן פֿוֹן דָּאוּוּנָעָן, דֵי
וּוִיסְטָעַ לאָפִיטְוֹתָן אַוִּיף זִיעַרְעַ חַוְשְׁ-דִּיקָעַ וּוּעָגָן. עַר אַיִן שְׁוִין נִישְׁתָּאָרָק
בֵּי זַיִד. דָּאָס הָרָאָץ צִיטָעָרָט אִים יַאֲבִיסְעָלָעַ בִּים דְּעַרְמָאָגָעָן זַיִד אַיִן זַיִן "זְעַקְעַלְעַן",
וּוֹאָס דֵי שְׁוֹוָאָרְצָעַ חַבָּה טְרָאָגָן אִצְטָאָרְוִית. דָּאָרְטָן, וּוִיסְטָעַרְעַ ערְ, "לִיגְטָן" זַיִן זִינְדִּיקָן
מִיט דָּעָרַ שְׁוֹוָאָרְצָעַרְעַ מְאַקְעָן...".

די זְעַלְקָאָוּעַ מִיט פְּעַטְשָׁעַלְעַן וּוּיְקָן פְּשָׁוֹט אָוִיס אַלְעַזְעַז בְּלֻעְטָלָעַד פֿוֹן סִידְוָרָל. זַיִ
הָאָבָּן תְּמִיד אַיִן בְּקַשְׁהָ צַוְּדָם וּוֹאָס לְעַבְטָ אַיְבִּיקָה: זַאֲלָעָר צְוִישָׁקָן אַיְדִּישָׁן בְּחוֹדָר
פָּאָר פְּעַטְשָׁעַלְעַן אֵין אַהיְמִישָׁ מִידָּל פָּאָר בענטשיילְקָה, זַיִי זַאֲלָעָרְקָעָן פָּאָרְלָאָזָן דָּאָס
דָּאָרָף אֵין אַיִן מָאָל פָּאָר אַלְעַזְעַז אַיְפָהָעָרָן צַוְּזַיִן — "לִיעַשְׁאַלְקָעַס...".

* * *

אוֹזִי — יַאֲרָ-אַיִן, יַאֲרָ-אָוִיס. דָּעַרְנָאָךְ אַיִן מִעַן צְרוּיךְ גַּעַפְאָרָן אֵין דָאָרָף, וּוּדָעָר
גַּעַטְרִיבָּן דֵי בְּהָמוֹת, וּוּיְתִיעַר זַיִד גַּעַלְיְוּבְקָעַט מִיט מְאַקְעָן אֵין נַאֲכָמָאָל גַּעַקְוּמָעָן אֵין
שָׁוֹל אַרְיִין צִיטָעָרָן וּוּיִ אַפְּשָׁ...

הָאָט אַבָּעָר גַּעַטְרָאָפָן: אַלְעַזְעַז "לִיעַשְׁאַלְקָעַס" זִינְבָּעָן שְׁוִין גַּעַוְעָן אֵין שְׁטָאָטָן, אַלְעַזְעַז
פְּלָעְצָעָר — פָּאָרְדוֹנְגָּעָן, נָאָר דֵי פִּיכְטָעָקָמָעָר בֵּי אַבְּיְגָדוֹר שְׁוֹסְטָעָר הָאָט נָאָר גַּעַ-

פושטעוועט... ס'איון שווין ראש-השנה ביינאכט, די של איז געפakte, יעדער איז פארט נומען מיט זיך אייגענען חשבון-הנפש. בלויין אין אביגדור קען זיך קיין ארט נישט געפינגען און קוקט כסדר צו דער טיר. עס גייט אים נישט איזו איזן די פאָר קערבלעה, וואָס ער וועט דאס יאָר היוק האָבן. נאָר דער פחד גרייזעט און מוח: "זואָס האָט גע-קענט פאָסידז? פאָרוֹאָס זיינגען זי נישט געקומען?"

ער וויסט, אביגדור, אוּ צוישן זעליקלען מיט בענטשיקלען איז אַנגעגאנגען אַ קרייגעררי. נאָך פאָראֵיאָרֶן האָט דער טאטע געסטרדאַשעט: דאס לעצטּ מאָל וואָס ער געטט מיט בענטשיקלען אַין אַ מלומ-קדוש. אַ גויעַץ, וואָס בְּאַלְיעַטּ מיט אַ שיקסל אַין די סטוייגעס, וועט ער מעָר נישט אַרְיבִּערְאַלְעָן די שׂוּעָל... דאס גאנצע באָר וועט אַמאָל אַוְיסְגִּיסְן דער טאטע מיט דער מאָמָעָן. זי — אַחֲן נישט אַים — וועט מעָן ברענען אַין בראָטן... בענטשיקל האָט דאן אַ בלינצְל געטאָן מיט פְּחַד אַין זיינַע שְׁמָאַלְעָן אוּרגְּן-שְׁפָעַלְעַלְעָך. אַ פָּאָרְבָּאָרְגוּן לִיכְתֵּל האָט דָּאָרְט אַוְיְגַּעְפְּלַעְמָלְט אַ רְגָּע אַין מיט אַ צַּעַגְּרִישְׁעַטְעַר שִׁין צוישן זיינַע לאַפְּעַטְעַ-צִיּוֹן האָט ער אַרוּסְגַּעַטְיקָעַט:

— "סְוִוִּיגְטָאָטָע! גַּעַסְוֹאָלָן וְועַט די סְיקְעַט בַּיִּי מִיר וּוּרְעָן, סְיעַט אַ 'כוֹוָרָאָבָעַ' אַיר אַין די זַעַמְבָּעָס, בַּיּוֹקָל — כַּיְזָאָל וּוּרְעָן אַיר כְּפָרָה..."

אַבעָר זעליקלָס פְּנִים האָט זיך געפְּעַלְלָט מיט אַומְגָלוּבוּן: "מעָן קָעָן שְׁוִין דָּאָנָעָן צְוֹאַגְּעַנְיָשָׁן! זַי זַהְלָטוֹן-אַן בַּיּוֹקָל דָּעָר רַאֲגָטְקָעָן... אַבעָר וְאַטְעָר עַט עַס נִישְׁתְּגָאַין. בְּעַל דָּעָר אַין מָאָל גּוֹט צַעְמָאָרְשָׁן, אַוְיסְפְּלִיאָסְקָעָן, אַפְּשִׁינְדָּן די פָּעָל, עַט זָאָן — יְעָרָה... אַדְעָר — דָּאָס שִׁיקְסָל!..."

אייצט קוקט דער שְׁוֹטָטָר מיט אַ מְטוּשָׁתָשָׁן בְּלִיק אוּיף די הַונְּדָעַטָּעָר בְּרָעָה נְעַדְקָע לִיכְתֵּט, אוּיף די וּוַיִּסְעַ קִיטְלָעָן, צְעַפְּנָטָן אַרְזָן-קָודָש אַון דָּעָר גְּעַדְּאָק אַין אַים פָּאָרְגָּנוּמָעָן מיט אַין זָאָך: "צַעְמָאָרְשָׁן, אַוְיסְפְּלִיאָסְקָעָן... אַפְּשִׁינְדָּן..." אוּ זעליקל זָאָגָט "פְּלִיאָסְקָעָן", מִינְטָעָס נִישְׁתְּקָיָן שְׁמִיר אַיבָּעָדוּן פְּנִים אַדְעָר אַ גְּלָעָט אַין בְּעָקָל. ס'איון רָעָכָט — אַ דָּרָאָגָן, אַ פּוֹסְפּוֹן אַ טִּישׁ, אַדְעָר גָּאָר — גָּאָט זָאָל בְּעָסָעָר שְׁמִיר וּמְצַיְּלָזִין... .

אוּיך די אַגְּדָעָרָע "לייעוֹשָׁאַלְיקָעָס" קוֹקוֹן זיך אַיבָּעָר, מיט אָמְרוּ אַין די אוּיגָן. אָפִילּוּ דָּעָר שְׁטָאָטִישָׁעָר עַולְמָ אַין שְׁוֹלָם, מיט די קָעָפָ אַין די טְלִיתִים, קְלֻעָּרָט אַיבָּעָר. סִידּוֹכָט זיך, אוּ די סְטָעַמְפָּעָס לִיְדִיקָּעָר פְּלָאָזְנָ שְׁדִיטָ מִיט בְּאָנוּמָעָן קְולָות: — זַוְּאָו זַיְגָעָן זַיְתָּאָקָעָ?...

דערווויל האט זיך דער חוץ צעקלאגט אויפֿן קול. קהַל האט זיך צעשאָכלט, ווי זאנגען אין אַ שטראָם, פּוֹן דער ווַיְיבָּרִישֶׁר גָּאַלְעִירַע האט זיך גָּעַטְרָאָגָן אַ העשְׂעָרִי, אַ גָּעַקְלָאָג. עֲרֵשֶׁת ווּעָן אלָע זַיְנְעָן שְׁוֹן פָּאַרְזָוְנְקָעָן אין דָּאוּעָנָעָן, האט זיך פְּלוֹצִים דָּועָרָהָרָט אַ טּוֹמֵל בַּיִּדְעָר טִיר. עַמְּעַץ האט דָּאָרֶט גָּעַקְרָעָכָט, זיך אַנְיְּדָעָרְגָּעוֹאָרָט אַין פָּאַלִּישַׁ, גַּעַיְּאָמָּרַט ווי נָאָך אַ טּוֹיטָן...

אַ סְּדָר קְוּלָּות מִיטְאָמָּל הָאָבָּן אַוְיְגָעָשָׁרִיגָּן:

— זַעֲלִיקָּל! גַּעַוָּאָלְדַּ! זַעֲלִיקָּל!

פּוֹן דָּרוֹיסָן האט מעָן גַּעַהָרָט דָּאָס שְׁלוֹכָצָן פּוֹן דֻּעָר זַעֲלִיקָּאוּעָ מִיט פָּעַטְשָׁעַלְעָן. זַיִּהְאָבָּן אַפְּלָו נִישְׁתְּ גַּעַוָּאָגָט אַיְבָּרְצָוְטָרָעָטוֹן דַּי שְׁוּעָל, נָאָר פָּאָר זַיִּהְאָיִן גַּעַהָאָקָט זַיִּהְאָינְן דַּי קָעָפָּ: "אַ בָּרָאָך אַיְזָן צַוְּ דֻּעָר מַאְמָעָן אָנוֹ אַ וַיְיִתְּקָחָ אַיְזָן צַוְּ טָאָטָן — גַּעַן-בְּלִיבָּן בַּיִּדְעָר שִׁיקָּסָעָן! וַיְיִזְּרָאֵל צַיְנִינְזָעָן וַיְיִזְּרָאֵל צַיְנִינְזָעָרָעָן יַעֲרָן..."

זַעֲלִיקָּל אַיִּז גַּעַלְעָגָן אַיִּיף דֻּעָר שְׁוּעָל. זַיִּין צַעַקְנִיְּדָעָרְטָעָן בַּאָרְדָּה האט זַיִּיך גַּעַן-וַיְיִקְתָּא אַוְיִפְּן בַּלְּאָטִיקָן בַּאָדוֹן אַיִּז וַיְיִזְּרָאֵל תְּמִידְ-רְוִיטְלָעָךְ בְּרִיקְיוֹ-פְּנִים אַיִּז אַיְצָט גַּעַוָּעָן בְּלִינְך אַיִּז צַעְקָרִימָט: "יַיְדָן" — האט עַר גַּעַקְרָעָכָט — "יַיְדָן", יַעַד בָּעֵט עֲנָק, שְׁפָאָז מַעַר אַיִּז פְּנִים אַרְיָין! וּוּמְעָן יַעַד הָאָבָּן אַיְפָּגָעָאָוָעָט! אַ מְשָׁׂמֵד! גַּעַדְלָאָט אַיִּם שִׁינְדָּן דַּי הָוִיתָן! צַעְמָאָרָשָׁן! ... אַיְצָט אַיִּז שְׁוֹן שְׁפָעָט! ... נַאֲכָלָעָמָעָן!"

דֻּעָר חָוָן האט גַּעַמּוֹת אַיְבָּרְרִיסָן דַּי תְּפִילָות. בַּאֲקִיטְלָטָעָן יַיְדָן הָאָבָּן אַרְוִיסְגָּעָן-שְׁטָעָקָט דַּי קָעָפָּ פּוֹן וַיְיִרְעָעָטָלִיתִים. אַפְּלָו אַיִּן דֻּעָר וַיְיִבְּרָעָרְשָׁוָל הָאָט זַיִּיך גַּעַוָּעָן אַיְנְגָעְדִּישָׁעָט. בְּלִוְיָוָן דַּי הַוְּנְדָעָרְטָעָר לִיכְטָעָר הָאָבָּן זַיִּיך נַאֲכָמָעָר גַּעַשְׁמָאָלָצָן, גַּעַרְוָנָעָן וּזְעַגְּאָסָעָן טְרָעָה.

עוֹלָם הָאָט זַיִּיך גַּעַנוּמָעָן בְּעַטְנָן מִיט וַיְיִכְעַ קְוּלָּות: "שְׁטִיטִית אַוִּיפָּ רְ' זַעֲלִיקָּל, סְאיִינְזָה הַיִּינְטָרָה אַיִּז מְטָאָר נִישְׁתְּ פָּאַרְשָׁעָרָן אֹזְהַיְלִיקָּן יוֹם-טוֹב..."

— "וּוְעָר יְוֹם-טוֹב, וּוְאָס יוֹם-טוֹב" — האט זַעֲלִיקָּל גַּעַקְרָעָכָט — "אַיִּנְצָה אַיִּז בַּיִּטְעָר אַיִּז פִּינְצָטָעָר, פָּאַרְלָוִיְּרָן בַּיְּדָעָ וּוּלְטָן" — אַיִּן עַר אַיִּז פָּאַרְפָּאָרָן מִיט דַּי פִּינְ-גַּעַר אַיִּן דֻּעָר פָּאַרְקָלְטָנְטָעָר בַּאָרְדָּה. גַּעַפְּרוֹאָוָטָר רִיאַסָּן פּוֹן אַיִּר שְׁטִיקָעָר ... אַנְטָקָעָגָן דַּי אַפְּעָנָעָ פָּעַנְצָטָעָר אַוְיִפְּן גַּרְיִיעָן שָׁאָסִי, האט זַיִּיך בָּאוּוִיְּזָן אַ לְוִיפְּגָן-דִּיקָעָר וּוּלְטָן שְׁטוֹיבָּה. עַר אַיִּז גַּעַלְאָפָּן אַיִּז גַּעַפְּאָלָגָן, אַוְיִגְּגָעָשְׁתָּאָגָעָן אַיִּז וַיְיִדְעָר גַּעַלְאָפָּן

ווא א זוינט. פעטשעלע האט אים דערקענט די ערשותע און דאס קול האט זיך איר אפגעעריסן:

בגענטשייל! די זעליקאָווע, מיט איר פארקנוופטער צונג, האט גלייד אונטערגען
כאפט:

"דראלטשע — ניוו, ניוו, ניוו!" — און געהקט זיך מיט די פוייסטן אין קאָפּ
בלויו זעליקל האט זיך פלאַצִים אָ שטעל געטאָן און מיט זינגע שוערטע, געביילאָע
פוייסטן זיך געגרייט צו מלחהָה, אָפְצּוּשִׁינְדָן אָ לעבעדיין דעם משומד.

בענטשייל האט נישט געהאט די העזה זיך צו דערגענטערן. הַכְּנָעָהָדֵיך, מיט
איינגעהייקערטער פְּלִיאַיְצָע אָז עַר געשטאנגען וויטעלעך אָז שטומ געווישט דעם גע-
דיכטן שוויס אָויף זיין מידן פְּנִים. דערנאָך האט עַר גענומען שטאמלען מיט אָ פרעמאָד
kul:

— יַעֲכֹב גַּעֲזִינְדִּיקְט, אֵין יַעֲכֹב וּוְעַל נִישְׁתְּ מְעִירָה... יַעֲכֹב וּוְיל צְרִיק... נָעַמְץ מַעַד
קרִיק...".

זעליקל האט מיטאמאל אָראָפְּגָעָלָאָט די פוייסטן. זיינְ צעקייניטשט פְּנִים האט זיך
פלוצִים אויסגעגלייכט ווי פֿון אָ הַיִס פְּרִיעָסֶל. קליגע הַבְּדָלָהָלָעָך האָבוֹן זיך צעפְּיעָרָט
איינְ זינגע אָוִיגְּן-שְׁפָאַלְטָן:

— יַדְן, עַז זַעַיט דַעַך, אוּ עַר האט חַרְטָה, אוּ עַר וּוְיל צְרִיק, בָּעַט יַעֲכֹב עַנְק —
נָעַמְץ עַם אָרוֹן!

אלע פִּיר "סְטוּמְפָעָס" האָבוֹן זיך אָ וּאָרָף געטאָן אַיִינְעָר דעם אַנדְעָרָן אָוִיפּ דַי
הַעֲלוֹזָה, געווינְט אָז גַּעֲלָאָגָט מִיט אָ יַאֲמַעְלָעָך-פְּרִידִיקָעָר כְּלִיפְּעָרִי אָזְוּוֹו זַי
וּוְאַלְטָן דָּאָס גּוֹטָע יָאָר שְׂוִין אוִיסְגַּעֲבָעָטָן: "אָ גּוֹט קוֹוִיטָל... דָּאָס אַמְתָּע קוֹוִיטָל!

א פְּלִיאוֹשָׁעַנֶּעֶר פְּרוֹכָת

איין וויכיע, אמריקאנער שטיוועלעטלעד אוון זיידענוו וועסטען, האט זיך פון
יאסלס פולן גוף צום בולטטען אויסגעטילט זיין דיקער בויך, ווי א קישן וואס הענט
איבער א פענסטער. זינע לענגלעכע באקן, איינגעשרומפֿן, ווי א געלאלאצטער באלאן.
בלויו אין זינע פליישיקע ליפן האט נאך געשאטנען א זנות-שמייכעלע, וואס האט
דערמאנט דעם אמאליקן יצר-הרעניק... אויך דאס בלישטשענדיקע פיערל אין זינע
האלב פארושמורעט אוניגן, איין געווען אן אנדייט, או דער געוועזנער גברז-זונגע
יאסל, איין נאך אלץ ניט גרייט זיך אונטערצונגעבן דעם איצטיקן, צלאפעוואט-גוף...

וועגן יאסלען, וואס איין פלווצלים געווארן אין אלמן איין אמריקע, איין אין שטעהט
ארומגענגען לעגענדעס: ער הייסט שוין לאנג ניט יאסל, נאר "מיסטער דושו", ער
האט אין איינגעעם "סאמאכָאַד", מיט א "קוטשער", מיט דינסטן אין לאקייען, וואס
פוץן אים די שיר, טווען אים או דעם מאנטל, בוקן אוון ניגן זיך. אוון או פירשטיין, גראפּן,
קניאזן, קויפּן זייער מלבושים נאר איין יאסלס מאגוזינען.

איצטער איין ער געקומען מיסטער דושו"ו אויף קבר-אבות, אוון אפשר זיך פאָר-
בענקט נאך זיין שועגערטן נעכען, וואס מיט דרייסיק יאָר צוריק, האט ער איר געמאכט
דעם "האָף" ... צוגגעאָגט... אוון — אווי ווי בעכעס יונגערט שעוסטער איין געווען א סך
ספריטנער, האט זי דעמאָלט אויסגעכָאַפְּט דעם "אַוְּצָר" ... אַנְטָלָפּוֹ מיט אים "קָאָנִי-
מעָרָקָע" — "קָוָמֶת ער זיך אפשר אַיצְט שלָאָגָן על חֲטָא?" — האט עולם געפּרוֹאוֹוֹת
אלע מינימ השערות. אַבָּר דערוויל איין שוין דאס גאנצע שטעהט יידן מיט יידענעס
געשטאנען אונטער בעכעס פענסטער.

מויקע גאּווער מיט א האָרב אויף דער פְּלִיצָע, זיין ווייבֵּל הענייע, געהארבעט פון
פארנָט, זייערט אַכְּט קִינְדָּרְלָעְד: לאָמע, קְרוּמָע, שְׁטוּמָע, בְּלִינְדָּע, מאָכוֹן זיך א וועג
אוישן געדייכטן עולם, ווי מעָן מאָכְט א גוֹרִיק איין א שְׁטוּרְמִישָׂן טִיך... עס איין פונקט

געווען נאר תשעה-bab, וואס לויט חזקה, האט מען בי מוקען געהאט אראפנעריסן דעם גאנצן דאר... האבן זיין אלע אינאיינעם אויסגעודגערט, זיין א קאפאעליע — א דאס! איבץ אמעניש קא דאס! און אויסגעשטרדקט זיערעד ארעמס צו נבעס פענס-טער, גרייט געוווען אונטערוצקאו א דאס אין זיערעד הענט ארין...

דען שטאט-באגראבער אין זיין איביך שפענצער, האט גערעדט אין דער טיר ארין מיט זיין דיין וויבעריש קולכל: — א פאר הויזן ווילעך, ר' יוסט. יען אלין האב בארגאנן דינע טאט-מאמע, קומט איבץ קטש א פאר הויזן דערפאָר...

די שטאט-גבאייטע, אין א בריטן פארטעך, בלאות זיך, זיין די סאמעראלדנע מהותנתהטע, איר מענה לשונ, גלייך זי וואלט אריינגעערעדט אין א מיקראפֿאָן: — יען גוי שוין אויפֿן "גיטן ארט", בעל צו וויסן געבן דינע טאט-מאמע, זיין זאלן זעד רעכטן אויף דיר...

דורך א הינטער טיר באויזן זיך בכבודיקע באלאכטימ, שטעלן זיך דורך-ארץ-דיק בי די ווונט:

— שלום עליכם ר' יוסט.

— "עליכם שלום יידן, וואס דערציילט איר עפֿעם גיז?" — האט מיסטער דושו באויזן, או ער קען נאר יידיש, פונקט זיין אמאַל...

— איבץ זעמער פון הנטנות-אורחים, סדקהיט, ניט פאר איז געדאכט אין גראוין או זאס אויסקומעניש — קלינין און עז זעט דאס קיין עין הרע, אויף איבץ אלע גע-ואגט געווואָרן, נו, באדארף מען דאס איזניט האקן אונטער דער צינגן?...

לסוף רוקט זיך ארים א קלין דאר יידעלע, הוילע באָרדל און פאות, ער רעדט שטיל, מיט א פייבט קול: — יען בין דער שמש פון "חברה כלה", מען האט געשיקט דעד רב זאל-לעבן, ער לאזט ענק, וויסן, או ענקער טאטע ע"ה, איז באָריבוץ געוווען גבאי, איז אינזער שילבל שטיטט א נאָקעטער אַרְזְ-קֹדְשִׁי, באָדארף מען א טיקל סיז אַז פֿאָרְדְּעָן דִּי הַיְלִיקִית. לבָן, בעטן מיר בי ענק א פרוכת...

*

* *

איניגיכון האט טאקע בי מוקען געלישטשעט א נײַער דאס. דער באָגראבער האט פאָצעטיש שפֿאַצְּרֶט איז געוואָנטענע פֿולְדְּעָן. די שטאט-גבאייטע האט געקראנן אויף

עסן פארו גאנצן הקדש און ליכט צו צינדו פאר אלע מתים... איז בלויו געלביבן דעם מיסטער דושו, צו פאָרדעken דאס אַרְזָן-קֹדֶשׁ בי "חֶבְרָה כָּלָה" און דעמאַלט האָטעס זיך אַנְגָּעוּהוּבוּה, ווי מיסטער דושו האָט זיך אוֹיסְגָּעְדָּרִיקְט — "טרָאָבָּל" ... רָאַשְׁתָּו וְוַילְעַד אָז דאס פָּרוֹכְּתָּא זַאל זַיְן פֿוֹן פְּלוּיְישָׂ, אַיְזָן פְּאָלָג מֵיר אַגְּנָג אַוְשׁ קִין וְאַרְשָׁתָּה, דָּאָרָף מַעַן דאס דָּאָזְקָע פָּאָרָהָעָנָגָל אַוְיסְהָעָפָטָן, מַזְוּ מַעַן אַוְיסְזָוָן דִּי לִיטְיִשְׁסָטָע מַיְידָה לעַךְ פֿוֹן שְׁטָאָטָם ... אָזָן דָּרִיטָנָס, טָאָר עַס נִיט גַּעֲדִיעָרָן צוֹ לָאָגָּה, וּוְיִילְמִיסְטָעָר דַּזְשָׁוּ מַזְוּ וּזְאָס גִּיכְעָר צְרוּרִיקְפָּאָרָן צוֹ זַיְנָע בִּזְוּנָעָס.

איַמְּיצָעָר האָט אַזְּאָג גַּעַטָּאָן : חַנְטָשָׁע, אַ צְוִוִּיתָעָר האָט אַנְגָּעָרוּפָן : גִּיטָּל, אַ דְּרִיָּה עַרְעָר : דָּבָרָה, פְּעָסָע, שִׁינְינָל. בֵּין סַ-אַיְזָן גַּעַפָּלָן דָּעָר נַאֲמָעָן — מִירָלָל. מִרְעָלָעָע דַּעַם זִיגְעָרָמָאָכָעָרָס, וּזְאָס אַיְרָע אַוְיָגָן זַעַעַן, קַעַנְעָן דִּי הָעָנָט, זַי וּוּעַט דָּאָס מַאֲכָן אַיְינָס אָזָן צְווּיָּה.

מִיסְטָעָר זְשָׁוּ האָט זַיך קְוָדָם גַּעַהְיִיסָּן פָּאָרְשָׁטָעָלָן פָּאָר אלע אַוְיסְגָּעָרָעָכָנָטָע הָעָפָ-
טָעָרָקָעָס ... אַ קְרוּמָעָן בְּלִיק גַּעַטָּאָן אוּיפָּה חַנְטָשָׁעָס בְּרִיטָן גַּעַשְׁטָעָל, אוּיפָּה אַיְרָע טְשָׁאָ-
פָּעָוָאָטָעָ פִּס אָזָן גְּלִיָּך אַזְּאָג גַּעַטָּאָן : — "זַי קָעָן שָׁוִין גִּין" ... גִּיטָּלָעָן האָט עָר אַרְיָין-
גַּעַקְוָקָט אָזָן אַיְרָע קָאָסָקָע אַוְיָגָן, גַּעַזְוָן אַיְרָע שָׁוֹוָאָרְץ-אָפָּלָעָן וְוַארְפָּן זַיך אַונְטָעָר דִּי
וּוּעָס וּזְאָס קוּזְקוּילְבָּעָר אָזָן זִיְתִּיק אַזְּאָג גַּעַטָּאָן : — "מִיט אָזְעָלָבָע "אוֹיגָאנָעָס" קָעָן
מַעַן אַוְיסְמָעָלָקָן אַ קוֹ, נִיט הָעָפָטָן אַ פָּרוֹכְּתָּא" ...

אוּיפָּה דָּבָרָה/ס גַּעַרְנְצָלָטָן פְּנִים האָט מִיסְטָעָר דַּזְשָׁוּ אַפְּילָו נִיט גַּעַוְאָלָט קוּקוֹ, נַאֲרָ
אַרְוִיסְגָּעָוָאָרָטָשָׁעָט : — אָזְעָלָבָע מִידָּן זִצְנָן שָׁוִין בָּאָרִינָץ אָזָן אַמְּעָרִיקָע אוּיפָּה קָאַושָׁאָנוּ
קָעָטָס ...

פָּעָסָע אַיְזָן סְתָמָם אַ דָּאָרָעָר דָּרָאָנוּשִׁיק, נִיט קָא פָּאָרָעָנָט, נִיט קָא הִינְטָן, אַ שָּׁאָד
די רִיְד ...

אָזָן שִׁינְינָל אַיְזָן גָּלָאָט אַ סְרָאָצִיק, בָּאָדָאָרָף נַאֲך גִּין אַיְזָן חָדָר אַרְיָין ... בְּקִיצָּוֹר, עָר
וּוְיִלְלָאָר נַאֲך אַנְקָוָקָן מִירָלָעָן.

* * *

* * *

בָּעַת מִיסְטָעָר דַּזְשָׁוּ אַיְזָן גַּעַקְוָמָעָן צָום זִיגְעָרָמָאָכָעָר אַנְקָוָקָן מִירָלָעָן, אַיְזָן אַ שְׁטִיק
זָוּן גַּעַלְעָגָן אוּיפָּה לָאָגָּה וְוַארָשָׁטָאָט, וּזְאָס טִישְׁטוֹךְ פֿוֹן בְּרָאָקָאָט. אָזָן נַאֲך אַ שְׁטִיק זָוּן

האט געמיינט, ווי א גאלדענע דעוויסקע אויף דער פארמאכטער אלקער-טיר. עס האבן זיך געהערט וויכע טענער פון אן אלטער מאנדאלינע, א דין ליריש שטימעלע האט זיך צוגעזונגען:

“עס דריימלט אין שטטל, די לאדן פארמאכט.”

צו מיר מײַן געליבטער קומ אין א שטילינקער נאכט.”

— שלום עליכם ר' איסר, ווער זינגט עס אווי שין בי איז? איז מיסטער דושו שטיין געליבן אויף דער שוועל, אין א פאצעטיש אויסגעלייגטן קראגן און זיך גענו-מען ווישן מיט א זידן-טיכעלע דעת שויס פון שטערן.

— א, פאניע יאל! ס'הייסט, וויט מוחל, צ'זיל זאגן מיסטער דושו! — האט דער זיגערמאכער זיך גענו-מען פלאנטערן — א, מיסטער דושו ביטע זיינער, עליכם שלום ר' מיסטער דושו, קומט גענטער, ביטע זיינער.

— און ווער שפילט דאס בי איז אויף א מאנדאלינע? טראט מיסטער דושו ניט אפ פון זיין פראגע און מאכט א שווערן אנטשטרענג צו געבן א ליבטן טרייט אי-בערן צבעראכענען טראעל.

דער זיגערמאכער צולאכט זיך גוטמוטיק און געטט אוועקרוימען די דרייבנע כלים אין א וויט: — א מאנדאלינע זאגט איז? איזטיך וואס, עפֿעס א קלאגעטעשינע, געפונגען ערצעז אויף א בוודעם, מיט צעהרגעטע סטרונעס, מיט אן אפֿגעהאקטן קאָפֶ. אבער מירעלע האט אווי לאנג געשטוקעוועט און געמאנרוועט, בייז עס האט גענו-מען אַריסטגעבן טענער... אבער וווײַטער, ס'יא שברי כלוי. — מירעלע! מירעלע! — האט דער זיגערמאכער גענו-מען רופן זיין טאכטער — מירעלע קומ נאָר אַרײַן, דער מיסטער דושו וויל דער זען.

געלאסן האט זיך אונטערגעעהויבן א געלבלימט פֿאַרְהָעֶנְגָּל, אויפֿגעדעקט אָן אויס-געפֿוצְטָע שוויב, ס'האָט א בלענד געטאן א שווארצער קאָפֶ מיט צעшибערטע לאָקָן אָן א פֿאַר טונקעלע ביר-אויגן האָבָן א גִּיכְן מעסְט געטְאָן דעת מיסטער דושו גלאנץיקן פְּלִיךְ מיט די פֿאַר גַּעַצְיִילְטָע האָר, ווי דינען דראָטעלעך אויף א שיטער קעמל.

— “האָו דו יו דו מיסס מיראָ” — האט אַיר מיסטער דושו דערלאָנט די האָנט מיט אָזָא עַלעַגָּאנֵץ, אָז עַר האָט זיך אלְיַיְן אוֹשְׁפָּרְשָׁעָט אָן באָלְד זיך גענו-מען ישוב: זאָל עַר זִי אַרְצָן? דַּזְכָּן? אַדְעָר גָּאָר אַינְגָּאנֵץ אַינְגָּאנֵרְדָּן? נַאֲךְ אַלְעָם אָיז זִי דָאָךְ נַאֲךְ אַקְינְד... אָן לְסוֹף אַגְּגָהוּבָן בְּלְשׁוֹן רַבִּים:

— "יונא, מיסס מירא עץ זענט דאס טאקו די דזוקע ניערטין? עקסקייזומי כיוויל זאגן, די שטריקערין? אך פארדאן, כמיין צו זאגן די העפטערין?"
מירל, אין א קראטאנעם "דייננדל", וואס האט איר טונקעלע הויט געגעבן און אריינטאלישן אויסזען, פרוואוות אביסל שטיפעריש אים ארויסצופירן אויך א גלייכן זועג:

— וואסושע, מיסטער דושה איך קוּק ניט אויס צו קענען די מלאכיה?...

— א, פארקערט, "איים בעג יור פארדן" — נעמט ער מישן יידיש מיט ענגלאיש — אדרבה, סא "סיזרפריז" פאר מיר, געמיינט עפעס א מיילטשנען... און דא — הלוואי האב איך אוא... כמיין אועלכע מידעלען אין מינע ביונעס, וואלט עץ בי מיר געווען די "פוירטט-ליידי"...

— אוזי, אוש די פויסט ליידי? — האט מירל איבערגעחוורט, ניט וויסנדייק וואס דאס מיינט.

מיסטער דושו כאפט זיך דערויל צום טיסטער, ציט ארויס א גריינעם באנקנאט, וואס האט אובי געציגערט אין זיין האנט, גלייך א ווינטל וואלט אים געללאוּן צוישן די פינגער:

א קען, מיסס מירא. אט איז האנט-געלט און ס'איבעריקע וועט שוין זיין אלדייט...
מיסטער דושו האט זיך איסגעדרייט צום זיגערמאכער, גוטברודעריש אים א קלאָפ געטאָן אין די פלייצעס און ווי א גוטער ביונעסמאן וועמען דער מסחר געפעט,
נאכאמאל אים א קלאָפ געטאָן אין די פלייצעס:

— אוזי, אוזי ר' איסטר, גאר ניט געוואסט, איז עץ האט אוא... געמיינט מען מאכט ל査נות, אבער, זיך קומט שוין אויס א כלה-מודיד!... און זי, הייסט עס, וועט דאס מאכן ס'פֿרּוּכָת?...

— וואסושע, א קונץ בי איר? — האט דער זיגערמאכער זיך א גרויס געטאָן — נו, און "מצה-טאָשָׁן" העפט זיך ניט? און חלה-טישטעלעך? און כותל-מערבים? און איז א פויגל וועט ענק פלייען איבערן אך, וועט זיך אים ניט אראָפְּכָאָפְּן מיטן אויג? א קונץ בי איר ...

— כילעבן ר' איסטר — ביגט זיך מיסטער דושו צו צום זיגערמאכערס אויער

— או עץ פארמאגט אוא מידל, מיט אועלכע גאלדענע הענט, נאך וואס זאל זי "פאר-
ויענגלען" אין אוא האקי? הא, ר' איסר? טוט נאך א גוטן טראקט...

— מילא, נו, הייבט זיך און א מעשה, פאראן א שטיקל געסט מיט צען "טויבן",
נאכזאל אroiיסלאן אין טיבעלע? אכיבע עס וועט אלין אroiיספליען, אין דעםאלט,
מילא ...

מיסטער דושו האט ווידער א גלעט געטאו זיין טיסטער: — סאלרייט ר' איסר
מיועט שוין עפעס א טראקט טאן... נאט איך קודם אנדאדרויף, ריסעוזעט אויס א
שינגען זאך און מירל זאל מאכן וואס מען דארף דארט מאכн, איך וועל ניט זשאלעווין
קײַן דאלאָן... א, דאס איז פאראן פלענטע ...

*

* *

ווען מיסטער דושו איז אוועלה, איז די זון שוין געלעגן א קראנקעלעכע מער פונֿ
דרויסן, ווי אנגעוויניק. סאיין פלאצימ געווארן ביזהמשותדיק-טונקל. א פאָר דריימ-
לענדיקע ווועק-זיגערט, האבן זיך ווי אויפגעכאנט פון שלאָף, זיך אימה-דיק צעקלון-
גע, אלע אין איין רגע. עטלעכע וואנט-זיגערט האבן באָלד אַקָּאָרְדִּירֶט מיט זיער
גראָבלעכּן בּים, בּאמּ, בּאמּ. די טונקעלע שטוב האט זיך אַינְגָעָהִילְט אַין געדיכטּ
שאָטּנס. אונטערן זיגעראָמָכְבּער פֿעַנְסְטּעַר האָבּן שוין חדּר-זינְגּלְעַד גּוֹזְגּוֹגּוֹן:

— לֵיִי, לֵיִי, לֵיִי, הָאָז אַ גּוֹטָעַ נַאֲכַת

וּוִי מַעַגְּיַי מַעַגְּיַי, וּוִי מַעַשְׂטַיְיַי מַעַשְׂטַיְיַי,

זִינְגּוֹגּוֹן דִּי לְאָדוֹן פְּאַרְמָאָכְטּ...

דער צעטומלטער זיגעראָמָכְבּער, דאס ערשותע מאָל אַין זײַן לעבען מיט דאָלאָן
אין האָנט, האט ניט געגּוֹסֶט מער צום ווֹאָרְשְׁטָטָט... מיט גּוֹרִיס כוֹנה האט ער זיך
געשטעלט דאָווענוּן מְבָחָה... אויך די פֿאָרְחָלוּמְטָעַ מִירְלַהֲאָט מער ניט גּעַחְשָׁקַט צוּ דָעַר
מאָנדָאָלִינְעַ, וואָס האט גּעַטְרוּיְעַרְט אַין אַ וַיְינְקָל, וּוִי אַן אַיבְּעַדְגּוּרִיסְעַנְעַ סִימְפָאַנְיַע...
אַ פֿיְינְלָעַכּוּ שְׁטִילְקִיְּט האט בּוֹלְטָעַר גּעַמְבָּט דָאָס מְאָנְאָטָאָנָע טִיקְ-טָאָקְן פּוֹן צָעַנְדִּי-
ליַּקְעָר זִיגּעָרָם. מִרְלָעַן האט גּעַשְׁיַנְט, אוּ דָאָס קְלָאָפּוּ ניט קְיַיְן זִיגּעָרָם, נאָר חַזְקִידִיקָע
העַמְּרָלָעַד מִיט אוּלְכָע מְאָדָנָע קְלָעַפְּעָלָעַד. קְלָאָפּוּ אָוִיס בְּלוֹזִין אַין נָאָמָעַן:

— אשמדיא ! אשמדיא ! אשמדיא ! ...

דעם זיגערא מאכערס וויב, אין איר ציגענער קופקע, יומ-כיפורדייקע פיכטעה אויגן, מיט אן אייביך פארטוריירט פנימ, האט זיך שאטנדיק באונזון פון קיך א羅יס. פון דער שטוביינער טונקלקיט, האט איר הונגעריקער ניגיגר, מערד דערפילט, ווי דער-זען, או אין איר מאנס הענט ליביכטן גריינע באאנקנאטן... אירע מרה-שחורה/דיקע אויגן האבן זיך באלאד א צינד געתאן מיט שמחת-תורה/דיקער פריד... זי האט גלייך באונומען או דער אמעריאקאנדע "אליהו-הנביא" איז דא געווען... אויף גיך האט זי אונגעצענדן דעם האלבן "בליעזר", אויסגעפזט דאס פארקאפטשטט גלוול, ווי צו קבלת שבת און בעת אן אויסטערלישע העלקיט האט פאר'iom-טובט די אדרעמע שטוב, האט זי מיט א פרידיך קול גענומען צוזאמענרו פון אירע טעכטערלעך, ווי א קוואקע אירע הונ-גערטען טשייפעלעך :

— קימץ אריין ! קימץ אריין, ווי זענטיץ ערגייז, קרוינעלאעד מאנגען יעד גאי שיין
קאכו קליסקאלעך מיט ביילעך — קימץ אריין ! קימץ אריין ! ...

* * *

דאס גאנצע שטעלט: הימל און ערעד און א פליישענער פרוכת...

מירל, אין א ווינקל פון אלקער, מיטן שטיך פלייש אינגעפערעסט אין א טאמברוד האט גאנצע טאג געדזשאבעט מיט א גורייסער צערע-נאלד דעם וויסן ביביגול, אויס-געבעט די בייכער פון צוויי גורייס ליביכן, וואס אין האלפט פנים איז געווען שטרענג און דאס צויזיטע — מליד. גריינע צעדער-ביזער האבן אומגעזוייט די ראנדן. א פיר-קאנטיקע ראם האט אין זיך אינגעפאסט די להוחות. ארום די להוחות, פלייננדיקע מלאכימלעך מיט זאנגען אין די מיילער. איבער דער גאנצער ברײיט, צוויי פארקילע. כיקטע אותיות: "זאת התורה".

מירל האט יעדןTAG געשאפען עפערס ניעיס: אט א קווייטעלע, א נוי בלעטעלע, א גרעזעלע, וואס האט כסדר פארשענערט און באירועערט די וועלטגענע העפטעררי. דאבי האבן זיך אירע שווארצע לאקן געווארפֿן צום טאקט פֿח דער נאלד — א סימפאניע... און הינטער מירלס פענטער — אן אングלויז, א געשטופעררי און — רבי-לוטלעך :

- לאוט א קוק טאן אויפן שווארץן באשיניק, זי מײַנט דען סָפְרוֹכָת? זי מײַנט —
דאלאָרֶן ...
- אסօר, סָהִיבָת זיך ניט אָן, אָחָתָן מײַנט זיך ...
- אָווֹ זָגָסְטוּ, אָחָתָן? גָּוֹ אָוֹן אַירָעּ 9 שׁוּוּסְטָעָרְנִי זַיְיָגָעַן דָּאָר שָׁעָנָעַר
אַין עַלְתָּעָר פָּאָר אַירָעּ ...
- אָט האָסְטוּ דִּירּ, אָדָגָה דָּעָר בָּאָבָּעּ. עַלְתָּעָר, גָּאִיט שָׁוֹן גָּאִיט, יַעֲדָעָר הָאָט
גָּאָר זיך אַין זַיְיָגָעַן ...
- עַר קָעָן דָּאָק אָבָּעָר זַיְיָן אַירָעּ טָמֵעּ, דָּעָר מִיסְטָעָר דָּזְשָׁוּ? ...
- זָעָסְטוּ, אַוְיך מִיר אָזָרְגּוּ. דִּי דָאָלָרְנוּ וּוּעָלְן אִים שָׁוֹן פָּאָרְקָצָן דִּי אַירָעּ ...
- אַוְיך בְּחוֹרִים זַיְיָגָעַן אָפְגַּעַשְׁתָּאָגָעַן שְׁעהָן, לִיב גַּעַהָאָט צָו קָוָקָן אַוְיך מִירָלָס באָז
וּוּגְלָעָכָעּ פִּינְגָּעָר, אַרְיוִיסְגַּעַזְגָּט גַּעַדְאָנְקָעָה, פִּילָּאָזְפָּרִיטָם :
- דָּאָס זַיְיָגָעַן נִיט קִין פִּינְגָּעָר בַּי מִירָלָעָן, נִאָר קָלָאוּיְישָׁן ...
- זַי הָעָפָט דָּעָן דִּי שׁוּוּאָרְצָעּ מִירָד? זַי שְׁפִילָט מִיט דָּעָר נָאָדָל ...
- אָוֹן אַירָעּ לִיְפְּעָלָעּ? קַוְקָט נִאָר אָן דִּי לִיְפְּעָלָעּ, זַיְיָהָלָפָן אַיר אָונְטָעָר,
זַיְיָמְשּׁוּרְדִּים אָחָזָן ...
- בעל-מקאנַגְיָצָעּ האָבָּן גַּעַהָאָט אָבָּאָזְגָּדָעָרּ נָסָחּ :
- עַר וּוּעַט שְׁעַנְקָעָן אָפְרָוכָה דָּעָר מִיסְטָעָר דָּזְשָׁוּ אָוֹן וּוּעַט קָרִיגָּן דָּעָרְפָּאָר אָז
יַוְנָגָעּ כְּלָה ...
- הָיִיבָּט זַיְיָט אָן, זַי וּוּעַט אִים אַוְיסְמָאָכָן סָאַוְיעָר אָוֹן שְׁפָעָטָעּ — רֹופָאָר
קְנָאָקְנִיסְלָה ...
- שְׁגַעַשְׁטָוִיגָּן, שְׁגַעַפְּלוִיגָּן. מִיסְטָעָר דָּזְשָׁוּ אֵינוֹ עַפְעָס אָקְלִין קִינְדָּה? זַי וּוּעַט לִיגָּן
בַּיְיָ זַיְיָגָעַן פִּיס ...

*

* * *

אין זיגעראכערס שטוב האט דערויל געשמעקט גענדזענער קרווניק. היבערשע יOID'ן און אפילו בליגעס מיט קען האבן א羅יסגעלויכטן פון דער סערואנטקע... דער تمיד פארקאפטשעטער קויינען האט אויפגעעלעט, באקומווען און אייסגעוויסט פנים... אונטער דיז איזיערבע פיעירקעס ווינגען ניט מערד קיין נאסע דרענגלעך. מירלס מוטער דארף ניט ארויסדעכען אירע קראנקע לונגען ביים צעושארען א פיצל פיערל... איצט קנאקו דארט לבעודיק און לומטיך אועלכע טרכענע, ואלדייך-شمוקנדיקע העלצער און עס קלעקטשטט און די "פסח-טאפע" געפרעגלאטער גריישעלעך, געפילטט קישקע. און פונעם געהיכטן אויווון שמעקט א羅יסס "סעודה-គוכן", "פאלייעכלעך", "שטעטען..." אפילו די זונ-שטראלן, וועלכע פלעגן דארטן תמייד לייכטן אונטער די בעטן, ווינגען אויך איצט א羅יס פון זיער באעלטנעניש, טאנצנו מיט א גאלדן פנים איבון שמעקנדיקן פוטער-גבוקם. און מירטסס מוטער, א צעפלאמטער, און שבתדיין פארטוך, איזו יעדן מכבד מיט אירע "מאדאנים": — פארזיעכץ טיערינקע, זאל ענק זיין צום גענוןט...

— און עז זאלט דערעלען מגדל צו זיין די רעשת טעכטער... האט מען איר שווין באציגיטנס צוגעוואונטשן.

אפילו דער זיגעראכער, וואס פלאגט תמייד מבטל מאכן די פרעסענישע עלם-זההיקעם, האט אויך איצטער טיפער אינגעאטטעט די באטטעטער שטוב-רישות, וואס האבן אים ניט געלאזט רואיך איינזיצן ביים ווארשטאט... און ניט איינמאל האט זיך בי אים פארגבונט און אפיקורסישער געדאנק, או, נאך אלעם, הייסט דאך די תורה אויך התאָה האבן פונעם בידנעם שטיקל לעבע, און אבּי מען האט נאך ווי געהעריך אפֿצווען, איזו דאך די וועלט אויך ניט קיין מיאס שטעטל...

דערויל האבן הארבסטיקע רעגנס אַנגעיאָגט געדיכטע בלאטעס. פארשטייט מיס-טר דושו און מירעלע, מיט אלע אירע שוועסטערן, מוזן האבן טיפע קאלאשן... און אוּן עולם האט גענומען גיין צו סליקות. פארשטייט ער אויך, או מיידלעך באדראן האבן ווונטער-מלבושים... און אוּן מירעלעס קלידיל האט א שיינעם דעקלט, איזו דאך פשוט א מצווה אנטהענונג א גאלדן מגן-דוֹדֶל אויך איר געסלאירוועטן האלדז.

אין שטעטל האט זיך דערויל גערודערט:

— אויפגערכיכט א גאנצע שטוב, די ציגיגנער-מויד.

— איזא שווארץ באשיניק, מיט שעפסענע "טשייפריבוועס". אויגאנעס, ווי בי א ווילדן לאשיך און ס'גענגל אירס, א ווינט-AMIL... זי האט אים טאקע ארייניגעדרית איז די פליגל און ווועט אים אויסליסקען, ווי און ארבעס.

דריען זיך ארום אין שטעהל צענדליךער בוגרטון, ווי שטיעלע טויבן, באדרפֿן בעבעך א גיכע הילֶך, קומט שוין יא א מיליאנטשיקל, וויל ער נאר דעם משונגנען "שטראנץ" ... נעכַי וואלט ער כאטש גענומען איר עלטטע שוערטער? ניין, נאר דוקא דעם "זוויסקראָבעק" ...

*

* *

זינט מירל האט גענומען העפֿטן דאס פרוכת, פֿלעגט אין די נאכמיטאָג-שעהן זיך שטיל אויפֿמאָן די אלקער-טיר און נאר שטילען, במעט אויף די שפֿיז-געגל, האט זיך גענומען אַריינְגְּנְבְּעָן דעם שכנס בן-יחיד, חיימל. אַ שלאנקער בית-מדרשנְיַע, מיט ג্ְרְיְבָלָעֵך פֿאַרְחָולְמְטָע אַוְיגַן, שאטינְיַע פֿאות און נְגִידִיש-קְוִשִּׁיפֿנְדִּיקָע שטיוועלעה, וואס נאר זיינְד וויכער שאָרֵך פֿלעגט פֿאַרְאַטְן זִין שְׁפִּיז-גְּעַגְּלִידִיקָן אַרְיִינְקָום... אַין אַנְהָוִיב פֿלעגט חיימל קוּמָעָן בְּלוּמְרָשְׁט גְּעוֹוָאָר צָו וּוּרָן, ווי שְׁפַּעַט עַס אַיז?... גְּעַגְּבָן אַ קלִיָּן קוּקְעָלָע אַוְיפַּן וּוְאנְט-זְיִיגָּר, נאר אַ קְלָעְנָעָרָס אַוְיפַּן פרוכת און קוּמָט מִיט אַ האַלב אַוְיג אַוְיך אוּפַּט קְיִילְעָדְקִין פְּנִים... שְׁפַּעַטְרָא אַיז ער גְּעַקְוָמָעָן מִיט תִּי-רוֹצִים וּוּגַן טוֹישָׁן אַ בִּיכְל, באָרגָן אַסְפָּרָל אַן לְסֻוף זִיך גְּעַנוּמָעָן אַרְיִינְשְׁלִיכָּן אַן שָׁוָם אוּסְרִיד, זִיך שְׁטִיל אַוּוּקְעָגְעָשְׁטָעָלָט לְעַבְנָן מִירְלָעָן, גְּעַקְוָט אוּפַּח הַעֲפְּטָעָרִי, זִיך טִיף אַיְגָהָעָרָט אַין אַירְעָ וּשְׁוּמְעָנְדִּיקָע נִיגְוָוִימְלָעָך אַן טִילְמָאָל, גָּאָר פֿוֹלְצִים, אַ לִיְגָ גַּעַטָּאָן זִין וּוִיסְעָ האַנט אוּפַּח זִיך גְּעַנוּמָעָן גַּלְעַטָּן דַּעַם גַּלְאָנְצִיקָן שְׁעָך, זִיך גַּזְוִילְבָּעָרָטְעָ אָוֹתִיּוֹת, אַן אָוֹוִי גַּלְעַטְנְדִּיקָע, דַּעַרְלָאָנְגָט צָו מִירְלָס פֿינְגָּר... אַ צָּאָרָטָע רְוִיטְקִיָּת האַט אַוְיגְעָפְלָאָמָט אַין בִּידָנָס פְּנִימָעָר, מִירְלָ, זִיך אַוְיגָ פֿאַרְאַטְפַּט אַגְּעָם רְוִיטָן שְׁטִיק פֿלוּשָׁ, האַט גְּעַנוּמָעָן מַאֲכָן קְרִימָעָשְׁטָעָך... חַיְימָל האַט זִיך אַרְאָפְּגָעָבִיָּגָן כְּלוּמְרָשְׁט אַפְּצָפְּצָנָן אַ פֿלְעָק אוּפַּח זִיכְעָן נַאֲסָקָעָס... אָוֹוִי טָאגְ-אָיִס, טָאגְ-אָוִיס, בִּיאָ, מִירְלָ האַט גְּעַנוּמָעָן פְּלִין אַוְיסְטְּעָרְלִישָׁן אַוְמָרוּ אַין יָעַנְעָ שְׁעָה, וואָס דִּיהְיָיל האַט גַּעַדְאָרָפַט קוּמָעָן... אַן טָאמָעָר האַט ער זִיך אַ טָּאָג נִיט בָּאוּזָן, האַט זִיך מעָר נִיט גַּעַפְּילָט קִיְּין טָעַם אַין דַּעַר גַּאנְצָעָר הַעֲפְּטָעָרִי, גְּלִיךְ זִיך וּזְוָאלָט דַּאֲזִיקָעָ פֿרְוָות גְּעַנוּמָעָן מַאֲכָן נָאָר צּוּלִיב דַּעַם, אַז חַיְימָל זָאָל עַס יָעַדְן טָאָג קוּמָעָן גַּלְעַטָּן... אַן פְּונְקָט וּוּי אַוְיפַּן רְוִיטָן שְׁטִיק פֿלוּשָׁ אַין מִיט יָעַדְן טָאָג צִיטִיקָעָל גַּעַוָּאָרָן, זִיך בְּרוּמָעָר, זִיך לִיבָּן, זִיך עַשְׂרַת-הַדְּבָרָות, אָזְוִי אַיז אוּפַּח יָעַדְן פְּרִימָאָרָגָן אַוְיפַּגְעָגָנָעָן אַ נִּיְּגָעָפְּלִיל, וואָס האַט זִיך גַּעַצְיִיטִיקָט דָוָךְ טָעַגְלָעָכָע פֿינְגָּר-בָּאַרְיוֹנוֹגָעָן. אַ גַּעַפְּלִיל, וואָס אַיז מִיטְגָּעוֹוָאָקָסָן צְוָאָמָעָן מִיט דַּעַר רְיִפְּוֹגָג פְּנוּעָם פֿלוּשָׁעָנָם פֿרְכָּות. דַּאֲס

דאזיקע שטיך פליוש, האט אויפגעהערט צו זיין א טויט שטיך סייא, ניערט אויך גע-
וואוין דער לעבעדיקער פארמייטלער צווישן צווויי יונגע אוייפגיינדייקע לעבננס... מירל
האט איצטער ניט געהאפטן בלוייז געדאנקען פון תנייד, נאר געוועבט שטיקער לעבננס-
תורה... אינעם צארטן געלפלעט פון זילבער אויך פליוש, האט די דאזיקע אוייפגיינ-
דייקע ליבשאפט אויסגעקוקט א מין דרייליגונג... דאס האבן מעדים-שטען, ניט בלוייז
מאדעליזוירט א מלבותש צו פארהילן די היליקיט, נאר גאר אויפגעהילת די ערשטע-
געפילן צווישן מאן און פרוי... א מין ניערד "בראשית ברא אלהים..."

און אין שטעטל וואקסט דערויל דער טאראצט.

— פארקנאקט איבערן קאָפּ דעם מיילאנערטשיך. שוין ניט געהאט אין וועמען
זיך צו פארלייאפען, נאר אין דעם "משולחת?"...

— זי וועט אים אבער אויסשיטן, דיזיגינעריך, איר וועט זען...

— איך שוווער, או זי וועט ניט שיטן. אוז גביר שיט מען ניט...

— דערויל אבער האלט ער אויס א גאנצן הארעם...

— ער וועט איביך ניט האלטן, ער וועט ארויסגעמען די קו פון שטאל און פאר-
מאבן טירל...

אט אווי זיינען די פלייאטקעס דערוגאנגען ביין לעגענדע. ארעמע מיידליך זיינען
דערויל מירלען מנקא געוווען. ניגעריקע ווייבער האבן פאר מירלען געמאכט א וואָרעד,
זיך געניגט און געבוקט, ווי פאר א פרינציגעסן. שניט-קרעמעד האבן אונטערגעשיקט
ויעירע משרותים: — מירעלע, אפּשר באַדָּרְפּן זי א גוט שטיקעלע "סְאַטִּינְדִּילְיאָן", עפּעס
א טערקיון זיך פון עכטן "משימטשע מיטשא'"... אָדער גאר א זידענעט טויל אויך
א ברייטן וועליאן? ...

שומטערס האבן געוואָלט וויסן, אויב זי וועלץ האבן די זכיה צו מאָן מירלט
וויסע חופה-шибילעך... בעקערס האבן געהלומט, או מען וועט בי זיי באַשטעלן די
לעקבער מיט די פֿלאָדִינְס...

בלוייז אין מירעלע האט אויך דער דאזיקער סימאטאָכּע געקוקט מיט א פֿאָרבּאָרגּוּן
شمיכעלע און געטראָכּט אין דער שטיל: גלייבער די אִיצטיקע קאָמעדייע, אַידער חלי-
לה א שפּעטערדייקע טראָגּוּדייע... .

*

* * *

ס'אייז אונט. מירל אנטגעוויגן איבערן פרוכת מאדעלירט שוין די לעצטע שטעהן. און עלעוער-נאפט-לאטפ זוארפט רויטלעכן שיין אויף דעם פארענדיקטן קונגסט-וועריך, וואס שע美德ירט מיט אוּא בליאסק, גלייך עס וואלט ניט געווען פון זולבער-ישעד, נאָר געהאָפַּן מיט זָוֵן-שְׁטוֹרָאָלֶן. מירל שוין מיט בולטע קאנטורהָן פון צִיטֿיקֿעֶר פְּרוּיֿעֶנֶּן שאָפַּט, שְׁפְּרִיטֿ אַירְעַן גַּעֲדִיכְבַּטְעַ לְאָקוּן אַיבָּעָרָן פּוֹלוֹן דְּקָאָלָטַן, וְוִי גַּעֲדִירְיַעַט הַבְּדֻלָּות אַוְיףְּ אַוְוִיסְטַן טִישְׁטוֹךְ. עַפְּעַס אַטְּפַע בענקשאָפַּט, אַסְׂדוֹתְדִּיקָעַ, באָוּעָלְטִיקָעַ אִיצְטַן אַירְגְּאָנְצַן וְוּזְן. דָּוָרָךְ דָּעָר האָלָבְ-אָפְּעַנְעַר טִירְ קִילְטַן מְהִיחְדִּיקָעַ אָן עַרְבָּרְאַשְׁ-הַשְׁנָה-וַיְינְטַעַלְעַן. דָּעָר אַוִּיסְגַּעַשְׁטַעַרְנְטַעְרַה הַיְמָל אַיז אָזְוֵי נָאָעָנָטַן, מִיטְ דִּי הַעַנְטַן צָו דָּעָרְלָאָגַן-גַּעַז... אָן דִּי פּוֹלוֹעַ לְבָנָה שְׁפָאָצְרִיטַן אַזְוֵי אַיְינְזָאָם אַיבָּעָרָן פְּאָרְבָּעְנְקַטְעַ לְבָנָה אָן אַקְלִינְשְׁטַעְטַל-אוּאָ פְּאָרְבָּעְנְקַטְעַ פְּנִים, וואס עס קָעָן נאָרְ האָבָּן אַפְּאָרְבָּעְנְקַטְעַ לְבָנָה אָן אַקְלִינְשְׁטַעְטַל-דִּיקְעַ, האָרְבָּטִיקַן רָאַ-חוּדְשַׁ אַלְוָן.

אַ שְׁטִילְעַר שְׁאָרְךְ בַּיְ דָּעָר טִירְ.

מִירְלַ צָאָפְּלַטְ אַוְיףְּ: חַיְימָלְ? זָאָלָן מִיְבָּעַ פְּאָרְבָּעְנְקַטְעַ רַעֲיוֹנוֹת אִים האָבָּן אַרְוִיסְ-גַּעַכְּשַׁופְּטַ?

— האָלָא מִירְלַ! — טָוָט אַהיְזְרִיקְלָעַד קוֹל וְאוֹילְ-יְוָגְעָרִישְׁ אַרְוֵף — האָלָא, גַּעַפְּנִישְׁתְּ דִּי בְּיוֹנָעָס? ...

— אַ, מִיסְטְּעַר דַּוְשָׁה, אַירְ גַּאֲרַ?

— אוֹיףְּ וְוּמְעַן דָּעַן האָסְטַן אַיצְטְּעַר גַּעַוְוָרְטַ?

— גַּעַוְוָרְטַ? — פְּרַעַגְטְּ מִירְלַ אַיבָּעָר וְוִי אַין טְרָאָנָס אָוָן פִּילְטַן אָוָן עַס קָלָאָפַּט אַירְ אָזְוֵי דָּאָס הָאָרֶץ, וְוִי בַּיְ אַיְינְעָמָס וְוָאָס מַעַן האָט גַּעַכְּאָפַּט בַּיְ דָּעָר הָאָנָט... .

— פְּאָרְטִיקְ אַיְעָרְ באַשְׁטְעַלְוָגְגַן — טָוָט אִים מִירְלַ אַזְיִיזְ אַוְיפְּן פְּאָרְעַנְדִּיקְטַן פְּרַוכְתְּ. אַירְ קָעָנָטְעַס שְׁוִין לְאָזְן אַוְפְּהַעַנְגָּעָן.

— דָּאָרְפַּטְ זִיךְ נִיטְ אַיְלָן מִירְעָשִׁי, — רַעַדְטְּ מִיסְטְּעַר דַּוְשָׁו אַיצְטְּעַר דָּאָס פָּאָרְ-קָעְדְּטַע וְוָאָס פּוֹן אַנְהָוִיב — צָו וְוָאָס דִּי אַיְלָעָנִישְׁ, אַיךְ אַנְטְּלִוְיִפְּ נִאָךְ דָּעְרוֹוִיְלַ נִיטְ צּוֹרִיקְ... בְּפְרַטְ וְוּזְן... לְאָמִירְ זִיךְ טַאָקָעְ נִיטְ נָאָרָן, מִירְעָשִׁי, אַוְעַלְכָעְ מִידְלָעַד וְוִי דָה, וּוּלְזַן דָא גִּין אַין נִיוּוִישַׁ, פְּאָרְשְׁטִיִּיסְטַ?... אַבָּעָר דָּאָרְטַן, בָּאָרְיַן אַינְאָמְעַרְיקַע — אַקְעַנְגִּין... פְּאָרְשְׁטִיִּיסְטַ?

— יא, כ'פארשטיי, כ'פארשטיי — האט מירל געונטפערט פארחלומט און פאר-טראקט — אודאי פארשטיי איך...

מיסטער דושו פארשטייך דערוויל די הענט אין זיינע קעשגענס, פונדארטן, האפט ער, וועט קומען די גאנצע הילך... ער קוקט אויף מירלען מיט און אויגל, ווי דורך א לאָרנעט און חורת איבער :

— לאמoir זיך טאָקע ניט נארן, מירעשי, האסט עפֿעס בעסערט און שטעהט? סיאַן דיר א שאָר די היגע בלאטעס. דער רינשטאָק? די יאמע-גאָס מיטן הקדש? — באֲריןץ אֶזָּא לִידֵי — אַ פרינצעסן ...

מירל טוט אַים אַ ווֹיַה אַוְיפַּע דַעַם אוַיסגַּעַשְׁטַעַרְטַן הַימָּלָה. — אַ פִּיגְגַּה אַט אַיר דָּאָרטָן אֹאָה הַימָּלָה, ער פַּאֲרְבְּלָעְנְדָט דָּאָךְ אַלְעַ רִינְשְׁטָאָקָן ...

מיסטער דושו ציט געלאָסן אַרוֹיס פֿון טאָש אַ פָּאָר גְּרִינְעַ בְּאַנְקָנָאָטָן, צַעַשְׂתִּיט זַיִ אַיבָּעָרָן אוַיסגַּעַשְׁפְּרִיטָן פְּרוֹכָתָה, ווי האָפָּן בעט אַ חְוָפה: — הַימָּלָה, שְׁטִימָלָה, וועסט דִּיר אַים אַנְטָאָן פָּאָר אַ קְלִיְידָל דַעַם הַימָּלָה? וועסט אַים קָאָכָן אַוְיפַּע ווּעְטַשְׁעָרָע, דַעַם הַימָּלָה? אַבָּעָר, אַט דָּאָס מִירֻשִׁי, די דָאַזְיָקָע גְּרִינְעַ "לאָקְשָׁן", זַי פַּאֲרְבְּלָעְנְדָן אַלְעַ זִיבְּן הַימָּלָה? לעַן — פְּאַרְשְׁטִיסְט ?

מירל נעט געלאָסן אַ בְּאַנְקָנָאָטָן, דְּרִיְיט אַים אַין אַלְעַ זִיטְזָן אֹוֹן טוט פְּלוֹצִים אַ שְׁטִיפְּעָרִישָׁן דִּיס

מיסטער דושו כאָפָּט אַיר מיט שְׁרַעַק בַּיִּדְיַה הענט.

mirer, גלייך אַ שְׁדָה ווֹאָלָט אַין אַיר אַריַין, נעטט דִּיסְעַן ווִיטְעָר, ווִיטְעָר... סְלִיגָּן שׁוֹין העלפָּטָן, באָלָד פְּעַטְלָעָן אֹוֹן אַט — קְרִישְׁקָעְלָעָךְ... מִירְלָה שְׁרִיְיט אַוִּיס ווי אַ באָנוּמָעָן — נָאָט אַיךְ אַיעָד הַימָּלָה! אַט האָט אַיר אַהַימָּל! — "אַשְׁר יָצַרְלָעָךְ..." אֹוֹן גִּיטְאַיךְ גַּעַוּנְטַעַרְתִּיחְיַיט

אַ קְאַלְטָעָר ווִינְטָה האָט אַ הוֹיב גַּעַטְאָן די גַּעַשְׁטְּרִיקְטָע פְּאַרְהָאָנְגָּעָן. עַס האָט זַי-דעָרָהעָרט אַ פַּאֲרְבְּעָנְקָטָע בִּילְעָרִי פֿון אַיְנוֹזָאָמָע הַינְּטָה, ווֹאָס האָט נַאֲכָמָעָר אַונְטָעָרָג-שְׁטָרָאָכָן די גַּעַרְיִצְטָע סִיטְוָאָצְיָע. אַ קְלִין ווִיסְקָעְצָעַלְעָה האָט פְּלוֹצִים פֿון פְּרִיפְּעַטְשִׁיק אַ שְׁפָרְוָנָג גַּעַטָּאָן, זַי אַוְונְקָגַעַזְעַצְטָק קָעָגָן טִיש אֹוֹ גַּעַנוּמָעָן קוֹקוֹ מִיט אֹאָה קַעְצִישָׁן נִיגְרָה, גְּלִיְיךְ עַס ווֹאָלָט אַיר שְׁטָאָרָק אַנְגָּעָגָגָעָן דָּעַר סּוֹפְּן דָּעַר דָאַזְיָקָעָר מעָשָׁה... אַ שְׁטִילְעָר קְלָאָפְּ אֹין דָּעַר אַלְקָעָר-טִיר האָט אַיבְּעָרְגָּרִיסְטָן די אַנְגָּעָזְגָּעָן שְׁטִי-מוֹנָגָן.

כiiי דער שוועל שאטנט זיך ארויס פון דער טונקלקיט דעם שכטס בז'יחיד, חימל. אויף זיין שארכ-געפורהטע גאמבע, ערשות שפראצן פון בלאנדע העריעלעך. אין זיינע גריינעלעכע אויגן, א שיימער פון הוילע רוחניות, גלייך זיינע רעיגנות וואלטן נאך פארנומען געויינע מיטן פלאפל פון "בבא קמא", "בבא מציעא". אין זיין פארמווחטן קוֹק — אין אפענע גمرا.

מיסטער דושה, וואס האט שוין א פאר מאָל דא געטראָפּוּ דעם דזאַיקָן בית' מדרשניך, אין איצטער געלבן פֿאָרגאָפּט, הוילען חידוש, גלייך ער וואָלט אַים ערישט איצטער, צום ערשתן מאָל אויף אָן אַמְתִּין דערען... מיסטער דושס מאָגָעָרָע פֿנִים האט אַיצט אויסגעקוקט, ווי אַיִן לאָנגער פרעג-צ'יכּוּן. אַבער אַין באַלְיַיקָן אוּפִיגָּעָפְּלָאָמָּן-טָן בְּלִיקָן, אַיִן שווין געלעגן די קלָאָרָע תשובה: — יָא אַט דָּאָס אַיִן דער אָמְגָלִיק... .

בָּאָגָּסָן מִיט אַשְׁאָרְפָּעָר רְוִיטְקִיטָּה, האט חִימָל זיך גענומען פֿלְאָנְטָעָרָן בְּיִם טִירָה. אַט פֿאָרטְשָׁעָפָּעָט זיין אַרְבָּלָן, אַט זֶסֶף אוּסְגָּעָלִיטְשָׁטָן, אוּמְגָעוֹוָאָרָפָן אַ בענְקָל, שִׁיעָרָן אלְיַין נִיט גַּעַפָּלָן, בַּיּוֹן לְסֻופָּה אַבְּיִסְלָל פֿלוֹטָעָוָאָטָע זיך אַ וּוּנְדָגָעָטָן צַו מִירְלָעָן:

— קענסט מִיר אָפָּשָׂר אַנְטָלָיָעָן דִּינְגָּזָגָס "שְׁוֹאָרְצָעָר יְוָגָּעָרָמָּאָנְטִישָׁקָה"? ...

מִירְלָל עֲפָנֶט אוּפָּה דָּאָס סְפִּירִים-שְׁעַנְקָל, נָאָר אַיִדָּעָר זַי גַּעַמְט אָרוּסָדָס בָּוָה, פָּאָלָט גְּלִיךָן אַ צּוּוִיְּטָעָן קְשִׁיאָ:

— אַוְן ווי האַלְטָסָטוּ מִיטָּן "בִּינְאָכָט אַוְיפָּן אַלְטָן מַארְקָה"? ...

— כַּהְאָלָט אִינְמִיטָן.

— אַוְן דער "דִּיבָּוק"? פְּלִיסָן שווין חִימָלָס רֵיִיךְ גִּיךְ, מִיט אַ צִּיטָּעָר אַין קוֹל, ווי פון אַ טְּרִינְקוֹנְדִּיקָן וואָס זָכָט זיך צַו רַאֲטָעוֹעָן אַיִן אַ שְׁטוּרְוִי... .

— "דער דִּיבָּוק"? — זָכָט מִירְלָל דַּעֲרוֹוִילָל עֲפָעָם אַ פָּאָרְטָל צַו קענען עַנְדָעָרָן דַּי גַּעַדְרִיקְטָעָ שְׁטִימָנוֹג אַוְן טָוט זיך וּוּיְצָלְעָרִישָׁ אַ זָּאָגָה — מִזּוּעָט אַים אַרְוִיסְטְּרִיבִּין דַּעַם דִּיבָּוק, נִישְׁקָה, עַס גִּיְתָה דָּאָךְ צַו רַאֲשָׁהָשָׁה, מִזּוּעָט בְּלָאָזָן שְׁוֹפָרָה, וּוּעַט ער אלְיַין אַרְוִיסְפְּלִיעָן.

אַבער, סְהָאָט נִיט גַּעהְאָלָפָן, דער קְלָעָם פון דָּרְיִי מַעֲנְטָשָׁן אַיִן נָאָר שְׁטָאָרְקָעָר גַּעוּוֹאָרָן, נָאָר פֿיְנְגָּעָבָר. חִימָל, כְּלָמְרָשָׁט פֿאָרְטִּיבָט אִינְעָם לִיְעָנָעָן האט גַּעֲפִילָט, ווי שְׁוֹאָרְצָעָר שְׁדִימְלָעָךְ טָאָנְצָן אַים פָּאָר דַּי אוּגָן. אַוְן מִירְלָל האט זיך גַּלְאָט מָוָרָא גַּעהְאָט אַ רֵּיךְ צַו טָאָן, גַּעַשְׁרָאָקָן סְזָאָלָן נִיט פָּאָלָן קִין פְּעַטְשָׁ

מיסטער דושו האט פלוצים א כאָפ געטאנּ די צעריסגענע שטיקלעך דאלארן, אַ לויַך צו דער טיר אָן שווין אויפֿ יונער זיט שוועל אַרויסגעסקעט:

— געמיינט מי-יודע וועיז אַ גראָז? אַ פֿרְשֶׁטֶן אַדער גָּאָר אַ קְרֹוִין-פְּרִינְץ? הײַנט נאָדיַר גָּאָר אַ בָּאנְק-קוּוּעַטשְׁעָרִי גָּוֹד בַּיִּי!!!

איָן מיסטער דושום פֿאַרְהָאָקָן די טִיר, האָבָן מִירְלָס שְׂוּעַסְטְּעָרָן שְׂוִין גְּעוּוֹאָסָן אָז — אוּסִים יוֹם-טּוֹב... מעָן מַעַג שְׂוִין פֿאַרְלָעַשָּׂן דָּעַם קוּיְמָעָן, אוּיסְכָּשָׂרְן די פְּשָׁח-טֻעָפָּה אָנוֹן צְוָרִיק אַרְאָפְּנָעָמָן דָּאָס חַמְצִיקָּע גַּעֲפָעָס ...

מִירְלָס פֿאַרְדָּאָגָהָתָע מִוטָּר, האָט צְוָרִיק אוּיסְגָּעָטָאָן דָּאָס שְׂבָתְּדִיקָּע פֿאַרְטָוָך אָזָן גְּעַנְוָמָעָן מוֹסְרָן אוּפְּנָן קוֹל :

— אָזָא בַּיּוֹ באַשְׁרִיגָּעָנִישׁ, האָט נִיט קִין יַאֲנְדוּס הַלְּבָן, קִין טַרְאָפָּן רַחֲמָנוֹת אוּרִין 9 שְׂוּעַסְטְּעָרָן... נַאֲקָעַט אָנוֹן באַרְוּעָס... האָסְטָט זִיךְ גְּעַנְוָמָעָן אַמְּגָּקָלִיעָן אָנוֹן קָאָפּ אַרְיִין — חַיִּיםְלָן, דָּעַם רַיְיכְּן טָאָטָן בְּן-חַיִּידָה, מִיט סְמִיכָּה אוּרִיךְ רַבְּנוֹת, עַר וּוּעַט כָּאָפּ אָנוֹן אַרְעָמָע מַיִּיד, באָשָׁר בְּכָן האָסְטָט זִיךְ פֿאַרְכְּלָאָפְּעָטָן נָהָרָעָת וְעַד פֿאַרְלִיאָפָּעָן אָנוֹן קָעָנִיגָּאָרָאָל אַיִּיךְ... וּוּעַט שְׂוִין אַבָּעָר זִיכְן בִּיחֵן גְּרוּיָעָן צָאָפּ אַרְיִין אָנוֹן צְוָזָאָמָעָן מִיט דִּירָה, דִּי רַעַשְׁת שְׂוּעַסְטְּעָרָן... גַּעַדְעַנְקָמִינָעָן רַיְיכְּדָן... הַלוֹּאַיְיָאָל אַ לִיגְנָט זָאָגָן.

*

* *

מִירְלָעָן האָט אַיְר מִוּטָּרָס וּוּאָרְנוֹגָג קִין דָוָנִיט גְּעַגְּעָבָן, נִיט גַּעַלְאָזָט אַיְר אַיְינָן שְׁלָאָפָּן... עַס אַרְט אַיְר נִיט וּוֹאָס זִי אלִילָן וּוּעַט פְּאַרְזִיכְן... אַבָּעָר אַיְרָע שְׂוּעַסְטְּעָרָן? גְּעוּוֹאָלָד גְּעַרְשִׁיגָּן — די שְׂוּעַסְטְּעָרָן? אַפְּשָׁר זִיךְ טַאָקָעָן מִקְרָיב זִיְּן פְּאַרְזִיכְן? מִירְלָהָט האָט זִיךְ אַגְּנָעָצָע נַאֲכָט גַּעַמְאָטָעָרָט אוּפְּנָן צַעְקָנָאָדָעָרָט גַּעַלְעָגָרָעָר. אָט זִיךְ גְּעוּזָעָן אַלְס דָּאָס וּוּיְיב פָּוָן מִיסְטָעָר דַּוָּשָׁו אָנוֹן — גַּעַשְׁוִידָעָרטָן... אָנוֹן אָט — די כָּלה פָּוָן חַיִּיםְלָן... אָזָא גְּלִיכְקָן... אַבָּעָר די מַאְמָע אַיְזָן דָּאָק גַּעַרְעָכָט: חַיִּיםְלָן אַיְזָן אַרְיִיךְ קִינְדָּה, אָנוֹן עַלְויָן זִיךְ — אַוְאַרְעָמָע מַוִּידָה. עַר וּוּעַט זִיךְ נַעֲמָעָן ...

עַרְשָׁתָמְלָעָן וּוּעָן יַוְגַּגְעָר טָאָג האָט אוּיסְגַּעְבְּלִיכְט אַיְר גַּעַבְעָרְגָּלְט קִישָׁן, אַיְזָן מִירְלָהָט אַרְיִינְגַּעְפְּאָלָן אַיְזָן אַשְׁלָמָעָר... בָּאָלָד האָט זִיךְ דַּעְרוֹעָן אַיְרָעָלָע שְׂוּעַסְטְּעָרָן אַפְּגָעָרִיסָן. אַפְּגָעָלִיסָן. מִיט שְׂוּוֹאָרֶצָע רַעַמְלָעָך אַוְנָטָע זַיְעָרָע אוּיסְגַּעְוּוֹיִינָטָע אַוְינָג אָנוֹן מִיט

גורייע צעפ אויף זיעירע אינגבויגענע פלייצעס... מירלען האט ארכומגעכאנט א טיפער דחמנות אויף זי... זי האט גענומען לויפן איבער בערג און טאלן, איבער שטאק און שטיין. זי מז אופיזוּן דעם מיסטער דושו, זי וועט אים זאגן, איז — יאָ זי באשטייט... זי וועט ווערן זיין "פֿוֹרִיסְטַ-לִּידְיַה", וועט מיטפֿאָרֶן מיט אים צו זיינע "בִּזְוּנְעֵס", אבער נאר מיט איז באדינְג: — צוֹזָמָעַן מיט אלְ שׁוּעַסְטְּרֵעַן... באשטייט ער, איז גוט.

לייפנדיך, טוט מירל דערויל אַ פֿאַל אַנְדְּעַר לעבען חײַמִלָּס פֿעַנְסְטְּרָע, זי וועט אַים זִצְּזָן בַּיִ דַעַר אַפְּעַנְעַר גַּמְרָא, זִין מַעֲלָאָדִיש קָוָל קְלִינְגְּטָא אַיבָּעָרָן גַּאנְצָן גַּעַסְלָה: —

"אמֶר אַבְּיִ, האט אַבְּיִ גַּזְאָגְטָן"...

מירל וואָס קען שוין טיל גַּמְרָא-פֿשְׂטְּלָעַד, וועלכּע היימָל האט מיט אַיר גַּעַלְעַנטָּן, זויסט, או וואָס אַבְּיִ זָאָל נִיט זָאָגָן, וועט באָלְדָּךְ רְבָּא טִיטְשָׁן דָאָס פֿאַרְקְּעַרְטָע, היימָל האט אַיר שָׁוִין נִיט אַיז מַאְלָ דָעַצְיָילָט וועגן דַעַר שְׁטַעַנְדִּיקְעָר פֿלוֹגְתָּא צְוִישָׁן די דָא-

זִיקְעַן צְוּוֵי אָמוֹרָאִים. אַיצְטָעַר פֿרְוָאוֹת זִי צְוַזְּגַעַן אַיר אַיְגָעַן נִוסְחָה:

"אוּבָּבָּ צְוּוֵי גַּעַלְעַנְטָעַ קַעַנְעַן צְוִישָׁן זִין מַחְולָק זִין אַין דַעַר דַעַת, לְמַאי זָאָלָן עַס נִיט קַעַנְעַן פֿשְׂטוּעַ בְּשָׁר וְדָםְסָס... אַוְן פֿאַרְוָאָס טָאָקָע נִיט קַעַנְעַן סְפִּיקָן אַין אַיר מַוטָּעַרטָס אַ צְוּוֵי-פֿלְדִּיקְעָר וְאַרְנוֹנָגָן... דַעַם מַעֲנְטָשָׁנוֹס גּוֹרָל אַיְן דָאָךְ סִיְּ וְוי באַשְׁטִימָט פֿוֹן פֿאָרוֹיסָס, זָאָל זִי עַס אָפְּשָׁ רְאוּיךְ לְאַזְוָן צָוָם גּוֹרָל? — שָׁאָ, זִי וועט גַּאֲרָא פֿרְעָגָטָא חַיְימָלָעַן וועגן דַעַם... אַבְּעָר, גַּאֲטָמִינְגָּעָר, וועמען זַעַט זִי דָאָ? עַס אַיְן דָאָךְ גַּאֲרָא מִיסְטָעַר דַשְׁוָן, ער גַּיְיט אַיר אַנטְקָעַן מִיט אַוְיִ פֿילְ פֿעַקְלָעָד אַין די הַעַנְתָּה, ער אַיְן אַיְגָעָן צְבָאָלָדוֹן מִיט פֿעַקְ, מעַן זַעַט אַים קוּם אָרוֹיסָס.

— אַט אַיְן פֿאַר דִּיר אַ וְוִיפְרָאוֹוּ — רַעַדְתָּ ער אַרְדִּוִיסָס פֿוֹן צְוִישָׁן די פֿעַקְלָעָד. — אַוְן אַיְן פֿאַר דִּיןְעַן אַלְעַ שׁוּעַסְטְּרֵעַן אַוְיִסְשְׁטִיעָר... אַלְצָן אַיְן זִוְּנָן פֿאַרְטִּיק... בִּיסְטָו גַּרְיִיט?

מירל האט דערוּעַן אַ פֿאַרְכְּמָאָרָעָטָן היְמָל, גַּעַזְעַן וְוי אוּפְּ וְוְאַטְאָוּעָ פֿעַלְצָן פֿאַלְן גַּעַדְיכְּתָעַ שְׁנִיְיעַלְעָד. בְּרַדְרָ... עַס גִּיטָּץ וְוְיִנְטָעָר, זִי זַעַט וְוי בְּעַלְ-עֲגָלוֹת גַּעַמְעַן אוּפְּ בְּאַגְּלִיטְעָרָס צָו דַעַר בָּאָן: — וְוְאַסְוָשָׁעָ מַעַן גַּיְיִתְשְׁוִין פְּאָרָן? זִי האט זִיךְרָא אַפְּילָן נִיט גַּעַזְעַגְעַט מִיט אַירָעָ טָאָטָעָ-מַאְמָעָ... אַוְן וְוְאַזְיִינְגָּעָן די שׁוּעַסְטְּרֵעָן? אַוְן זִיךְרָא זִיךְרָא נִיט...

אט טְשָׁאָפְעַט מַוְיִקְעַ אַיְן די נִיעַ "וּאַלְיִקְעַס" אַוְן העַנִּיעַ מִיטָּן האָרָב זְשָׁמוֹשָׁעַ שְׁטִיקָעָר לְעַקְעָד אַוְן שְׁרִיְיט: — מַזְלָ-טוֹב כְּלָה לְעַבְנָן... אַוְן אַט זַעַט זִיךְרָה כְּלָה"

אין זיערעד שבדיקע קאפאטעס. זי טראגן דאס פליושגע פרוכת אויסגעשפֿרייט, ווי א הופּה... און דער שם מיט א ביטש אין האנט, טרייבט מירלען, ווי מען טרייבט און אקס צו דער שחיטה, שרײַענדיך: — זאל זי שוין אַרונטערגײַן די כלָה! אַסּוֹף, אַן עקי, עס ווערט שפֿעט, מען דארף ליכטצינדן ...

פלוצ'ים דערזעט מירל אלָע פִינְגַּה העפּטעריגנס, אַנְגַּעֲטָאָן אַין ווַיְסַע חֻפָּה-קְלִידְצָאָן. שי שטיינען אלָע גְּרוּיִיט, טָאָמֵעַר ווֹיל מִירֶל נִיט אַרְוֹנְטְּעַרְגִּיאָן אַנְטְּעַר דַּעַר הוּפָה, ווּעָלָן, זי פַּאֲרָכָפּ אַיר פְּלָאָז... אַין מִיסְטָעַר דַּזְשָׁוָס אַוְיָגָן זַעַט מִירֶל פְּרִיְידְּקָע פִּיעַדְלָעָד. ער כִּיכְבָּעַט אַוְיָפָן קוֹל: — בָּאָרְנִינְג אַין אַמְּעַרְקִיקָע קָעָן מַעַן זַאלְצְדִּינְג קָוִיפָן פָּאָר דָּלָאָר... אַון דָּא ווֹיל אֹזָא שְׁנָעָק, אֹזָא שְׁטְרָאָג, חַוְּקוֹן פָּוֹן בָּאָנְקָנָאָטָן?... צָעְרִיסָן דָּלָאָר, לאָכוֹן פָּוֹן עַשְׂרָותָן גַּו, ווּעַט מַעַן זַעַט ווּעַרְעַס ווּעַט לְאָכוֹן דַּעַר לְעַצְטָעָר... ווּעָלָן מִיר טָאָקָע זַעַן ...

אַבְּעָר אַט דַּעְרוֹזָעַט גַּאֲרַמִּיל אַלְוִיהָ. אַיר מַוטָּעַר בְּרוּכָת זַיְךְ דַּי הָעָנָט, אַיר עַ... שְׁוּעַטְסְּטָעָרָן מָאָכוֹן קְוּלוֹת: — אֹזָא יְוָנָגְעָר בּוּיִם! נַעֲבָעַ גַּעֲפָאָלוֹן אַ קְרָבָן צּוֹלִיב אָוְנְדוֹ... מִירֶל פָּאָרְשְׁטִיטִיט, אֹזָא גִּיטָּמַעַן נַאֲךְ אַיר אַיְגָעְנָעָר לוּהָה... אַבְּעָר, זַי פִּילָּט דַּאֲרַעַן, זַי אַטְעָמָט, בָּאוּגָט זַיְךְ: — נַיְיַי! שְׁרִיְיט זַי אָוִיס, כְּבִין נַאֲךְ נִיט גַּעַשְׁטָאָר-כָּךְ! אַיר לְעָבָר, מַאֲמָעָנוֹ! ...

*

* *

וּעַן מִירֶל הָאָט זַיְךְ אַיְפָגְעַכְאָפָט מִיט אַ גַּעַשְׁרִיִּי, אַין דַּי זַוְּן גַּעַלְעָגָן אַוְיִחְדָּה בעַמְּ, ווּי אַ פְּרוֹכָת פָּוֹן ווִיסְטָן אַטְלָאָס... די זְלִיבָּרְעַ-שְׁטָרָאָלָן, ווּי סְטוּנְגָּעָס אַין אַידָּעָלָאָן, הָאָבוֹן אַיר נִיט גַּעַלְאָוֹת קְלָאָר זַעַן, ווּאָס עַס טָוָט זַיְךְ אַיְצְטָעָר אַין זַיְעָר שְׁטוּבָה... אַבְּעָר אַיְיךְ זַאֲךְ אַיְזָן מִירֶל זְכָעָר גַּעַוּוֹן, אֹזָא הַיְנָט ווּעַט זַי מַעַר נִיט עַסְׁן קִיְּוָן שָׁאָקָאָלָאָד מִיט פּוֹטָעָר-קִיבְּלָעָד... .

פָּוֹן וּוְאָרְשָׁטָאָט הָאָט זַיְךְ צַוְּמַעְלָעָן דַּעְרְטָרָאָגָן אַיְ רְפָאָטָעָרָס חַזְוִינִישׁ קְוָל, ווּאָס הָאָט רְאַשְׁ-הַשְׁנָהִיךְ אַונְטְּעַרְגָּעְבָּרְוָמָט אַחַן זַיְךְ אַיְגָעְחוֹרָט: — אַוְיִ-וּוִי, אָדָם, יְסָדוּ מַעְפָּר, וּסְטוּפָוּ לְעַפְרָר... .

מִירֶלֶס שְׁוּעַסְטָרָן הָאָבוֹן גַּעַשְׁיִירָעַט די טָעַפְּ, גַּעַשְׁקָרָאָבִיעַט דָּאָס זִיסְעַ טִיְּגַע פָּוֹן דַּי

דיישעס, עס זאל קיין סימן ניט בליבין פון דעם פאראגאנגענעム טשאד... אויך זיי האבן זיך אונטערגעזונגען: — "אוּ מיט קײַן געלט טאָר מעַן ניט שטָאַלְצִיעַרְעַן, מעַן קעַן עס ליאַכְט פֿאָר-לַיְדְּרָעַן"...

מירל האט געכאָפט אַ זִּיטִיקָן בְּלִיק אוּפְּ אַיר אַנְטוּישָׁטָעַר מַוְתָּעָר, וּוּלְכָעַ האָט דזְוקָא גַּעֲקוּמָט אוּפְּ אַיר מַילָּה, כְּמֻעָט צָעַרְטָלָעַךְ, אַירְעַ מַאֲמָעָשׂ בְּלִיקָה, גְּלִיךְ זַיְהָן וּוּאַלְטָן אִיצְט מַתְּפָלְלַגְעַעַךְ צָו גָּאָטָה, אִים גַּעֲדוֹנָקָט פֿאָרָן גַּרוֹיסָן נְסִיָּוָן וּוּאָס אַיר שְׁטוּב אָיז בְּ"ה בִּיגְעֻקוּמָעָן

אוּן בִּיִּים זִיְגָעַרְמָאָכָעָר אַין דָּעַר אַרְעַמָּעָר שְׁטוּבָה, האָבָן זַיךְ וּוּידָעַר גַּעַטְרָאָגְן וּוּאָזְנָה כְּעַדְיָקָעַ רִיחָות פָּוָן דָּאָזְנוּעַ בְּרוּיט מִיט שְׂוֹאָרָצָן דַּעַטְעָר... אַבְעָר אוּפְּ זִיסְעַ טַעַנְעָר פָּוָן דָּעַר אַלְטָעַר מַאֲנְדָּאַלְיָנָעַ, אוּן מִירְלַמִּיט אוּרְפָּאַרְבָּעַנְקָטָעַר שְׁטִימָעַ האָט אוּיפְּסָנִי זַיךְ אַונְטָרְגָּעַזְוָנָגָעָן :

עַס דְּרִימְלַט אַין שְׁטָעַטָּל, דֵּי לָאָדוֹן פָּאַרְמָאָכָט,
צָו מִיר מִינְיָן גַּעֲלִיבְטָעַר קוּם, אַין אַ שְׁטִילִינְקָעַר נָאָכָט

גַעַשְׁפִילָט אַיּוֹ דְרֵיְידָל

אין רבינס שמאלן אלקערל, מיט פירקאנטיקע שייבעלעך, וואס האבן זיך איבערדי געקוקט מיטן שטעטלשן בית עולם, אין געוווען זיער ווארעם און זיער דושנע... די צוויי טוץ גרויסע און קלינגע תלמידים, האבן אומגעדולדייך געווארט, און דער רביה ר' יוקעלע, זאל זיך שוין א נעם טאן צו זינגע קינסטעלעכע דריידלעך, מיט וועלכע ער פלעגט מסחרן אלע ערבע חנוכה.

דער רביה ר' יוקעלע, מיטן גערקיילטן בערדל, ווי פון שעפנס-האָר, אין זינגע געדראטעהוועטער ברילן, וואס האבן זיך געהאלטן אויף צוויי שטריקלעך, האט געלאָסן צעועגט א גראָבן שטעקן אויף עטעלעכע קלעצעלעך — צעשניטן אויף פֿר טילן יעדעס און מיט א שפיציקער דלאָט איסגעהוילט פֿר אותיות: "ב. ג. ה. ש."

נאָכְדָעַם האט ער צעshmאלצַן בְּלִיעְרֶנֶעָ פְּלָאָמְבָעָס, זַי גַּעֲגָסָן אֵין הַילְצָעָרְנָעָ פְּאָרְמָעָן אָנוֹ נָאָכָן אַוְיסְקְּלִין, אַצְעָנְמָעָן-גַּעַטָּאָן דִּי קְלָעְצָעְלָעָךְ פֿוֹן וּוּוְלְכָעָסְהָאָבָן גַּעַגְעַזְן אַשְׁפְּרוֹנָג אַרְיִיסָּס דִּי פְּרִישָׁע, גָּלָאנְצִיקָּעָ דַּרְיִידָּלָעָךְ, אַזְּוִי וּוּי פִּיגְעָלָעָךְ פֿוֹן אַשְׁטִיגָּל, פֿוֹן דִּי דָּאוּקָעָ דַּרְיִידָּלָעָךְ, האט דַּעַר ربיה ר' יוקעלע גַּעהָאָט זִין אַוְיסְקְּוּמְעָנִישָׁ פֿאָר אַהֲלָבָן וּוּינְטָעָר... דִּי קְלִינָּעָ יְכָבְּדָל, פְּלָעָגָט פְּרוֹם אַוְיִשְׁטָאָן אַרְיָעָ לִיפָּן, אַיְינְנָעָצָן אַרְיָעָ שְׁפִּיצְפִּינְגָּעָר אָנוֹ דָּאנְקָעָן דָּעַם, וּוּאָס זַי אַיְזָן נִישְׁטָוּ וּוּעָרט גַּעַוְועָן אַגְּזָרוֹפָן זִין נָאָמָעָן, פֿאָרָן גְּרוֹיסָן "נֵס" פֿוֹן חָנָכוֹת... אַנְדָּעָרָש — פְּלָעָגָט זַי שְׁטִילָן אַיְנְרוּמָעָן אַיְר "גְּרוֹיסָן פְּרָנָה גַּעַבָּר": "וּוְאַלְטָמָעָן בְּאַרְיִינָּץ גַּעַמְעָגָט לְאַיְגָן דִּי צִין אֵין בָּאָטָל אַרְאָן..."

אַדְרִיְידָל האט גַּעַקָּאָסְטָ אַדְרִיְיְוָעָנִיקָּ". חדַר-יִינְגָּלָעָךְ האָבָן לְאַנְגָּ גַּעַמְוֹת זָאָמְלָעָן דָּאָס דָּאוּקָעָ "פְּאַרְמָעָגָן"... גַּעַשְׁפִּילָט אָין דַרְיִידָל האָבָן אלָעָ, סִיְּ אַרְעָם, סִיְּ רִיךְ, גְּרוֹיסָ מִיטָּ קְלִין, מִידָּלָעָךְ מִיטָּ יְנָגָלָעָךְ — גַּעַוְועָן אַמְצָה צַוְּ שְׁפִּילָן אָין דַרְיִידָל. מַעַן האָט פְּרִיעָר זַיְךְ אַוְיסְגָּעָנוּמָעָן אוּפְּרָ וּוּלְכָן אָותָ יְעַדְעָר שְׁטָעָלָט אָנוֹ אַוְאָרָף גַּעַטָּאָן דָּעַם דַרְיִידָל, וּוּאָס האָט זַיְךְ לְאַנְגָּ גַּעַקְּלָעָרָט אָנוֹ גַּעַצְּטָעָרָט, בֵּין עַר אַיְזָן אַפְּלָ גַּעַטָּאָן אוּפְּרִ אַיְנָעָם פֿוֹן דִּי פֿרָ באַקָּאנְטָעָ אַותִּיותָ.

דער רבִּי רֵי יוקעלע האט געהאט אין איזנץיך זינDEL, שלום, וועמען דאס גאנצע שטעתל האט גערופן: "שלימול" ... און קטש שלום האט דוקא געהאט א פיערדיקן קאָפֶ אָן גוֹט געקבנט גمراָ מיט תוספות פון אויסנוויניק, איז אַבעֶר זַיְן פִּיזֶישֶׁר געשטעל ענגלעך געווען צו א "טושטשעלע".

שלום האט געהאט א פֿאָר גְּרוּיסֶע, אוּפֿיגַעַשְׁטַעַלְטָע אַוְיָרֶן, וואָס האָבָן צוּוַשָׂן זַיְן דְּרִיבְּגָעָן, בְּלִיךְ פְּנִימָל, מִיטָּן שְׁמָאלָן גַּעֲמָבָלָע אָן דָּרְזָן גַּעֲרָגָלָע, אוּסְגַּעַקְוָקָם, אַוְיָוָו וַיְיַהְעַר אַוְיָפֶ אַצְּיָגָן-קָעָפֶל. אוּגָן האָט עַר גַּרְאַד געהאט גְּרוּיסֶע, קִיילְעַכְדִּיקָע, וואָס האָבָן פָּאַרְכָּאָפֶט, מִיט זַיְעַר טִיפָּן בְּרָעָן, גוֹטָע דְּרִי פָּעָרְטָל פָּוָן זַיְן קָלִין פְּנִימָל ... צוֹלִיב דָּעַם וואָס שלום האָט קִילְיַנְדָּהִיט גַּעַלְתָּן אַוְיָפֶ דָּעַר עַגְּלִישָׁעָר קְרָעָנָק, אַיז אִים פָּאַרְבָּלִיבָן אַגְּרוּיסֶעָר בּוֹיָר, מִיט דָּרָעָ, קְרוּמוּס פִּס ...

געטלענט האָט שלום בי די גְּרָעַסְטָע מְלָמְדִים, גַּיךְ אַיְבָּרְגָּעִיאָגָט דָּעַם אַיְגָעָ ... בעם רְבִּין אָן חָמִיד געווען דער ערְשָׁטָע צָוֵם פָּאַרְעַנְפָּעָרָן אַ טִּיפָּן גַּעַדְאָק, אַ קָּלוֹגֶשֶׁטֶל אַדְעָר גָּאָר — סְתָּרִי-תוֹרָה ... אָן אַוְיָוָה האָט עַר זַיְךְ גַּעַכְאָוּסָט, שְׁלָוָלָמָ, אַ קִּילְיָנָה, מִיט גְּרוּיסֶע אַוְיָרֶן, דִּין הַעַלְדוֹזָעָלָע, אַ גְּרָאָב בִּיכְלָמִיט שְׁטַעַלְדִּיקָע פִּס ... וַיְיַבְּעַר פְּלָעָגָן זַיְךְ פָּאַטְשָׁן אַיז דִּי לִיפָּה: "פָּו. פָּו. קִין עַיְן הַרְעָ נִישְׁתָּצָו גַּעַבָּן, דָּעַם שְׁלִימְזָלְנִיק, סְיוּעָט אִים נִשְׁתָּצָו הַעֲלָפָן סְגָוָעָט קַעְפָּעָלָע, שְׁלָוָמָעָן, סְיוּעָט נִעְבָּעָר רֵי יוקעלען נִשְׁתָּצָו גְּרִינְגָן אַנְקוּמָעָן צו פָּאַרְשָׁלִילְיָרָן זַיְן שִׁינְגָּעָם קִדְשָׁ-זָאָגָעָר" ...

*
* *

בי רֵי יוקעלען, אַיז אַהֲלָבָעָר אַלְקָעָר געווען אַפְּגָעָזִיםָט מִיט עַפְעָס אַגְּבָלִיםָ ... טַעַר פָּאַרְהָאָגָה, אַ יְרֹשָׁה-מְלָבָשׂ, וואָס האָט שְׁוִין לְאָגָג געהאט פָּאַרְלִוִּין אַלְעָ דִּיכְטִיקָע קָלְלִירָן. גַּעַבְּלִיבָן זַיְנָעָן בְּלוֹיָן קָאנְטוֹרָן, שְׁטָרָאָכְבָּלָעָ, פִּינְטָעָלָעָ, פָּוָן עַפְעָס אַמְעָה מִיט אָן עַלְטָעָר-בָּאָבָעָס אַחְוָה-קָלִיה, וואָס אַיז שְׁפָעַטָּעָר מְגַולְגָּל גַּעַוָּוָרָן אַיז דָּעַם אַיצְטִיקָן פָּאַרְהָעַנְגָּעָץ ...

הַינְטָעָר דָּעַר דָּאוּקָעָר סְטוֹטָשָׁנָעָר פָּאַרְהָאָגָה, אַיז גַּעַשְׁטָאָנָעָן אַז אלְטָעָר טִישׁ, ביַ וְעַלְכָּן שְׁמָאַטְיִישׁ בְּלָה-מִידָּלָעָן האָבָן זַיְךְ גַּעַלְעָנָט דְּאוּנָעָן, לִיְיַעַנָּעָן דָּס טִיטִישׁ-חוֹמָשׁ, אָן סְתָּמָם בְּרָכוֹת וּוּגָן חַלְהַגְּעָמָעָן, לִיכְטָב עַגְּטָשָׁן אָן אַנְדָּעָר וַיְיַבְּעַר שְׁמָצָות ... רֵי יוקעלע פְּלָעָט דָּעַם פָּאַרְהָאָגָגָעָם אַלְקָעָר נִשְׁתָּצָו אַיְבָּרְגָּרְעָטָן, וְעוֹן נִשְׁמָים זַיְנָעָן דָּאָרְטָן גַּעַזְעָסָן ... עַר אַיז גַּעַשְׁטָאָנָעָן לְעַבָּן דָּעַר רְפָאַרְהָאָגָה, אַפְּלִיו נִשְׁתָּצָו אַרְיִינְגָּעָ-

קוקט אינעוויניק, נאר גערעדט מיט ביטול פון א מאנספארשווין צו עפטע, וואס איז א סך נידערקיינר פון אים... "א נו, מאידניאקעס, לאמיר שוויין עפטע העירן וואס עץ קענט...? א נו, הייבץ נאר נאכאמאל אן פון פֿאַרְנֶט — מאידניאקעס-טשינע..."

ニישט געקוקט אויף קינעם, גיט געוואסט געוני ווי יעדער אינע הייסט, נאר אויז איז פֿאַרטוּשׂט זיעערע נעמען אויג גערעדט אין דער וועלט אריין: "משתינס געזאגן, וואבער נבעבען, מיט ענקערע דריי מצוות, ווי וואט עץ קענט שוין "דארטן אַנְשָׁלָגָן — בעבעך..."

פאר דאס האט אבער זיעער גוט געוואסט און אלעמען זיעער גוט געקענט — דער כנ-יחיד-שלומקע... באנש אים איז איך פֿאַרבָּאַטְן געוען צו קוקן הינטער דער פֿאַראָהנגן. האט אַבער שלום געהאט זינע גרייסע, פֿיעַרְדִּיקָע אַוִינָן אַיך אֵין די פֿליַיצָעַס. און בעתו אַרְיִינְקָוּמָעַן פון די מיידיעך, געלונגען זיטיק, מיט זינע לאַקְאַמְּטִיוֹו-אוֹיגַן יעדעס מִידְלִישָׁע געשטאַלְט, געוני געוואָסָט, יעדערנס פֿנִים, אוֹיגַן, פֿיס אָן טָלִיעַ... דער עיקָר אַבער, האט שלומקע גוט געקענט און תְּמִיד טִיפְעָר בְּאַטְרָאַכְט דַּעַם גְּבִירָה-יחידְקָעָלָעַ, לאַהְטָשָׁע.

די פֿוֹלָע, מִיטְל-וּוֹאָקְסִיקָע לְאַהְטָשָׁע האט געשעט פֿאַר אַיפְּתִּיחָאָר, מיט אלע חנען אָן קָאָפְּרִין פון אַ רִיךְ צַעֲפִיעַשְׁטָעַטְר בְּתְ-מִלְחָה... מיט שלאנקע פֿיס, אַ קִּיִּילְעָדְקָע-וּוִיסָּסָטָן, ווי פֿאַרְצָעַלְיִי, אַ פֿאַר טִיפְעָ, בְּלוּעָ אַוִינָן, ווי אַ גַּעַמְּלָעָנָעָר לְיַאְלָקָע, אַירָעָ דִּיקָע, בְּלָאַנְדָע צַעַפְ, האָבָן גַּעֲרִיכָט אַבער דַּעַר טָלִיעַ, סְרוּב זִיךְ גַּעַד שְׁלַעַנְגָלָט אַיבָעַר אַיר גוט גַּעַסְקָלְאַרְוּעָן דַּעַקָּאַלְט אָן אַ לְאַהְטָשָׁע האט געטאָן אַ קָאָקְעִיטִישָׁן וּוֹאָרָף מיט אַיר גַּעַטְאַקְטָן שְׁוֹלְטָעָר, האָבָן זִיךְ די צַעַפְ גַּאֲרָא וּוֹיְקָל גַּעַטָּאָן אַרוּם אַיר אלְבָאַסְטָעָר האָלְדָן אָן אַיר צַוְּגַעַבָּן דַּעַם טּוֹיְוָנְטָסָן חָן...

צו 14 יאָר האט לאַהְטָשָׁע זַוִּין גַּעַטְאַגְּן הוֹיכָע קָאָפְּלִיס, אַ ברִיטִיע צִיגִינְגְּרִישָׁע כלְאַפְּקָעָ מיט אַ גוט אוֹיסְגַּעְפָּאַסְט סְטָאַנִּיקָל, וואָס האט געהאלְפָן בְּוּלְטָעָר מַאֲכָן אַיר פֿרִיצִיטִיקָע וּוֹיְבָרִישִׁקִּיט... ווֹעֲגָן דַּעַר שְׁיַנְעָר לְאַהְטָשָׁע האָבָן זִיךְ דַּעַרְלִיבָט צַוְּלָמָעָן נָאָר פֿאַרְמָעְגָּלְעָכָע בֵּית-מְדֻרְשָׁנִיקָע, אַדְעָר דִּיבְּכָע זַיְדָלָעָך, וואָס האָבָן שְׁטוּדִירָט אַין אוֹיסְלָאָגָן, אַדְעָר גַּאֲרָא יִדְיִישָׁע גּוֹטְ-בָּאַזְעָר וּוֹעַלְכָעָה האָבָן מִיט זַיְעָר גְּרוּסָע עַשְׁיָּה. רֹות באַקְוּמָעָן די שְׁעַנְסָטָע כְּלוֹת פון שְׁטָעַטְל... זַיְנָט לְאַהְטָשָׁע 13-טָן יִאָר, האָבָן זַוִּין די גַּרְעַסְטָע שְׁדָכָנִים גַּעַמְאָכָט אַ שְׁנַעַפְסָל בֵּים גַּבְּרָא אַין דַּעַר סָאַלְעָ, עַל החשְׁבוֹן, וואָס זַיְיָה האָבָן אַים פֿאַרְגָּעַשְׁלָאָגָן די לִיטִישָׁטָע בְּחוּרִים פון גַּאנְץ לוּבְּלִינְגָר גַּוְבְּרָנִיעָ...

אַבער לאַהְטָשָׁע טָאַטְעָשִׁי האָט זִיךְ לְאָנָג גַּעַלְאָוֹת בעַטָּן, נְגִידִיש גַּעַצְוָפָט אַ הָאָר פון

זין ברייט-צעksamטער בארד און געלאָסן געהבן צום פארשטיין די אומגעטלדיקע שדכנים, או פאר זיין לאהעלען האט ער גאל א וויתן קוּק, אוֹשׁ העט, ביַו — קאָצֶק ... אָחֶן דערוויל: "קענטיץ ענק נאיַן אַבָּטְלֵל, אַינְצַ אַמְּעֵר נַאֲךְ צָאַטְהַבְּן צִים שְׁמַיְּן..." .

ביַרְיַה יוקעלען אַיְן חַדְרַ אַיְן לְאַהֲתְשַׁע תְּמִיד גַּעֲזָעָסָן אוּבָּנָאָן, אַיְן עַרְנְסְטַעַ, אַיְן סְטָאַטְשְׁנוּ, אַיְן אַיְרַ קָאַרְבְּרַטְעַר כְּלָאַפְּקַע, מִיטַּ דִּי הוַיְכַע קְנָאַפְּלִיס אַוִּיפַּ אַיְרַע שְׁלָאָן. קָעַ פִּסְ, אַוִּיסְגַּעְקַוּקַסְ, וַיְיַ אַקְאַרוֹזְעַלְקַעְלָע אַוִּיפַּ שְׁטָאַלְצַן ..." .

*

* *

אַיְן יַעֲנַם עַרְבַּ חַנוּכָה, אַיְן שְׁלוּם שְׁוִין גַּעֲוָעָן אַ-16-יאַרְיקַעַר חַתְּן-בָּחוֹר. אַוִּיפַּ זַיְנַע גַּעֲגַעַר אַיְן שְׁמַאְלַעַר גַּאֲמַבָּעַ, אַיְן שְׁוִין גַּעֲוָעָן וַיְיַ אַוִּיפַּ אַפְּרִילְינְגְ-פְּעַלְלַיְקָלְיַינְעַ, זַיְנְיַינְעַ, קוּוּם נַאֲךְ אַנוּעָעוֹדוּדְיקָע שְׁפְּרָאַצְעַלְעַד... אַיְן זַיְנַע גַּרְוִיסַע, קִילְעַדְיקָע אַוִּיגַן — אַסְוד, טַף פָּאַרְהַוִּילַן, אַבְּעָר אַיְן זַיְנַע קְלוֹגָן, רַיְפָן, מַאֲנְסְבִּילְשָׁן קוּק, אַיְן שְׁוִין אַוִּיךְ גַּעַעַגְעַן דִּי באַשְׁיַדְוָנָג..." .

הענט האט שלום געהאט אַיְדַעַלְעַ, וַיְיַסְעַ, אוֹ עד האט אַנְעַם-גַּעַטְאַן צְוִישַׁן זַיְנַע לאַנְגַע פִּינְגַעַר אַצְינְעַרְנַעַם דְּרִידְלַן אַוְן קוֹנְצִיךְ אַוְאַרְהַגְעַטָּאָן אַוִּיפַּן זַאְקַעְטַן טַישַׁן, האט זַיְךְ עַס אַזְוִי שְׁוִינְדְלִיךְ גַּעַנְמַעַן דְּרִיעַן, אוֹ סְהַאַט זַיְךְ גַּעַדְאַטְהַ, דָאַס קְלִינְעַ, "מְשַׁחְתִּילְלַי" שְׁטִיטַת גַּדְר אַוִּיפַּ אַנְאָרְטַ, רִירְטַ זַיְךְ נִישְׁטַ, דָאוּונְטַ עַפְעַס אַתְּפִילַה... קִיְיַ נַעַר האט שלום גַּעַנְמַעַן נִשְׁטַ גַּעַקְעַנְטַ נַאֲכָמָאָן זַיְנַע קוֹנְצִיךְ שְׁפִילַן אַיְן דְּרִידְלַן.

סְאַיְן אַוְנַטְ, רַיְיַוקְעַלְעַ מַלְמַד האט שְׁוִין אַפְּגַעְזָאָגַט מִיטַּ זַיְנַע תְּלִמְדִידִים דֻּעַם "חַנְרוֹת הַלְלוֹ". פַּאֲרַ דִּי כְּלַהְ-מִיְּדַעַךְ שְׁוִין דְּרַצְיַילַט וַעֲגַן דִּי הַעַלְדִּישַׁע חַשְׁמוֹנָאִים, וַעֲגַן דַעַר הַיְלִיקַעַר חַנָּה מִיטַּ אַיְרַע זַיְבַּן זַיְנַע אַוְן וַעֲגַן דֻעַם קְרִיגְעַלְעַ בְּוַיְמַלְ, וּוָאַס האט גַעַברַעַנְטַ אַיְן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ גַעַנְצַע 8 טַעַג... דִי אַוִּיפְגַעְטָאַיְעַטַע וּוְאַרְעַמְקִיַּת אַיְן רַבִּינָס חַדְרַ האט גַעַשְׁמַאַלְצַן דָאַס אַיְיַ אַוִּיפַּ דִי פָאַרְפּוֹרִירַעַנְעַ שְׁיַיבְעַלְעַ, דָוְרַק וּוּלְכַעַע עַס האט אַרְיִינְגְּעַלְיכַט דַעַר שְׁטַעַטְלַשְׁעַר מִיסְטַ-בָּאָרָגַ, וּוָאַס אַיְן גַעַלְעַגְעַטְוּלִיעַט אַיְן בְּלָאָן-קְעַנְדִּיקָן שְׁנַיִי אַוְן אַוִּיסְגַּעְקַוּקַסְ, וַיְיַ אַיְנְגַעְהַילַט אַיְן טַלִּיתַבְּ... .

שלום האט פְּלוֹצִים, וַיְיַ פָּזַן אַוְינַט גַעַטְרָאָגַן, אוֹ עַפְן גַעַטָּאָן דָאַס קְרַעְכַּנְדִּיקָע שְׁוִיבְנְשַׁעַנְקָל, אַרְיִיסְגַּעַנוּמָעַן אַגְּרִיסְעַן הַילְצְעַרְנַעַם דְּרִידְלַן, וּוָאַס רַהַאַט אַיְן גַּעַהַיִם

געשניצט פאר גאר א געווואגטן שרייט, וועלכּן ער האט זוכנלאנג אויסגעחלומט, און צום ערשותן מאל, נאך גרויסע קאמפּן מיט זיך, ארין אין צווייטן האלבּן אלקער ... אין ערשותן מאמענט, שטיין געליבּן אווי צעטומלט, גלייך ער וואלט זיך געפונגען אין א מיטן ים זוישן בריזונדייקע בוואלייעס, אבער גלייך זיך באהערשט און מיט א דרייסטן קווק אויף דער שטאלצער לאהטשע, העוזהדייך א ווינו געטאָן: "זע, כי האב דאס אליאן אויסגעשניצט, א מהנה פאר דיר, ווילסטו מיט מיר שפֿילן אין דריידל?"

לאהטשע, אויך שטארק צערודערט, האט א שעמעודיקּן קווק געטאנַן אויף שלוםס קונסט-ווערקי, וואס האט אוש געציטערט אין זיין וויסער האנטן, ווי א נײַ-געבוּרַן טִיְּ-בעל ערישט פּון דער אייַּע-שָׁאָל. איר צוויטער בליך איז שווין געפּאלן אויף זינע גרויסע פֿיעַרְדִּיקָע אויגן, וואס האבן איצטער אווי געלובּיכּטן, גלייך אלעַ 8 חנוכה" ליכטעליך וואלטן דארטן געברענט ...

די גוט-געבעאליעט לאהטשע, מיט איר גאווהדייקער איינבלדונג, האט נישט אויס-געעהאלטן שלוםס חכםהדייק-מאגנטישן קווק, גלייך זי וואלט פּולוצִים פּון עפּעס אויס-טערלישעס באצוייבורט געווארן און מיט אראָפְּגָּעָלָאָזָע אויגן, שטיל געענטפּערט: "יעַ, יעַ שפֿיל מיט דיר אין דריידל..."

שלום האט גענומען דערקלערן די באדייטונג פּון די פִּיר אותיות: דער נוּן מאכט "נס", די גימל, "גְּדוֹלָה", די "הָ", "חַיִּה" און די שין "שֵׁם". אויף יידיש מײַנט עס: "א גרויסער נס איז געשען דארטן..."

— "נוּ, זאג לאהעל, אויף וועלכּן אוט ווילסטו שפֿילן?..."

לאהטשע, דערשטוינט פּון דער גאנצער פָּאַסְּרָוָנָג האט אוועקגעלייגט א צוועייד אויף "גִּימֶל".

— "און יעַ שפֿיל אויף "נס" — האט שלום א טיפּן קווק געטאנַן אין לאהטשעס בליעע אויגן, גלייך ער וואלט פּון דארטן געווואלט אַרְוִיסְכִּישֻׁופּן זיין באשערטקייט... און א וואָרַפּ געטאנַן דאס דריידל, וואס האט זיך א שטעל געטאָן, ווי צו שמוֹנָה-עֲשָׂרָה, لأنג זיך געדרייט און געקָּלָעָרט, ביַּוּ ר'הַאַט זיך געלאָסָן גענומען ווּאַקְלָעָן, ווי דער קאָפּ ווּוּאַלְט זיך אַסְּפָּאַרְדִּיָּיט אַסְּפָּאַרְדִּיָּיט אַסְּפָּאַרְדִּיָּיט אַסְּפָּאַרְדִּיָּיט...

לאהטשע האט פְּלִינְק אַלְיִיגְ-גַּעֲטָאַן אַיר קלײַן הענטל אויפּן גַּרוּסִן דְּרִיְידָל, גַּע-פִּילַט ווי דאס הארץ קלאָפּט אַיר מְוֹרָאְדִּיקָה, שוֹין גַּעֲוָאַלְט זָעַן אויף וועלכּן אוט סַאיַּז געפּאלן דער גוּרְל... אויך שלום, מיט גַּרְוִיס צִיטְעָרְגִּישָׁה, גלייך ער ווּוּאַלְט דָא אַיְנְגַּעַש.

טעלט זיין גאנץ לעבען, האט אין דער צעלבער רגע אַלייגֶגְעַטָּן זיין וויסע האנט, וואס אין אין איילעניש געפאלן אויף לאהטשעס צעלגייטע פינגערט... בידיע האבן אַ מוי-ראדיין ציטער געטאן אוון פארושטטע אוועקגעכֿאטָפָּטָן די הענטן, ווי פון אַ העליש פיעער... אַיְנוּ פון די מײַדְלָעָר האט דערוילָאָוִיסְגַּעֲשֵׁרְגָּוֹן — "ס'איַן געפֿאלָן אוּוּת נְסָן" אויף נְסָן עַס געפֿאלָן..."

שלומ, דער בז תורה און באהאלטעןער בעל מקובל האט פריער אַגְּגַעַטָּעָטָמָן, מורמלדייך צו זיך: "אויף נְסָן, אויף נְסָן... זִינְעַר 'רְמוּם' האבן אַים נִשְׁתַּחַת אַפְּגַעַנָּאָרָט..."

*

* *

GANZ 8 טאג חנוכה, אייז די שטאלצע לאַהְטְשָׁע געקוּמען פריער ווי אלע מייד-לעה, געזעסן ווי אַ אַנוּמָעָנָע, אין רַי יוקעלעס אַפְּגַעַצְיִימָטָן אַלְקָעָרָל, נִשְׁתַּחַת גַּעַהְעָרָט וואס מען רעדט, נִשְׁתַּחַת באַנוּמָעָן דאס אַיְנְקָעָלָן פָּונְעָם שְׂבָתְּדִיקָן דָּאוּוּנָעָן, נִאָר מִיט אַירע נִיְגָעָרִיקָע בְּלִיקָן אַגְּגַעַטָּעָט אַוְיף דער פָּאַרְמָאַכְּטָעָר פָּאַרְהָאָנָּגָן, אַן אַומְגָעָדָל-דִּיקָע, אַוְיסְגַּעַקְוּט אַן דאס לְעָרְגָּעָן זָאָל זִיךְ שְׂוִין עַדְקִיךְ, אַן אַיְנָעָם צִימָעָרָל זָאָל שְׂוִין בְּיִדְרָעָן יְעַנְעַ פָּאַרְנָאַכְּטִיקָע דָּעַמְרָעָנָגָן, וואס צִינְדָּט אַין אַיר — די לעַצְטָעָפָר טָאג — דאס יְנָגָע בְּלִוּט... אַין די שָׁאָטָנָס אַוְיף די וּוּעָנָט, דָאַכְט זִיךְ אַיר, בָּאַגְּאַרְטְּלָעָן זִיךְ אַיְצָט אַן אַטְלָאַסְעָנָעָ קָאַפְּאַטָּעָס אַן די שְׁטִימָוָגָן וּוּעָרָט אַזָּא זִיסְ-יּוּם טּוּבִידִיקָע, אַיאָ פָּרִילְעָךְ-שְׁמָחָה/דִּיקָע, וּוּעָן עַס בְּלִיכְזָט אַוְיף דאס רְוִוְעָט פָּלְעָמָעָלָן פָּוּנְעָם קְלִיְּנָעָם נָאָפָט-לְעַמְפָל, בָּאוּוּיָּות זִיךְ גְּלִיְּךְ — שְׁלָוּמָן... אַין זִינְעַר בְּלִיכְבָּעָה הָעָנָט צִימָעָרָט דער הַילָּעָט צְעַרְנָעָר דְּרִיְּדָל... אַוְיף אַלְעָ אַוְתָוֹת האַט זִיךְ שְׂוִין גַּעַוְאָגָעָן, לאַהְטְשָׁע, נִאָר נִשְׁתַּחַת אַוְיף — נְסָן, וּוְילָ דָעָר "נְסָן" אַיְזָן וּוְיִזְׁטָן אַוְיסְ שְׁלוּמִיס גּוּרְלָה... זִין — מָול...

לאַהְטְשָׁע קָעָן עַס גַּאֲרָ נִשְׁתַּחַת מִסְּגִּיְּ זִין, פָּוּן וּוּאַגְּנָעָט קוּמָט צו אַיר אַזָּא צְעַרְוּדָע. רָוּגָג בְּעַת שְׁלָוּמָ טְרָעָט אַרְיְבָעָר דָעָם האַלְבָן אַלְקָעָר?... אַוְן פָּאַרְוּאָס האַמְעָרָט אַיר אַזָּא דאס הָאָרֶץ וּוּעָן עַר שְׁטָעָלָט אַוְיף אַיר אַן זִינְעַר דָוְרְכְּדָרְגְּגָעְנְדִּיקָע אַוְיְגָן? אַן פָּאַרְוּאָס הָאַלְט זִיךְ נִשְׁתַּחַת אַוְיסְ זִין פִּיעַרְדִּיקָע קוּקָ?... וּוּעָר אַין דָעָ, דָעָר דָאַיְקָעָר שְׁלָיָם, וּוּמָעָן זִיךְ שְׂוִין אַזְׁוִי לְאָגָג — יָאָרָן אַן דָאָךְ — נִשְׁתַּחַת גַּעַקְעָנָט?... אַן אַפְּשָׁר לִגְוַת עַפְעָס אַקְשָׁוֹף אַין זִין שְׁפִילָן מִיט אַיר אַין דְּרִיְּדָל?... אַוְן, עַר אַין דָאָךְ גַּאֲרָ נִשְׁתַּחַת אַזָּא מִיאָס, וּוּאַלְעָ מִינְעָן... אַדְרָבָה, אַין זִינְעַר גְּרוּסָע אַוְיְגָן לִיכְטִיקָט אַוְאָ טְיִפְעָ פְּרִיד אַין אַיר יְוָגְגִיְּמִידְלִיש הָאָרֶץ בְּעַנְקָט נִאָךְ דָעָר דָאַיְקָעָר פְּרִיד... נִאָךְ זִיעָר וּוּאַרְעָמָעָן

קוק... וואס-זשע קומט דא פאר מיט איר? ווּוואלט נישט מיד געווארן צו זיצן מיט אים טאג און נעכט — חדשים, יאָרֶן, שפֿילִין אַין קוֹוִיטְלָעַך, "טַעֲרָנִיטְשָׁקָע", דְּרִידֵּל, ז' ווִיסְט אוּ דָס אַלְץ אַיז בְּלוּין אַין אַיְסְרִיך, אַ פַּאֲרְבְּלַעְנְדָעַנְיש, וּוַיְיל ז' הַאַט אַים גָּאָר לִיב צוּ הַעֲרוֹן רַעֲדָן, שְׁלֹמֹעַן, זִין קוֹל אַיז אַזְוִי שְׁטִילַן, אַזְוִי וּוְאַרְעָם, כַּאֲטַש אַבְּיַסְעָלָע הַיְּזֻוּרִיקְלָעַך, דַּעֲרְמָאנְט עַס אַיר אַבְּעָר אַינְעָם שְׁטַעַטְלָשָׁן קְלֻעְזְמָעָרָס וּוַיְיַעַנְדִּיקָע פִּי דָעַלְעָל, ווּאס צַעְקָלָאָגָט זִיךְ אַזְוִי הַאַרְצִיך בְּעַת דְּצַר מַאֲרְשָׁאָלִיך בְּאוֹינְגַט אַכְּה... אַון שְׁפַעְטָרָה, זֹועַן לְאַהֲטְשָׁע קְוּמָט אַהֲיִם, אַוְיָף אַיר וּוְאַרְעָמָעַן גַּלְעָגָר, טְרַעַט פּוֹן אַיר נִישְׁט אַפְּ שְׁלֹמֹיס קְלֹגָעָר קוֹק, זַי הַעֲרָת זִינְעָן גְּמָרָא-פְּשָׁתְלָעָך, דִּי גַּעֲלִיטְעָרָטָע חַכְמָה אַון פִּילְט זִיךְ וּוַיְ הַיְּפָנָאַטְיוֹרָט, ווִי בָּאַצְוֹאַונְגְּגָעָן פּוֹן עַפְעָס אַסְדוֹת-פּוֹלָן גַּעֲפִיל, ווּאס אַיז בֵּין אַיצְט אַיר פְּרַעְמָד גַּעֲוּזָן...

אַון ווּעַן לְאַהֲטְשָׁע טָמָעָשִׁי, מִיטָּן סָאַמְעַטְעָנָעָם קְאַפְּעָלָע אַוְיָפְן שְׁפִּיצְ-קָאָפֶ, פָּאָר-רוֹקְטָע בְּרִילְוִן אַוְיָפְן הַוִּיכְוָן שְׁטָעָרָן, הַאַט אַין אַשְׁבַּתְדִּיקָן נָאָר מִיטָּאָג, גַּעַמִּישָׁט מִיטָּגְוִוִּיסְתָּה דָס וּוְאַרְעָמָעַ גַּלְעָזָל טַי אַין דְּעָרְבִּי גַּלְעָלָאָט פָּאָלָן וּוְעַרְטָעָר, גָּלָאת אַזְוִי, אַין דָעַר בִּין-הַשְּׁמוֹשׁוֹת/דִּיקְעָר דַּעֲמָעוֹרָנוֹג אַרְיִי: — "אָז שְׁחָנָה גְּרוֹנִימָס טְרַעַט נִשְׁטָה אַפְּ זַיְן שְׁוּעָל, בְּרַעְנָגֶט כָּסְדָּר 'שְׁטָאָפְעָטָן' פָּוֹנָעָם לְוּבְלִינְגָעָר רְבִינָס אַן אַיְינִיקָל... זַי וּוַיְילָן זַעַךְ מִשְׁדָּךְ זַיְן".... — "אָנוֹ, טַעַכְתְּעָרְלָל מִינָּס, ווּאס-זשע וְאָגָסְטוֹ דַּעְרָצָו?"... לְאַהֲלָעָץ..."

הַאַט לְאַהֲטְשָׁע אַרְאָפְגָּלָאָזָט אַיְרָע שְׁעַמְעוֹדְיִקָּע בְּלִיקָן, אַ רְאָזָע צָאָרָטְקִיָּט הַאַט באַשְׁלָאָגָן אַיר וּוַיִּס פְּנִימָל אַון מִיט דָעַר צְוִיפְעַשְׁטָעַטְקִיָּט פּוֹן אַ רְיִיכָּר, קְאַפְּרִיזְנוֹעָר בַּת-יְהִידְ/קָעָלָע, שָׁאָרָף אַון דַּעְצִידְרִינְדִּיק אַרְוִיסְגַּעַרְעָדָט:

— "יְעַד בָּאָגָעָר בַּעֲסָעָר שְׁלֹמֹעַן... עַד גַּעַפְעָלָט מִיר שְׁטָאָרָק, רַי יְוקָעַלְעָס זַעַךְ..."

הָגָם אַין שְׁטוּב אַיז שְׁוִין גַּעֲוּזָן זַיְעָר טְוּנְקָל אַון סָאַיז שְׁוּעָר גַּעֲוּזָן צוּ דָעַרְיָה אַפְּנָן דָעַם רְיִיכָּרְקָן אַיְסְדָּרָק אַוְיָפְן פְּנִים, הָאָבוֹן אַבְּעָר לְאַהֲטְשָׁע בְּלִיְיעָ אַזְוִי שְׁבַּת-קוֹדְשָׁדִיך גַּעֲלִיְיכָן, אַזְוִי שְׁטַעְרְנִידְקָ-גַּעֲפִינְקָלָט אַון אַזְוִי פָּעָסָט, פְּאַרְעָשְׁבָּנָט גַּעַ-קוֹקָט אַוְיָפְן פָּאָטָעָר, אוּ כָּאַטְשׁ עַר הַאַט נִשְׁטָה גַּעֲגְלִוְבָּט זִינְעָן אַוְיָרָן אַון אוֹגָן, הַאַט עַר אַבְּעָר דַּעְרְפָּלָט אַון דַּעְרְקָעָנָט, אוּ יְעַדְעָר וּוְדַעְרְשָׁתָאָנָד וּוּעַט זַיְן אַרְוִיסְגַּעַזוּוֹאַרְפָּעָנָעָר רְיִיד, — עַר קָעָן זַיְן לְאַהֲלָעָן אַון וּוַיִּסְטָה, אוּ זַי רְעַדְתָּ נִשְׁטָה קִיְּין אַיְבָּרִיקָס אַון וּוּאס זַי זַאָגָט אַיזוֹ — גַּעַמִּינָט... דָאַרְבָּעָר, ווּעַן שְׁדָכָנִים זִינְעָן שְׁפַעְטָעָר גַּעַקְוּמָעָן צוּ לְאַהֲ-טָשָׁע טָמָעָשִׁי, פְּאַרְצּוּשָׁלָאָגָן דִּי בַּעֲסָטָע בְּחוֹרִים פּוֹן דָעַר גַּאנְצָעָר גַּעַבְרָנִיִּי, הַאַט דָעַר

שטעטלשער גביר זי אינגעדרוימט אויפן אויער : — "גײַץ אהיין צו ר' יוקעלען און זאגט
עם, או יעך וויל מעך משדק זאו, או יעך באגעיער זאו שלומען פאר אן איידים..."
סשטעטל איז געאנגען אייף רעדעו, עלט האט געטעןהט: "א בלבל, און אויס-
טראכטעניש, אדעך גאָר — כיישוף?..."
בלוייז איזן שלום האט זיך גָּרְנִישֶׁט גָּעוֹאוֹנְדֶּעֶרטֶּט, נִישְׁט גָּעוּוֹן אִבְּעָרָרָאַשֶּׁת,
גָּעוֹוֹאָרֶט אייף דעם מיט אַזְיכָּעָר גַּעֲפִיל — עָרָהָט דָּאָךְ אֵיְנָגָע שְׁטָעָלְטָן,
גַּעַשְׁפִּילְט אָוֹן גָּעוֹוֹאָגָעָן אויף — "נוֹס..."

חזקה

ערב תשעה-bab.

דאס שטעטל שמעקט מיט צייטיקע פרוכטן, פרייש געקאסעט היי, קאָרנבליל מעדר און מיט עפֿעס אָזָא נאָגְנְדִּיקָעֶר בענヶשאָפֶט ווֹאָס גַּלְיוּוּרט פֿוֹן אלטפֿראָנְקִישָׁן טְרוּיעָר, גַּבּוֹרְהַדִּיקָן קִידּוּשַׁ-הַשֵּׁם, ווַיְיַעֲנְדִּיקָעֶר תְּחִינּוֹת אָזָן פֿאָרכְטִיקָעֶר קִינּוֹת.

דעָר עַלְתְּעַרְעַר עַולְמַם גַּרְיִיטַץ זִיךְׂרָאָן צָוּ זִיכְׂרָן שְׁבֻהָּדֵיק בַּיִּאָבְּעַרְגָּעַקְעַרְטָע בַּאלְיָעָם, אַיְנְגָּעַלְיִיגְטָע בַּעֲנְקָלָעַךְ, טְרִיפְּנְדִּיקָע לִיכְטְּלָעַךְ, אַלְעַ וּוֹעַלְןַ קְלָאנְגַּן אוּיף דָּעַר שְׁכִינָה וּוֹאָס אַיְזָאַן גְּלוֹתָה: — “ אַיְכָה יִשְׁבַּה בְּדָד ” — וּוֹעַלְןַ וַיְיַעֲנְדִּיקָע שְׁטִימָעָן זִיךְׂרָאָן דָּוְרָךְ אַלְעַ טְרִירַן אָזָן פְּעַנְצְּטָעַר, יְוָנָגַע קִינְדָּעַר וּוֹעַט מַעַן אַיְנְבִּינְדִּין שְׁטִיקְלָעַר קְנָאָבָל אַיְזָן דַּי סְטָאַנְיְקָלָעַךְ, גְּרַעַסְעָרָע — וּוֹעַט מַעַן אַרְיִינְשִׁיטָן אַשְׁאַן דַּי הַאָרָר. אַכְּבָעַר פָּאָר דָּעַר יְוָגָנָט אָזָן תְּשָׁעָה-בָּבָּאָבָּד דָּעַר רַאְמָאָנְטִישְׁטָע יְוָמָ-טָבָּה, זִיךְׂרָאָן וּוֹעַלְןַ זִיךְׂרָאָן בַּאוֹאָרְפָּן מִיטְ צִיְּטִיקָע קַאְשָׁטָאָנָעָס, וּוֹאָלְדִּיקָע שְׁטָעַלְקָעָס, גְּרִינָע לִיעַזְשְׁלָקָעָס אָזָן דַּעְרָבִי זִיךְׂרָאָן אַיְבְּרוֹוְיְנְקָעָן מִיטְ צְנִיעָוְתִּדְיִיקָע בְּלִיקָן, פְּרוּמָע חַנְדָּעַלְעַד, שְׁעַמְעוֹדוֹדִיקָע שְׁמִיכְבָּלָעַד — אַשְׁטִיגְעַר וּוֹי שְׁמַחַת-תּוֹרָה צָוּ הַקְּפֹות...

דאס מִין בַּאוֹאָרְפָּן זִיךְׂרָאָן אַיְזָאַן שְׁטַעַטְל גַּעֲוָעָן וּוֹי אַפְּאָרְשָׁפִּיל צָוּ אַחֲתָנוֹ; אַפְּלִירַט ווֹאָס בַּרְעַנְגַּט אַמְּאָל צָוּ אַשְׁידָוֹן... אַן אַטְרָאַקְצִיעַ, אוּיף וּוֹטָלַּה כָּעָר עַס וּוֹאָרְטָן אַגְּנָץ יָאָר פְּאָרְקָנְסָטָע כָּלָות אָזָן פְּאָרְלִיבְטָע מִידְלָעַד ...

אַכְּבָעַר נָאָר אַגְּרַעַסְעָר אַטְרָאַקְצִיעַ הָאָט דָּאָס שְׁטַעַטְל גַּעַהָאָט — צָוּ בַּאוֹאָרְפָּן מִיטְ שְׁטִינְגָּעַר דַּעַם אַיְנְצִיקָּן דַּאָר, ווֹאָס קִינְגָּעַר הָאָט נִשְׁתַּחַת גַּעַדְעַנְקָט פֿוֹן וּוֹעַן אַן אַיְזָאַן פָּאָרוֹוָס דּוֹוקָא הָאָט זִיךְׂרָאָן דָּעַר דְּזָאַיְקָעָר גּוֹרְ-דִּין אַוְיסְגּוֹגָאָסָן גַּרְאָל אוּפְּגָן דְּזָאַיְקָוּ שְׁטִי. בַּעַלְעַ פֿוֹן רְ' מוֹיְקָעַ גַּאֲוָעָר.

עד אַיְזָאַן גַּעֲוָעָן, מוֹיְקָעַ, אַקְלִינְטִשְׁקָעַר, אַשְׁוֹאָוָועָר, מִיטְ אַפְּפִילָאַטָּע קְלִין בעַדְעַלְעַ פֿוֹן צְוַיִּי שְׁפִּיצָן, גַּעַנְיִי וּוֹי בַּיִּ אַקְאָעַ, זִיךְׂרָאָן רַעַכְטָע זִיכְׂרָאָן פְּלִיאִיצָע אַיְזָאַן

געוווען פארשפייט, ביז צום אויער און האט אויסגעקופט, גלייך מע וואלט אים א שטעהן אַרוֹנוֹתֶרְגָּוּךְ הַיִּנְטָרְן כְּאַלְאָטְן. וַיֵּן לִינְקָעַ הַאַנְטָן אַיְזָן גַּעֲוֹעַן אוּסְגָּעָקְרִימֶט וַיְיַיְּ אַפְּאַדְּרִיְּטָעַ בִּיגָּל. דִּי רַעֲכָטָע — מִיט אַלְעַ פִּינְגָּר פִּינְגָּר צְוֹזָמָעְגָּעָקְלָעָפֶט — הַאַטְגָּעָבָאַפְּטָעַ דַּעַט אוּסְטוּן פַּקְאַד גַּעֲבִילְטָעַר פּוֹסֶטֶט. בְּלוּזָן אַיְזָן פִּינְגָּר אַזְעָקְטָעַר, הַאַטְגָּעָבָאַפְּטָעַ זַיְדָן אַזְעָקְרִימֶט מַוְיל הַאַטְגָּעָבָאַמְּבָלָט וַיְיַיְּ אַצְגָּנְגָּלְטָן אַגְּלָאָק. צּוֹלְבָּן זַיְדָן אוּסְגָּעָקְרִימֶט מַוְיל הַאַטְגָּעָבָאַמְּבָלָט שָׁוֹעָר, גַּלְיַיךְ עַר וַואַלְטָן גַּעֲהָאַקְטָהָלָץ, אַיְזָן מִיט אַשְׁפְּרִיךְ. דַּעֲרָפָן טַאַקָּעַ זַיְדָן צְוֹנָאַמָּעַן — "גַּאוּוֹרַן", אַטְטָעַסְסָן אַיְזָן פּוֹן מַוְיל אַרְיָס וַיְיַיְּ אַקְוָף; אַפְּ "פָּ", אַיְזָן גַּעֲוֹאָרָן אַפְּ "פָּ", אַגְּמִילְלָן הַאַטְגָּעָבָאַמְּבָלָט אַוְיףְּ אַדְלָן, אַחַן בִּים שָׁוֹעָרַן רַעַדְן אַיְזָן תָּמִיד גַּעֲרָנוּן דִּי סְלִינְעַ אַיְבָּרָן קָאָזְעָן-בָּעָרְדִּיל...

רַי מַוְילָעַס וַיְיַבְּעַלְעַ, הַעֲנִיעַ אַיְזָן גַּעֲוֹעַן אַקְלִינְטְּשִׁיקָּעַ, אַשְׁטוֹפְּלָעַ אַזְעָגָעַ הַאַרְבָּעָטָע, נַאֲרַפְּן פּוֹן פְּאַרְבָּנְט. אַיר צִיְּגָעְנָר טִשְׁפִּיק, וְאָסְ וַיְיַלְּגָטְטָרְ פְּאַרְבָּנְדָן מִיט צְוַויִּי שְׁפִּיצָן אַונְטָעָרַן לְעַנְגָּלְעָכָן נַאֲמָבָלָעַ, הַאַטְגָּעָבָאַמְּבָלָט בְּלוּזָן אַגְּגָעָטָן מַשְׁבָּת לְשָׁבָת. דָּאָס דָּאַיְקָעַ שְׁעַרְנָטְיכִּיל הַאַטְגָּעָבָאַמְּבָלָט דַּרְיְיְפָעָרְטָל פּוֹן אַיר פּוֹגָל-פְּנִימָל. אַרְיְסְגָּעָקְוָט הַאַבָּן בְּלוּזָן אַירְעַ פִּיכְטָעַ אַוְיגָן — שְׁמַאְלָעַ אַזְעָגְלָעְכָּעַ, וְאָסְ הַאַבָּן תָּמִיד גַּעֲבִילִישָׂט. שְׁעַט מִיט אַמְּוֹתָן טְרָעָן-שִׁימָעָרָל — גַּרְיִיטְ בִּי דַעַר קְלָעָנְטָעַר גַּעֲלָגְנָהִיטָן צְוַתָּן אַפְּאָרגָאָס אַירְ דַּעַטְשׁ שְׁטִיקָלְ פְּנִימָם... שְׁטַעַנְדִּיקָן אַיְזָן הַעֲנִיעַ גַּעֲוֹעַן טְרָאָנְדִּיק. אַיר קְלִין בִּיכְעָלָעַ, פְּוֹנְקָט וַיְיַיְּ אַירְ גַּעֲהָאַרְבָּעָטָעַר בְּרוֹסְטָקָאָסָטָן, אַיְזָן שְׁטַעַנְדִּיקָן גַּעֲוֹעַן פְּאַרְ שְׁפִּיצָט. אָפְּלוּ נַאֲכָן "הַאַבָּן" אַיְזָן עַס גַּעֲבָלִיבָן אַגְּגָעָבָלָאָזָן, גַּרְיִיטְ וַיְיַדְעַר אַוְיפָּצְוָנָעָמָעָן סְקוּמוּנְדִּיקָעַ נַפְשָׁ... טָאָמָעַר הַאַטְגָּעָבָאַמְּבָלָט אַיְזָן יָאָרְ גַּעֲטָרָאָפָן אַזְעָקְלָאַגְּטָר פָּאל — הַעַנְיָאַזְעָנְתָשָׂטָה נַיְשָׂטָ פְּאַרְגָּאַגְּנָעָן אַזְעָנְתָרָן טְרָאָגָן — הַאַטְגָּעָבָאַמְּבָלָט פָּאָר מַוְילָעַ, אַזְעָגָעַ...

"סְאַיְזָן אַירְ שְׁטָאָרָק סְמוֹתָנָעַ אַזְעָנְתָרָן בּוֹיךְ... סְאַיְזָן שְׁטִילְ וַיְיַיְּ אַיְזָן דִּיְיִוְוִיזְ..."

אַקְלִין שְׁטִיבָעָלָעַ פּוֹן אַיְזָן צִימָעָרָ, אַנְדְּרִיךְ פְּעַנְצְּטָעָרָל, אַזְעָנְתָרָן אַפְּלָאָק דַעַכְלָ — אַיְזָן גַּעֲוֹעַן דָּאָס אַיְגָנְטָוָם פּוֹן מַוְילָעַס מִיט הַעֲנִיעַן. דָּאַרְטָוָן הַאַבָּן זַיְדָן זַיְיִ אַוְיפָּגְעָכָאָוָעָט אַזְעָגָעַ... אַרְמִיְּ אַגְּנָעָץ... אַזְעָנְתָרָן אַזְעָנְתָרָן דִּי דָאַזְעָקָעַ קִינְגְּדָעָר — קָאַסְאָקָעַ, שִׁיקְלְדִּיקָעַ, קְרוּמָעַ. שְׁטוּמָעַ, לְאָמָעַ — הַאַבָּן גַּעֲהָאַט אַטְבָּעַ צְוַיְּן זַיְדָן הַוְּנוּגָרִיךְ, פְּלָעָגָן זַיְיִ נִישָׂטָהָרָן — עַסְמָ — עַסְמָ, נַאֲרַגְּוֹאַלְדוּוֹעַן: — "צְעַסְןִּי כִּבְין הַוְּנוּגָרִיךְ! כִּישְׁטָאָרָבְ..."

כְּדִי אַבְּיָסָל צְוַיְּלָן זַיְעָרָ אַיְבָּיקָן הַוְּנוּגָרִיךְ, הַאַטְגָּעָבָאַמְּבָלָט פְּאַרְ אַוְיפְּ גַּעֲמָאָכָט אַבְּשָׁמִים-קְרוּמָל, טַאֲקָעַ אַיְנָעַם אַיְנְצִיקָן צִימָעָרָל, וַיְאָוָ מִהַּאֲטָט בְּאַקְוּמָעָן פָּאָר אַגְּרָאָשָׁן פְּעַפְעָר, צִימָעָרָגָ, פָּאָר אַהֲלָבָן גַּרְאָשָׁן דַּזְשְׁעָגְעָכָץ אַזְעָמָעָן מִהַּאֲטָט יָאָקָאָשָׁ גַּעַ...

לְעַבְטָ... אַזְעָמָעָן מִיט הַעֲנִיעַן זַעַעַן גַּעֲשְׁטָאַגְּנָעַן פָּאָר זַיְעָרָ טִירָ, הַאַבָּן בִּיְדָעָ אוּסְגָּעַ...

שוקט אין איזן היך מיטן נידעריקן סופיט. כדי זיערט קונים זאלן זיך נישט צעקללאפּן די קופ ביים ארינגיין — האט זיי העניע ארויסדערלאגט די שחורה דורכו קלינעם פענצטערל. סיי ווי זאלט א פום נישט געאנט איבערטרעטען זיך צעהרגט שועל. א חז' "סוחורה" האבן אין אלע זוינקעלעך זיך געוואלגרט בלעבעגע טעלערט, הייל- צערנע לעפל, אייזערנע טעפלער, "גוט ריחות" און קולות — ביין הימל אידין ...

איו אויפּ אט דער דאזקער פאמיליע אויסגעפָּאלן, יעדן תשעה-באב — דער אמתער חורבן-ביתהמקדש ... א חזקה איזא, וואס אלע האבן אפּגעהייט, ווי די גראעסטע מיזואה — צו זוארפּן שטיינער אויףּ מוייקעט דאך. מהאט אוויל לאנג און איזו פיל גע- זארגעת און געטראסקעט, ביין די פארראקסט בעלעך איזו געלביבּן שטײַן דיבָּם, ווי א צבערקייעוועט פערד מיט די אויגגעשטעלע פאדרערשטע פִּס אין דער היך ...

צומארגנס נאך תשעה-באב פלעגט דאס קלינגע פאָרל מיט דער גראיסער כאפטע קינדער, לויַּפְּן מיט אַ לארען צו קהָּל. העניע מיט אַירע פראנטאווע באָלָּאנָּען איז גע- אַגָּגָען, ווי אַ קָּאמָאנְדִּיר — פָּאָרוֹס. אויסגעסטראַיַּעט איזן דער שבתדייקער "טענדיעווע- רענדע" מיטן בִּינְעַזְּשָׁן שאַלְיָקֵל פֿוֹן "טְשִׁימְשֻׁעְמִיטְשָׁא" און חמיד מיט עפָּס אַדרענְגָּל אַדער סְוּוֹאַלְגָּרְהָאָלִי איזן די הענט — אַ גְּרִיְּתָע צו גַּבְּן אַיבָּעֶר קָעֶפֶּן, אויבּ סְוּוּעַט נִיטְּיק זיך ... אַיבָּעֶן גַּאנְצָן וּוּגָה האט זיך גערעדט מיט אַ וּוּינְדִּיקָן תְּחִנְהִינְגָּן אַן צום גראָם :

— רבונישל-עלם, ס'אייז אויףּ אַינְצַּגְּיַּעַמַּע אַ מגִּיפה, אַן פִּיעַר אַ שריפה. אַן שווארצע ציַּפְּעַ (חוֹפָה), אויףּ גּוֹיְשְׁקָעֶר קְלִיפָּה ...

מויקע מיט זיינע פָּאָרְקִירְמָטָע פִּס, איזן אַיר פֿוֹן הִינְטָן, ווי נָאָכְעַשְׂוִימָעַן. דאס פָּאָרְקָלְעַפְּטָע העונטל זיינס האט גּוֹרָאַזְעַט מיטן זַעֲקָסְטָן פִּינְגָּעֶר, ווי מיט אַ פִּיסְטָאַ- לעט. זיינ פָּאָרְקָנְיַּפְּטָע צוֹנְגָה האט סְקָאָרָאָוְאָטְשָׁעָט אַיבָּעֶן וּוּגָה, ווי אַ הייזעריקער פָּאַ- פּוֹגַּגְּן :

— צָאַצְעַד צִימָאָכְט אַ "פָּאַזְוָאַלְעַנְיָעַ" צו זַאַדְישָׁעַן אַ טָּאָטוּן מיט קִינְדְּלָעָרִין באַ- צוֹלְעַד ! ...

די כאפטע פָּאָרְדִּיסְטָע, נאָקָעַטָּע, צָעְדָּרְאָפְּטָעַ קִינְדָּעָר — יַעֲדָעַ אַיְנָעַר מיט זַיִן סּוֹלְכָּל, ווי אַ סְעַקְסָטָע אַן אַ קָּאָפְּעַלְיָע — האבן אַקָּאָרְדִּירט :

— "אַ דָּאָאָךְ ! אוּ-וּיְ-מִיאָ ! אַ דָּאָאָךְ" ! ...

און קהָּל האט טאָקָע יַעֲדָעַם יַאֲרַגְּלִיגְט אַ נְיִיעַם דָּאָךְ אויףּ מַיְיקָעַס שְׁטִיבָּל,

אבער, פון ביליקסטן בלעך. וווארן סי-וווי, וווען אפילו פון איין, וואלטן אים די שטיינער פון קומענדיילן תשעה-bab אדורכגעטלעכערט ...

אבער דעם לעצנן תשעה-bab האט זיך עולם געגרית אקעגנצופאָרַן דעם באָ רימטן פאָבריקאנט, מיסטער דושו פון אַמעַרְיכַּע, וואָס קומט אהער אויף קְַבְּרִ-אַבָּות אָזֶן מוייקע מיט העניין זענען שוין זיכער געוווען, או דאס יאָר וועט דער אַמעַרְיכַּע נער פֿעַטְעַר מציל זיין פון הריגה זיעדר פֿאַרְמִישְׁפַּטן דאָך... די שכנים שע שקצים אַבער, וואָס האָבָּן אויך גענאָסן פון דער יִדִּישְׁעַר חֻקָּה, האָבָּן נאָך פֿאַרְטַּאָגָס געגרית דְּרַעֲנְגַּעַר, צְחַקְתַּעַ צִיגְלַע, שְׁפִיצְיַקַּע שְׁטִיבְּנַעַר, אָנוֹ וווען אַין הַיְמָל הָאָבָּן זיך נאָר באָוַוֵּן די ערשות שטען אָנוֹ די אַרְוָמְגַעְרִישׁוּשַׁעַטְעַ לְבִנְהָה האָט זיך אַוְעַקְגַּעַשְׁטַעַלְטַע פֿאַפְּעַרְיכַּע, גענָוִי ווי אַרְפְּלַעְכְּטָאָר, צו באַלְיַכְטָן דעם "קרְבָּן-תשעה-bab", האָט זיך דעם אלט פון שְׁלִילְגַּעַטְלַע באָוַוֵּן פֿינְטְשַׁע תְּמָ, אַין צְעַרְטַּעַנְעַ הַוֵּין מִיט אַעֲכְרָאַסְטְּעוּוֹתְעַר בְּרוֹסְטַע וואָס האָט אַרְוִיְגַעְקַוְקַטְעַ פֿוֹנוּם העמָה, לעַבְנָן אַין גַּעַנְגַּעַן דער שְׁטָאַטְמַשְׁוְגַּעַר, באָרוּוּס, מִיט אַשְׁטוּרְיַעְנְעַר קְרַוְיָן אויף זיינָע צְקַדְלַטְעַ הַאָר. ביְדַע זענען גַּעַנְגַּעַן אָזֶן אַוְיִסְגַּעַטְרָאַקְעֻוּטַע, ווי מַוְשִׁטְרִיטַע סָאלְדָאָטָן אַוְיסְצְּפִירָן אַבְּפַעַל ... מוייקעס אַרְעַם שְׁטִיבְּעַלְעַ האָט דְּרַעְוַיְלַע גַּעַפְּנִצְטַעְרַטְעַר אַין דַו אָזֶן שְׁטִילְקִיטַע... די פֿאַרְוִוְיַאַנְטַעַטְעַ בְּיִמְעַרְךְ פֿוֹנוּם נַעֲנַטָּן בִּיתְ-עוֹלָם האָבָּן טְרוּיְעִירַק אַרְבְּעַרְגְּעַקְוּטַע צָוָם וויסטן גּוֹרֵל פֿוֹנוּם פֿאַרְמְשַׁפְּטַע דַעַלְלַע...

פֿינְטְשַׁע תְּמָ האָט דאס מאָל גַּעַגְבָּן דעם ערְשְׁטַן סִיגְנָאַל, ווי מע גִּיט אַציַּיכְן צו
בְּאַגְּנַעַטְמַ-אַטְקָעַס : — "הָוָרָאַ" ! — האָט עַר גַּעַנְגַּעַן שְׁרִיְעַן אוּפְּפַן קּוֹל — הָוָרָאַ!!!

דער שְׁטָאַטְמַשְׁוְגַּעַר האָט גַּעַוְאַרְפַּן דעם ערְשְׁטַן שְׁטִינְן — טְרָאַסְטְּרָאַסְקַּ! ...
בְּאַלְדַּה האָט עַס גַּעַנְגַּעַן האַגְּלָעַן מִיט דער צְוַעְגְּרִיטְעַר "אַמְנוֹנִיצְּעַ" פֿוֹן אלַע פִּיר זַיִן-
טַן ... אָזֶן בְּיוֹן דער עַולְמָ אִין צְוַרְקִיגְעַקְוּמָן פֿוֹן דער באָן מִיטָן גַּאַסְטַע. אִין שְׁוַיְן פֿוֹן
דָאָך קִיְּן שְׁרִידְ-וּפְלִיטְ בִּישְׁטַ פֿאַרְבְּלִיבְּן ...

או מוייקע מיט העניין האָבָּן דערזּוּן דעם "גַּעַפְּאַלְמַעַטְעַן בְּוַיְךְ" פֿוֹנוּם צַעְמוֹיקְטַן
סּוֹפִיטַע, האָבָּן זיך בְּיִדְעַ אַוְעַקְגַּעַשְׁטַעַלְטַע מִיט פֿאַרְבְּרַאַכְעַנְעַ העַנְטַע, ווי אַיבְּעַר אַמְתָּן
גַּעַנְגַּעַן באַקְלָאָגַן אויף זַיִעַר ברַאָך... העַנְעַץ מִיט פֿאַרְלִיְגְּטַע העַנְטַע אוּפְּפַן שְׁפִי-
צִיקְן בּוֹרְךְ האָט גַּעַיְמַעְרַטְעַ:

— "זַעְכָּאַיְ וּוְאָלַט עַטְגַּי גַּיְגַּאַגְעַן צו די גְּרוֹיסְטַע גְּבִירִים, צו די אַגְּגַעַשְׁטַאַפְּטַע אַדִּי-
רִים, זַיִן האָבָּן דָאָך שְׁעַנְעַרְעַ, גְּרַעַסְעַרְעַ דַעַלְלַע, עַז וּוְאָלַט גִּקְעַנְטַן טְרָאַסְקַעַן מִיט די

קעפ' ביון העלין טאג אריין, וואסושע אטיז ענק אַנְגַּעַזְעַצְט דוקא אויף מיין פיצל דאך!
הא? רוחחים!...

אבל מويיק האט פֿאַרְגְּלָאַצְט די אויגן צומ אַיִסְגַּעַשְׁטָעַרְנָטו הימל, זיך אַוּוּקְגַּעַשׂ
שטעטלט אין אַפְּאוּעַ, ווי ער וויאַלְט זיך גַּעֲלִיבָן דָאַוּעַנְעָן פֿאַרְן עַמּוֹד אָוּן מִיט גְּרוּסָס
כוננה אַרְיוּסְגַּעַרְעַדְט :

— “איי דָקִינוּ, טִיעַרְעַר דָקִינוּ, האַסְט אַפְּאַלְיךְ, אַטִיעַר פֿאַלְיךְ... ווּעַסְט
גַּאַרְנִישָׁט מַאֲכָן מִיט זְשִׁי... — בֵּי זְשִׁי כָּאַזְשָׁקָע (חַזְקָה), אַיְזָשׁ טַאַקָּע — כָּאַזְשָׁקָע...”

אמאטארן-טעאטער איז שטעל

געווידמעט מיינע קינדער די באריםטע ארטיסטען
איידא גָּמָעַס (שאפראן) אוֹן
פיליפ וואגנער (שאפראן)

די גאנצע צייט, וואס די אמאטארן האבן רעלפעריט, האט די פרומע דינה געס-טראשעט איר טאכטער, וואס האט געשפליט די "פרימאדאנע", או דאס מאל אייז בחינט איר גאנצע הארעוואנייע, וויליל: — "גענוג געמאכט פון דיר א פורים שפילערין... בחינט דין ארבעט"...

און העם מירל אייז שוין געווואינט געוווען צו די שועער קאמפֿן מיט איר מוטער כי פריערדייק פארשטעלונגען, אייז אבער דאס מאל איר פאנאטישע מוטער געלבלין פארעקסנט: — "גענוג, זאלץ אנדערע מידלעך אויך וויזן וואס זיי קענען. דו האט זיך שוין גענוג פארשטעלט: פריער פאר עפֿס א "גנבס א ווייב", שפערטער פאר אן אויסגעלאסגעדר שיקסע", און איצטער גדר וווערן די "קָאַקָּאנְקָעּ" פון א "شمיזן-יונג"? — ניין! און נין!..."

און וויפל מאל מירל האט זיך באmitt אוייפצואויזן איר גוטער מוטער, או טעאטער אייז נאָר אָ משָׁל, מיט זיער א גוטן מוסְרַה-השְׁכָל, וואס פארבעסערט דעם מענטשנס דהאריך, פארשענערט ווין גיסט, האט זיך דינה אלץ אַקְעַנְגַּעַשְׁטָלְטָן: — "משטינס גע-זאגט, וואס מען קען שוין פאריכטן דאס הארץ בי א גַּנְבִּיְוָגָן אָן וואס אַשְׁטִיגָעֶר עס לאָוט זיך שוין מאָן פון אָן אויסגעלאסגעדר שיקסעטשינע? אַחֲרֵי מה — האט דינה אויפקלערעריש געטנעטה: — "אוֹאַ קָבְצָנְטָעּ וְדָה, וְוָאַס פָּאַרְמָאַגְּטָן נִיט צו סִי-לְקוֹן קִיְּן גְּרָאַשְׂן נְדוֹן אָן קִיְּן גְּרוּוּסָעּ פִּיפָּה בִּיסְטוֹ אוִיךְ נִיט, דָאָרָף פִּונְזָיךְ נִיט לְאוֹן מאָן קָאַ "בְּלָאוֹן", וְוַיְיל סְחוּעַט נִיט זָאוּ מִיט וְוָאַס צַו פָּאַרְדָּעַקְן דעם "חוֹוקּ"... פָּאַר-שטייסט?"

דערוויל זיינען די פראָבעס אַנגָּעָגָנָעָן נָאָרָמָל. וויליל די אמאטארן זיינען שוין געווואינט געוווען צו דינהש שטענדיקן פומון. או עס אייז געקומען צו דער פארשטעלונג פלעגט מען איר חמִיד אוּפּוּוּיזן די גוטע צוועקן אוּיפּ וְוּלְכָעּ מען פָּאַרְוּנְדָּט דאס

געלט, האט זי סירוב א מאך געטהָן מיט די הענט, או — "דאַס אלײַן איז אויך ניט מעָר ווי א שפיצל פון שטָן, א פֿאָרְבַּּלְעַנְדְּעַנְישׂ פֿוֹנוּם יִצְחָרְהֶרְעָ..." — אַבעָּר דָּאָר וּוּבְּצָר גּוּוּאָרָן.

די פֿאָרְשְׁטַעְלָונְג אַיּוֹ באַשְׁטִימָט גּוּוּאָרָן אוּפְּךְ הָולְ המועָד סְכוּכָּת.

די קְיָלָע טָעָג זַיְנָעָן שָׁוֵין סְרִירָב גּוּוּוּזָן טְרִיבָּע, כּוּמְרוֹנָעַ. די נְעַכְּט — וּוּינְטִיקָע. רְעִונְדִּיקָע, אַיְן אַלְעַמְעָנָן הָעֲרַצְעָר, אַפְּאָרְבְּטִיקָע צִיטְעַרְגִּישׁ: עַס דּוּרְנוּנְטְּעַרְט זִיךְ דָּעָר יָמָ-הָדִין! מַעַן וּוּעַט דָּאָרְפָּן צּוּשְׁטָעָלָן דָּעַם רִיכְטִיקָּן חַשְׁבָּוּן... צְנִיעָוְתִּיקָע וּוּיְבָעַר זַיִ-נָּעַן שִׁיןְהָאַלְבָּע טָעָג אַפְּגָעַלְעָגָן אַוִּיפָּן "גּוֹטְנִי-אַרְטָן", גּוּרִיסְן קְבָּרִים אַיּוֹ גּוּבְּעָטָן גּוּטָע קְוּוּטְלָעָד. די שְׁטָאָט-גְּבָאִיטָע האָט יַעֲדַן טָאג גּעַזְעַנְדָּץ לִיכְטָן אַיּוֹן רְבִינְסָן-אוּהָל, זִיךְ אוּסָ-גּעַטְעַנְהָט מִיטָּן הַיְּלִיקָּן צְדִיק "אוֹףְּ דָּו" — "אוֹזְוִי אַיּוֹן אַזְוִי הָעֲרַצְקָעָר תְּנָאָ, וּוּלְ וּוּיסְטָן נַאֲךְ מַעַר וּוּיְדָה אַזְ מִיר זַיְנָעָן נַעֲבָעָד זַיְעָר זַיְנְדִּיקָע, הַאֲכָן נִיטָּן קִיְּין אָפָּן אוּגָּז זִיךְ צָו שְׁטָעָלָן פָּאָרְן גְּרוּיסְן מְשִׁפְּט... אַונְדוּזְעָרָע זַיְנְדִּיקָע לַעֲפָצָן קַעַנְגָּן זִיךְ גּאָרְנִיט עַפְּנָעָן צָו בְּעָטָן אַמְּחִילָה וּסְלִיחָה. וּוּאָרוּם מִיר זַיְנָעָן דָּאָר גּעַגְלִיכָּן צָו אַוְאָרָעָס אַונְגְּטָעָר דָּעָר עַרְד אַיּוֹ צָו אַפְּיָיגָּל וּוּאָס דָּעָר שְׁפָאָרְבָּעָר יַאֲגָּט זִיךְ אִים צָו פֿאָרְצָקָן..."

אוֹן אַז די שְׁטָאָט-גְּבָאִיטָע האָט זִיךְ שָׁוֵין גַּהְעָאָט גּוּט אַיסְגּוּוּינְט האָט זִיךְ עַרְשָׁת גּעַנוּמָעָן רְעַדָּן אַיּוֹן רְבִינְסָן אַוּהָל אַרְיִין אַבְּיָסְעָלָע שְׁטִילָעָר, סְדוּתְדִּיקָעָר, וּוּיְמַעַן פָּאָר-טְרִוְּתִּים צָו נַאֲעַנְטָן מְעַנְטָשָׂן אַסְוְד אַוִּיפָּן אוּיְעָר :

— "הַיְּלִיקָעָר צְדִיק" — האָט די פְּרוּמָע גְּבָאִיטָע שְׁטִיל גּוּפְּלִיסְטְּעַרְט אַיּוֹ דָּעָר בְּרִיטְעָלָר מְצָבָה אַרְיִין — לִיכְטִיקָעָר תְּנָאָ, סְאָ פְּיִיעָר אַיּוֹן שְׁטָאָט: וַיְסַעְלָעָד די קָוּשָׁאָנָעָד רְבִיצָן קַעַמְטָשָׁוֵין די אַיְגָעָנָע לַעֲקָעָלָע אַוִּיפָּן שִׁיטְלָאָרְוִיךְ... אַזְנָעָן רְעַכְלָע דָּעַם וּוּיְנָן-שְׁעַנְקָעָרָס, האָט מַעַן "נוּעָפָקָט" אַוִּיפָּת די לְאַנְקָעָס מִיטָּא אַבְּיָת-מְדְרָשָׁנִיק... אַזְנָעָן דָּעָר פְּרוּמָעָר דִּינָהָס "בָּאַשְׁיָינִיק" די שְׁוֹאָרְצָע צִיגְּיָינְעָרְ-מוֹיד, גִּיטִּים זַעַךְ שָׁוֵין וּוּידָעָר "לִיְּוּבְּקָעָן" פָּאָר אַלְעַמְעָנָס אַיּוֹגָן, אַוִּיפָּת די בְּרַעְטָעָר פָּוֹן דָּעָר "פְּאַזְשָׁאָרָנָע קָאָמָנְדָע"... סְאָיִז גּוּוּאָרָן הַפְּקָר אַוְוּלָט אַיּוֹן דָּו הַיְּלִיקָעָר צְדִיק שְׁוֹאָגָסְטִּים? פָּאָרְלָאָזָט דִּינְגָּעָ בְּיַדְגָּעָ שְׁעַפְּעָלָעָד אַז שְׁוֹאָגָסְטִּים?"...

איְנִינְגְּהִילָּט אַיּוֹ אַלְאָגָן טְלִית, מִיטָּא זַיְלְבָּעְנָעָר עַטְרָה אַוִּיפָּן גְּרוּיסְן שְׁטָעָרָן, האָט דָּעָר שְׁטָאָט-רְבָּב גְּעַדְשָׁנָט דָּעַם לַעֲצָטָן שְׁבָת פָּאָר דָּעָר פֿאָרְשְׁטַעְלָונְג:

— זַיִיט וּוּיסְן יָדָן, אוֹ דָעָר שְׁטָן רְדָה אַיּוֹ בַּיִּ אַונְדוֹן גּוּוּאָרָן זַיְעָר מַעְכְּטִיק. עַר האָט פָּאָרְוָרָפָן זַיִן שְׁוֹאָרְצָע נַעַן אַוִּיפָּן יְוָגָן דָּוָר: "קָאָמְעָדִיאָנְטָן" גּוּוּאָרָן, זְכָרִים מִיטָּקְבָּות וּוּלְזַיְגָעָן אַיְגָיְנָעָם... אַזְנָעָן דָּאָס אַיּוֹ אַסְוָר. דָּאָרָה מַעַן תְּשׁוּבָה טָאָן, יָדָן!"...

די אמאטארן האבן דערויל געמאלדן אין אלע אַרְומִיקָע שטעלעך, וועגן זיעער קומענדיקן ספֿעקטאָקל. געלעפֶט פְּלָקָאָטָן אויף אלע טעלעגראָפָן-סְלוֹפֶעָס, אַנְגַּזְאָגָט די גוטע בשורה:

"אַ גְּרָאנְדִּיְעָזָה פְּאַרְשְׁטָעָלָוָג — יַעֲנֵקָל דָּעָרָ שְׁמִידָה" — מִידָּעָלָ וּוּעָט וְיִתְמִיד
— זַיְינָן די "פְּרִימָאָדָגָנָע"...

די בְּלִילְעַטְן זַיְינָן מִשְׁמָ צַעְכָּאָפֶט גַּעוּווֹאָרָן. פָּאָרָן גַּעַלְתָּ הָאָט מַעַן בָּאָלָד אַיְינְגָּעָ-
קְוִיפֶט זַעַקְלָעָד מַעַל, קָאָרְטָאָפָל, מַעַרְן, צַיְבָּעָלָעָס אָוָן גְּלִיָּךְ צַעְשִׁיקָט, טָאָקָעָ מִיט דָעָר
וּלְבָעָר שְׁטָאָטִ-גְּבָאִיטָע. וּוּילָי זַי הָאָט שְׁוֹן גַּעוּווֹאָסָט, וּוּעָר עַס אַיְזָ נְעַבְעָד גַּעַמְיָין...
וּוּעָר עַס בָּאָדָאָרָה... אָוָן וּוּעַמְעָן עַס אַיְזָ נְוִיטִיק... דָעְרְבִּי הָאָט די גְּבָאִיטָע אַרְיִינְגָּעָשָׂוֹשָׂ-
קָעָט יַעֲדָן אָוִיפָן אָוִיעָר: — "אוּבָ שְׁוֹן יָאָטְרִיאָטָעָר אָוָן יְוָנְגָעָן מִיט מִיְּדָן טָשָׁוָט-
שָׁאָלָע-מוֹטְשָׁאָלָע, אָוָן טָאָקָעָ בְּפְרָסִיה, זָאָלָן כָּאָטָש גַּעַמְיָינָע לְאָאָט וּוּיסָן פָּוָן אָ גּוֹטָן בִּיסְן..."
בלְיוֹז אַיְינָן דִּינָה הָאָט דָאָס מַאָל נִיט גַּעַלְאָזָט זַיְךְ אַיְינְגָעָמָעָן: נִיט מִיט גּוֹטָן, נִיט
מִיט בִּיְזָן:

— "מוֹחָל עַנְקָעָדָע טּוּבָות מִיט די מְצֻוֹת פָּאָר אַרְעָמָע לִיְיָיט... גָּאָט בָּאָדָאָרָה נִיט
קִיְינָן אַפְּיוֹרְדִּישָׁע מְצֻוֹת — בָּעֵל עֲבִירָתָה נִיט אָוָן מְצֻוֹתָהָט נִיט... מִיְּנָן טָאָטָע פְּלָעָגָט
זָאָגָן — נִיעָ פְּאָסְטָא, נִיעָ גְּנוּבָאִי".

* * *

*

אַ פְּאַרְשְׁפָּעַטִּיקְטָעָר זַוְּמָעָר-טָאָגָ וּוָאָס הָאָט זַיְךְ אָפְנִים גַּעַהָאָט בָּאָהָאלָטָן צַוְּיִישָׁן די
פָּאָרוֹוִינְטָעָ אַלְוָל-טָאָגָ. הָאָט פְּלוּזִים אַרְיִיגָעָטוּיכָט פָּוָנְקָט צַוְּ דָעָר גְּרוּסָעָר פְּאַרְשְׁטָעָ-
לְוָנָגָ. די זַוְּן אַ צַּעַשְׁטָרָאָלָטָעָ אַיְן בָּאָנִיְּטָעָ אַיְן אִיר שְׁעַנְסָטָן גָּאָלָ פָּוָן סְכוּכָּת-טְרָאָכָט,
הָאָט וּוּידָע גַּעַלְיבְּטִיכָט אַוִּיפָּ דִּי הָאָלָב-פָּאָרוּוּלְקָטָעָ בְּיִמְעָרָ. פָּוָנָעָם מְעַשְׁעַנָּעָם קְלוּסָ-
טָעָר-שְׁפִּיצָהָאָט גַּעַפְּלִיצָט מִיט צַעְגָּאָסָעָנָעָם בְּרָאָקָטָם. די פָּאָרְבָּלָאָטִיכָטָע גַּעַסְלָעָד גַּעַהָאָפָּטָן
זַיְךְ אַוִּיסְגָּעָטְרִיקָנָט. די בָּלָאָנְגָּדִיכָע וּוּעָנָט הָאָבָן גַּעַטְרָאָגָן זַיְלְבָרְגָעָ פרָוָכָתָן גַּעַהָאָפָּטָן
מִיט זַוְּן-שְׁטָרָאָלָן... אַוִּיסְגָּעָפְּזָטָעָ חֹולָהָמוֹעָדְנִיקָעָס, אַנְגַּעַפְּאָרָעָנָעָ פָּוָן אַרְוִמִּיקָע שְׁטָעָטָ-
לְעָד, אַיְן בָּוָנָט קָאָלְרִיטָעָ קְלִיְּדָעָר, מִיט נִיעָ שִׁיךְ, וּוָאָס הָאָבָן אַוִּיפָּן זַוְּנִיקָן טְרָאָטָוָר
אָוּוִי גַּעַסְקְּרִיפְּעַט גְּלִיָּךְ זַיְךְ וּוּאָלָטָן דָעְרִימִיט גַּעַוּוֹאָלָט צַוְּאָוִיסָן טָאָן דָאָס שְׁטָעָטָה: —
"מְאָכָטָס אַ וּוּאָרָעָ פָּאָר גַּעַסְטָ, גַּעַקְוּמָעָן סְפָּעַצְיָעָל אַיְן טְעַטָּעָר אַרְיִין..."

* * *

*

די היצערגע געביידע פון די פיערלעשער האט זיך געבאזן אין זוניקער רחבות. די ברײטער פענסטער האבן געוקטן צו די אויסגעשריטע לאנקעס — יומ-טובדיק עצפראלטער. דער וויסער שאסאי, דאס נאענטע וועלדל אוון די שמעקנדיקע פעלדער — אלץ האט איסגעקוקט פעדערט זיך צו דער ביינאכטיקער פארשטיילונג. איזיך דער קליניגער בינע פון שיטער בערטער, אפנעהמרטער ווענט און לאמע בענקלען, אין פי-בערדיק אנגעגאנגען די גענעראל-דעפעטיציע, דער שטרעניגער רעזישיסטר, מיט האמער און ראנפיק, האט ביים קלענסטן פעלער אוא שמייך געטאָן אויף דער פאַדלאָג, אָדער גזובענקייט מיטן האמער אין טיש ארײַן, או ס'האָט זיך אוש אוייפגעוואָן אָגדיכטער שטובי, וואָס האט אִינְגָעַהִילְטַן די שפֿילֶרְטַס אַין אָגרוּסְן טוֹמָאָן ...

בי אָן אָפּן פענסטער, אין אָ באָרוּעָס געשטאנגען די צערדייטע לאַהְלָע, (אָ קרבּן פון אָ קָזָאָק אָין מְלָחָמָה) אָין אָ קָרְצָעָר האַלְקָע, צַעֲקוֹדְלָעָטָע האָרָא, צַעֲפָנְטָעָר בְּלוּזָע, פון ווֹאנְעָט עַם האָט אָרוּסְגָּבְלִיאָסְקָעָט אַיר ווַיְתַעְרָבּ בְּרוּסְט, זַוְיָּאָ שְׂטִיק זָוָן צוֹוְשָׁן טוֹנְקָעָלָעָ כְּמָאָרָעָס. לְאַהְקָעָה האָט גַּעַטְעַצְּלָט אַוְיָךְ אַיְשָׁן פִּס אָן דְּרָאָמְטִישׁ זיך צַוְּגָעָזָנוּן — "יעֵד ווַיְל אַוְיכָעָט ווּעָרָן אָ כְּלָהָה, שְׁפִּילָּן, טָאנְצָן האָפְּטַשִּׁיק-טַשָּׁאָק... האָפּ, האָפְּטַשִּׁיק-טַשָּׁאָק..."

בַּיָּמִים צְוִוִּיתָן פָּעָנְסָטָעָר האָט קָרְוָם גַּעַהְאָפְּסָלָט פִּינְטָשׁ חָם. אָין צַעְרִיסְעָנָעָ הוֹיוֹן, נַאֲקָעָטָעָר בְּרוּסְט, האָלְבָ-פָּאָרָמָאָכָע אַוְיָגָן, וַיְיַי בַּיִ אָ קָלָעָמִיק. פִּינְטָשׁ אָין לְאַהְקָעָן אָקָעָגָעָגָעָן, וַיְיַי צַוְּאָמְזָה-טַעַצְּלָל... עַם האָט אָיסְגָּעָקָקָט, גַּלְיִיךְ דַּי צַוְּוִי שְׂטָעָטָל-דִּיקָע מְשׂוּגָּנִים דַּעֲפָעָתִין אַיְיךְ אָ פִּיעָסָע פון אִינְגָעָנָעָר פָּאָרָפָאָזָגָג... בַּיִ דַּעַר טִיר, אָבּוֹאָפְּנָטָעָר שׁוֹמָר מִיטָּא לְעַדְעָרָנָעָם רָאָפְּנִיק אָן אַמְשָׁן פִּיעָפָעָל, טָאמָעָר פָּאָרְגָּוִיסָט זַיְךְ מִירָלָס מְוֻטָּר צַוְּקָעָמָן מָאָן שְׁוֹאָרָץ-שְׁבָתָה, זַאְל דַּעַר שׁוֹמָר בָּאַלְדָעָ גַּעַבָּן אָ הוֹיכָן מִפְּיהָ, וּוּטָעָדָר פְּרִימָאָדָגָעָ נְעָלָם וּוּרְעָן דַּוְרָךְ אָ הִינְטָעָר-טִיר...

בַּיִ דַּעַר פְּרָאָנְט-טִיר, האָט דַּעַר שׁוֹמָר, מִיטָּן פִּיפְּלָל אָין הָאָנָט, גַּעַהְיִתְּן דָּעָם אָרְיִינְ-גָּאנְגָּ — טָאמָעָר פָּאָרְגָּוִיסָט זַיְךְ דִּינְהָן אָין דַּעַר לְעַצְּטָעָר מִינְגָּות צַוְּקָעָמָן מִיטָּן "פָּאָ-עָנָס" אָין דַּי הָעָנָט, האָקָנוּ שׁוֹיְבָן, זַאְל עַר בָּאַלְדָעָ גַּעַבָּן "הָאָסְלָעָ..." (אָ צִיְיכָן).

* * *

בַּי מִירָלָעָן אָין שְׁטוּב האָט מִנְעָן שְׁוִין גַּעַהְאָט אָפְּגָעָגָעָן וּוּטְשָׁעָרָעָ, מִירָלָס פָּאָ-טָעָר, דַּעַר שְׁטָאָטִיחָן, מִיט אַנְשָׁמָה פון אָ קִינְסְטָלָעָר, האָט זַיְיטִיק נַאֲגָעָפָאָרָשָׁט דָעָם

שטיילן קאמפ צוישן מוטער אוֹן טאכטער. וואלט ער אליין, דער חזָן, ניט געהאט אוֹן לאנגע באָרד אוֹן אַ גְּרוּיסֶן שֵׁם פָּאָר אַ לְּמֹדָן. וואלט ער אָפְּשָׁר אִיצְטָעָר אוֹיךְ מְלָחָמָה גַּעַן-הַאלְּטוֹן מִיט זִין פָּאנְאַטְּשָׁעָר וּוּבִיב אַוְן וּוּאלְּט אוֹיךְ גַּעֲנָגָעָן, כַּאֲשֶׁר אַרְיִינְקָוִין דָּוָךְ אַ-קְּלִין שְׁפָעַלְתְּעַלְעַ אַוְיף דָּעַם גְּרוּיסֶן סְפָעַטְקָאָל, וּוּאַסְּ צִיט אִים תָּמִיד מִיט אַזְּעַלְכָּעַ פָּאָר-בָּאַרְגָּעָן-כּוֹחוֹת... דָּעַר חזָן וּוּיסְט אַבָּעָר, אוֹ אַזְּעַלְכָּעַס קָעַז ער בְּלוּזִין חַלְוָעָן אַיְן דָּעַר שְׁטִילָן. באַזְּוֹנְדָּעָרט אִיצְטָעָר — וּוּזַן זִין דִּינָה זַאֲגַט נִין! — אַיְן פָּאַסְּקוֹדָנוֹ... דָּאַרְבָּעָר הָאָט ער גִּיךְ באַשְּׁלָאָסֶן — בעסְטָר אַרְיוֹסִיגִּין פָּוּן שְׁטוּבָן, אַיְדָעָר צַוָּעָן אַ היִמְיִישָׁעָן דָּרָאָמָע...

מירל וואשט זיך דערוויל מיט שְׁמַעְקְּנְדִּיקָן זִיְּפָן. דָּרִיטִיט גַּעַרְוָעָאִישָׁ אַירָע שְׁוֹאַרְצָעָן לְאָקוֹן אוֹן פָּאַרְשָׁט מִיט אַ צִיטְעָרְדִּיקָהָרָאָץ יַעֲדָר מִבְּגָע פָּוּן אִיר מְוֻטְּרָסָ פָּאַרְכְּמָאַרְעָטָן פְּנִים. אַבָּעָר דִּינָה אַיְן זִיךְ גַּעֲזָעָן כְּלוּמְרָשָׁט רְוָאִיק אַיְן אַ וּוּינְקָעָלָעָן, גַּעַשְׁטְּרִיקָט שְׁוֹאַרְצָעָן שְׁקָאַרְפָּעָטָן, אִירָרְפָּוּמָעָ פְּלִיאַצָּעָזָט זִיךְ צְוּגַּעַשְׁאָקָלָט, וּוּי אַיְן דִּי פְּרִימְאָרְגָּנָס בְּעַתָּן דְּאוּוּנָעָן. דָּאָס פָּאַרְשְׁפִּילְעַטָּע קְלִיָּד בֵּין צָוָם הַאלְּדוֹזָן, אִירָרְבִּיטָן דָּחָט לְאָנְגָעָן שְׁפָאַדְנוֹיָצָע, אַלְּיז אַוְיף אִיר אַיְן גַּעַוּזָן רְוָאִיק, הָאָט תְּפִילָה גַּעַטָּאָן. בְּלוּזִין אִירָרְבִּיטָן שְׁיִיטָל הָאָט אַיְסְגָּעָקָוּקָט צְעַשְׁוִיבָרָטָן, גְּלִיְיךְ דָּעַר גַּאנְצָעָר אָוּמָרָן וּוּאלְּט אִירָרְבִּין אַיְן דִּי הַאָרְקָאָרְבָּן אַיְן זִיךְ מְוֹרָאְדִּיק צְעַפְּלִיאָשָׁעָט... דָּאָס נְאָפָט-לְעַמְּפָל הָאָט גַּעַוְאָרְפָּוּן טָנוֹן-קָעָלָעָן שְׁאָטָנָס אַוְיף דִּי בְּאוּוּגְלָעָכָע שְׁפִּיזְוָעָן, מִיט וּוּלְעָבָדָן דִּינָה הָאָט גַּעַשְׁטְּרִיקָט אַזְּוִי גִּיךְ, גִּיךְ, גִּליךְ זִיךְ וּוּאלְּט גַּעֲנָגָעָן מִיט דִּי שְׁפִּיזְוָעָן אַיְן אַ מְלָחָמָה-גַּעַפְּעָכָט... נְאָרָן וּוּזַן מִירָל אַיְן פָּאַרְטִּיק גַּעַוְאָרָן צָוָם אַנְטָאָן, הָאָט זִיךְ פְּלוֹזִים צַוָּאָר גַּעַרְסְּטָעָר שְׁטוּנָוָגָן בָּאָ-מְעָרָקָט, אוֹ קִין אַיְן מְלָבָשָׂאָרָס גַּעַפְּינָט זִיךְ נִיט צַוָּאָר הַאָוָט... אַיְן דִּי קְלִיְידָעָר-שָׁאָנָק — פָּעַסְט פָּאַרְשָׁלָאָס...

מירל הָאָט דְּעַרְפִּילָט אַ שְׁוִידָעָר, בָּאָלָד וּוּט זִיךְ אִירָרְבִּיטָן דָּעַר מָוחָה, זִיךְ וּוּט פָּוּן זִינְעָן אַרְאָפָן, אַט זִיךְ גַּעַקְנִיפָּן סְפָנִים אַיְן אַט גְּעָרִיסֶן דִּי הָאָרָ פָּוּן קָאָפָ...

אַבָּעָד דִּינָה, גְּלִיְיךְ נִיט זִיךְ מִינְיָט מַעַזָּן... בְּלוּזִין גַּעֲנוּמָעָן שְׁטְּרִיקָן דָּעַם זָאָק נָאָךְ גִּיכְעָר, נָאָךְ האַסְטִיקָעָר, גְּלִיְיךְ אַט בָּאָלָד וּוּט אַוִּיסְבְּרָעָכָן אַ שְׁרִיפָה אַיְן זִיךְ וּוּט נִיט בָּאוּוּיָין צַו "סְקָאַנְטָשָׁעָן" דִּי שְׁקָאַרְפָּעְטָקָעָס... אִירָרְבָּעָטָשָׁט לִיפָּאַיְנְגָעָבִיסָן אַיְן דִּי צִיְיךְ, אַיְן אַירָעָ רְחָמָנוֹת-אַיְגָן הָאָט גַּעַפְּרָלָט אַגְּגָעָלָאַפְּעָנָעָ טְרָעָן... שְׁוּעוֹר גַּעַוּזָן צַו פְּסָקָעָנָעָן וּוּעַמְּעָנָס קָאָמָפָעָס אַיְן גַּעַרְעַכְטָר...

מירל הָאָט גַּעַנוּמָעָן לוּפָן אַיבָּעָר דָּעַר שְׁטוּבָן, וּוּי אַ צְעַחְשָׁטָעָ. אַט זִיךְ אַפְּגָעָשָׁ-טָעָלָט בַּיִם שְׁפִּיגָּל אַיְן זִיךְ דָּעַרְשָׁרָאָקוֹן פָּאָר דִּי פְּלָעַמְּעַלְעַד אַיְן אַירָעָ אַיְגָן, גְּלִיְיךְ דָּעַר

מווערטס שפייזלען וואלטן איר ארין אין די שווארצאלפלען, זיך דארטן אングעצעונדן און ווארפן צוריק מיט פיעיר-וועرك... און אט האט זיך איר געדאכט, או די גאנצע שטוב דרייט זיך איז שפיגל, טאנצט א קאדריל, דער נידעריקער סופיט פאלט גאר כורעים, באלאד וועט ער אינגעאנץ ליגן אויף איר קאָפ...

מיט א שווינדלעניש אין די אויגן האט זיך מירל אויסגעדרייט, גענומען זען
מיט די פוייסטן אין דער פארשלאָסענער קליעידער-אלמער, שרייננדיק א באנווענע: —
"בזועל מיך שעכטן, מאמע! כ'ויל מיר אנטאנ א מעשה..."

דינה, וואס האט שווין הפנים ניט געקענט מערד פארטראָגן מירלום יסודים און דאָך ניט געקענט נאָכעבן דעם ביון "שְׁתִין", האט זיך פלווצים אויפגעשטעלט, איר פנימ — בליעד, דערשראָקן. איזן יעדן קנייטש פון איר געפאלדעוווטן שטערן איז געלעגן — נסיוו... באהערשנדיק די טרען האט זי א טיטילן זאג געתאן: — "דאָס מַאְל ווועשטו בי מיר ניט אויסגעמען איז צ'ויל דיר איינמאָל ניט נאָכעבן דיניע שמד שטיק, און וועסט נאָך באָפּן גוטן פלייסק איזן די פיסקע, וועסטו שווין וויסן אויף תמייד, איז דער מאמע א וואָרענונג איז ניט דער ווינט אינדרויסן..."

קיין פלייסק איזן די פיסקע האט מירל ניט באָקוּמען — פאָרט שווין געווען א כלֶה-מויך... אבער דינה איז שנעל אָרוּס, פארשליסנדיק הינטער זיך די גאנצע שטוב... מירל האט געוואוינט אויף איז ערשותן שטאק. א קלינע שויבּן-טיר האט געפֿרט צו א נידעריק באָלקאנד. אונטערן באָלקאנד, א הויכער באָרג מיט שטאטישן אָפּפאָל. דערעהרט זיך פלווצים, פון הינטערן באָרג א הויכער פִּיך. מירל רײַסְט אויף די שובּן-טיר און וועט: דער גאנצער אָנסאמבל, מיטן רעזישסָאָר בראָש. גלאָצְן אָרוּף מיט פָּאָר-צוויפְּלָטְעָן בְּלִיקָן, שטרען צו איר זיִערע הענט גַּלְיִיך זיִערע לענְבָּן וואָלט געשטאנען איז סְכוּנָה בלוייז זי אלַיְזָן קעַן זי רָאָטְעוּן פּוֹן אָנטְרָגָאנְג... הערְשָׁל דער סְטָאַלִיאָר פָּאָרְגְּרִימִירִיט, אלָס "יָעַנְקֵל דָּעַר שְׁמוּד" אַין עֲפָס אַזְלָעָנְרִישְׁעָר רָוְבָּאַשְׁקָע, גּוֹיַּאַשְׁעָר מְאַטְשְׁיֻבָּקָע, שְׁרִיְּטָאָרוּת: — "טָמָאָרָעִי! (גָּאָמָעַן פּוֹן דָּעַר פִּיעָסָע) — טָמָאָרָא קְרוּזָן, וְאָרָף דֵּיך אָרָאָפּ פּוֹן באָלְקָאָן וְוַיְיל מַעַן וְועט דָּאָרָט צְעֻזְעָן דָּאָס טָעַטָּעָר"... דער רעזישסָאָר, מיטן האָמָעָר אַין רָאָפְּנִיק, טוֹט אַשְׁמִין אַין באָרג מִיסְטָן, או אַרְוֵיך הַוִּיבְּט זיך אויף: — "אַסְוֵף אַן עַק" — בעסט ער זיך, שְׁפְּרִיצְתָּמִיט סְלִינְעָן — מעַן וְועט דָּאָרָט צְעַטְרָאָגָן די בִּינְעָן, צְעַטְרָאָסְקָעָן די בענְקָלָעָה, וְוַיְלָסְט מַעַד טְרָאָבָן אַין דְּרָעֶד אַרְיִין?"...

mirle برעכט אויס איז געווין: — "כִּיּוֹן דָּאָך הַאָלָב נְאַקְעָט, פֶּאָרְשְׁלָאָסָן די קליעידער, פֶּאָרְשְׁלָאָסָן די שטוב, סִינְדָן טָאָקָע אַרְאָפְּשְׁרִינְגָען..."

אין א פאר מינוט ארום איין א קליען ליטערל געוווען אונגעהאנגען אויף מאכיקון באלאן. מירל, אינגעוילט אין א ליוננטגער פלאכט האט א פרידיקון בליך געטאן צום שמענדיקון דרייסן, דערפילט פרישע ריחות פון צייטיקע פירוט און א דרייסטען שטעל געטאן איר בארוועסן פום אויף די לוייז שטאכעטען. דאס שוואכע ליטערן האט א שטיילן קראעץ געטאן און זיך גענומען שאקלען, זוי צו שמונה עשרה... מירל האט דערזען — איבערן קאָפּ, אָן אַוִיסגַעְשְׁטַעְנְטָעֵר הִימָּל, וְזֶה דָּעֵר גַּעֲמָלְעָנְגָּר סְוִיפּּט אַינְגָּס אלטּן בֵּית-מַדְרָשָׁה. אָנוֹנְטָעֵר די פִּיס, דָּעֵר בָּאָרגְּמִיט מִיסְטָה, אַלְעָהֵי אַ פּוֹשָׁעָנְדָּר טַעְפִּיךְ... אָן אַינְמִיטָּן, זַי אַלְיִין, די האָלָב-נאָקעטע "פֿרִימָאָדָאנָע" וּוְאַקְלָט זַי אַוִיףּ אַ שִּׁיכּוֹרְלִייטערל... נָאָר אַיְדָעָר מִירָל האָט באָוִוִוָן צו חַלְשָׁן, האָבָן אִיר עַטְלָעָכָע פָּאָר גַּעֲזָוָנְטָעָה, אַכְאָפּ גַּעַטָּן אַיְן לוֹפְּטוּ אָן אַזְוִיָּא, אַהֲלָב נַאֲקָעָטָע, גַּעֲרָעָנְגָּט דָּעַם "סְטָאָרָה" אַיְן טַעַטָּעָר אַרְיִין...

מִין טָאַטָּע

ער איז געווען א הוייכער, פולער, קרייפטיקער, מיט שוואָאַצָּע, טיפע, גוטע אויגן,
ברײַיטע, העלע דאָזֶלעכָע באָקָן, אַרְוָמְגָעַרְעַמְטָע מיט א געדיכט קיילעכְדִּיך בערדל. אין
די ווינקלען פון זיינע פולע ליפֿן האָט גערות אָן אַיבֵּיך שמייכעלע, באַהויכט פון א
שטיילער, קלוגער גוטסקיט, וואָס האָט אָונְטַעֲרַגְעַשְׁטַראָכָן זיינ פֻּוְרְעַנְלַעְכִּיקִיט.

או יידן אין קראַשְׂנִיק האָבָן זיך געדארפֶט לאָזָן בִּים רְבָּה, פְּלָעָגָן די צְדָדִים זיך
פרײַער אַרְוָמְקָרִיגָן אַיבֵּער מִין טָاطָנוֹס בּוֹרוּתָה, יַעֲדָעָה האָט אַים גַּוּוֹאַלְטָה האָבָן אוּחַ
זיינ צְדָאָן סְרוּבָּה האָט עָרָה, צְוָלִיב זיינע פְּרָאַקְטִישָׁע עַצְחָה אַיְנְגַּעַשְׁפָּאָרטָה די גָּאנְצָע
דיינְטוּרָה.

מִין טָاطָנוֹס אֲפִיצְיָעָלָע פְּרָאַפְּסִיעָה אַיז גַּוּוֹעָן — זַיְגָעַרְמַאְכָרִירִי, אוֹן נִיט אַפְּיָ-
צְיַעַלְ, האָט עָר פָּאַרְאַכְּטָן אַלְעָ סָאַרְטָן קָאַלְיָקְעַוָּאַטָּע מַאַשְׁגִּינְעָן, צַעַמְמִיתְתָּע דָּאוּעָרָן,
אַבְּעַרְעַגְדָּרִיְתָע שְׁרוּפָן פָּוּן בְּלִיְּצָלָאַמְּפָה, צַעַרְוָמְטָע "בִּיעַדְרָעָס", צַעַבְּרָאַכְּבָּעָנָעָן רַיְּפָן,
גַּעַלְעַבְּרָעָט טַעַפְּלָעָר, אוֹן וּוֹעָן בִּים אֲפִיטְיָקָעָר האָט זיך פָּאַרְהָאַקְטָה דָּאַס קָלָאָפָ-שְׁלָאָס,
אוֹן עָר אוּיך גַּעַלְאָפָן צָו מִיְּ טָاطָן: — "בָּאִיטְשָׁע שָׁעָן בָּאָגָּא, פִּיוּוּלִיָּה, רַאְתָּאִי!"...

זַיְגָעַט סְטוּטְשָׁנָעָ, אלְיַיְן גַּעַמְאַכְּטָה העמְרַלְעָד האָבָן נִיט אַיְנְמָאָל צַוְּגַּעַלְאַפְּט
אֲפִירְגָּעַרְסָעָנָע זַוְּלָן בַּיְּ קְבָּצְנִישָׁע שְׁטִיוֹלָל... אוֹן אוֹ אַ קִּינְד האָט זיך פָּאַרְשְׁטָעַקְטָה אָן
אַרְבִּיסְלָ אַיז דָּעָר נָאָז, אַדְעָר אַיְגָעַשְׁלָוְגָעָן אַ מְטָבָע, וואָס אַיז גַּעַבְּלִיבָן שְׁטִיִּין, נִיט
אַהֲיָן, נִיט אַהֲרָה, אַיז מַעַן אוּיך גַּעַלְאָפָן צָוָם זַיְגָעַרְמַאְכָרִירִי נַאֲךְ רַחְמִים, אוֹן עָר, מִיט אַ
פָּאַרְשְׁפִּיצְטָן קָאַרְגְּצָוּנְגָל אַין דָּעָר האָנָּטוֹ, אַ שְׁוֹוָאַרְצָן שְׁפָאַקְטִיוֹ אַוְיָפָן אוּגָּה, האָט אַ
גִּיכָּן דְּלָאָבָל גַּעַטָּאָן אַין דָּעָם קִינְדָס נָאָז, אַדְעָר האָלָדָן, אוֹן שְׁוִין, דָּאַס פָּאַרְבּוּלְטִיקְטָע
אַרְבִּיסְלָ, אַדְעָר הַאֲלָבָ-גַּרְאַשְׁעָלָע קָאַלְעָרְטִיךְ זיך באָלְדָ אַוְיָפָן וּוֹאַרְשְׁטָאַטָּ אַיז דָּאַס פָּאַרְ-
חַלְשְׁטָע קִינְדָלָאַט שְׁוִין אַוְיָפָן קוֹל...

אוֹ מַעַן פְּלָעָגָט אַים וּוֹעָלָן באַצְּאָלָזְ פָּאָר די אַלְעָ זַיְטִיקָע אַרְבְּעַטָּן, האָט עָר אַ
בְּרוּגָעָר אוּוּקְגַּעַמְאַכְּט מִיט דָּעָר האָנָּטוֹ, נִיט גַּעַקְוָקָט יַעֲנָעָם אַיז די אוּגָּן, נָאָר גַּעַ-

שTEAMLT A באליידיקטער: — "אייסעך וואס, ניט כדאי, סיינ דען מיין פאך? גיין ענק בעסער גענטערהיט..."

זו מיין טאנטס נישט אפיציעלע פראפעטיעס, האט אויך באלאגט חוננות. זיין ואונדערלעבע שטימע האט תמיד אפנקלונגגען, ווי רײינער קריישטאל. ווען מיין טאטע פלאגט קינסטעלריש אויסציקלען דעם סענטימנטאלן "אשרי" — פאר שופר-בלאון, זונען יידן געקומען פון אנדרען בית-מדרשים צום ניעים בית-מדרשן. וואו מיין טאטע האט געדאוונט ביהזה — געשטאנגען אונטער די פאנצטער און האבן מיט אפנען מיי-לער גענאסן פון זינען מתיקות/דיקע תפילות. מיין טאנטס גראעתו שוואקיט איז גע-ווען — נגינה.

ווען סחאט זיך ביימ שטטלשן גופה באויזן דער ערשותער שפיל-קאסטן, האט מיין טאטע דעמאלאט געלאומות אויף הפקר די גאנצע שטוב, דעם ואורשטייט מיט אלע קונים און אלין געשטאנגען, גאנצע טאג און האלבע בעט, ביימ רופאס "פאנאגראף", זינען פראחידישטע אויגן האבן ארינגעקוקט איז דער גלאנציקער טרובע, געוצט דארטן דעם גרויסן סוד פון דער ואונדערלעכער ניגינה און ניט געהרט קיין ווארט וואס מען רעדט צו אים... די שטוב האט זיך שייעור ניט איבערגעקרט, די ארבעת איז געלען ניט פארענדיקט, גויהם האבן געהקט מיט די פויסטן אין ואראשטאיט אריין, געסטרהשעט מיט די גראבע שטעהקסן... פונקט האט אויך בי האדיסל די וועשניערדין אויגעהרט צו סטארקען איר מאשיין, איזו זיך געלאפן צום "רופא" נאך מיין טאנטן, איר צעקרנט פנימיל האט ווינענדיק געבעטן: "האץ גאט איז הארץ, ר' פיוולשי, ר' דאטעווייז מיין ביידנע פיצל ברויטי"... אבער מיין טאטען, ארינגעטאן איבעם חונישן געזanga, וואס האט זיך דארט געטראנן פון די קילעכדייכ וואלצן, האט אפללו ניט געהרט איר געבעט, זינען ליפן האבן נאכגעומט די צארטע מעלאידעס, געמורמלט צו זיך אלין: — "הערט נאך די תפילות, ס'זוינט דאך דאס פידעלע..."

מיין פרומע מוטער האט געפרואוט מיט די וויכסטע טענער: פיוולשי דערבא-רעם דעם, מ'יעט דאך אונדו אינגליגן די שטובי — יאנטעק, דער קיילער-יונג שטעה-רעט זינען גולניישע ציין און סטראשעט מיט א דלאטע, ער וויל זאלסט אים פארעכטן סלאנגע מעסער... און מאטשעך דער מלינער האט זיך צוואאליעט מיטו שוארץן כלב און גראבן בויך — ער ווועט ניט אפטראטען — זאגט ער — בין וועסט אים צורעט מאכן די פיליגל פון זיין מיל וואס האט פלויצים אויפגעעהרט צו מאלז... און, פיוולשי. — סיינ דאך שווין דאנערשטייך, דערמאן זיך נאך — דאנערשטייך — כ'וואל ניט בארגן קיין מעַ אויף חלות..."

אבער פונקט ווי צו דער וואנט. דאס מoil איז בי אם געווען האלב אפֿן, די אויגן טיף אין דער טרובע און די אויערין — ווי אויף אין אנדרער וועלט. זיין גאנצער וועזון האט געוזכת די ליאזונג פון ערפס אָגרויסן סוד... ערשת ווען מיין מוטער איז איז-ברערגעאנגען אויף הצעערע טענער, און סיגזאנג פון גראמאפֿאן האט זיך אַרייניגע-פלאנטערט איז איר געווין, האט דעםאלט מיין פֿאָטער, מיט בידע הענט זיך פֿאָר-שטעלט דִי אויערין, גלייך ער וואלט ניט דערלאָט דארטן אויסמישן מיינן אַנְדּערן... און לְסֹוּף, מיט זיין גומטיקן שמייכעלע אַיר גענוומען באַרוֹאַקָּן: — אַיסְעַד וואָס דִּינְהַשִּׁי, די ערלים וועלן ניט ברוגו ווערן, יאנטעקס מעסער וועט נאָך הײַנט שנידין "קָעַלָּבָאַסְעָ", און מאַטשעקס מיל וועל אַיך באָלְדּ אַנְדּרִיעַן, און וועגן חלה אויף שבת — האָבן מיר אָגרויסן גַּאט...

ביז דער רופא האט זיך פונעם שפֿילְקָאסְטָן אַינְגָאנֵץ מייאש געווען: נעמט אַים אַיך, רִי פֿיְיְוָלְ-אַיסְרָ, אַ מְתָנָה אַין שְׁטוּבָ אַרְיִין — האָבן זיך זִינְעַ גַּעֲדִיכְטָעַ ברַעְמָעַן אַושׁ צְעַשְׁבוּרָט פֶּאָר כַּעַס אַון כְּלוּמְרָשְׁט וּצְיִיךְ צְוַעְגָּעָבָן: פָּוֹן הַיְינָט אַן וּוּלְ אַיך שְׁוֹיָן קְוּמָעָן צו אַיך הָעָרָן מוֹזִיק... אַון מיין טָאָטָעָ האַט זיך לאָנגָ נִיט גַּעַלְאָזָט בעַטָּן, גענוומען דעם שפֿילְקָאסְטָן צו זיך אַין שְׁטוּב...

זינט דּעַמְּאָלָט, האַט מיין טָאָטָעָ גַּאנְצָעָ נַעֲכָט זיך גַּעַפְּאַרְקָעַט אַינְעָם פָּאַנְגָּרָאָפָּט מעשנען גַּעַדְעָרִים, דָּארְטָן גַּעַזְוָכָּט דעם באַשיַּׂיד פָּוֹנְעָם גַּרְוִיסָּן וּאוֹנְדָּעָר אַון לְסֹוּף אַוְיסְגַּוְפָּגָעָן גַּרְוָנְטָלְעָכָּעָ חַסְרוֹנָות... גַּעַמְּוֹרָמְלָט צו זיך אַלְיִין: — "אָ פֿאָרטָאַשׁ, דָּעַרְ אַזְּיָקָעָר עַדְיָאָן, אָ "פֿוֹשָׁעָר", אָ גַּרְוִיסָּעָר "פֿוֹשָׁעָר"..."

אַרְיִינְצְּקוּמָעָן צו מיין טָאָטָעָ שְׁטוּבָ, האַט מעָן אַין דָּעַר טִיר נִיט גַּעַדְאָרָפָט אַנְקָלָאָפָּן, וועָן טְהָאָט זיך אַיבָּעָרָן שְׁטָעָטָל פָּאַרְשָׁפְּרִיטָט דָּעַר קְלָאָנָגָג, אַז בַּיִּם זִיגְגָּרָמָאָ-כָּעָר אַיז פָּאָרָאָן ערְפָּס אַקְעָטָל וּוּאָס שְׁפִילָטָ, האָבן שְׁוֹיָן מְעַנְטָשָׁן זיך גַּעַשְׁטוּסָן אַרְוָם דִּי וּוּנָטָן, גַּעַזְוָסָן אוֹיף די טִישָׁן, אוֹיפָן וּוּאַרְשָׁטָאָט אַון הַינְטָעָר דִּי פָּעַנְטָעָר האַט זיך נאָך גַּעַזְוָגָן אַלְאָגָעָ רִיָּן, ווי אַין די "גַּוְעַט צִיְּטָן" נאָך קוּוִיטָל-בְּרוּיטָן...

דָּעַר גְּרָאַמְּאָפָּאן אַיז זיך בָּהָרְחַבָּהָדֵיק גַּעַשְׁטָאָגָעָן ווי אַיחָסָן אַינְמָיטָן שְׁטוּבָ, דָּורָך זִין גַּלְאַנְצִיקָּעָר טְרוּבָעָ האַט דָּעַר צְהָיִצְטָרָעָר עַולְמָ אַרְוִיסְגַּעַשְׁיָנָט, ווי אַז אַגְּגָעָלִיף אוֹיף אָ גַּוְיִיסָּן יָדָידָה. מיין טָאָטָעָ האַט אַזְּעַקְגַּעַשְׁטָעָלָט אַקְינְדוּרְ-בָּעַנְקָעָלָעָ אַון גַּעַטָּאָן אַבְּאָפָּעָל: — נוֹ, רְאֹזָעָ, קְרִיךְ אַרְוִיף אַן — זִינְגָ! דָּעַרְבִּי הָאָ טָעָר אַוְיְגָעְדָּרִיטָט ערְפָּס אַזְּיִיטִיק שְׁרִיְפָּעָלָעָ. סִיחָט גַּעַנוּמָעָן רְוִישָׁן אַינְעָם קָאסְטָן, ווי אַכְוָאַלְעָנְדִיק וּוּאַסְעָר, צו מיר האַט פָּוֹן דָּעַר טְרוּבָעָ טִיפְּן פִּיסְקָן אַיְמָהְדִּיקָעָ טְוָנְקָלְקִיטָאָרָן אַון

אנשטאט געזאג, בין איך זיך גאר פארגאנגען אין א הילכיק געווין, וואס איז תיכף באגלייט געוואָרַן פונעם עולמס שטורמישן געלעכטער. אַבעָּר, מײַן טاطע איז, חיללה, בית אַרוּס פֿוֹן געדולד. פֿאַרְקָעַרט, ער האט זיך גוטמוּטִיך צַעֲשִׁמְיכִלְתָּה: — "ס'מאָכֶט זִיט — האט ער אלעמען גענומען באָרוּאַיקָּן — ס'מאָכֶט נִיט אַיסָּס. די פֿרְאַבָּע אַיז סֵי ווי פֿאַרטִּיך...". ער האט גיך פֿאַרְזָעַצְט אַ צוֹּוִיטָן שְׂטִיפְּטָה, אוּפְּגָעַמְאַכְּט אַ שְׂרִיףְּפָל אַן — דער גאנצעער עולם איז פֿלוֹצִים ווי עַלְקָעַטְרִיזְרַט גַּעַוָּאָרַן, ווֹאַרְוָם, מײַן גַּעַוָּיִין האט דורך דער מעבראנע צוּרִיך אַפְּגָעַשְׁלָאָגָן, ווי אַטְרוּיעַרְקָּמִיאָקָעַן פֿוֹן אַ קַעְצָעַלָּע אַן דעם עולמס געלעכטער, ווי שִׂיכְרָעַ קָוְלוֹת אַוִיךְ אַ גַּוְיִישָׁעַר חַתוֹנָה.

אַ פֿרְידִּיך צַעֲשְׁטָאַלְטָעַר מִיט אַ גְּלִיךְ-שִׁין אַין זִינְעַן לאַכְּנִידְקָע אַוְיָגָן, האט מײַן טاطע נְצֻחָנִיך גַּעֲמָרְלָט אַן דער שְׂטִילָה, עַנְדְּלָעַךְ האַב אַיך עַס גַּעְפָּאַקְטָה, דער גאנגען דעם סּוֹד פֿוֹן קַעְנָעַן אַלְיָין אַרְיוּפְּינְגָעַן... מײַן מַוְטָּעַר האט דער בְּרִיבִּי טְרוּיעַרְקָּמִיגָּן צַוְּגָעָן-שָׁאַקְלָט מִיט אַיר פֿאַרְבּוֹנְדָעַנְעָם קָאָפָּה: — "יְאָ טָאָקָעָ, אַ גְּלִיךְ האט מִיךְ גַּעַטְרָאָפָּן, כַּיְוּעַל עַס קַעְנָעַן קָאָפָּן אַוִיךְ וּוּטְשָׁעַרְעָה...".

נאָכְדָעַם האט עַס אַין מײַן טاطנס שְׁטוּבָה, בִּיטָּאָג אַון בִּינְגָאַטָּה, גַּעַרְיִוְתְּשָׁעַט אַון גַּעְקוּיְוִתְּשָׁעַט, גַּאנְץ קְרָאַשְׁנִיך האט אַוִיסְגָּעְפְּרָאוֹוֹת זִיעְגָּרָע שְׁטִימָעַן אַוִיךְ מײַן טاطנס דַּעְרְפִּינְדוֹגָה... עַס אַין אִים נִיט פֿאַרְמִיאָאַסְט גַּעַוָּאָרַן דָּאַס כַּסְדְּרִידְקָע אַרְיוּפְּינְגָעַן אַון תִּיכְפְּאַרְקָאָצָן, כְּדִי אַגְּדָעָרָע זָאָל זִיךְ אַוִיךְ קַעְנָעַן אַגְּרָגָל טָאָן... סְרָובָה האט עולם אַינְצְעַנוּזְרָט אַ הַיְמִישָׁע חַתוֹנָה, מִיט אַ בְּדָחָן, אַ כְּלָה בַּאֲדָעָן, אַדְעָרָן נְאַקְאָפְרָט דָּאַס גַּעַוָּיִין פֿוֹן אַ קִּימְפְּעַט-קִינְדָה, דָאַס בַּעֲטָשָׁעַן פֿוֹן אַ קָּאָזָע אַון וּוּאָס נִיט? — דָאַס אַמְּתָעָ סְפָעַטְאָקָל...".

מײַן טاطנס תְּמִיד בְּרוּזְנִידְקָע נְאָטוֹר האט זִיךְ לְאָגָן מִיט קִיְּין זַאְךְ נִיט גַּעַקְעַנְטָן באֲגִיסְטְּעָרָן, ער האט אַלְעָמָל גַּעַדְאָרְפָּת האָבוֹן עַפְּעָס נִיעָס אַון דַּאְרִיבָּר אַין אִים אַוִיךְ דַּעְרָ "פְּאַנְגְּרָאָפָּה" גַּיךְ פֿאַרְמִיאָאַסְט גַּעַוָּאָרַן.

פֿלוֹצִים האט דער בלִיזְ-לָאָמָפָה ווּידָעָר גַּעַנְוָמָעָן בְּרַעְנָעָן בֵּינוֹ פֿאַרְטָאָגָה. מײַן מַאְמָעָס הָאָרֶץ האט זִיךְ גַּעַנְוָמָעָן שְׁרוּקָן, צָאָפְלָעָן פָּאָר אַ פֿרִישָׁעָר אַנְשִׁיקְעַנְיִישָׁ... אַון טַאַמְעָר האט זִיךְ עַמִּיךְ פֿאַרְגְּוָנְבָעָט צּוֹכָפָן אַ בְּלִיךְ וּוּאָס דַּעְרָ טָאָטָע מַאְנְדְּרָעוּוּת אַזְוִי לְאָגָן אַין דַּי נְעַכְתָּ, פְּלָעַגְתָּ ער גְּלִיךְ טָאָן אַ דָּעַק אַיבָּעָר דָאַס סְוּדוֹתְדִּיקָע אַון שְׁטוּנָגָ-בָּאָ-פָּעָלָן: — גַּיִץ שְׁלָאָפָּן, סְאָיָן נִיט עַנְקָעָר דָּאָגָה...".

אַבעָּר אַין שְׁטוּטָל האט מַעַן זִיךְ בַּאֲלָד גַּעַנְוָמָעָן שְׁוֹשְׁקָעָן, סְודָעָן: — "רִי, פִּיוּוֹלָה... אַיסְרָ גְּרִיטָט שְׁוֹין אַ פֿרִישָׁע אַיבָּעָרָאַשְׁוָגָן". אַון טָאָקָעָ, אַוִיךְ דַּעְרָ גְּרוּיסָעָר "מִיסִּיעָ" פֿוֹן

או אכט-טאגיקון יאריד, וואו עס האט זיך געפונגנון אויסטעלונגנונג מיט קינסטטלערישע דערפינדונגנונג, איי אויך געשטעגן אויף אן אפגעונדרטרן פלאז א ווייסע, צויליל-טערדייקע, פיר קאנטיקע פלאש און אינערויביך א הילצערן טישעלע מיט 4 געטקטע פיסעלעך, איבערן טישעלע האט געהאנגען א מעשן לייכטערל מיט 7 רערעלעך, אין יעדען האט געשטעקט א וויס ליבטעלע און אויפן בריטן קאך איי געהאנגען א גרא-וירט צעטעלע מיט מײַן טאטנס נאמען.

טוויזנטער באזוכער האבן זיך דעםאלט געפלפולט, יעדר האט געווארלט טרעפען דעם גרויסן סוד, ווי אווי דאס דזוקע טישעלע מיטן הענג-לייכטערל איי ארינגעקו-מען איין דער פלאש ארין... טיל האבן געפרואות דערגין בי מײַן מוטער, אנדערע, בז אונדוּן קינדר, אבער מיר, פונקט ווי אלע אנדערע, האבן גענאפט און געשטוינט פונגעם גרויסן וואונדער.

דער אינזיך-שטעלשלער דاكتאָר, גערירט פון שטינונג, האט פארעקסנט גע-נומען קאנקורירן מיטן אפטיקע, פארלייגנדיק קעגן יונגעמס דרישיך, פופציך רובל... מײַן מאמע האט זיך פאר דער דזוקע סומע אווי דערשראָקן, או זי האט אווש צי-טערדייקע און מיט א פרישן דרכ אָרִין, גענומען אפשטוויבן דעם טאטנס צעבראָסטעטען כאָלאָט... מיט דער דזוקע טאט האט זי אים אַרְוִיסְבָּאוּין חרטה אויף אַר שטונדי... קער ביטול-באָציאָנוּג צו זיינע קינסטטלערישע דערפינדונגנונג... אבער מײַן טאטע האט זיך צום האנדל אַרְוּם זיין וווערך גאנץ קאלט באָציאָנוּג, בכלל האט ער פאר געלט וויב-ציך דורך-אָרִין געהאט און עס קינמאָל ניט אַפְּגַּשְׁאָצְּט... — "געלט"? — פֿלְעַגְתָּ עַד אוועקמאָן מיט דער האנט — "געלט אַיְן בְּלָאָט..." און אַפְּילְוָו פָּאַר קִין הַוְּנָדָרְטָעָר גיב איך אויך ניט אוועק מײַן פְּלָעַשְׁלָעָה... פֿוֹנְדֶּסְטוּוֹגָן, וווען מײַן מאמע האט אויף אַים געטאן אַפְּיל-בָּאָדִיְּטָנְדִּיקָן קוֹק אַוְן זִיְּטִיק אַים גענומען אַיְנְרוּמֵעַן אויפָּן אויעָר, "פא-ראָן איין שטוב אַפְּרָטְעַטָּר חַתּוֹנָה צוֹ מַאֲכָן... אַוְן דִּי מַחְוָתָנִים פָּוּן דַּעַר עַלְתְּסַטְעָר טַאָכְטָעָר סְטְרָאָשָׁעָן: "אוּבְּ סִוּוּט בִּיט זִין קִין "שָׁסֶׁ" מיט אַשְׁרִימֵיל צוֹ דַעַר חֻוְפהָ אַיְוִס שִׂידּוֹן..." אַוְן גָּלָט אַרְוִיסְפָּצְיָעָן אַבְּיסָל לִיְּטִישָׁע הַלְּבָשָׁה, וְאַלְטָ אַוְיךְ נִיט געוווען קִין עַבְּרָה... הַיְּנִינָה מִיטָּן בִּיסְל טַעַלְכָּעַ חִוּנָה, אַיְוֹ נַאֲךְ אַוְיךְ נִיט אווי פּוֹיגְל-דִּיק... אַוְן "פִּיוֹלְשִׁי טִיעַרְעָרָה" — האט זיך דִּי מַאֲמָע שְׁטִיל גַּעֲבָעָטָן — "קִינְצָן פָּוּן אַרְיִינְשְׁטָעָן טִישְׁלָעָךְ אַיְוֹ פְּלָעַשְׁלָעָר אָרִין, וּוּסְטָוּ דַעַךְ יַעֲדָן טָאָגָּעָן... דַעְרָבָּרָעָם דַעַךְ אַיבָּר אַיְנָץ — פָּאַרְקָוִיפְּ דִּי שְׁמַאְכָּטָעָה..."

און — מײַן טאטע אַיְוֹ וְיִכְּעַר גַּעוֹאוֹרָן...

נאר שפערטער, נאכון אפטאנצון די דערגריכטער חתונה, פלעגט מײַן טאטן פלאזים באפאלן ווערין פון א בענקשאפט צו זיין קונסידערק, וואס איזו געווען אroiיסגעשטעלט איזן אפטיעיקערס בריטיש פאנצטער. ניט איינמאָל זיך שטיל פאָרגנבעט, געקוקט פונזוייטנס אויף זיין אויסגעחלומטען ואָנדער, זיך גוט אָנגעשפיגלט, אָנגוצעטיקט, און — זיך באָרוֹאִיקט ...

אָבער קיין אָנדער פֿלעַשְׁל האָט מײַן טאטע מעָר נִיט גַּעֲמָכְתָּ, זײַן לעַצְטָע וּוֹוֹן-דער-אָרבָּעַט איזן באַשְׁטָאָנָעַן פון אָמעַשְׁעַנָּעַר נָאָדָל, אָן אוּסְגַּעַחַוְילְטָעַר מִיט אָשָׁרְפָּן שְׁפִּיךְ.

געווען איזו עס דֻּעָמָלֶט, ווען מײַן טאטע איזו גַּעֲגַּנְגָּעַן צּוּפָּס פון לְבוּלִין קִין קְרָאַשְׁבִּיךְ, גַּעֲוָאַלְט זיך אַיִּינְשְׁפָּאָרְן די הַזְּאוֹת... אָוֹן זיך גַּעֲאַילְט אַנְצְּקוּמוּן אַין צִיְּטָן, כְּדֵי נִיט מְהֻלָּל שְׁבָּת צו זִיְּן... זיך גוט דָּעַרְשְׁוִיצְּט, פָּאָרְקִילְט אָוֹן אָפָּר טָעַג שְׁפָּעַטָּר, האָט מַעַן שְׁוִין גַּעֲמָוֹת בְּרַעֲנָגָעַן דַּעַם דָּקְטָאָר בְּעַרְנָאָצְּקִי פון לְבוּלִין, וואס האָט אַיְם אָפְגַּעַצְאָפָּט וּוּסָעָר פון דָעַר פָּאָרְקִילְטָעַר זִיְּטָן... דָּאַס האָט גַּעֲתַּמְעַט זִיְּן גּוֹרְלָה... אַין מַיְּן טָאָטָן קְעָרְפָּעָר האָט זיך גַּעֲשָׁאָפָּן אָן אַיִּיגְעַנָּעַר "ברָנוּעַם..." פון וּוּלְלָן מַעַן האָט יְעַדְעַ פּוֹפְצָן טָעַג גַּעֲמָוֹת אָפְצָאָפָּן דָּאַס וּוּסָעָר... אָוֹן — אָפִילְוָן רָאַטְשִׁילְדָס פָּאָרְמָעָנוּן וּוּאָלָט דַּעַם דָּאַיְּקָן "קוֹרָאָל" נִיט גַּעֲקָעָנָט אַיִּיסְטוּרְקָעָנָעַן... אָוֹן מַיְּן טָאָטָע, שְׁוִין מַיְּט אָפָּרְגָּעָלָטָן פְּנִים זיך אַיִּינְמָאָל פְּלוֹצִים אַו וּוּצְלָל גַּעֲטָאָן, אָוֹן "פְּלוּמְפָעָר" צו זִיְּן אַיִּיגְעַנָּעַר וּוּסָעָר-לִילְיטָנוּגָן מוֹזָעָן נִיט דָוּקָאָ בְּרַעֲנָגָעַן פון לְבוּלִין, עַד וּוּט פְּרָאוֹוֹן זָכוֹן עַפְעָס אַו נַעַטְעָרָן "מעַכְּאַנְיָקָעָר"...

זִינְט דֻּעָמָלֶט האָט מײַן טאטע זיך גַּעֲמָכְתָּ אַקְלִין וּוּאַרְשָׁטָאָטָל בַּיִּי זִיְּן בָּעַט אָוֹן אָזְוִי וּוּמִיר זִינְעָן שְׁוִין צּוֹגְעָוָאַוִּינָט גַּעֲוָעָן צו זִיְּן שְׁטָעַנְדִּיקָן דָּלָאַבִּיעָן, פִּילִין, שְׁלִיבִּין, הָאָבוֹן מִיר אָוֹךְ אַיִּצְטָעָר קִין אַכְטָן נִיט גַּעֲלִיגְט אַוְיִיךְ זִיְּן מָאַנְדְּרָעָוָעָן מַיְּט דְּרָאָטָן אָוֹן מְעַשְׁעָנָעָן כְּלִימְלָעָד, בֵּין — אִין אָ טְרִיבָּעָר, טְפִיעָר נָאָט, זִינְעָן מִיר אַלְעָ פְּלוֹצִים אַוְיִפְגַּעַוּעַקְט גַּעֲוָאָרָן פָּוֹן מַיְּן טָאָטָן אָמְרָאִידָּקָן קְרָעָכָ, וואס האָט אלְעָמָעָן גַּעֲמָאָכָט אַוְיִצְטָעָרָן פָּאָר שְׁרָעָק: — "גַּעֲוָאַלְט, טָאָטָעָנָי, וואס איזְוִי גַּעֲשָׁעָן? — וואס האָסְטוּ שְׁוִין וּוּידָעָר אַפְגַּעַטָּאָן?..."

— "גַּאֲרָנוּיט קִינְדָּעָרְלָעָד, גַּאֲרָנוּיט" — האָבָּן זִינְעָן בְּלִיְּכָעָ לִיְּטָן שְׁטָאָרָק גַּעַצְיָ-טָעָרָט: — "בְּהָאָב גַּעֲוָאַלְט אַלְיִין אַפְצָאָפָּן סְיוֹאָסָעָר — האָט עַד שְׁטִיל גַּעֲמָרְמָלָט, בָּעַת זִיְּן רַעֲכָטָעָה האָנָט איזְוִי גַּעֲוָעָן צּוֹגְעָדְרִיקָט צוֹ דָעַר קְרָאַנְקָעָר זִיְּט, פָּוֹן דָאָרָטָן האָט אַוְיִסְגָּעָ-שִׁינְיָט אַלְגָּעָגָע נָאָדָל וואס דָעַר שְׁפִּיךְ איזְוִי גַּעֲוָעָן אַרְיִינְגַּעַשְׁטָעַקְט פִּינְקְטָלָעָד אַוְיִפְנָ-

פלאץ פונוואנגען מעו פלעגט אים אַפְצָאָפּן דאס וואָסער... אַבעָר, ער האט וויזט אויס, די נאָדָל, וואָס ער האט אלִין פֿאָברִיךְַרְט, ניט פֿאָרְשְׁטַעְקְט גַּעֲנֹוג טִיף, אַיְזָן דָּאָרִיבָּעָר, אַנְשְׁטָאָט וואָסער, בלויין גַּעֲפָלָאָסֶן, דורך אַיר אוַיסְגַּעַהוַילְטְּקִיִּת — אַדִּין רִיטְשְׁקָעָלָע בְּלוֹט ...

אט אַזְוֵי האט אוַיסְגַּעַזְעָן זַיְן לְעַצְמָעָר אַיְינְפָּאָל ...

און אַיְזָן אַ קָּאָלְטָן נְאָוּעָמְבָּעְדִּיקְן שְׁבַּתְּ-צְ-נָאָכָּטָס, וְעַן מִיר קִינְדָּעָר, אָוְמְגָלִיךְ-לְעַד-פֿאָרְצְּוַיְּפָלְטָע הָאָבָּן פֿאָרְיְּאָמְעָרָט די טְרוּיְּעָרִיךְ גַּעֲוָאָרָעָנָע שְׁטוּב מִיט אָוְנְדְּזָעָרָע הָאָרְצְּרִיסְּנְדִּיקְע גַּעֲוָיְּנָעָן אַיְזָן דִּי מַאְמָע, שְׁוִין הַיְּזָעִירִיךְ, מִיט אַוְיסְגַּעַטְרוֹקָנָטָע אַוְיגָן, האט גַּעֲהָאָלָטָן אַיְזָן אַיְזָן שְׁרִיעָן: — נַיְּן, אַיךְ ווַיְלַי נִיט זָלָטָט אָוְנְדוֹ אַיבָּעָר-לְאַזְן אַלְיָין... דָּעַמְּאָלָט, האט דָּאָס שְׁטָעָטָל, יִידָּן אַזְן גּוֹיִים, מִיט גַּעֲבִוְיגַּעַנָּע קָעֶפֶת, צָומַעַצְּטָן מָאָל, זִיךְ סְוִוִּתְפוּל גַּעֲשָׂוּקָעָט :

— "שְׁוִין — נִיטָּא מַעַר רִי פֿיְיְוָל-אִיסְרָה, נִיטָּא מַעַר דָּעַר זִיגְעָרָמָאָכָּעָר, דָּעַר חָוָן, דָּעַר מַעֲכָאָנִיקָּעָר, דָּעַר קִינְסְטָלָעָר, דָּעַר עַצְ-גַּעַבָּעָר, דָּעַר גַּוְטָעָר אַוְן קְלוֹגָעָר יִיד פּוֹן קְרָאָשְׁנִיק..."...

ניעז חיים

א פורים-מלכה

קוקנדייק אוזי אינעם געשליפענען שפיגל, באטראכטנדייק צופרידין אירע גוט. געפּוֹרְעַמְתָּע גִּלְדָּעָר, ברעננט עס אַיר צָרוּק צו יונעט ערְבַּ-פּוֹרִים, וווען זי, דָּאנָא עַלְזָא אֵי נָאָר גַּעֲוָעָן — עַלְקָעַלָּע דָּעַם בְּעַדְנֶעֶרטָּס "לִיאַלְקָעְדִּיקָע צָצְקָע". אָוָן יוֹנוֹגָוָאָרָג האָט דֻּעְמָאָלָט באַשְׁלָאָסָן צו ווועָרָן "מַאַדְעָרָן" — גַּעֲמָאָכָט אַ פּוֹרִים-בָּאָל, מִיטָּ מַאַסְקָעָס, גַּעַן הַיְמָע "פָּאַטְשָׁטָן" אָוָן מִיטָּ דָּעַר קְרוֹיְנוֹגָן פּוֹן אָן אַסְטָר-הַמְּלָכָה...

בָּאַטְש אַינְדָּרוֹיסָן אֵין שָׂוִין גַּעֲוָעָן פְּרִילִינְגְּדִיק, אֵין אַבְּעָר יְעַנְעַר טָאג נָאָר גַּעֲוָעָן האַלְבַּ-וּוִינְטָעָר, האַלְבַּ-זּוּמָעָר. קָאִיאָר האָט נָאָר גַּעֲכָאָפְּט אַ גְּרִינְגָּפְּרָעְסְּטָל, ווָאָס דִּי פְּרִיְּמָאָרְגָּן-זָוָן האָט באַלְד פָּאַרְוָאַנְדָּלְט אֵין אַ שִּׁיטְעָרְעָר בְּלָאָטָע. פָּאַרְנוֹאָכָט האָט עס ווִידָעָר פָּאַרְסְּטָאִיעָט דָּעַם מַאְרָק, גַּלְאָזִיךְ גַּעֲמָאָכָט דִּי טְרִיטָּה, אַבְּעָר עַולְמָה האָט גַּעַשְׁתָּרָאָמָט צו דָּעַר פִּיְּעַרְלָעַשְׁעָר-שָׁאָפָּע, ווָאָס אֵין גַּעַזְיְּלִיטָּע שְׁעוֹחָן פָּאַרְוָאַנְדָּלְט גַּעֲוָאָרָן אֵין אַ פְּפָאַלְאָזָן. אוּרִיךְ דִּי אַפְּגָעְשִׁילְטָע ווּעַנְתָּ, גַּלְאָנְגְּדִיקָע פָּאַפִּירָן, ווָאָס האָבָּן זִיךְ גַּעַמְבִּינְעָט אַינְן כּוּלְעָרְלִיְּ פָּאָרָבָּן. אַ גַּעַוְיְּקָל פּוֹן פָּאַפִּיר-קִיטָּין האָבָּן זִיךְ גַּעַשְׁלָעְגָּלְט זִיגְזָאָגִיש אַיבָּעָרָן גַּאנְצָן סּוֹפִּיט. קִילְעָכְדִּיקָע, פָּחָן טָאָוְלָ-גַּעַשְׁנִיצְטָע לְעַמְפָלָעָר, מִיטָּ אַגְּגָעְצָנְדָעָנָע לִיכְטָן. לעָד, האָבָּן גַּעַשְׁאָפָּן אַ פָּאַנְטָאָסְטִישׁ מַאְוָאִיךְ.

די שְׁטָאָט-קָאָפְּעָלִיעָ, אֵין פָּאַיְצִישׁ הַיְטָלָע, קָאָוְצָקָע הַוִּיזָּן מִיטָּ רְוִיטָע לְאָמָ-פָּאָסָן, האָבָּן לְאָנָג גַּעַסְטְּרָאִיעָט זִיְּעָרָע אַפְּגָעְרִיבָּעָנָע אַינְסְטְּרוּמוּמָעָנָן. דָּעַר טְרָאָמְבָּאָן, האָט ווִילְד גַּעַטְרָאָמְבִּיעָט, דָּעַר סָאָקְסָאָפָּאָן — גַּעַקְוּוִוִּישָׁעָט, סְקָלָאָרְנוּעָט — גַּעַפְּפִין אָוָן די גַּרְוִיסָּע פּוֹיק האָט זִיךְ אַלְעָ אַרְיְבָעְרָגְעָהְלִיכְטָן.

די פָּאַרְמָאָסְקִירְטָע שְׁנִיְּדָעָר-גַּעַזְוָעָלָן, צּוּמִינְסָטָן אֵין גַּעַפְּאָסְטָע הַוִּיזָּן, שְׁמָאָלָעָ פרָאָקָן, הַוִּיכְעָ צִילְגְּדָעָרָם, מִיטָּ מַאְנְאָקְלָעָן אוּרִיךְ אֵין אוּגָּה, האָבָּן מִיטָּ זִיךְ פָּאַרְגָּעְשְׁטָעָלָט — "לְאָרְדוֹן" ... בְּאַלְמָעָלָאָכָע-מִידָּלָעָן, אֵין בְּוֹנְטָע קְרָעְטָאָנָעָן, לְאָנָגָע פָּאָוּלָאָקָן, מִיטָּ קְרוֹיְנָע אוּרִיךְ דִּי קָעָפָּה, האָבָּן אַיְמָיטִירָט — פְּרִינְגְּצָעָסִינָס ... די דִּיְכָעָרָע האָבָּן זִיךְ גַּאַר פָּאַרְקְלִיְּדִיט אלָס בְּעַטְלָעָר, לְאַטְשָׁאָוּשָׁעָס אָוָן אַפְּיָלוּ נַאֲקָפְּרִיט — קוּיְמָעְנָקְעָרָע ... אָוָן

אלע, מילט מסקעס אויף די פנימער...

בלוייז זי, עלקעלע, איז דעם אלט דערשיינען אלס א ציגינערין. פון אן אלטן, רויטן איבערציג, געמאכט א ברייטע ספודנייצע. פון איר מאמעס "לאשטיינע-קלילד" — א צעלאומע בלוקע, מיט א סך בייטשליך קרעגן, א פועל קארטן אין די הענט און א שווארץ מסקעלע אויפן פנים. צוליב איר גראצייער הויך און זוגראבנעם געשטעל, האט איר עולם געמאכט א פיערליך אואציע: הורא! און הורא! — גלייך עפער א קעניגין זאלאט דערשיינען...

עלקעלע דעם בענדערס "ליאלקעדיקע צאצקע", איז גראד געווען דאס אָדעמעסטע מידל פון שטעהט, שוער געהארעוווט בי האדיסל די ניעירין, אויף א שטיקל פיטנס בורייט, אבער געבענטשט געווען מיט נאטירליך ער שינקייט — דערפונ איר נאמען — "ליאלקעדיקע צאצקע".

אין דער שאפע אין געווען שושן-ושמחהדייק. די קאפעלייך האט קודם אויפגעש-פילט: שושנן-יעקב. באלאד איבערזעגאנגען צו פאלקס-ニיגונים. דורך די אָפֿעַנְעַטִּין-פֿעַנְצְּעַרְטִּין האבן די געזאגען זיך דערטראגן צו די פעלדער אוון לאנקעס, וואו די ווערד-טער האבן אָפֿגְּעַעְכְּאָט: — "אַיְדֵץ זֶין אַיְזָעָר, אַיְדֵץ זֶין אַיְזָעָת... — שריינען עלעדי ביזן טויט אַרְיַין..." מען האט געתאנצעט צום טאקט פון "פֿינְטְּעַלְעַד יַידְעַד", פון "כִּינְעַד-פֿינְקְעַד", פון "עַדְוַת-צִחְקַע", — יידישליך...

די פארמאסקירטע האבן זיך געושוקעט געוואלאט דערגינן — ווער סאיין — ווער... זיך געשית ליבע-בריזועעלע, וועלכע מען האט אויסגערונט לויט נומערן, וואס אלע האבן געטראגן. און צום סוף האט מען געומוט אָרָפְּגַּעַמְעַן די מסקעס, זוויל א ספֿעַצְּיַעַלְעַד שורי האט געפסקנט: "ווער סאיין אווי שיין — ווי אַסְתָּר הַמְלָכָה..."

ווען עלקעלע האט געטן אן אנטבלוייז איר לוייטער פנים, האבן אירע בלישטשען-דיקע אויגן איז בלענד געטן, ווי בורשטיינע געפאסט אין זילבער. אירע צוויי שוואָרטְצַע צעפ, פֿאָרְדִּירִיט אַיְן צִיגְּיַנְדִּירִישׁ וְרָאְלְקָעַס, האבן זיך-געטן אַעֲכְּבוֹאַלְעַס אַוְיפַּן וְוַיְיסַן דַּעֲקָלָט, ווי בלישטשענדיקער סָאַמְעַט אויף קלארן אל-באָסְטָעַר. אַיְרַע הוַיְכַע פִּסְס — די עַלְאַסְטִישְׁקִיט פון אַיְוָגָן הַיְשָׁר, אַיְרַע הענט — געשניצטער העלאָנד-בִּין...

ניין, נישט געווען קיין שום קאנקורענטקע צו עלקעלע דעם בענדערס אָדעמען מיידל... און זי איז טאקע געוואָרַן די פּוֹרִים-מֶלֶכָה פון שטעהט...

קוקט זי איצטער אין שפיגל, עלקעלא, קוקט אויף איר האלבוועלקנדיקער שייב-קייט, און עס טויכן-אויף די שווערעד, פארפלאלנטערטע, פול מיט אראפ-און-ארויפיקער וועגן, וואס זי איז זינט דעםאלט שוין אדולרכגעגאנגען... אירע וואנדערונגען און גיל-גולים, בין איר מגולגל וווערן קיין באויל. אָלאנגער און שווערעד וועג געווען. לסתה דא חתונה געהאט, רייך געווארן, רופט זיך דאנא עלאז, האט שוין אָדרערואקסענע טאכטער, וואס קליעיבט זיך טאקע אויך צו אָפורים-באלל...

אי אט די דזוייקע קליעיבעניש, האט דאנא עלזאן גבראכט צו אָירע איצטיקע מחשבות... דעםאלט, איין איר ציגינערישער טראקט אויגגעשטעלט געווארן אין גע-צ'ילטע שעhn, בעת דא האלט עס שוין אָנוּ גוטע צוויי חדשים...

דאָנא עלאז וויסט או איר טעכטערל לאהלו, וואס מען רופט דא "ליינדינא" (שינן-הייט) איין שוין גארניישט איז "ליינדא"... די קליעינע האט גראד גערישנט איר פאטערס וואסערדייקע אייגעלעך, זיין לענגלעך-מאנצבליש פנים, טונקעלע האר, שיטער און שטרויידיק. אויך איר וואקס איז געלביבן — נישט-ההין-נישט-ההער... הענט און פיס — קורץע און קראפעק. אויך איר טאליע וואלט געקאנט זיין — מאגעערעד...

דאָר האבן טאטע-מאמע באשלאסן: — פרואוון... — "ס' איין דאָך ברואיל, אָנגע-ווענע גבירים, וואינגען אין אָפאלאי, און סיטעכטערל, וויסן זיין, חלומט אין דער שטיל... חלומט אָמײַדילישן חלום... חלשת צו ווערן די "אַסְתָּר-הַמֶּלֶךְ" פון דער קוּ-מענדיקער פורים-ביילע..."

שמעונסנדייך איזו, שטילינקערהיט, צוישן זיך גערעדט, האט דאנא עליא אָשווש-קע-געטן איר מאן אויפן אויער: — "פֿעַדְרָא-לְעֵבָן, אָפְּשָׁר — רְעִזְגִּינְרִיךְ?... וְוַיִּיל, טָא-מער נישט, און — סְקִינְדְּ קָאָן וְעַד נָאָר חֲלִילָה — שָׁאָכְּתָן..."

האט סעניאר פֿעַדְרָא אָגְרָאַלְעָכְן לְאָך-גַּעַטָּן, מיט דער אַירָאַנְיָעָ פָּוֹן אָמענטש, וואס קען גוט דעם כוה פָּוֹן עַשְׂרִיתָן, און אָזָג גַּעַטָּן: — גָּאי שָׁוִין גָּאי, שׂוֹטוֹה, זַעַט וְעַד נִשְׁתָּטָרְךָן שָׁאָכְּתָן, אָז מַעַט גִּיט אַרְאַנְלָאַיָּן, עַט מַעַט — אַרְאַסְגַּעַטָּעָ..."

קודם באשטעטלט בי דער טיערטער מאדיסטען אָקלְיִידְ פָּוֹן פִּינְסְטָן לְאַמְּעִיד-גָּאלְד. פּוֹנְגָּעָם זַעֲלָבָן שְׁטָאָף, באשטעטלט די שְׁיכְלָעָר, אוֹף הַעֲסְטָהָעָ קְלָעְלָעָר אָנוּ לעַנְגְּסְטָעָ שְׁפִּיְּצָ-נָאָסְקָעָס. אויך סְטְעַשְׁעָלָעָ, פָּוֹן רִינְעָם גָּאלְד גַּעַפְּלָאַכָּטָן. אִירָעָ שְׁטִיףָעָ האָר, בַּיִּם קִינְסְטָלָעָר-פְּרִיזָר אַנוֹזְלָרָט אָזָוִי, אָז סְיָאָנוּ נִשְׁתָּגְּעָוָן צָוָם דַּעֲרָקָעָנָעָן די — "סְטָרוֹ-נוּס..." אָז אִירָעָ קְלִיְּנָעָ אִיגְּעָלָעָר — טְרָאָפָּנָס צָוָם גָּלָאנְצָן, אָז צָוָם פָּרָגְרָעָסְעָרָן...

איירע שיטערע ברעמען, אונטער געטראטסקעט מיט העלע-לייליא און טונקעלע זילבער-פארבן, וואס איבעראנדערשן ממש דאס גאנצע פנים... איר ביינערדייקע דעקלט, בא-לייגט און באחאנגען מיט בייטשלעך עכט פערל-שטיינער... ס'לאנגע מענער-פנים, אינעם גרעטען שיינהיט-סאלאן, אויסגעלאט, אויסגעמאן, געמאכט פון א "דראן-ושעך" א שיינע ליאלקע...

פורים-אונט, אונטאט א גליתשיך פרעטל, א פרעטליך אויסגעשטערנטער הימל, די פולע לבנה, גלייך זי וואלט אויך ערישט ארויס פון שיינהיט-סאלאן — א "טאָק" ... דער סאלאן פון "יוגנט-קלוב", מיט הונדרטער אבושורן, קאנדעליאברעם, פרא-ושעקטארן, ווארפַּן סנאפעס ליכטער, ווי קינסטלאַעכע זונען אויף דעקרירטער ווענט, די געשפלענע שפיגלען פארטפַּלען די שטראָלקייט, פֿאַרלעגעגערן און פֿאַרבּֿרִיטערן דעם אויסגעפַּוצטן סאלאן. או ערשותקאלאַסְקֿער אַרְקֿוּסְטֿער צעלאָזֶט זיך אֵין "סְאַמְבָּאָס". וואלְסֶן, "ראָק ענד רָאָל" ... יונגען טאנצט, זינגע-מייט. דורך די ברײַטַּע פֿעַנְצַּטְרַע צע-טראָגט זיך דאס געונאָג אַיבְּעָרָן גּוֹסִין בלומענְגָּאָרטָן: — "מאָמָאִי יָקְעָרְלִי!... מָאָמָאִי יָקְעָרְלִי!..." (מאָמָאִי זיך וויל).

ליינדינָא, אֵין אַיר אַנְגַּעַטְרָאַיְעָטָן טְרָאָכָּת, הַוִּיך אַוִּיף די קְלַעְצְּלַעְך ... אֵין "שְׁלַאֲנָק" — פֿוֹנוּם קָאָרְסַעַט, דָּעַרְשִׁינְמַט מַאיְעַסְטַעְמִישׁ מִיט גְּרָאַצְּיעַ אֵין — פֿאַרְיַעַ... דָּאָנָא עַלְזָא, אֵין שׂוֹאָרְצַן סָאמָעַט, גּוֹט-פֿרְיוֹזִירָטָן קָאָפָּ, שְׁמַאְלָעָר טָאַלְיָע אֵין פֿרָעַ-טִיק-גְּרוֹסִיעַ אַוְיָגַן — אֵין גָּאָר די אַמְתָעַ קָאָנְקוּרְעַנְטַקְעַ...

סְעַנְיָאָר פֿעַדְרָא, אֵין שׂוֹאָרְצַן פֿרָאָק, פֿאַמְאַדְרָטָע הָאָר אֵין צָעַזְיָגְעָנָעָם פֿוּנִים — די אַמְתָעַ קָאָפָּיַע פֿוֹן זַיְינַן טָאַכְטַעַר ...

ליינדינָא דָעַרְשִׁינְעָן דָוֶפֶט אַרוֹיס שְׁטוּרְמִישׁ אַוְצִיעַס... כָּאַטְשׁ זַי אלְיַין זַעַט מעַן כְּמַעַט נִישְׁט אַרוֹיס, נָאָר הַוִּיפְּנָס גָּאָלְד... גָּאָלְד... אֵין — גָּאָלְד...

ליינדינָא ווּוְרַט גָּלְיַיך אַיְינְגַּעַלְאָדוֹן פֿוֹן די רִיכְסְטַע אֵין עַלְעַגְאַנְטַסְטַע בְּחוּרִים צוֹם טָאנְצַן... אַיר לְאַמְעַי-קָלְיַיד — אֵין אַנְגַּעַבְּלָאָזְעַנְעָר בְּסָאָלָאן פֿוֹן גָּאָלְד. אַירע שִׁיכְלַעך — דָאס טַעַשְׁל אֵין ברַיְעַט גָּאָלְדַעַנְעַ בְּרַאַסְלָעַטָּן בְּלִיאַסְקָעַן אַיבְּעָרָן סָאָלָאן, ווי קִינְסְטַלְעַכְעַ פֿיְיעָרָן, דָרְיַעַן זַיך מִיט, ווי גָּאָלְדַעַנְעַ רַעַדְרָע, שְׁעַמְעַרְיוֹרָן, גָּלְאָנְצָה, בְּלַעַנְדָּן אֵין — פֿאָר-בלעַנְדָּן ...

די זְשֻׁוְרִי הַאָט זַיך לְאָנְגַּנְיַשְׁטַע פָּאוֹרְזִימְט, נִישְׁט גְּעוּזָן קִין צְוַויִּי בְּאוֹונְדַעַרְעַ מִי-נוֹגְעָן, דָעַר אַוְרְטִיל אֵין גַּעֲקָומָעַן גַּיך אֵין קָאָנְקָרְעַט :

סֻנְיאַרִיתָא לִינְדִּינָא אֵיז אֹוִיסְגָּעוּווִילֶט אלָס די פּוֹרִים-מֶלֶכה פֿוֹן דָּעַר הַיִּנְטִיקָעֶר
...בִּילִיעַ..."

"חוֹרָאַי חַוָּרָאַי בְּרָאוֹזָאַי אָזָן — בְּרָאוֹזָאַי..."

גַּעֲנוֹי וּוֹי דַּעֲמָלֶט, בַּיִּ אֵיר מַוְתָּעֵר אֵין שְׁטָעֵט.

צָוָם אַהֲרִימָגִין, הַאֲבָן טָאַטָּע-מַאְמָע נָאָר וּוֹאַרְעָמָע גַּעֲפִירֶט זִיְּעָר גַּעֲקְרוֹנִיטָעֶר קָעִי-
נִיגִּין... מָאָז אָזָן וּוֹיִיב הַאֲבָן זִיךְרָה דִּיק אַיְבָּרְגָּעָקוֹקָט. סֻנְיאַר פּוֹעַדְרָאַס אֹוִיגָּן הַאֲבָן
גַּעֲפִירֶט פֿוֹן נְצָחָונָן... אָזָן אַיְנְדָּעָרְשָׁטִיל זִיךְרָה גַּעֲוָעָנְדָט צָוָם וּוֹיִיב :

— "אָנוֹ, הָאָ? עַלְקָעַ-לְעָבָן? וּוֹאָס זָאָגְסָטוֹ אַיְצָטָעָרָ? הָאָ? זָעַט זָעַט טָאַקִּישׁ שָׁאַכְטָן?"...

«גרינס איזיפ שבזועות»

אין דער גרויסער, ריבכער שטוב, מיט בריטע פונצטער צום ים, אין איצטער בין המשותדיק-טונקל. דורך די צואמענונגערקטע גארדינען שמינקלען זיך קומט לעצעט שטראלן פון אונטערגיגענדיקער זונ. דער געושומ פון ים-כוואלייעס פארשטארקט בלוייז די שטילקיות פון דעם אין שאטנס איינגעהילטן סאלאן.

סעניאר דאוד טוט א דרייך ביימ עלקטרישן קנעפל, ס'געמען פלייצן ליכט. שפייעלעך פון די קריישטאלן, גלייך די זונ וואלט צוריך אפער פון האירזאנט... אויפט שוויס פון ים ליגט א גרויער, פאראסטער שפיגל, אויף דאוויסס מידע אויגן, א ליכטנען דריימל. אין די געשלייפגע שפיגלען ליכטיקט דער אפשין פון פאלרטן זילבער, ס'פערלט דער בליאסק פון דינגעם פארצעלאי, ס'שאפט דעם איינדרוק, ווי א קינסטלאעכע זונ וואלט באלויכטן די ווענט... דאודיס אוייגן פארטראגן אבער ניט מערד קיין צו שארפע ליכט, טוט ער אויפנסני א דרייך ביימ קנעפל, ווערט דער שטוב פול מיט שא-טנס... דער דרייסן — פול מיט געושומ און בי אים אין קאָפ — פול מיט צעמיישטע און צעדרייטע דערמאונגגען...

סעניאר דאוד עפנט שטיל די טיר צום עס-זאל. די בריטע וועראנדע איז פול מיט גרינע פלאנצן. די שקיעה — שיין, פארבט זיי אויף דאָז און וויאלאעט. דער לאנגער טיש — פיל מיט זילבער-געשיר, געגרייט צום שביעותדיין מלציט. פון דער קיד שמעקט ארויסס פוטער-גבעקס, בלינצעט, קע-קוכן. אלץ גענוויז זיין סעניאר דאוד האט נעצטן באפורילן.

דאָנא רעוזינה באויזט זיך מיט קלאמבעדים אין די פארדרייטע האָר, פעטן קראַעט אויף אַיר נאָך יוגנטלאען פנים און אַלבּלען שמייכעלע אין אַירע גריינע אויגן. דאס פארפאָלק קוקט זיך שטיל און פרײַנְטְּלְעֵך אָן. דאס דאַיְקָע באַדִּיטוֹנְגְּסְפּוּלְעָם קוּקְעָלָע. קומט בי זיי פֿאָר כָּמָעַט יְעַדְּן עֲרַב שְׁבוּעָתָה. באָזְנְדָעָרָס אין די לעצעט פֿאָר יְאָר ...

אבער הינט פארהאלטן זיך זיערע סודותפולע בליקן אביסעלע לענער, טיפער און עפער — שרעקעווידיק ...

א שטילער קלונג בי דער פראנט-טיר רייט איבער זיערע בליקן. אויף דער שוועל באויזט זיך א ליווירטער משרות, טראגט א בריט צוואוקסענעム "נויטל-בוים" וואס קעו זיך קויים אדורכשטפן דורך דער געפנטער טיר. דאס ביגעליגטע קאר-טאנדל איז פון זיער טאכטערס חתונ — ער שיקט זי "גרינס" צום הינטיקן יומ-טובי. פינט מינוט שפער, מ'קלינגט — א פרישעיאלקע, שוין אן אויסגעסטראיעטע, שפארט זיך קויים אין דער טיר ארין. דאס איז פון זיער זונס כלה און די זעלבע מעשה ...

טאטע-מאמע קוקן אויספנאי זיך איבער, שוין און יונעם גליקלען שמייכעלע ... אן ואלקנדל שאטנט שווין אויף זיערע פנימער — פארוואס גראד הינט אוא אנטישונגאג? ... און למאי האט ער זי נעכטן ניט דערקלעלרט גריינטעלכער, זינגע קינדער, אין וואס עס האנדלט זיך? ... און פארוואס טאקע אוזי שפער זיך דערמאנט? ... אוזי שפער, אוזי שפער ...

סעניאר דאוויד ציט זיך צוריק איז סלאאן, שליסט די ווענזיינגעס אוזי, איז קיין פיצל ליכט זאל אהער ניט אדורכדריגען. ער וויל איצט זיין מיט זיך אלין, כדי בע-סער צו זען, קלארער צו קעגען טראכטן. ער לענעריט זיך אויס אויפן פלווענען דיז-וואן, שליסט די מידע אויגן און באלאז ער, ווי דורך א געדיכטן טיול, די גרויסע התלהבות פון א היימישן שבעות: מתורתה, גאט האט אונדו אויסגעווילט פאר זיין פאלאק ... וואס פאר א פרעכטיקע צוגרייטונג. הסידישע זיין האבן פאקלעפט די שויבן מיט קינסטעלעכע ריזעלעך. מיט מלכים וואס טראגן די עשרה הדברות אויף זיערע פלייגל... ריזעלעך וואס האבן פארגעשטעלט משה רבינו אויפן בארג סייני. אנדערע, — ווי דער הימל שפאלט זיך. און סתם קינסטעלעכע בילדער וואס ארעמע פאלקס-יידן מיט ריבכע פאנטואיס האבן צוגערדאכט. יא, דאס איז אלץ געווען אמאן. אבער אצטער?

סעניאר דאוויד וויל דערויל ניט צורייניגן צום איצטער. אם איז ניחאר צו קוקן איז דער פארganגענהייט... אלע שבועותן וואס ער געדענקט זינגען געווען כוין יומ-טובי, כולו שיינקייט, פול מיט טראדייציאנגעלן חון. דאך איז שבועות שיילט זיך אים אויס בולטער, קלארער און א סך פריידיקער פון אלע שבועותן.

דערTAG האט זיך געשטעלט א הייסער, און אנגעפיקעטער מיט זוּן, שמעקנדייק — בעו און באטעלטן מילכיקס. ער איז דעםאלטס אהיינגעקומווען פון בית-מדרש פרייד

וּ שְׁטוּנָדִיק. דֵי שָׁאַרְפָּעַ רִיחוֹת פֿוֹן צִיִּיטִיקָעַ זָאָגָעָן, "שְׁטְשִׁינָעָס" אָוֹן קָאָרְבְּנָלִימְלָעֶד, האַט גַּעֲשָׁאָפָן אָוֹן מִין בָּעַנְקָשָׁאָפָט, אָוֹן פָּאַרְחָלוּמְטָקִיט נַאֲךָ עַפְסָס וּוַיִּיטָם, פָּאַרְהָוִילְנָס... זִין פָּרוּמָעַר טָאַטָּע האַט זִיךְ גַּעֲהָאַלְטָן אַיְנְזָהָרָן: "אַקְדָּמוֹת מִילְין וּשְׁדָרוֹת שָׂוָתָא..." אָוֹן פָּלוֹצִים זִיךְ אַוְעַנְדְּ-גַעֲטָאָן צָוָם אַרְיִינְגָּעָקָומָעָנָעָם זָוָן: — גָוָט, וּוָסָס בִּיסְט גַּעֲקוּמָעָן, דָוְדָל, גַּיב נַאֲר גִּיכָעָר אַשְׁפָּרָוג אַוְיפָּ דָעָר "גַּרְאָבְלִיעָ", דָוְוָעָסָט אַנְרִיכָן אַפָּר צְוִיָּגָן, עַטְלָעָכָע בָּאנְקָן, אַבְּיסָל "טְשָׁאָטְשָׁקָעָס", נִישְׁטָא נַאֲךְ קִין גְּרִינָס אַוְיפָּ שְׁבוּוֹת, מַעַן דָּאָרָה בָּאָצְרָן דֵי שְׁטוֹב מִיטָּ גְּרִינָס-הָעִיטָסָט, דָוְדָל? "בָּאַלְעָמִיטָשָׁע" נִישְׁטָה...

דָעַרְהָעָרֶת אָוֹן מִין פָּרִיהִיט, האַט דָעָר שָׁלָאַנְקָעָר דָוְדָל אַפָּרְגָּלְעָט גַּעֲטָאָן זִינְעָן גַּעֲדָרִיטָעָ פָּהָלָעָד אָוְנְטָעָרָן פָּלִיטָקָע הַיְטָלָעָ, גִּיךְ אַרְיָין אַיְן דֵי שְׁבָתְדִּיקָע שְׁטִיוּוּלָעָטָן, זִיךְ אַשְׁפִּיגָל גַּעֲטָאָן אַיְנוּם הַאַלְבִּירָטָן וּוְאַנְטְּ-שְׁפִּיגָעָלָעָ, זִין יְוָגָנְטָלְעָכָע רִיְּפִיקִיטָה האַט שְׁטִיפָּעָרִישָׁ צְוְרִיקָ-גַעֲשָׁפִּיגָלָט, עָרָה האַט גַּעֲכָאָפָט אַגְּיָנָס דֵי זִיסָע פָּוּטָעָרְגָּעָ-גָעָ. בָּעַקְסָן אַיְן — הַיְיָדָא.

אַוְיפָּ דֵי גְּרִינְעָן לָאָנְקָעָס — אַסְיִמְפָּאַנְיִשְׁעָר אַרְקָעָסְטָרָה: דָאָס לוּטָעָרָע טִיכָּל האַט גַּעֲזָוּמָעָט, גַּעֲזָוּמָעָט, גַּעֲלָרָנְטָט עַפְסָס אַן אַיְסְטָעָדְלִישָׁן שְׁיִעְוָר... אַרְוָם טִיכָּל, דָאָס קוּאָקָן פֿוֹן זָשָׁאָבָעָס, גַּעֲטָרְלָעָר פֿוֹן גְּרִילָן, וִיסְעָר פָּיְגָל-גַעֲצָוִוִישָׁעָר, אַרְוִישָׁן אַן פִּיפָּן פֿוֹן אַלְעָ מִינִים באַשְׁעָפָעָנִישָׁן, וְאָסָהָבָן גַּעֲוִוִידָמָעָט זִיעָר גַּעֲזָאָגָן צָוָם אַיְבִּיקָן באַשְׁעָפָעָר ...

פָּאַרְשִׁיכְוָרֶט מִיטָּ דֵי אַלְעָ רִיחוֹת פֿוֹן גַּעֲשְׁנִיטָעָנָעָם הִיִּ, צִיִּיטִיקָן קָאָרָן אָוֹן גָּאָל-דָעָנָע וּוְיִצְּ-זָאָגָעָן, פָּאַרְכִּישָׁוָפָט פֿוֹן זָוְנִיקָן לִיכְטָ-שְׁפִּילָ, נָאַטְוָר-אַרְקָעָסְטָרָאַגְּזִיעָ אָוֹן וּוְיִטְוָן פָּאַסְטָוָ-גַעֲפִּיָּה, האַט זִיךְ דָוְדָל אַבְּיסָל צְוָגָעָשָׁפָאָרָט אָוְנְטָעָרָן קִילָן שָׁאָטָן פֿוֹן אַצְּעָ וּוְאַקְסָעָנָעָם בָּוִים, וְאָוּ דָאָס שָׁאָרְכָן פֿוֹן טִיכָּל, פָּיְגָל, גַּעֲזָאָגָן אָוֹן צְוִיְגָן-גַעֲרָוִישָׁה האַט אַיְם גִּיךְ פָּאַרְשָׁלָעָפָעָרֶט אָוֹן — בָּאַלְדָה אַחֲלָוָם גַּעֲטָאָן — רִיְזָעָלָע... תְּמִיד אַיְזָן זִיךְ פָּרִיִּי-לָעָ, דָעָם שְׁכָנָס מִידָל, שְׁטָעָנְדִיקָע צְעָפָלָאָשָׁעָט. אַרְיָה גַּעֲבְּלִימְטָעָ קְלִיְידָל אַלְעָמָל פָּאָרָה-קִירְצָת אָוֹן פָּאַרְשָׁמָעָלָט... אַרְיָעָ פּוֹלָעָ אַרְיִימָס פָּלָאָזָן שִׁיעָר אַיְן דֵי שְׁמָאָלָעָ אַרְבָּל... צָוָאָרָע לָאָנְגָעָ פִּיס גְּרִיבִיכְטָ פֿיָּס קִינְמָאָל נִיטָקִין צְוּדָעָקָע... אַרְיָעָ פָּאַרְקִיְלִילְעַכִּיקָטָע הַיְפָטָן, צִיְּ טָעָרָן וּוְיִפְגָּעָיוֹרָן טִיגָּג, וּוְיָגָן זִיךְ בִּים גִּינִּין, שְׁטָאַלְצִירָן מִיטָן הוּיכָן גַּעֲשָׁטָעָל... אָוֹן פֿוֹן דָעָרָ קְלֻעָנְסְטָעָר נָאַרְיִשְׁקִיִּתָה: — כָּאָ-כָאָ! עַס דָאָכָט זִיךְ אַיְם אַפָּט, אוֹ גַּלְעָקָעָלָעָד קִלְנָגָעָן. אַרְיָה עַלְאַסְטִישָׁ גַּעֲגָל טָעַנְצָלָט אַיְבָעָרָן קָאָרִידָאָר, וּוּ יָאָ גַּעֲלָלָפָעָ פֿוֹן דָרִיבָנָעָ העַמְעָלָעָד. אַיְם דָאָכָט זִיךְ, אוֹ דֵי שְׁוִיבָן צִיְטָעָרָן אַושָׁ אָוֹן — זִינְעָן מַחְשָׁבָות גַּנְבָּנָעָן זִיךְ בָּאַלְדָה אַרְוִיסָטָ פֿוֹן דָעָרָ גַּמְדָאָ... יָגָן נַאֲךְ דֵי גַּלְעָקָעָלָעָ... סְרוּבָ טְרָאָכָט עָרָ, אוֹ אַיְין מָאָל וּוּעָט עָרָ אַרְיָה מוֹזָן אַפְרָעָג טָאָן: וּוָסָס אַיְזָן דָאָס גַּעֲלָעָכְטָעָר, רִיְזָעָלָע... אַבְּעָרָ אַלְעָ

בליבט בי אים אין דער מחשבה... ווארים טראפט ער זי אמאָל, גיט באָל אויף אויף זיין זיין פנים דער אָפְשִׁין פון אַשְׁרִיפָה... ווערט געהמאָוועט זיין יעדער באָוועג און זיין לשון ווי אָפְגַּעַנוּמוּעַן... אָבעָר, אָמאָל, אוֹ ער ווּעַט זֵי פָאָקָן אַלְיָן אַינְגָם טוֹנְקָעָלָן אַדְרוֹכָּה נָאָגָה, ווּעַט עַס זִיכְּרָעָר גַּעַשְׂעָן, ער ווּעַט אַיר אַ זָּאָג טָאָג: — גַּעַנְגָּז דָּאָס שְׁפִילָן זֵיךְ אַיְן בַּהְעַלְתְּעַנְישָׁן, דָּאָס פָּאָסְטָ פָּאָר קְלִינְיָעָן קִינְגְּדָעָר... אַונְגָּז דָּעָר עִקָּר: וְאָס אַיְן דָּאָס לְאָכָן אָונְטָעָר מַיְן טִיר?...

אָבעָר, שָׁאָן, ווּאָס הָעָרֶט ער אַיְצְטָעָר? דָּאָכָט זֵיךְ, אֹז יָאָ — כָּא-כָא, כָּא-כָא — וְאוֹ בֵּין אַיְיךְ חָלוּם אַיְיךְ וּוּעָר לְאָכָט דָּאָ?

צְוַיִּי פָּאָר אַוְיָגָן, גְּרִינְעָן שׂוֹאָרֶצָּע, הָאָבָן צָוָם עַרְשָׁתָן מָאָל שָׁאָרֶף אַונְגְּרִיסְטָן זֵיךְ שְׁטִילָן אָנְגַּעַקְוּקָטָן... עַרְשָׁתָן נָאָר אַלְאָנְגַּעַר פְּוִיזָּע, הָאָטָן רִיאְזָעְלָעָן אָרוּסְגְּרָעְדָּטָן: — "שְׁעַמְסָט זֵיךְ נִיטָּה, דָוְדָל, דָעָר הִימָּל בְּרָעָנְטָן דָּאָךְ... פִּיגְגָּלָעָד זִינְגָּעָן שִׁירָה, דָּאָס טִיכְּלָה דָּאוֹונְטָן שָׁוִין מְנָחָה אַונְגָּז דָּוּ שְׁלָאָפְסְטָן?"...

— "פָּאָר דָּרוֹיסְנְדִּיקָעָן פְּיִיעָרָן שָׁעָם אַיְיךְ זֵיךְ נִיטָּה... אַונְגָּז דָּוּ זִינְגָּסְטָן שְׁעָנְעָרָן פָּוּן אַלְעָ... פִּיגְגָּלָעָד. אַונְגָּז מִיךְ וּוּקָטָן נָאָר אוֹיף דִּין תְּפִילָהְדִּיק גַּעַלְעַכְטָעָרָל..."

— "וְוָאָס-וּשָׁעָטָו אַיְצָט אוֹיף דִּי לְאָנְקָעָסָן, דָוְדָל?"

— כִּבְּין גַּעֲקוּמָן רִיסְיָן אַבִּיסְלָן גְּרִינְסָן אוֹיף שְׁבוּוּתָן... אַונְגָּז דָּוּ רִיאְזָעְלָעָ?..."

— אַיְיךְ הָמָן, אַיְיךְ אַוְיָגָן דָּאָס זַעְלָבָעָ?..."

— דִּינְגָּעָן אַוְיָגָן זִינְגָּעָן גְּרִינְעָרָן פָּוּן שְׁעָנְסָטָן גְּרִינְסָן..."

רִיאְזָעְלָעָטָוָת אַשְׁטִילָן לְאָרָק אַונְגָּז פְּרָעָגָט:

— וְוִילְסָטוָן אַפְּשָׁר רִיסְיָן מֵי טִימָר בְּשׁוֹתְפוֹתָן?

— מסכִים.

זָוָן הָאָט אָנְגַּעַצְוָנְדוֹן דִּי בַּיְמָעָר-שְׁפִיצָן מִיטָּכְלָעָרְלִי פְּיִיעָר-זַוְעָרָק. אַיְינְגַּעַדְעַקְטָן דָּאָס קָלָאָרָעָט טִיכְּלָה מִיטָּאָ רָאָזְעָרָקָעָ, דִּי גַּעַדְיְכָטָע גְּרָאָזָן הָאָבָן גַּעַפְעָרָלָט מִיטָּפְרִישָׁן טָוִי. פָּוּן דִּי אַוְיָגְעַשְׁפְּרִיטָע פְּעַלְדָעָר אַונְגָּעָנְטָע וּוּלְדָעָר, פָּוּן וּוּגָּעָן אַונְגָּעָנְטָע — אַפְּרָנָאַכְּטִיקָעָר גַּעַצְוִוִּיטְשְׁעָרִי, גַּעַטְרִילְעָרִי, אַזְוּשְׁעָרִי אַונְגָּז שְׁוּמָעָרִי — דָּאָס גַּעַזְאָגָג פָּוּן אַלְעָ גַּעַזְאָגָגָן... גַּלְיִיד נָאָטוֹר אַלְיָן וּוּאָלָט זֵיךְ גַּעַפְעַדְעַרְטָן צָו מְתָן-תּוֹרָה..."

— גיב מיר, ריוועלע, דינגע צויגן — האט דודל פארחלומט אroiסגעראדעט —
דינגע צויגן זיינען שוער פאר דיר, מײַנע שטשינעס זיינען לייכטער.

רייעעלע דערלאנגט אים אָרֶעֶץ צעפֿלאַשעטּע בִּימְעַלְעַן... דודל אַיְר — זיינע
בריטיע גראז, וואָס קושיפֿיעַן וועַן מעַן טַרְעַט אַיְף זַי. ריוועלעס צויגן זיינען אויס —
געוואָרעהט, שמעקן פָּון אַיְר צִיטִיקָן לִיבָּ... דודל שטשינעס זיינען קיל, פִּיכְתָּ אָז
די מענטלאָן מיט פרישן טוי.

— וויסטו, ריוועלע, או הײַנט ביינאכט וועט דער הימל זיך שפֿאלטן?

— צוֹוִיס דָּוְדָּל...

— וויסטו וועַן מעַן שרײַט אויס אַין דער ריכטיקער מינוט דעם מענטשנס פָּאר־
לאָנְגָּעָן, וועַרְן זַי מְקוּם?

— אָזְוֵי זָאָגֵט אַיְךְ מִין טָאָטָעָשִׁי.

דודל אָזְגָּן האָבָּן זיך אָפְּגָּעָשְׁטָעָלָט אַיְף ריוועלעס פָּאָרְקִירָצָט אָז
קלְיִידָּל, ער האט אָרֶץ שֻׁמְעוּדוֹדִיק דערלאָנְגָּט זַיִן בְּלִיכְעַ, אָוִיסְגָּעָצְעָרְטָלָטָע
הָאָט לִיכְטָ גַּעֲצִיטָעָרט:

— קומ אָרוּס הִינְטְּ בִּינְאָכְטְּ אַיְף דער "פָּאָטְשִׁינְעַ", וועַלְן מִיר צְוֹאָמָעָן אָפְּ —
וואָרטָן דָּאָס שְׁפָּאָלְמָן זיך פָּון הִימְלָ.

— דו גְּלוּבִּסְטְּ טָאָקָעְ אַין דעם, דודל?

— זִיכְעָרָה... אָפְּשָׁר וועַלְן מִיר באָוִוִּין אַין דער ריכטיקער מינוט אָוִיסְצְּוִישְׁרִיּוּן
אונְדוֹזָעָרָע בְּקָשׁוֹת...

— זַי וועַלְן דָּעַן מְקוּבָּד וועַרְן?...

— או דו וועַסְטְּ קָוּמָעָן, וועט וועַרְן...

אויף דער פָּאָטְשִׁינְעַ אִיז גַּעֲוָעָן קִיל אָז שְׁטִיל. אָרוּס — גַּעֲוִיקָסְן פָּון קְרָאָפִיוּעַ,
מאָן-בלִימְעַלְעַה, אוֹן ווַילְעַ קְרִיְיטָעָצְעָר. די הַאלְבָּעַ לבְּנָה הָאָט זיך גַּעֲלִיכְטָ אָז לֹוי.
טָעָרָן הִימְלָ, זַי אוּפְּנָן יּוֹם-טּוֹב-טִישְׁטוֹךְ אָ שְׁבוּוֹתְדִּיקְ רָאָגָעָל... אָ פָּאָרְבָּלָאנְדוֹזָעָטָע
צִיגְ האָט רְזָאִיךְ גַּעֲקִיטְ דָּאָס שְׁפָּעְדִּיקְ גּוֹרְנוֹוָאָרגְ... פָּון עַרְגָּעָץ וְוִיתְ האָט אָז אַיְנוֹאָמָעָר
הָוָונְט אָוִיסְגָּעָוְוִינְט זַיִן טְרוּיְעָרִיקָע בְּעַנְקָשָׁאָפְטָ... פָּון די אָפְּעָנוּ פְּעַנְצָטָעָר האָט זַי גַּעַ-

הערת דאס פארחלומטע געזאגן פון תיקון שבועות און בעת דער שטאט-זיגער האט שלעפעריך אויסגעשלאָג צוועלך, האט דזולד, צום ערשותן מאָל אין זיין פארטרוייטן לעבן, געהאלטן אַ פֿאָר וּפֿאָרְעֵם מִידֿלְהָעֵנֶט אַין זִינֶע. אוּיךְ דאס קלאנַפְּן פון זַיְעָרַע הערצער האט פֿאָרְטֿוּבְּט דַעַם זַיְגָעַרְסַט גַּעֲקָלָאָגְגַּן... אַין זַיְהַאְבָּן פֿאָרְגָּעַסְטַן צַו קְוֹקוֹן אַין הַיְמָלָאָרִין... ערשות ווֹעֵן דַי אַוְיסְגָּעַשְׁטָעַרְנָטַע זַוְמָעַרְ-נָאָכָּט האט אַין האַרְיוֹזָאנָט זַיךְ גַּעַנוּמָעַן וּוַיְקָלָעַן אַין בְּלוּיעַ טִוְּלָן אַין אַרוּסְגָּעַוְיִיקְלָט דַי עַרְשָׁטָעַ קָאנְטוֹרָן פָּוֹן אַוְיפְּגַּיְעָנָן-דְּלָקָן טָאגַגְגַּן בִּידְעַמְּטַשְׁרָעָק אַגְּנִיכְנָה אַין שָׂאָרְעַיְידִיקְן הַיְמָלָ, דָאס בְּלִיְיכְעַ, "מִילְכִּיקְעַ רַאֲגַעַלְעַ" האט זַיְיַ צְוִירַקְ-גַּעֲקָוֹקְט גַּלְיִיךְ אַין דַי אַוְיגַן אַרְיִין... אַין זַיְיַ עַס וּוְאָלַט זַיְיַ צְוָגוּוֹאָנוֹנָקָעָן: פֿאָרְשָׁפְּטִיקְטַן, האַיְ פֿאָרְשָׁפְּטִיקְטַן?

* * *

*

סְעֻנִיאָר דָאוּיךְ שְׁפָרְנוֹגָט אִיצְט אַוְיף מִיט דַעַר זַעֲלָבָעַ שְׁרָעָק, גְּלִיךְ דַי דָּזְיִיקָע פֿאָרְשָׁפְּטִיקְוָנָג וּוְאָלַט פֿאָרְגָּעַקְוָמָעַן ערשות נְעַכְתָּן: "וּוֹאַ בִּין אַיךְ? שָׁוֵין זַיְדָעַר גַּעַלְוָמְטַן? עַר עַפְנָט גַּדְדַּע פְּעַנְצָטָעַר. דַעַר זַעֲלָבָעַ הַיְמָלָ, דַי זַעֲלָבָעַ שְׁטָעָרָה, דָאס זַעֲלָבָעַ מִילָּ-כִּיקָעַ רַאֲגַעַלְעַ — "דָאָרָטָן" אַין אַלְץַ בִּים אָלָטָן... אַין עַס-צִימָעָר זַעַט עַר שְׁטָמִיט זַיְן רַיְזָעַלְעַ, שָׁוֵין אַבְּיסָל מַעַר פְּאַרְקִילְעַבְּקִיטָט. אַוְיף אַרְיָעַ גְּרִינָעַ אַוְיגָן, פֿאָרְנָאָכְטִיקָע טָוִי... זַיְ קְוֹקָט אִיצְט פֿאָרְטָרָאָכָט צָום אַפְּעָנָעָם יִמְ, זַעַט אַוְודָאִי יִעְנַץ שְׁאַרְכְּנָדִיקָע טִיבָל מִיט דַי גְּרִינָעַ שְׁטָשִׁינָעַס אַין גַּעַהוְילְטָעַ בָּאָנָקָעַן... אַוְיךְ דָאַ, אַין זַיְעַר לְוָקְסָס-סְאָלָגָן, אַין אִיצְט פֿאָרָאָן גַּעַנוֹגְגָרִינָס — שָׁוֵין אַבְּיסָל צּוֹפִילְלַ... דַי צְוַיְיַ אַוְיסְגָּעַטְרָאָקְעוּוֹתָעַ "גִּינְטָלְ-בִּימָעַר" שְׁטָעָנָן אִים וּוּ שְׁפִיּוֹן, — "זַיְיַ אַוְויְהָאָט דָאס אַלְץַ גַּעַקְעָנָט פָּסִירָן? בְּיַי אַיְן שְׁטוּב — יַאֲלָקָעַס אַוְיף שְׁבָעוֹתָ?..." עַר נְעַמְטָ רַעַדְן צַו זַיךְ אַוְיפְּן קְוֹל: — "זְכָרוֹן, סְעֻנִיאָר דָאוּיךְ, דַעַרְמָאַן זַיךְ נָאָר, נְאָכָן אַפְּמוֹטוֹשָׁעַן זַיךְ אַלְס "קְלָאָפְּעָרַ", וּוֹעֵן דַי קִינְדָעַר זַיְגָעַן גַּעַקְוָמָעַן אַוְיף דַעַר וּוְעַלְט אַין סְרַעְדָעַלְעַ האָט גַּעַנוֹמָעַן זַיךְ דְּרִיעַעַן בָּאָרָג אַרוּיף, האָט דַי שִׁכְרוֹת פָּוֹן גַּעַלְט בָּאָלְד אַפְּגַעְטָמְפַט דַיְן שְׁכָלַ... הָאָט גַּעַנוֹמָעַן נְאָכָ-מַאְלְפָעוֹוֹן דַיְן רִיכְן שְׁכָן... פֿאָרְשָׁאָדָעַט גַּעַוֹאָרָן פָּוֹן דִּינְעַ פִּינְפְּדִיקָע פְּאָבְרִיךְ-קְוִימָעָנָן... סְעַ נִיאָר דָאוּיךְ וּוְאָקָסָט אַגְּבָה, זַיךְ גַּעַנוֹמָעַן שְׁעַמְעַן מִיט יִדְישָׁע יּוֹם-טוֹבִים... בָּאָהָאָלָטָן פָּאָר דַי קִינְדָעַר דַיְן אַיְגַן לְשׁוֹן... סְפָאָסְט נִישְׁטָפָאָר דַי דִּינְסָטָן אַין שְׁטוּב, פָאָר דַי אַגְּנָעַשְׁטָעַלְטָע אַין פְּאָבְרִיךְ, צַו רַעַדְן אַין זַיְעַר קַעְגָּנוֹוָרָט — יִדְיִישַׁ... וּאָס-זַושׁ וּוְילְסָטוֹ אִיצְטָעַר פָּוֹן דִּינְעַ קִינְדָעַר? וּאָס זַיְגָעַן זַיךְ שְׁוֹלְדִיקָע, וּוֹעֵן דַיְן "טְשָׁאָד" האָט זַיְיַ אַזְוִי

שפט אויסגעקלארט?... האסט דאך דיינע קינדער אליאן געטריבן צו יענעם יהוס... איז-
טער שנידיסטו דאס וואס האסט פארזיעיט....

סעניאר דאוויד דערמאנט זיך לסוף אין די ווערטער פון קוחלה אונ ער זוכט א
טריסט אין זיין: "הכל הבל, אמר קהלה, — הכל הבלים, — הכל הבל..."

סעניאר דאוויד דערגענטערט זיך צו רייזעלען. ער טוט איר א ריר בימ ארכען,
גלייך ער וואלט איר גוואולט אויפוועקן פון פרגלייזערונג. רייזעלע קוקט אים און
שטומ, מיט א רזייניגרט שמייכעלע... ביידע טראכטן איצט איננס און דאס זעלבע:
ニישט בלוייז דאס שפאלטן פון האבן מיר פארזען, נאר מיט אונדווער קינדער האבן
מיר אויך עפעס פארזען... עפעס — פארשפערטיקט...

סעניאר דאוויד מאכט זיך קוראוש: — אנו רייזעלע, גיב נאר וויזער א לאך, א
שטייף, א זינג, סיי ווי אייז דאך אלץ — הכל הבל...

— עס לאכט זיך אבער נישטה, דודל, שווער צום פאריכטן דאס וואס מען האט
אליאן צעבראכן... מיר דארפֿן תשובה טאן, דודל, פֿאָרְפֿאָלְן — קיין יידישע זיווגים קע-
גען מיר איצט די קינדער ניט געבען, מיר קעגען אבער האפן אויף די קומענדיקע איי-
נילען... זיי וועלן אפשר צורייך בענקען צו אונדווער שטאמ? יא, נאר זיי קעגען פאריכ-
טען אונדווער פעלערן... און דערוויל, העלף מיר ארויסשלידיידען די צוויי "יאלקעס"
פון סלאן, זיי שטעכן מיד ווי נאדלען... און בי דער היינטיקער שבועות-סעודה זאל-
טען דערצ'ילן אונדווער קינדער וואס עס איין איד, — בעסער שפערטער ווי קיינמאַל —
אונ וואס עס מיינט שבועות בי יידן און וואס עס באדייט — גרים אוף שבועות ...

נוֹרָל פּוֹן אַ פִּיאָנְעָרִין

גַּעֲוַיֵּד מַעַט דַּעַם "קִינְדָּעֶר-הַיִּם" אֵין רַיאָ

אין יונעם טאג איז דער בית-ההרים אויפגעראודערט געוווארן פון זיין טיפער שטילקיט. א זוניק-גאלדענער שיימער האט געללאנקט אויף די מארמאָרבע מצבות, געזיעיט ליכטיקיט בין מינדסן גרעול. בי א פראנטאָווער אליעע, שטייט גרייט או אפנענער קבר, האלב נאקטע באגרעבער ווישן דעם ברודזֿין שוויסס פון זיעדר פאר-ברוננטע ליבער, ווארטן מיט איז טעמאָפער געולדליךיט אויפּן פרישן מות וואס זיין וועלן דא באַלד פֿאַרשיטן . . .

אנגעזענען כל-טוער שטעלן אונטער זיעדר אקסלען, טראָגן דעם גריינגן קאָסטּוּן מיט גרים השבות. סנאָפֿעס זון-שטראלן האָבן פֿאַרלייגט זילבער-פאָלאָס אַיְפּן שוואָרטּן צודעך-געזיפּט גינגעָלדענעם שפֿריי בין צום טהרה-שטיַּבל. פֿאַרטּשטיַּער פון אלעּ ריכּ-טונגען שטיַּיען אַרום מיט געבִּיגענען קעֶפּ. דער טוּיט פון אַין מענטש האָט אלעּמּען דאָ אהָר געבראָכּט אָון — אוֹףּ אּוֹוֵילּעּ בלויּוּן — אוֹיסגעָגְלִיכּט . . .

* * *

ווען ראָצע האָט זיך באָזעט אַין דעם כיישופֿדִּיקּוּן ריאּ, זענען די גרוּיעַ בערג נאָך. נישט באָדִירט געוווארן פון מענטשלעכּ הענט. געדערעלט אַין טוּיזנט-יאָרִיךּוּן שלאָט. אוֹיךְ דער ברָאוּילִיאָנָּעהּ אַין זיין טָזָפִישׂעָר פֿוּלִיקִיט — האָט מיטגעדרעלט דער ווילְדָעָר אַרום, מיטּן האָלְבּן דושונְגָּל האָבן נאָך געאטטעט קְדֻמוּנִישׂ — אוֹר ווּאָלְדִּישׂ אַן רָאָצְעַ האָט אָפְּט געהָרטּ דאס ווּרטּל: "קְאַלְמָא נָא בָּרָאוּילִ" (רוֹאִיךְ אַין ברָאוּילִ). רָאָ צעַן האָט זיך געדאָכּט, אוֹ נִיטּ בלויּוּן די, זיך פֿוּילְעָנְדִּיקּעַ באָפְּעַלְקָעְרוּנוּגּ, זאָר אוֹיךְ די גְּרִינְגּ געדער, דער אוֹיסגעָשְׁפִּיטִיט אַטְלָאנְטִיקּ, די גְּרוּיעַ בערג, זיעדר געאָקְעַטּ באָוָאָינָּעהּ, אוֹ אלעּ-אלעּ זינגעּן אוּס, לאָנוּגְוּיְילִיךְן אוּס דעם שטילן, מאָנְאָטָאנְעַם: "קְאַלְמָא נָא בָּרָאוּילִ" . . .

האט אבער ראנצע א קוק געטאו אינעם יידישן יושב, האט זי געזען, או דארטן אייזוין גאָר נישט אוּוו — "קאלמא..." פון איין זוּיט, אַרוֹפֿגָעָרְבָּעָטָע, אוַיסְגָּעָטְרָאָקְעָוּזָעָטָע, אַין שטיפֿעָ אַנְצָוּגָן, ווַיְסָעָ פָּאָנָּאָמָּה-הִיטָּן אָוּן גָּאָלְדָּעָנָּעָן וְיִגְּעָרָסָ מֵיטָ בְּרִיְּטָעָ "דָּעָ-וּיסְקָעָסָ", (קייטן) סְרָדוּדֶּרֶט זִיךְ... אָוּן פָּוּן דָּעָר צְוִיְּטָעָר וְיִיט — אַפְּגָעָסְמָאַלְיָעָטָע, פָּאָרְבָּרְעָנְטָע אָוּן פָּאָרְבָּרְעָנְטָע, אַיְנָגָעָהָקָעָרְבָּעָטָע, מֵיטָ שְׁוּרָעָרָעָ פָּעָק אַרְבָּרְיוֹנְטָע אָוּן פָּאָרְבָּרְעָנְטָע, אַיְנָגָעָהָקָעָרְבָּעָטָע, מֵיטָ שְׁוּרָעָרָעָ פָּעָק אַיְן דַּי הַעֲנָטָן, רַעֲנַצְלָעָךְ אַוְיףְּ דַּי פְּלִיצְצָעָס — "קְלִיעָנְטָעַלְתְּשִׁיקָעָס" (קלאָפָּרֶט) — האָ-רְעָוּזָן שְׁוּרָרָ אַוְיבָּן שְׁטִיקָל בְּרוּיטָן... אָוּן אַיְן אָ דָּרְטָן וּוַיְנָקָל — אַיְסָגָעָוּזָרְצָלָטָע, אל-מְנוֹתָה, גְּרִישָׁוֹת, עֲגָנוֹת אָוּן — אַיְבָּעָר אַלְעָמָעָן — עַלְנָדָעָ פָּאָרְלָאָוּטָע, הַאלָּבָן נַאֲקָעָטָע יִדְיָשָׁע יְתוּמִימָלָעָךְ, וּוְאַלְגָּעָרָן זִיךְ, אַפְּגָעָרְסָן, אַפְּגָעָשָׁלִיסָן, קִינְעָרָהָטָן קִיְּזָן צִיטָּה, קִיְּזָן גַּעַדְוָלָד נִישָׁט, מַעַן אַיְן אַרְנוֹמָעָן מֵיטָ אָ נִיעָם "מְעַשָּׂה בְּרָאִשָּׁת"... אַיְן אַט בַּיִּם דָּאַזְיָּקוֹן שְׁטִילָן יִדְיָשָׁן צָעֵר הַאֲבוֹן זִיךְ רַאֲצָעָס אַוְיגָן פָּאָרְהָלָטָן... זִיךְ האָט אָ פָּאָר גַּעַטָּאָן מַיְטָ אַיְרָעָ פִּינְגָּעָר אַיְבָּעָר דַּי קִינְדָּרָטָס פָּאָרְוָאָרְלָאָוּטָעָ קָעָפָ, אַזְיָּטִיקָן בְּלִיקָן גַּעַוְוָאָרָפָן אַנְטָעָר וּוַיְעָרָעָ קְוִיטָּקָעָהָעָמָלָעָךְ, גַּעַנוֹמָעָן גַּלְעָטָן דַּי בְּלִיכָּבָעָ בְּעַקְעָלָעָךְ, גַּעַפְעָטָשָׁלָט אַיְבָּעָר זְיִיעָרָעָ דָּאַכְיִיטָּשָׁע פְּלִיצְעָלָעָךְ אָוּן בַּאֲלָדָעָ פָּאָרְקָאָשָׁרָטָדָיָיָרָבָל — אַגְּגָעָטָרָאָגָן שִׁילָּעָן וּוְאָסָעָר, זִיךְ, רְפָאוֹתָן צָו בִּיסְעָנִישָׁ, קְרָאָצָעָנִישָׁ, אַיְנָגָעָרְעָנְגָטָעָדָיָיָרָבָעָסָע יָאָטָן צְוִישָׁוֹן אַיְרָעָ קִנְיָעָן, גַּעַרְבָּן מֵיטָ הַאֲרָטָעָ בַּאֲרִשָּׁתָהָן, גַּעַשְ׀יִירָטָמָיָט גַּוְמָעָנָעָ שְׂוּאָאָ, מַעַן אָוּן כְּלוּמָרְשָׁטָגָעָכְבִּיטָ פָּוּן זְיִיעָרָעָ גַּעַוָּאָלָדָן, צָו "אִים" אַרְוִיתָ, "דָּאַרְטָן אַוְיבָּן", אָפְשָׁר וּוֹטָעָ "עָרָ", עֲנָקָ דָּעָרְהָעָרָ... אָוּן דָּעְרוֹוִילָיָל — אַרְוִיָּפְגָּעָצָיוֹגָן אַקְלָאָרָהָעָמָלָעָךְ, אַוְוִיסָּפָּאָרְטָעָלָלָ, אַפְּאָרָ שְׁיכָעָלָעָךְ, וּוֹאָס זִיךְ האָט צְוָאָמָעָגָעָנוֹמָעָן בַּיְּ דַּי אַרְוִיָּפְגָּעָרְבָּעָטָע אָוּן דָּעָרְבָּיָיָגָעָטָעָרָט דָּאָס קְלִינוֹנוֹאָרָגָן: — וּוְיִנְמָטָ קְוִיטָּשָׁעָטָן נַשְׁקָהָה, סְיוּוּטָעָנָק נִישָׁטָעָנָטָן סְבִּיסָלָגָעָוָיָן, טְרָדָן וּוְאָשָׁן אַוְיכָעָט אָפָּ — רִיטְשָׁעָטָיָ!...

דעָר יִזְיָּישָׁר יִשְׁׁוֹב אַיְן אַרְנוֹמָעָן מֵיטָ אַוְיפָּבְּוִיָּעָן סְבִּינְיָעָ לְעָבָן, פָּאָבְּרִיקָן, הַיּוֹעָרָ בְּאַנְגָּלָלָס, אַבָּעָר זִיךְ רַאֲצָעָ, זַוְּכָּט אַשְׁטִיקָל דַּאֲךְ אַיְבָּעָר דַּי קִינְדָּרָס הַיְּמִילָאָזָעָ קָעָפָ... אַיְנָגָעָץ, דָּאָכָט זִיךְ אַירָ, אַיְזָנָשָׁט פָּאָרָאָן אַזְיָיָ פִּילָאָוְמָגְלִיקָלְעָכָבָיָיָדָישָׁעָ נַפְשָׁוֹתָלָעָךְ, יוֹי דָא — קְרָבָוֹתָ פָּוּן דַּי אַלְעָ פָּאָרְקָוּפְּטָעָ, פָּאָרְהָאָנְדָלָטָעָ, מִידָלָעָךְ, כְּלוֹתָ אָוּן סְתָמָ יְתוּמִים אָן טָאָטָעָ-מָאָמָעָ — "וּוֹאָ טָוָטָמָעָן זִיאַהָיָן?" — אָוּן רַאֲצָעָהָאָ טְזִירָ אַרְוִיסָּיָגָלָזָוָיָ אַבְּעַלְעָרִין אַיְבָּעָר יִדְיָשָׁה הַיּוֹעָרָ, אַרְיִינָגָעָשָׁוּשָׁקָעָט אָיְן דַּי אַוְיָרָן פָּוּן יְסָטָעָ בְּאַלְעָבָאָטִים: — "גַּעַדְעָנָקָט, אַירָ זַעַנְתָּ גַּעַבְוִוָּן גַּעַוְוָרָן אַיְנָעָם זַעַלְבָן טְרָאָכָט וּוֹאָס דַּי אַרְעָמָעָ יְחוּמִימָלָעָךְ, נִישָׁט גַּעַקְוּמָעָן אַוְיכְּפָּעָ דָעָרָ וּוְעָלָט אַיְן קִיְּזָן גַּאָלְדָעָנָעָ העַמָּ-דָעָלָעָךְ... גַּעַדְעָנָקָט, דַּי וּוְעָלָט אַיְן זְיִיעָרָ, דַּי קִינְדָּרָס... דָאָרָף מַעַן הַעֲלָפָן אַשְׁטוֹפָ טָאָן דָאָס וּוְעָגָלָעָךְ, צּוֹלִיגָן אַהֲנָטָלָה, סְיוּוּטָעָנָק נִישָׁט שָׁאָטָן אַיְן כִּיוּעָלָסָיָ...

וועי קינעם קיין דו נישט געבן... מען מווע פארזאָרֶן יידישע קינדערלעַד, אנדערש וועלן זיי גיין תחרבות-רעה, זיך אויסחמדן, אָפֿגעריסָן וועוון פון אונדער שטאם — טוט נאר א גוטן טראכט..."...

נאר איר טרעוואָגָע צוישן גבירים, האָט זיך ראנצָע גענומעַן צו זיערט ווייבער — זוּי אָזִי סענט אָיר האָדיעוּן אַיְיעָרָע קינדערלעַד אָין עַשְׂרוֹת, ווען צענדייקער יתומימלעַך וואָלגעָרַן זיך אָין דַּחֲקֹות? אָיר מוֹזָע מֵיר הַעלְפָּן אַרְוִיסְצִיעַן די בְּלִימְעַלְעַד פון דער קְרָאָפִיוּעָ, ווַיְיל אַיִן פַּוְיגָל קָעָן קַיְן זָמָעָר נִישְׁתָּמָאָן..."

צוישן די ערשות וועלכָע האָבָן דערהערט ראנצָע דָּרָפָן גָּעוּעָן דָּרָחָל, אָיר דָּזָּלִיקָט, אַיְידַּל גַּעַשְׁטָאלָט האָט זיך דערפְּילָט עַנְג אַינְגָּעָם דעראָבָּרְטָן רִיכְטוֹמָ, ראנצָע שטילעַ קוֹל האָט אָיר פַּאֲרָפָּאַלְגָּט: "טָקָע באַמָּת, מָעוֹג מָעַן אַלְיָין גָּעָנִיסָּו, הנָהָה האָבָן, בעת עַלְנְדָע קינדערלעַד וואָלגעָרַן זיך אוֹרֵךְ הַפְּקָרָה?" — אָונָן אַזָּג גַּעַטָּאָן: — "כִּיבְּין גְּרִיטִיט".

די שיינע צירל אַיִן נָאָך דַּעַמְּאָלָט נִיט גָּעוּעָן אַיִן די "פַּעַדְרוֹן", סְרַעַדְלָעָה האָט זיך שוֹין גַּעַדרִיט אַיִן אַגְּיָנָן צוֹמָפָא אַרְוִיף, אַבְּעָרָד רַאנְצָע האָט אָיר אַטְאָרָע גַּעַטָּאָן, גַּעַוְעָקָט פָּוֹן זִיסְן שְׁלֹמוּעָר, דַּעַרְמָאנָט דָּעַם אַמְּאָלִיקָן הַיְמִישָׁן דָּלוֹת: — "הַאָסְטָן אַיִיךְ גַּעַקְעָנָט זִין צוֹישָׁן זִיִּי... דַּאֲרִיבָּעָר גַּיבָּ אַפְּלִיצְעָן".

די מַאיְעַסְטַּעַטְישׁ אַסְטָר אַיִן שְׁוִין גָּעוּעָן צוֹישָׁן יָעָנָע וועלכָע גִּיעָנוּ בָּאָרגָרְוִיף אַבְּעָר דָּאָס בִּיסְלִיל יִדְיְישָׁן קָוְלְטוֹר פָּוֹן אָיר מַאְמָעָס הַיָּם אַיִן אָיר בִּינְגַּשְׁטָאנָעָן אַפְּצָזָה... גַּעַבְנָט אַבְּיסְלִיל צִיטָט לְטוֹבָת די אַרְעָמָע קינדערלעַד..."

די אַינְטַעְלִיגַּעַנְטָע בְּתִיהָ, אָן פְּרַעְטַּעְנוּיָּעָס אוֹיפָךְ לְוקְסָוָס, האָט פָּוְנָקָט וויַ רַאנְצָע גַּעַמּוֹזָעָט עַפְעָס טָאָן כְּדִי צַו בָּאַרְעַכְתִּיקָן אִיר עַקְוִיסְטַעְנָעָן..."

שרה, צְלִילָע, גִּיטָּל, מַארְטָא אָונָן נָאָך אָונָן נָאָך, אַיִן רַאנְצָע נִישְׁתָּוּעָר אַנְגְּעָקוֹר-מען צַו גַּעַוְאָונָעָן פָּאָר אָיר זָאָך — ווַיְיל מָעַן האָט אַלְיָין נָאָך שְׁוּעָר גַּעַקְעָמָט צַו קַעַנְעָן מַאְכָן אַלְעָבָן..."

אוֹוִי אַרְוָם אַיִן גָּעוּאָרָן אַפְּרִיעָן-פָּאָרְוָאָלְטוֹנָגָה. אַבְּעָר ווָסָקָעָן אוֹיפְּטָאָן אַבלְוִוְעָז פָּאָרְדוֹוָאָלְטוֹנָג אַפְּילָו אָונְטָעָרָן שְׁעַנְסָטָן הַיְמָלָ? — אָונָן רַאנְצָע האָט גַּעַטְעָנָה/ט צַו אַיְרָע הַלְּפָעָרִינָס: "מָעַן מוֹזָע זִיךְ אַרְוִיסְלָאָן אַיבָּעָר יִדְיְישָׁן הַיְוּדָר, קְלָאָפָן אַיִן זִיעָרָע לְאָדָנָס, נִישְׁתָּוּעָר קַיְן דָּוָ... אָונָן אַלְיָין גָּעוּאָרָן דִּי עַרְשָׁטָע צָוָם בְּעַטְלָעָן: "אַ הָוִי פָּאָר אַרְעָמָע קִינְדָּעָר, אַדָּאָך אַיבָּעָר קָאָפָ פָּאָר עַלְנְדָע יַתְוִימְלָעָן..."

וונגער יושב האט ווינצ'יק געדולד געהאט אויסצ'זהערן ראצעס טענות. אַסְך האָבוֹן געשמייכלט, טיל זיך געוויצ'לט: "וואָס אַיהָ רָאַצְעָן, אַנְּזָה בָּרוֹאַיְלָן וְוִילְטָ אַיר וְוָעָרָן אַגְּבָאַיטָעָן אֲפָשָׁר גָּאָר אֶמְּלָאַשְׁעַרְנָעַ פָּאנְגָּעָן?" גַּעַץ אַיר גָּאָר הַיּוֹעָר, אַנְּזָה מָאָרָגָן וְוָעָט זַי וּוּלָעַן פָּאָלָצָן... נִישְׁתָּאַנְּדָרְשָׁ נָאָר — מְשׂוֹגָעָן..."

ראצעס שמאָלָע ליפָן, מיט עקשנות אַין יעדָן קְנִיטֵשׁ, האָבוֹן זיך אַינְגָעַלְעַמָּן צוֹוִישָׁן דַּי צַיְּן אָוֹן — "גַּעַדְוָלָט בָּרְדִּיעַלְעָדָן..." אַיר קִיְּלִיעַכְּדִיק פְּנִים, וְוָסָה האָט גַּעַץ צוֹגָט, וּוּבְּרִירָת, זיך גַּעַפְּעַלְלָט, אַיְן גַּעַבְּלִיבָן מִיט שְׁטִילָן סָוד, וְוִי אַגְּשָׁלָאַסְעָנָעָר אַזְּצָר אַיְן אַשְׁצָקָמָעָר... אַירָעַ טִיפָּע, שְׁוֹאַרְצָעַ, קְלוֹגָעַ יִדְיִישָׁע אַוְיגָן, האָבוֹן אַוְן-טְּעַרְגָּעַשְׁטָרָאָכָן אַשְׁטָּאָרָקָן גִּיסְטָם. אַיְן אַיר הַוִּיכָּן שְׁטָעָרָן, פָּאַרְבָּאַרְגָּעָנָעָר גַּעַדְאָנָק. אַיְן אַיר אַיְיבָּיקָן שְׁמִיבְּעָלָעַ, דַּי גּוֹטְסְקִיטָּפָן אַרְשָׁה בְּתַּטְוִיבָּם: — "אַיר זָאָגָט מְשׂוֹגָעָן?" — זָאָל זַיְן — וּוּלָע אַיךְ מִסְתָּמָא גַּעַפְּנָיָעָן נָאָךְ אַוְולְכָעַ מְשׂוֹגָעָים... אַוְן אַפְּשָׁר וּוּלָע אַיר נָאָךְ אַירָעַ אַלְיָין אַוְיךְ אַבְּיָסְעָלָעַ מְשׂוֹגָעַ מַאְכָן? — אַלְיָץ אַיְן מְעַגְּלָעָד" — אַוְן צַו אַירָעַ הַעַלְפְּעָרִינָה: — "נִישְׁתָּאַפְּצְזִוְּיִפְּלָעָן, גַּעַדְוָלָט, וְאַרְעָם וּוּבְּרָעָן אַטְרָאָפָן קְלָאָפָט פָּאָר-עַקְשָׁנָט אַוְיָפָן הַאַרְטָסָטָן שְׁטִיָּן, מוֹזָעַ סָוָף כָּל סָוָף אַמְּאָל וּוּבְּרָעָן... הַיְנָט שְׁטָעָלָט אַיְיךְ פָּאָר מְעַנְטְּשָׁלְעָכָעַ הַעַרְצָעָר — בְּפְרָטָה יִדְיִישָׁע — נִישְׁתָּאַפְּצִיְּתָהָט..."

* * *

אַוְן סְאַיְן גַּעַוְועָן אַיְן אַטָּאָג וּוּלָע סְהָאָט זיך גַּעַיאָוּעָט אַיְן מְשׂוֹגָעָנָעָר" מִיט אַגְּשָׁאָנק: אַוְן אלְטָע שְׁטוּב פָּאָר אַקִּינְדְּעָרְהִיִּים... אַוְן כָּאָטָש דַּי טְּרִין האָבוֹן זיך גַּעַהְוִי-דָּעָט, וְוִי גַּעַהְאָגָעָנָעַ אַוְיךְ שְׁטָרִיקָה, דַּי טִישָׁן זְעַנְעָן גַּעַשְׁטָאָנָעָן, וְוִי אַוְיךְ קְוִילִיעָס, דַּי בעַנְקָלְעָד האָבוֹן גַּעַלְאָמָט, דַּי קוֹד — גַּעַרְדְּעַכְּטָמָט, דַּאֲךְ אַיְזָעָס פָּאָר רַאַצְעָן גַּעַוְועָן — אַפְּלָאָצָע... בְּפְרָט וּוּלָע אַפְּטָעָט הַיְמָלָאָעָז קִינְדְּעָרְלָעָד האָבוֹן גַּעַנוֹמָעָן אַרְיִינְטָאָנָצָן אַיְן דָּעָם אַפְּגָעָחוֹמָרְטָן הוּוֹי אַוְן צְעַלְיוֹכְטָעָנָעָז זְוּן האָטָג גַּעַנוֹמָעָן שִׁיטָּן טְוָנוֹעָן גָּאָל אַוְיךְ זְיִיעָרָעָיְגָעָעָקָעָפָט, זְיִלְבָּעָרָנוּ טְעַפְּכָעָר אַנְטָאָר זְיִיעָרָעָפָס אַוְיךְ פְּרִידְקָעָר גַּעַזְאָגָד דָּרָךְ אַלְעָט טְרִין-פְּעַנְצָטָהָר, האָט דָּאָס אַוְיִפְּגָעָרִיכְטָעָה הוּוֹי סִיְּיָ וְוִי גַּעַבְּאָפָט דָּעָם אַנְבָּלִיקָעָס אַזְּבָּלִיטָן קִינְדְּעָרְגָּן עָדוֹ..."

אַוְן אַוְיָדָן האָבוֹן דָּעָרוֹעָן, וְוִי סְהָאָט זיך טָאָקָע גַּעַפְּנָגָעָן "אַיְן מְשׂוֹגָעָנָעָר", אַיְן רַאַצְעָס נְבָאָה בְּאַלְדָמְקִיּוֹם גַּעַוְואָרָה, זְעַנְעָן זַיְן אַלְעָט אַוְיךְ אַבְּיָסְעָלָעַ "מְשׂוֹגָע גַּעַוְואָרָן"... אַנְגָּהָוִיָּה צְצָוְשִׁיקָן בְּעַטְעַלְעָד, קִישְׁעַלְעָד, הַאַנְדְּטוּכָעָר, קָאַלְדְּעַרְקָעָס, אַיְן גְּלִיְיךְ גַּעַץ

ווארן א קלינגע קינדער-מלוכה אוּן עלנדע קינדערלעך האָן גענומען שטראמען צום קינדער-הַיִם אַין אֹאָ אַילעניש, גֵּלייך זַיְ וְאֶלטָּן פְּרִיעָר גַּעוּוּן פָּרְשָׁפָּרֶט אַין אַתְּ תְּפִיסָּה... בֵּין — דָּאָס בָּאָגְרָעָנְצָטָעָה הַיִּזְוִידָּן טָאָג גַּעוֹאָרָן קְלָעָנָרָה, עֲנָגָרָה, צַוְּוִינְצִיךְ פָּאָר אֹאָ גְּרוּיְסָעָר נּוּוִיט... אַן, רָאָצָעָס הַוִּיכָּר שְׂטוּדָן הַאָט אַוְיפְּסָנִי זַיְ גַּעַנּוּמָעָן רָוּנְצָלָעָן, דָּאָס פִּיצְלָעָדָר גַּלְיָק הַאָט בְּלוּזָעָצָעָפָט פְּרִישָׁע וְאוֹנוֹדָן... דָּאָס הַיִּזְוִידָּן שְׂרִימָפָט אַיִּין, דַּי צָאָל יְתוּמִימָלָעָד — שְׂטִיגָט אַין דָּאָס זַעַנְעָן שְׂוִין מַעַר נִישְׁטָקִין פְּרָעָמְדָעָ קִינְדָּעָלָעָה, זַיְ זַעַנְעָן אַלְעָ — רָאָצָעָס: — וְוֹאָו טָטָעָמָעָן זַיְ אַהֲיָן?

ראָצָעָס הַאָט שְׂוִין פָּוָן לְאָנָג אָפְגָּעָלִיָּגָט אַיר אַיִּגָּן לְעַבָּן אַין אַזִּיט, וְוֹאָס פָּאָר אַ בָּאָדִיטָה אַיִּין לְעַבָּן אַוְויִ פִּילְיִים אַלְיאָזָעָ קִינְדָּעָרְשָׁעָ לְעַבָּן? זַיְ אַלְיאָן הַאָט צִיְּט — שְׁפָעָטָעָר, שְׁפָעָטָעָר, דָּאָס לְעַבָּן וּוּעָט אַיר אָפְגָּעָבָן וְוֹאָס אַיר קְוּמָט — בָּאוֹנוֹדָעָרָס, וְוֹאָס פָּאָר אַ זַּיְן הַאָט אַיר יְחִידִישָׁ לְעַבָּן אַנְטָקָעָגָן אַיר גְּרוּיְסָע שְׁטָרָעָבָוגָן, אַיר טִיפָּעָר חָלוּם, אַיר לְעַבָּנָס-סָדוֹ: אָוּפְצָזְבִּיעָן אַן אַיְגָעָנָם קִינְדָּעָר-הַיִּים, וְוֹאָו עַלְנָדָעָ קִינְדָּעָר-לְעַד-זָאָלָן נִישְׁטָקִין זַיְעָרְטָר — אַיְנְדָעָרְהָיִם?..."

אַון רָאָצָעָס, פָּוָן יְעַנְעָן יְהִידִים עֲקָשָׁנִים, וְוֹאָס גַּיבָּן זַיְקָ לְיִכְתָּבָן נִישְׁטָקָ אַונְטָעָר, הַאָט וְוֹיְדָעָר גַּעַנּוּמָעָן טְשָׁאָפָעָן פָּוָן הַיִּזְוִידָּן צַוְּרָה. אַוְיִחְדָּה אַיר רָוּנְדָּן פְּנִים הַאָט גַּעַלְיכִיטָּקָט הַיְּלִיקָעָ שְׁלִיחָותָה, צְוִוִּישָׁן אַיְרָעָ דִּינָעָ לִיפָּה, דָּאָס גּוֹטָעָ שְׁמִיכְעָלָעָ, אַיְרָעָ אַיְדָעָלָעָ רִידָע — אָוּסְגָּעָלְטָעָ חַכְמָה:

— "יאָ, כִּבְּין שְׂוִין וְוַיְדָעָר דָּא, גִּיטָּמִיר אָפָּ אָ — סְקָאָצְלָ קְוּמָט, וְוַעֲדָלִיק אַיד צַוְּנָט אַיר אַלְעָ בְּרַךְ הַשֵּׁם אַיִּן דִּי פְּעָדָעָרָן, אַבָּעָר אַירָד דִּי יְתוּמִימָלָעָד וְוַאֲקָסָן וְוַיְ אַוְיִחְדָּה הַיִּזְוִידָּן, סְאִין זַיְיִ עֲנָג גַּעֲוָאָרָן, בְּרִידָעָלָעָן, מַעַן דָּאָרָף אַוְיסְבָּרִיטִיטָעָרָן דִּי וְוַעֲנָטָה, הַיִּבְּנָן דֻּעָם סְוּפִיט — אַיר פָּאָרְשָׁטִיטָן צַוְּנִיְּן אַיִּן — לְאַמְּרִיר זַיְקָ טָאָקָעָ נִישְׁטָקָ נָאָרָן, טִיעָרָעָ בְּרִידָעָלָעָן, וְוֹאָס מִשְׁטִינִיס גַּעֲזָגָט נַעֲמָן מִירָמִיטָעָ פָּוָן דָּעָר דָּאַזְּקָעָר נַאֲרִישָׁעָר וְוַעֲלָט ? אַלְצָלָנָג בְּלִיְבָט דָּאָק שְׁטִינָן אַיִּן לִיגָּז... אַיִּין זַאָר אַבָּעָר לְעַבָּט אַיְבָּיק אַיִּין דָּאָס צַוְּנָעָן אַונְדָּעָרָעָ מַעְשִׁים — אַיר פָּאָרְשָׁטִיטָן צַוְּנִיְּן? מַעְשִׁים טּוֹבִים..."

אַון אָוּולָם הַאָט גַּעַפְרוֹאָוֹת רָאָצָעָן אַבְּיסָלְ קִיבָּצָן; וְוֹאָס זַיְ מאָכָט נִישְׁטָקִין אַונְטָעָרְשִׁידָן צְוִוִּישָׁן פָּאָרְטִיְיעָן: — "לְאַשְׁטָשָׁעָט זַיְקָ וְוַיְ אַקְעָצָל צַוְּאָלָעָמָעָן גֵּליִיךְ" — הַאָט זַיְ רָאָצָעָ גַּוְתְּמוּדִיק גַּעֲפָעָטְשָׁלָט אַיְבָּעָר דִּי הַעֲנָט: — אַיְיִ גַּעַוּנָט אַיִּין שְׁטָאָרָק זָאָלָט אַירָמִיר זַיְיִן, הַעֲרָתָמִיר אַוְיִחְדָּה צַוְּדִילָן אַקְאָפָמִיט — קָאַלְיָרָטָע יִדְזָן... אַנְיִץ בָּאַ-

דארכַ מָעַ צַו האבן מענטשֶן, יידישע מענטשֶן, זאלַן אַינְצַהּ העלפַן דערצִיעַן יידישע יתויַה מים, די רעדשַט אַיז נִישְׁתַמֵּין דָאָגָה...»

און ס'אייז טאכע געווען ווי אַין מעשה בראשית: געזאגט אַון געוווארן...

ויצט שוין ראנצַע אַון קוֹקֶט מִיט אַיר מאַמע־שָׂעַר פֿרִיד צַו דָעַם ווּירלעַן אַון מענטשֶן פּוֹנוּסֶם נִיעַם פְּלָאַץ, ווּאַס קְהַל האַט גַּעַשְׁאַנְקָעַן, זַי אלַיַּן, ווי דער גַּרְעַסְטָעַר אַיבַּן־שְׁנִינְיָעַר, טִילְט אַוִיס דִי שְׁנָחִים: — «אַט דָא, אַין פְּרָאַנְט, ווּעַט שְׁטִין דָעַר צְעַנְטָרָא־לְעַר בְּנִין, אוּבַּן, די שְׁלָאָפַ-צִימָעָרַן, אַונְגַּט — די עַס־צִימָעָרַן — אַיְנְמִיטַן, דָעַר גְּרוֹויַיַּסְעַר גַּאֲרָטַן אַון אַיְנְגּוּוּינִיק אַינְגַּעַם גַּאֲרָטַן? — אַ, זַי זַעַט שוין דָאַס גַּרְוִיסְעַס נְלִיךְ פֿוֹן אַירְעַע לְעַנְדַע יְתּוֹמִימַלְעַד, זַיְעַר טְאַנְגַּצְעַן אַון זִיגְגָּעַן... נַאֲךְ דָעַם, ווּלְעַן זַיְיַ אַיְסְטוֹואַקְסַן מַעַנְטָשֶן אַון ווּלְעַן ווּיסַן, אַז זַי, רָאַצַּע מִיט אַירְעַע גַּעַטְרִיעַע הַעַלְפְּעַרְינַס האַבָּן עַפְעַס אַהֲנַט אַין דָעַם... יַא, אַבְּעַר, דָעַר אָוּמְרוֹ לְעַצְטָנָס? זַי פֿילְט זַיְד אַבְּיטַל מִיד, רָאַצַּע... סְטְרַעַפְט, זַי קָעַן נִיט גַּרְיְנְטַלְעַד דְּעַרְזַעַן די לְוִיכְטַעְנְדִיקַע פֿרִיד, ווּאַס שְׁעַמְּדָרִיט אַזְוַי זַוְּנִיק אַוִּיפַּ אַירְעַע זִיגְגָּעַנְדִּיקַע אַון טְאַנְגַּצְעַנְדִּיקַע קִינְדְּעַרְלַעַד... רָאַצַּע, ווּולְכַע קָעַן קִיַּין אַיְגַּג נִיט פְּאַרְפַּעַלְן אַיְנְגּוּזְאַפְּן אַיְזַד די גַּרְוִיסְעַס פֿרִיד פֿוֹן אַירְעַע, שׂוֹין האַלְבָּא אַוִּיפְּגַּעַכְאַוּעַטְעַ יְתּוֹמִימַלְעַד, דְּעַרְפְּלַט אַיְצַט אַצְמִישׁוֹנָג אַין קָאָפַ אַון פֿוֹן אַירְגַּאנְ... צָעַר גְּדוֹלָה ווּעַרט אַיְן שְׁוֹוָאַרְצַע מַאֲסָע, גְּלִיךְ מַעַן ווּאַלְטַ אַיר אַיְנְמִיטַן הַעֲלָן טַאַגְדִּי זַוְּן פְּאַרְלָאַשְׁׂוּ... רָאַצַּען האַט זַיְד גַּעַנוּמָעַן דָאַכְטַן, אַז ווּאַס הַעֲכָר עַס שְׁטִיגַט דָעַר נִיעַר פְּאוּוֹלִיאַן, אַלְעַן נִידְעַרְקַעְרַ זִינְקַט אַיר גּוֹף צַו דָעַר עַדְד... — ווּעַר ווּיסְטַ, צַו דָעַר נִיעַר אַנְהָיוֹב ווּעַט נִישְׁתַמֵּין האַנְטַ בְּיַיְהַנְּטַ מִיט — סּוֹהַ?... אַון — זַי האַט דָאַךְ אַזְוַי זַוְּנִיצְקַע גַּעַלְעַטְבַּט, אַלְעַן אַפְּגַּעַלְיִיגַט אַוִּיפַּ מַאֲרַגְן, אַוִּיפַּ שְׁפַעְטָעַר, אַזְוַי מַעַגְלַעַד לְעַד אַז גַּט ווּעַט אַיר אַפְּטַאַן אַזְוַי שְׁפִיצְלַ?...»

* * *

◆

איַנְגִּיכְוָן אַיְזַעְרַס אַיְנְגַּעַשְׁרִימַפְּעַנְעַר גּוֹפַע גַּעַלְעַגְן, ווי אַן אַפְּגַּעַשְׁטָאַנְעַנְעַר מַאַשְׁין מִיט אַוִּיסְגַּעַנְצַטְעַ רְעַדְעַר... אַירְעַע גַּעַטְרִיעַע, בְּלִיכְעַע הַעֲנַט; צַוְּיַי אַונְטְּעַרְגַּעַה אַקְטַע פְּלִיגְלַ. אַיר אַומְבָאַוְעַגְלַעְכָּר קָאָפַ, אַן אַוִּיסְגַּעַרְבַּעְנְטַעְרַ לְאַמְפַ, ווּאַס צַאַנְקַט מִיט לְעַצְטַן שְׁטִיקַל קְנוּיַט... דָאַס קוּיַם שְׁמִינְקְלַעְנְדִיקַע פִּיְגְּרַל אַין אַירְעַע האַלְבָּא פְּאַרְגְּלִיּוּטַע אַוִּיגְן — אַשְׁוֹוָאַךְ בְּלִישְׁטַשְׁלַ, ווי אַצְעַשְׁמַאֲלַצְנַ-אַוִּיסְגַּיְעַנְדִיקַע לְיִכְטַל. בְּלוֹזַן אַין אַירְעַע פְּאַרְגְּלַ בְּיִסְעַנְעַ מַוְיַל-זַוְּנִיקְלַעַן האַט גַּעַצְיִיטַרְט — עַקְשְׁנַת... דָוָרְךָ גַּעַדְיִכְטַע נַעַפְלַעַן האַבָּן זַיְד

פאר איר געשטאלטן געשטאלטן: אט איז רחל, צירל, אסתה, בתיה, שרה-גיטל. מארטא — אלע, אלע, קוקן איר אין פנים, פארזיכערן דעם קיומ פון איר אונגעהויבגעס ווערך... פלווצים ציעפענט זיך נאר א זילבערנער טומאן, ראנצ'ז עט נאך מיט לעצטן בליך — א קראנץ ארום איר בעט, א געפלעכט פון קינדרערש הענטעלעך, פיסטלעך, קעפעלעך, איננס אין אנדערן, איננס אויפן אנדערן — אט געטט דער קראאנץ ואקסן — פון די קינדרער ווערן מענטשן, פון מענטשן — ווידער קינדרער... אן אומענדעלעכ קיטט, וויקלט זיך אונ וויקלט, אן אונahnיב, אן א סוח... אן אינעם דזויין געווילק, אן אויפגען- בויטער קינדרער-פאלאן, קינדרעלעך קליגינקע, גרעער, גראיסער, גאָר גראיסער, שמייכלען צו איר: "מאמע" — מודמלען זיעערע ליפֿן: "טיעער, הארכעדיקע מאמע..."

או אט — א שוואָרץ-אייגיך-יינגעלאָ אויף א בענקל, זיין רואָ-פֿנימל פֿלאַמְט, די הערעלעך גלאַנץ און ס'בלאַסְקען די וויסע צײַן פון זיין מoil... אהא, ער זאגט א דרשה, דאיי בר-מידה געווארן און זיך, ראנצ'ז געדענקט אים נ אָךפֿאָר א שנאָק-עלע, אוית אירע הענט, אן טאטער-מאמע... דער קינדרער-אנשטיינט איז געווארן זיין אמת'ע הײַם... און איצט? — מיט די רציאות אויף די הענט, מיטן של-ראָש אויף זיין יידיש-קעפעלע... אונ פריד, ס'איין דאָך איר יומ טוב..."

באלד הערט זיך גאָר מזוק, ראנצ'ז, איזו עס נישט אמאָל קיין חתונה-מווק? אָא, טאָקע, ס'אָ חתונה... און די חתון-כליה? זיך קען דאָך זיך אווי גוט, בידיע אויסגעהאָדָע-וועט אינעם קינדרער-היהם, נוּ ווּאַס-יזשע ליגט זיך גאָר אַין בעט? — דאָרָף זיך דאָך טאנצַן דאָס מצוֹה-טענツל? ס'איין דאָך איר שמחה? די חתונה פון אירע קינדרער? ווילן אָבער די פִּיס נישט פֿאַלְגָּן, אונ איר גוף איז איר ווי געהאמעוועט און אווי לִיְמִיק-שוער און אַטְנוּקְיִיט לִיְגַּט זיך אויף אירע אויגן און ארום האָלְדוּ ווּיקלט איר עפָּס און ס'שטייקט, גלייך אַשְׁטְּרִיך ווּאַלְט אַס פֿאַזְוִינְגָּן...

איין אירע שועער, פֿאַרטְוּנְקְלָטָע קאַשְׁמָארָן, האט נאָך ראנצ'ז פֿאַרְפֿיקְסִירֶט אַירע לעצטן געדאנקען: "מִילָּאָנוּ, פֿאַרפֿאָלָן, מיטן גוֹרֵל קען מען זיך נישט שלאָגָן, אָבער, זיך וויסט, ראנצ'ז או "אהַיַּן" ווועט זיך שווין מיט לִיְדִיקָע הענט נישט קומען... דער קאָמָך האט זיך געלזונט, איר חַלְקָעַולְמָה איז געזיכערט..."

* * *

בי ראנצ'ז פרישן קבר האט אַדְרוֹכוּכְטִיקָע בלוייקיט זיך גענומען ווּיקלען אַין גרויע, טונקעלע בּמַרְעָם, דער נַאֲרַ-וּאָס בלאנקנדייקער הימל — גלייך מען ווּאַלְט

אַים פְּלוֹצִים מֵיט שָׂוָאַרְצָע טֻכָּעֶר פָּאַרְהָאנְגָּעָן... אַ קִּיל וּוַינְטָל הָאָט סְודָות/דִּיק צָוָאַשְׁאָרְכָּט דִּי פָּאַרְדָּמְיוֹנְגָּעָן בּוַיְמָעָר. אַ גְּרִילְצְנְדִּיקָעַ בְּרָאוֹגְנְרִיָּי פָּוָן אַדוֹרְכְּפָאַרְנוֹדִיקָעֶר בָּאָן הָאָט פָּאַרְשְׁלְוָנְגָּעָן דָּאָס יָאַמְּרַלְעַכְעַ שְׁלֹכְצָן פָּוָן צְוַויִּי בְּרִידְעָרְלָעָר, קִילְעַכְדִּיקָעַ יְתוֹמִילְעָד, וּוְעַלְכָעַ הָאָבָן פָּוָן זִיעְרָעַ טִיפְעָנִישָׁן אַרוֹיסְגָּעְקָלָאָגָט דָעַם "יִתְגָּדֵל וַיִּתְקָדֵשׁ" ... אַ טְעַמְּפָעָר אֲפָהִילָךְ פָּוָן לְאַפְּעַטְעָס פְּרִישָׁע עַרְד הָאָט מִתְגַּעַנוּמָעָן אִין רָאַצָּע קְבָּר אַרְיָין דִּי יְתוּמִימְלָעָכָס הָאָרְצִיקָן קְדִישָׁ... אָוָן מִיטָּן דָּאָזִיקָן עַרְלָעְכָּסְטוֹן קְדִישָׁ, וּוְעַט זִיךְרָאַצָּע שְׁטָעַלְן אַ שְׁטָאַלְצָע אָוָן אַ גַּעַרְעַכְטָע פָּאָרְן בֵּית דִין של מַעַלה ...

דייא, נאומעמבער 1960

טראפיש כלות

דָוִרְד א פָעַנְצָטָעַד

אין ליכטיקע טאג, איז דעם שכנס פונצטער געווען אפּוּ בלויוֹ אויף אַ שְׁפָעַל-
טעלע, דורך ווילבן דער העלער דריינט האט, צווישן די צערוקטער פֿאַרְהָאנְגָּעָן, אויס-
געוקט, ווי אַ וויסע לאטע אין אַ טונקל בָּגָד.

בריט צעהפּנט איז דאס פֿעַנְצָטָעַר נָאָר גַּעֲוֹעַן אַין דִּי הַיִּסְעָן זֶםְעָרְטָעָג. דַע-
מְאַלְתָּה האט מען גַּעֲקָאנְט אַדוֹרְכָּקְוָן דִּי גַּאנְצָע שְׁטוּב מִיט אַירָעָן
בְּרִיטָעָ פֿעַנְצָטָעַר צָום יַם, עַס האט זִיךְרָאַנְפְּלָעַט דַעַר בְּרוֹזְנְדִּיקָּעָר אַטְלָאנְטִיק מִיט
שִׁיפָּן, מִיט זֵיעַר ווִיגָּן אָוְן הַוִּידָּעָ זִיךְרָאַנְפְּלָעַט זִיךְרָאַנְפְּלָעַט.

אין דִּי טוֹנְקָעַלְעַע חדרים האט מען סְרוּבָּאַטָּמָרְטָאַט שְׂוֹאַרְצָעָן דִּינְסָט אַין אַ
וּוִיסְעָן פֿאַרְטָעָג. אַיר בְּרִיטָעָ פְּנִים האט גַּעֲגָלָאנְצָט ווי גַּעֲפָצָטָעָ שִׁיךְ.
שְׁעַטָּעָ הענט האָבָן סְרוּבָּאַטָּמָרְטָאַט אַפְּגָעָן פֿעַנְצָטָעַר. זַעַלְתָּן ווּעַן האָבָן אַירָעָן
לְבִּיקָּן זִיךְרָאַנְפְּלָעַט אַוִּיפָּן ווּנִיקָּן דְּרוֹיְסָן, גַּלְיִיךְ ווי אויף יַעֲנָעָר זִיךְרָאַנְפְּלָעַט
ニישט אַיר ווּעַלְתָּ...

טִילְמָאָל פֿלְעָגָט אויך אַ צָּהָוִיקָּעָרָט גַּעַשְׁטָאָלָט גַּעַשְׁטָאָלָט גַּעַלְאָסָן זִיךְרָאַנְפְּלָעַט, ווי
אַן אלט פְּעַסְלָפָן אַ קְעַלְעַר אַרְוִיסָּן. זַיְנָעָ אַוִּיגָּן האָבָן נִישְׁטָאַטָּמָרְטָאַט
לְיכְטִיקִיתָן, וואָס האט אַרְיִינְגָּעְפְּלִיצְטָן, ווי אַ שְׁפְּרִיצְנְדִּיקָּעָר זִילְבָּעָר-פָּאנְטָאָן, זַיְנָעָ
לְעַכְּבָּר קָאָפְּ האט זִיךְרָאַנְפְּלָעַט אַין דַעַר בְּרִיטָעָן, גַּלְיִיךְ ווי עַר ווּאלָט גַּעַהְאָלָט אַין
אַיְזָן זָאגָן: נִיְיָן, נִיְיָן, נִיְיָן...

אַן נָאָך אַיְזָן גַּעַשְׁטָאָלָט האט סְרוּבָּאַטָּמָרְטָאַט, ווי אַ שְׁטִיקָּקָוּזְוִילְבָּעָר:
אוּפְּגָעְטִוִּיכְטָן, פְּאַרְשְׁוֹאָנְדָן אַן אַבְּעַרְגָּעָלָאָזָט אַ שְׁימָעָר פָּן צָשְׁוִיבְּעַדְטָעָהָר, הַאלָּבָּ
צָעַפְּנָטָעָר פָּעַנוֹיָאָר, הַוִּיכְעָ פִּיסָּן, ווִיסְעָעָלְעַטְשָׁעַלְעַט — אַ פְּלִיעְנְדִּיקָּמְלָאָכָּל, וואָס טָאָ-
מָעָר אַיְזָן עַס דְּעַרְפְּלוֹיָגָן צָום אַפְּגָעָם פֿעַנְצָטָעַר, אַיְזָן בַּאֲלָד אוּסְגָּעוֹוָאָקָסָן דָּס צָעָ-
הַוִּיקְעַרְטָעָ גַּעַשְׁטָאָלָט, אַגְּיכָן שְׁלָעָפָגְעָט אַין דִּי בְּרִיטָעָ פֿעַנְצָטָעַר-לְאָדָן, סְהָאָט אַ קלָּאָט
גַּעַטָּאָן אַ שְׁוּרְעָרָעָר פְּרָעָנְטָאָן — אוּס פֿעַנְצָטָעַר...

בלויז איז מאָל, דער צעברוייזטער ים האָט זאָן געוואַיַּעט מיט חיהַשׁ געבערום. אַיגעום פֿאַרְכָּמָארְעַטָּן הַימָּל — שׂווארְצָע רִיטְעָר אוֹיךְ וּוְילְדָע פֿערְדָּר, אַונְטְּעָרָן פֿעַנְצְּטָעָר, אַגְּיעַאֲמָעָר פֿון צְעַרְוִישְׁטָע בִּימְעָדָר. אַין דֵי טִיפְּעָ אַפְּפָאַלְקָאנָאַלָּן, דָּאס קְלִימְפְּרָעָן פֿוֹן בִּרְיְיטָע רִיטְשְׁקָעָס דֶּעָגָן-וּוְאָסָעָר. אלָעָשׁוּ שְׁכְּנִישׁ פֿעַנְצְּטָעָר — גַּעַשְׁלָאָסָן. אלָעָשׁוּ לִיכְטָעָר — גַּעַלְאָשָׁן. בלויז דָּאס קְעַגְּנָאַיְבָּרְדִּיקָּעָ פֿעַנְצְּטָעָר — צְעַפְּרָאָלָט. אַקלְיִין לִיבְטָלָהָאָט — גַּעַלְמָנָעָן... אַינְמִיטָן יִם האָט גַּעַבְלִיצְטָדָס גַּרְינְעָ לִיכְטָפְּנוּם אַיְבִּיקָּן שִׁין-וּוְאַרְפָּעָר...

אַיגעום צְעַפְּרָאַלָּטָן פֿעַנְצְּטָעָר האָט זִיךְ גַּעַוְאָקָלָט, צְווַיְשָׁן דֵי צְעַרְוקְטָעָ פֿאַרְהָאָנְגָּעָן, דָּאס צְעַהְיְקָעְרָטָע גַּעַשְׁטָאָלָט, גְּלִיךְ וּוּי אַברְאָנוּעָן פֿיגְרָ וּוְאלָט זִיךְ גַּעַוְיִינְט אוֹיךְ אַקְּלוּמָנָעָן... אַט גַּעַנוּמָעָן וּוְאָרְפָּן מִיט דֵי הַעֲנָט, אַוִּיסְגָּעָלָאָצָט דֵי אוֹיגָן, גַּעַזְוְכָט לוֹפְּט אָן — אַומְגָעְפָּאָלָן...

* * *

צְמוֹאָרְגָּנוּס זַעַנְעָן בַּיָּם שְׁכָנָה פֿעַנְצְּטָעָר גַּעַהְאָנְגָּעָן. דָעַם קְאָסָטָן וּוָסָם מִעַן האָט אַרְיְסָגְּעָטָרָאָגָן אַין גַּעַוְוָעָן אַשׂוָּרְצָעָר, אוֹיךְ דֵי יְנוּנָעָ אַפְּגָעָה הַיְתָעָן טָכְטָעָר מִיט דָעַר אַלְטָעָר דִּינָסָט, זַעַנְעָן גַּעַוְוָעָן אַין שׂוָּאָצָן גַּעַהְיִלְטָן... נָאָר דָעַר דָאַיְקָעָר נָאָכָט, אַין דָאָס פֿעַנְצְּטָעָר לְאָנוּגָּ גַּעַשְׁטָאָנָעָן פֿאַרְמָאָכָט, גְּלִיךְ דָעַר שְׁטוּרָעָם וּוְאלָט אַין יְעַנְעָר נָאָכָט אַוִּיסְגָּעְזָוִיגָּן סְלִיעְצָטָעָ טְרָאָפָּן חִוּוֹת... בֵּין — — — אַהֲלָלָר פֿרִימָאָרָגָן, דֵי זָוָן גַּעַלְגָּעָן אוֹיפְּנָן פֿאַרְמָאָכָטָן פֿעַנְצְּטָעָר, זָוָי אַטְעַפְּיךְ פֿון פְּלָאָטָין. אַשְׁלָאַנְקָעָר פֿאַלְמָעָנְדָּבוּים האָט דָעַם טָעַפְּיךְ אַדְרוֹכְגָּהָאָפְּטָן מִיט פָּאַנְטָאָסְטִישָׁע אַרְאָבָעָסָקָעָ פֿיְגָוָן. דֵי וּוּיְסָעָ וּוְאָנָט אַרְוָם לְאָגָּנָן פֿעַנְצְּטָעָר האָט גַּעַזְוְילְבָעָרָט מִיט שְׁטִיקָעָר בְּרָאָקָאָט. דָאָס שְׁמָאָלָעָ גַּעַסְעָלָעָ אַונְטָעָרָן פֿעַנְצְּטָעָר, אַין גַּעַלְגָּעָן אַן אוֹפְּגָעְפְּרִישָׁטָס, אַוִּיסְגָּעְקָוָקָט וּוּי עַרְבָּ אַגְּרוּסָן יוֹם-טוֹב...

פְּלִוְיצִים האָט זִיךְ דָעַרְהָרָט דָאָס שְׂוּעוּרָעָ אוּפְּמָאָכָן פֿוֹנוּם אַיְזָעָרָנָעָם פֿרְעָנָט. דָעַר פֿלְאַטְיְינְעָנָעָר טָעַפְּיךְ האָט זִיךְ גַּעַשְׁפָּאָלָטָן, צְעַרְוקְטָעָ זַיְנָעָ לִיכְטָמָ-פָּאָלָעָס, אַשְׁמָאָלָעָסָקָלָטָן הַאָט זִיךְ גַּעַלְקָלִיקִיט האָט זִיךְ גַּעַלְאָסָן גַּעַנוּמָעָן פֿאַרְגְּרִיעָסָעָרָן, פֿאַרְבְּרִיטִיטָעָרָן, אַוִּיסְגָּעָן קְוָקָט גְּלִיךְ וּוּי אַגְּרוּעָר וּוְאַלְקָן-פֿאַרְהָאָנָג שְׂוִוִּימָט אַינְגָעָם פֿרִישָׁ-גַּעַעַפְּנָטָן פֿעַנְצְּטָעָר אַרְיִין. דָעַר דָאַיְקָעָר וּוְאַלְקָן אַין גַּעַוְאָרָן שְׁיַטְעָרָר, דָוְרְכּוּכִּיטִיקָעָר, בֵּין דֵי פֿרִישָׁ-

געפוצטע שויבן האבן א בליאסק געטאן, זיך באגריסט מיטן זוניקון דריסן. אויפגע-
דעקט די ניירגעמאַלענע ווענט, דעם גלאנציקון סופיט, וואס האט זיך אָרויסגעחנדטל
צו די קילע בימער, און לסוף אויך אָטונגקלע געשטעטלט, גלייך זי וואלט פונעם וואלקיין
אָרויסגעשווואָמען. צוישן אִירע גראבע ליפֿן אַ שורה וויסע קלְאוּוישן, אִירע הונגע-
רייק בעילקן האבן געשלונגגען — זוֹן, לופט, לעבען... אִירע דיקע הענט האבן געפוצט
דאַס צעפראלטע פענצעטער...

איַן אָוונט האט אַ קריישטאלענע קאנדעליאַברע אויפגעלויכטן מיט גינגעאלדענע
פייערלעך, געגעבן דעם אויפגעלעבעטן פענצעטער אָן ערְבַּ-הַתּוֹנָה-אויסזען...

איַן סאמעטענע פאנטאָפֿעלען, וויסן פעניאָר, צעווואָרְפֿעַנָּע האָר, האט פֿוֹן די¹
טונגקלקיטן אָרויסגעשווועבט די באָקאנטַע, שלאנקע יונגפֿרְוִיְּ-פֿיְגָּר... אִירע צעפְאַטְלַע
לאָקוֹן האָבָן ווי געגַעְקָלַט ביַ אִירְ יַעֲדֵן באָוועָג, אַיְן אִירע גַּרְוִיסָּע אָוִיגָּן — הַיְמָלִיְּ, יַם.
אוֹן עַפְּסָס ווֹאָס דַּעֲרַמְאַנְט אַיְן עַרְבְּ טָאָג... אַט זִיכְצָט זַי אַוְיףְּ אַשְׁטוֹלְעַ, אַט אוֹיפְּן דַּיוֹוָאָ,
אוֹן אַט מִיט האַלְבְּגַעְגָּל-הַאֲלָבְּפָלִי, אַיְזְ וַיְ בִּים אַפְּעַנְעָם פענצעטער. ווֹאָ דַּאס ברוֹינָע
פֿוֹן אִירְעָ אָוִיגָּן אַיְן דַּאס שָׂוֹאָרֶץ פֿוֹן אִירְעָ האָר אַיְן דַּעַר בלְיִיכְעָר דַּאְזָן פֿוֹן לעַגְלַעַן
פֿנִים, האָבָן אַ שְׁפִּיל גַּעַטְוֹן מיט טִוְּזָנָט אַיְן חַנְעָן.

פֿוֹנוֹוִיְּטָנָס האָבָן צְוַיְּ אָוִיטָאָמָּבִּיל-דַּעַפְּלַעַקְטָאָרָן אַ בלְעַנְדָּ גַּעַטָּן אַוְיפְּן צַעַפְּנָטָן
פענצעטער, ווי צענְדְּלִיקְעָד לִיכְטָעָר אַוְיףְּ אַ פְּלַצְּצִים באַלְוִיכְטָעָנָעָר בִּינְעָ. דיַ שלְאנְקָע
פֿיְגָּר האָט אַיְצָט אַוְיסְגַּעַקְוָקָט ווי אַיְנְגַּעַרְעַמְטָע אַוְיפְּן לִיוֹוָנָט פֿוֹן אַבלְוִיכְטָן מִיסָּ—
טַעַרְישָׁ אַיְלָ-בִּילָּד.

פֿוֹנְעָם אָוִיטָא אַיְן גִּיךְ אַוְיסְגַּעַשְׁטִיגָּן אַ הוַיְכָעָר בלְאַנְדִּין, מיט בלְוִיעָ אָוִיגָּן, אַרְוּמָּ—
געַכְאָפְּט דיַ פענצעטער-גַּעַשְׁטָאָלָט ווי אַ פְּלָאָם... זַי האָט גַּעַשְׁטַרְעָקָט אִירְעָ בלְיִיכְעָ העַנְטָ
ווי אַיְן אַ גַּעַבְעָט, ווי זַי וואָלְטָן נַאֲךְ הַיְלָפְּ גַּעַרְופְּן...

איַן דַּעַר פענצעטער-רָאָם — צְוַיְּ סִילְעָטָן, אַיְנְגַּעַדְרִיטִיעָ, פַּאֲרְפְּלַאְכְּטָעָנָעָ, הַעַנְטָ
הַעַלְדוֹעָר, גַּעַוְוִיקְלָט, גַּעַלְנוּילָט. אַיְן אַוְויְ ווַיְקְלַעְנְדִיק אַיְן קַנוּיְלַעַנְדִיק — זַי אָרוֹיטָ-
גַּעַוְוִיקְלָט פֿוֹן דַּעַר רָאָם... דַּאס פענצעטער אַיְן גַּעַבְלִיבָּן צַעַפְּרָאָלָט...

אין א צייט אַרום.

דער ים האט זיך גענגולט אונטערו שויימיקן איבערבעט, פארבענט נאך א פיצעלע זון וואס זאל קומען און דערוואָרערמען זיינע טיפע, אויסגעקילטע איבגעווידן, ווי א גרויסע ויף האט דער פאָרְכָּמָּאָרְעָטָּעָר הימל געזיפט דינעם שפרי איבער בערג און טאלן.

אויך פון פֿעַנְצְּטָעָר, פון זיינע אַינְגְּוִינִּיקְסְּטָעָט טונקלקיטן זוייעט אַ שְׂטִילְעָר אָוּמָעַט ...

אונטן, בים טויער, ווארט דאס הויבע מיסטקעסטל אויפֿן לאָנגָן וואָגָן, וואס ווועט דעם אָפֶפָּאל פון אַ צְוֹוּלְדָּ-שְׁטָאָקְיָעָר באָפֶלְקָעָרְגָּו אַיְנְזָאָמָלָעָן אַין זִין קִיְּלָעְכְּדִיקָן פָּסָן, כְּדֵי דָּעָרְמִיט צַו פָּאָרְזִיְּעָן אָוֹן פָּעַט מָאָכוֹן דֵּי מָאָגָעָרָע פָּעַלְדָּעָר... דָּעָר דִּינְעָר רָעָן גַּעַצְתָּע דָּעָרְוָיְיל דָּאָס אַנְגָּהָוִיְּפָטָע מִיסְט, וְאָס יְעָרְט אָוֹן פָּאָרְעָט מִיטָּוּזָעָרָעָר רִיחָות. אָרוֹם דָּעַם קָעְסָטָל וְאָלָגָעָרָן זִיךְ אַיְעָרְ-שָׁאָלָעָבָן, צָעְרִיסָעָנָע צִיטְיוֹנוֹגָעָן, אַן אַיְלָוְסְטָרִירָה-טָעָר זְשָׁוְרָנוֹאָל מִיט אַ בְּיַלְד פון אַ גְּרוֹיסָעָר שִׁינְגִּיהִיט נָאָרָעָט זִיךְ אַין בְּרוּוּקָן רָאוֹן, אַיְר טִיפְעָר דָּעְקָאָלָט אַיְזָן אַיְגָעָשָׁנָטָן, וְוִי סְיוֹאָלָט אִים וְוִיְּרָע גַּעַפְּאָלְמָעָסָט...

וְוִיְּרָע פְּוּרְמָאָן האט אַ וְאָרָף גַּעַטָּאָן דָּאָס מִיסְט אוּפֿן וְאָגָן, האט עָר אַ מְגַשְׂמִי דִּיקָן קוֹוִיטָשׁ גַּעַטָּאָן, אַ שְׁאָרְפָּוּן קְרָאָץ גַּעַגְּבָן זִין קוֹוִיטָקָע לִיבָּ, אָוֹן פְּרוֹם זִיךְ גַּעַנוֹמָעָן צְלָמָעָן ...

פון צוישן אַנְגָּהָוִיְּפָטָן מִיסְט האט אַרְיִיסְגַּעַשְׁטָאָרט אַ לעַנְגָּלָעָק קָעְפָּעָלָע פון אַן ערְשָׁט גַּעַבְּוִירוֹן קִינְד. עַס אַיְזָן גַּעַוְוָעָן אַיְגָעְפָּרָעָט אַיְן אַ פָּאָעָ, גְּלִיכִיךְ וְוִי סְיוֹאָטָל גַּעַ-שְׁתָאָגָעָן אוּפְּיַיְדִּי פִּיסְלָעָך. לעַבְּן קִינְדָּס קָעְפָּעָלָע, האט זִיךְ גַּעַוְוָאָלָגָעָרָט דָּעָר קָאָפְּ פָּוּן אַ פִּישָׁ מִיטָּאָפָּעָנָע אַוְיָגָן, דָּעְרָנָאָך — אַ קָּאָפְּ פָּוּן אַן אַיְנְדִּיקָן, אַ קָּעָפְּלָ פָּוּן אַ קָּאָטְשָׁקָע אַן עַטְלָעָבָן הַיְנָעָרָשָׁע קָעְפָּעָלָע. סְיָהָט אַוְיָסְגָּעָרָקָט וְוִי אַ פָּאָרוֹאָם-לָוָגָן פון קָעָפְּ...

נאָכוֹן צְעַשְׁאָרָן דָּאָס מִיסְט, האט זִיךְ דָּעַם קִינְדָּס קָעְפָּעָלָע גַּעַטָּאָן אַ לִיְּגָ אַוְיָס מִיטָּן פְּנִימָל צָוָם הַיְמָל, גְּלִיכִיךְ עַס וְוִאָלָט עַמְעַצְן אַרְיִיסְגַּעַפְּאָדָעָט צַו אַ דִּינְתָּוָרָה... סְדִּרְבָּנָעָ רַעֲגָנְדָל האט באָלְד גַּעַנוֹמָעָן וְוִאָשָׁן דָּאָס פְּרִישָׁע בְּלוֹטָ פָּוּן דֵּי צְעַקְנָאָדָעָטָע הַעֲרָעָלָע... פָּוּן שְׁכָנָס אַפְּעַנְעָסָט פֿעַנְצְּטָעָר האט זִיךְ באַוְיָזָן אַ דָּעְלִיקָּאָטָע הַאנְטָ מִיטָּאָגָעָ...

פינגערא, באזויימט מיט וויסע שפיעצעלעך, א שטיילן צי געטאָן די פענצטער-לאדנס נאָך
וועלכע עס האָט זיך באָלד דערהערט דער באָקאנטער קלאָנג פון אַראָפֿגֿעָלָאָזּוּן פרענט...
באלד האָבן אייליקע רעגן-טראָפּונָס גענוּמָעָן אָומְעָטִיךְ קְלָאָפּוֹן אוּיפּוֹן פֿרִישַׁ-פֿאָרָה-
מאָכְטָן פֻּעַנְצַטָּעָר ...

ניטל-ביימער

אייף אײַנעם פון די העכטטע בערג אין ריא, צוישן "אלטֿא דע באָ וויסטֿא" און "פִּיקָּא דָּא טִישׁוֹקָא", האט זינט יאָרֶן זיך אַראָפְּגָעַהָנְדָלָט אַ הַיְך צְעוֹזָקָסָן נַאֲדָל-בִּימֵל, גַּעֲרִיכְתָּא אַלְעָ שְׂוֹאַרְצָע בָּאַרְגָּ-קָרִיכָּעָר מִיט זַיִן אַומְדָעַרְגִּירִיכְבָּאָרָעָר הוַיְכִיקִיט... וּוֹאָרָעָם בַּיְזָה די בערג פָּוּן "טִישׁוֹקָא" האָבָן שַׁוִּין טַוִּזְנְטָעָר נַעֲגָעַר-הָעָנָט בָּאַקְעַמְפָט די וּוֹילְדָע בָּעַרְגִּיקִיטָן. אַדְוָרְכָּגָהָאָקָט סְטוּזְשָׁקְעָלָעָך, טְרָעַפְּלָעָך, לְיִיטָּעַרְלָעָך, מַעַן דָּעָר-שְׁלָאָגָט זַיִך אַרְיוֹיה. אַבָּעָר דָּאָרָטָן, וּוֹאוּס קָאַקְעַטְּרָט דָּאָס שֻׁעַנְטָעָט נַאֲדָל-בִּימֵל, אַיְזָה נַאֲך טִיפְּעָ וּוַילְדָעַנִּישׁ לְוַיְעַרְט — סְכָנָה... דָּעַרְיְּבָעָר אַיְזָה דָּאָיְקָעָרְיְּצָנְדִּיקָע בִּימֵל גַּעַוְאָרָן דָּעָר שֻׁעַנְטָעָר חָלוּם פָּוּן אַלְעָ שְׂוֹאַרְצָע סְחוּרִיםְלָעָך, הָעַנְדָּלָעָר פָּוּן פָּאַרְשִׁידְעָנָעָךְ, וּוֹאָזְנָעָנָעָס אַזְּנָעָס דָּעָר עִקָּר — נִיטָּל בִּימְעָר אַוִּיפָּה די וּוַיְגָאנְטָן...".

נאָקָעַטָּע, באַרוּוּסָע, מִיט הָנוּגָעָר אַיְזָה לְיִיבָּרָר, טְרוּוּעָר אַיְזָה אוִיגָּן, בלְאַנְקָעָן זַיִץ צוֹישָׁן בערג אַזְּנָעָס, מִיט זַעַגָּן, גְּרָאַבְּלִיעָס, מַעַסְטָרָס אַזְּנָעָס, זַוְּכוֹן אַרְיוֹסְצָהָאָקָן וּוֹאָס גְּרָעַסְעָרָע, שְׁעַנְעָרָע, בְּרִיטָה צְעוֹוָאָקָסְעָן נִיטָּל-פְּלָאָנָצָן, פָּאָרָבָן זַיִץ אוִיפָּה זַיִלְבָּעָר אַזְּנָעָס גָּאָלָה, פָּאָרְקִיְּפָן צַוְּגָנִיטָה הָרְטָאָוָנִיקָּעָס וּוּלְכָעָס מַאֲכָן דָּעַרְפָּוּן פָּאַרְמָעָגָס... אַזְּנָעָס — גִּיבָּן אוִיךְ די באַרוּסָע נַעֲגָעַר-יָאָטָן אַטְּרָעַפְּלָעָחָוָה...".

נִישְׁתָּא אַיְינְמָאָל האָבָן שַׁוִּין גַּעַנְיָיטָבָּאָר-קָרִיכָּעָר גַּעַפְּרָאוֹס זַיִך דָּעַרְגָּעַנְטָעָר צַוְּעַנְעָמָל הָעַכְסָטָן בִּימֵל, וּוֹאָס האָט גַּעַרְיִיצְטָזְזִיעַרְעָ גַּוְטָע אַפְּעַטְיִיטָן... צְעוֹזָגָט אַזְּנָעָס לְיִיטִישָׁ פָּאָרְדִּינְסָטָל. אַבָּעָר קִינְמָאָל אַיְזָה נַאֲך קִינְגָּעָר אַהֲן נִישְׁתָּא דָעַרְגָּגָגָעָן... בַּיְזָה אַזְּנָעָס אַזְּיָּקָן יְצָר-הָרָע-בִּימֵל האָט גַּעַוְאָרְפָּוּן אַזְּנָעָס אַיְגָּל דָּאָס בַּת-חִידְקָעָלָעָךְ פָּוּן דָּעָר בָּאַקְעַטָּעָר מִילְיאָנְעַרְשָׁטָע דָּאָנָא קָאַרְמָעַלְיִיטָא... אוִיפָּה אַזְּנָעָס אַזְּיָּקָן פָּאַרְלִיבָּט אַזְּנָעָס בָּעָרָגָה האָט זַיִך די גּוֹט-דָעַרְצִוְּגָעָנָעָךְ סְעַנְיָאָרִיטָא מַאֲגָדָא פְּשָׁוֹטָה פָּאַרְלִיבָּט אַזְּנָעָס שְׁלָאָנָקָל נִיטָּל-בִּימֵל, וּוֹאָס האָט אַרְאָפְּגָעַשְׁיָינָט מִיט זַיִן גַּרְאָצְיָעָן וּוֹאָקָס אַזְּנָעָס הָעַכְסָטָע — אַומְבָּאַרְיְּלִיכְקִיטִּים...".

עָרָב די לעַצְטָע חָגוֹת האָט זַיִך סְעַנְיָאָרִיטָא מַאֲגָדָא מִשְׁפָּטָאָרְקָשָׁנוּ: אַיְר טָاطָע,

דער פלאנטאצ'יע-מאגנאט, האט שיין אהיל מגעבראקט פאר זיין טעכטערל די טיעירסטע צירונג, באקאלן און לעמפלעך, פעלט בלוייז דער ריכטיקער ניטל-בויים זאל ווערט זיין צו טראגן אויף זיינע צויגאנ דיאלע פרעכטיקע מתנות... און — "וויפל אין דער שעיר או א ביימל זאל זיך גוידערן אויפן שפיצ'בארגן" עס גרייכט שיין באדל אין הימל ארין, מען דארף עס — אונטערהאָקן" — האט מאגדא זיך קינדייש געפיעשט-שט ...

יעדן טאג האט די וואויל-גּוּבוּרֶעֶן מְאַגְּדָא אֹיסְגּוּפְּרוֹאָוֹת אֵן אַנְדָּעֶר נְעָגָרֶל צוּגּוּזָאָגָט אַפִּיגּוֹר פֿוֹן יְזּוּזָן, סְבִּילְד פֿוֹן דָּעֶר הַיְלִיקָעֶר מָאָרְיָא אֵן — דָּעֶר עַיְקָר — רַיְיָן מִיט שְׂוֹוָאָרֶצָע פָּאָסָלְיָעָס — אַגְּנָץ זַעֲקָל ...

און נְעָגָרֶלְעֶד זְעָנָעָן גּוּגָּאָגָעָן, גּוּפְּרוֹאָוֹת, אַבְּעָר זַיך אֹםְגּוּקָעָרֶט מִיט טְרוּיָעָר אֵין זְיִיעָרָע פָּאָרְחָלוּמָטָע אַיְגָן, הַוְּנוּגָעָר אֵין דִּי פָּאָרְטְּרוּקָנָטָע גּוּמָעָנָן אֵן — דָּאָס בַּיִּי-מַעְלָעָ אֵין זַאְכָּר אַלְץ גּוּשָׁטָאָגָעָן אַיְסָדִיקָס, אַרְאָפְּגּוּחוּזָקָט פֿוֹן זַיִן פִּיעָדָעָסָטָל, וּוְיַעֲרִיצָצָט זַיך מִיט דָּעֶר צְעָבָּאַלְעָוּזָטָעָר בַּת-יְהִידָּקָעָן — אַט שְׁמִיטָא אַבְּיִמְלָה הַעֲכָר פֿוֹן דִּירָה, שְׁטָאָלְצָעָר פֿוֹן דִּינָעָ קָאָפְּרָזָן, אֲפִילּוּ טְיִיעָרָעָר פֿוֹן דִּיןָעָ עַשְׁרָות — אַוְמָדָעָר ... גְּרִיכְבָּאָר ...

וְיַיְלָיָן דִּי סְעָנְיָאָרִיטָא מְאַגְּדָא אֵין נַאֲכָר גּוּוּעָן, האט זַי שְׁיַין אַבְּעָר גּוּוּאָסָטָן, אֹז פָּאָר גּוּלָטָ קָאָזָן מַעַן אַלְץ דָּעָרְגְּרִיבָּן... בִּזְ... .

דָּעֶר גּוֹרֵל אֵין גּוּפָאָלָן אויף דָּעַם גּוּגָּעָר-יִינְגָּל אַגְּטָאָנִיא, וּוֹסָט אַגְּנָץ יָאָר אֵין עַר אַטְרוּגָעָר אויף דִּי גּוּמָאָרָקָן. זַיִן קִיְּלָעְכְּדִיקָעָר קוּישׁ וּוְעָרָט אַגְּגָעָפְּלָט מִיט הַיְיָפָטָן קְרוּטָיָם, מִיעָרָן, צִיבָּעָלָעָס, עַר טְרָאָגָט דָּאָס אוּפְּנָן שְׁפִּיצִיקָן קְעָפָל, וּוְיַיְ אַשְׁטְרוּיְעָ נְעַם זָוָן-הָוָת, זַיִן דְּרִיבָּנָעָ פְּנִימָל וּטְזַיְּקָדָם נִשְׁתָּאָרְוִיסָּס, סְאָגְּיִינְדִּיקָעָר קוּישׁ אויף בָּאָרוּזָטָע פִּסְסָ, וּוֹאָט טְרָאָגָן אויך לאָטָעָס אוּפְּנָן הַינְּטָן, לְעַכְעָר אוּפְּנָן פְּרָאָנָט, גְּלִיךְ אַיְלָ וּוְאָלָט פָּאָרְדָּעָקָט זַיִן — בּוּשָׁה... .

אַנְטָאָנִיא האט פֿוֹן זַיִן פָּרִיסְטוּרָ קִינְדָּהָיִיט אֵן אַרְוִיסְגּוּווֹיזָן וּרוֹיסְעָ פְּעָאיְקִיְּיטָן צַו שְׁפִּרְיָנְגָעָן וְיַי אַזְיְעוּוּיָאָרָקָע, גּוּקָלְעָטָעָרָט אויף דִּי הַעֲכָסָטָע הַוִּיכָעָנִישָׁן, תָּמִיד אַרְאָפָיָ גּוּבְּרָאָקָט דִּי שְׁעָנָסָטָע נִיטָל-בִּימָעָר, אַגְּגָעָפְּלָט מִיטָה אַרְמָעָס-פְּלָאָנָצָן דִּי סְפָעָצִיעָלָעָה הַאַנְדָּלָס-גּוּרְטָנָעָר אֵן שְׁטָעָנְדִיקָפָאָרְדִּינָט מַעַר פֿוֹן אַנְדָּעָרָעָ אֵן שְׁטָאָרְקָעָרָעָ פָּאָר אִים

אַט אֵין דָעַם אַרְעָמָעָן אַנְטָאָנִיאָס פְּאַנְטָאָזִיעָ האט די רִיכְכָעָ מְאַגְּדָא גּוּצָנָדָן אָ

זיסן חלום. אויסגעמאָלן פֿאַר דַּעַם הַוְּנָגָעָרִיקָן נְעַגָּעָר-יִינְגָּל אֵסְפָּעַצְיָעָלָן וַיְיָגָאַכְטַּ-קְוִישַׁ,

מייט דַּי בְּעַסְטָע וַיְיִנְגַּע, קָאנְגָּסְעָדוֹן, "גַּאיָּאַבָּאַדָּאָס", "טָאַסְיִニָּאָס" (בראזייליאַנָּעָר מאַכְלִים) — גַּעַלְתָּ, גַּעַלְתָּ, גַּעַלְתָּ...

אנַטָּאַנְיָא האַט קִיְּין סְךָ נִישְׁתָּ גַּעֲלָעָרטָט, עַר האַט שְׂוִין גַּרְעָסְעָרָע בַּיְמָעָר אַרְאָפָּ-

גַּעֲבָרָאַכְטָ פָּוֹן דַּי הַוְּיִכְעָנִישָׁן, נִישְׁתָּ אַיְינְמָאָל שְׂוִין גַּעַזְוָן דַּעַם טְוִיטָ פֿאַר דַּי אוִיגַּן אָוָן — וּוֹאָס קָאוּן עַר דַּעַן דַּא אַנוּוּרָן?... וּוֹאָס שְׂטָעָלָט עַר דַּעַן אַיְינָן?... אָז עַר וּוּעַט נִישְׁתָּ

קָאנְגָּעָן דַּעֲרַלְאַנְגָּעָן, וּוּעַט עַר זִיךְרָה שְׁלוּמְצָוִירָק אַומְקָרָן...

דַּעַר שְׁטָאַרְקָעָר בַּאַגָּעָר, כַּאֲטָש אַיְינָן מָאָל אַיְן לְעַבָּן צַו קָאנְגָּעָן פַּאַרְשָׁאָפָּן זַיְגַּע בְּרִיָּ-

דַּעֲרָלָעָר אָחָן שְׁוּעַסְטָעַרְלָעָךְ אֵפְעָטָו וַיְיָגָאַכְטַּ-סְעֻדָּה... כַּאֲטָש אַיְינָן מָאָל אַיְן לְעַבָּן פְּילָן

דַּי דָּאַזְיָקָע גַּוטָּע טְעָמִים — כַּאֲטָש אַיְינָן מָאָל אַיְן לְעַבָּן... סְחָאָט אִים קִיְּין רָו נִישְׁתָּ

גַּעֲגָבָן... אָוָן, יָא, וּוּעַן עַר בַּאֲקוּמוֹט אַרְאָפָּ דָּאַזְיָקָע נִיטָּלָ-בִּימָעָלָע, וּוּאַלְטָ עַר אַפְּיָלוֹ

גַּעֲשָׁעָנְקָט אֵמָתְנָהָלָע דַּעַם שְׁכָנָן 14-יִאַרְקָעָר טְעַכְּטָרְלִי, אַטְילִיאָ מִיטָּ וּוּלְכָעָר עַר

פְּלָעַגְטָ אָמָּל זִיךְרָה קְזִילְבָּאָקָרוּעָרָא, וּוֹאָס פַּאַרְבִּיגִיעִיר וּוֹאַרְפָּן אָמָּל צַו פֿאַר

נִאְקָעַטָּע נְעַגָּעָר-קִינְדָּעָר... נִישְׁתָּ וּלְטָן הַאָבָּן זַיְגַּע גַּעַרְיסָן פֿאַר דַּי הָאָרָה, זַיְגַּע צַעַ-

בְּלָוְטִיקָט דַּי גַּעַזְוָר אָוָן גַּעֲרִיטְשָׁעָט אַוְיָהָן קוֹלָ: באַשְׁר דַּי מְטָבָע האַט מְעוֹן אַטְילִיאָן צַוָּ-

גַּעַזְוָאַרְפָּן, נָאָר אַנְטָאַנְיָא מִיטָּ זַיְגַּע קַעְצִישָׁעָר פְּלִינְקִיָּת האַט זַי אַוְיָסְגָּעָכָאָפָּט... אַבְּעָר

לְעַצְטָנָס, זַיְגַּט אַטְילִיאָס פּוֹלָע בְּרִיסְטָלָעָהָאָבָּן גַּעַנוּמָעָן צִיטָעָרָו אַוְנָטָעָרָו הַעַמְּדָל, זַיְגַּע

אַוְנָטָעָרָלִיְגָטָע בְּלָאַלְמָלָעָה, אָיוָן זַיְגַּע שְׁעַמְּוֹזְדִּיקָעָר, וּוֹאַרְפָּט זַיְגַּע מְעָר נִישְׁתָּ

אַוְיָהָן גַּעַלְטָ, לְאָוָת אַנְטָאַנְיָא אַיְנָגָאַצָּן צְוָנוֹפְּקָלִיבָּה, וּוֹאַלְעָם עַר טְיִילָט סִיוּוִי מִיטָּ אַיְרָהָלָפָט אַיְרָהָלָפָט... דַּעֲרַיְבָּר האַט אַיְצָטָעָר אַנְטָאַנְיָא, בַּיִּם אַוְיָסְחָלָמָעָן דָּאָס גַּוְטָעָ

פָּאַרְדִּינְסְּטָלָי, אוִיךְ אַרְיִינְגָּעָרָעָכָנְטָ אַטְילִיאָן אַיְן חַשְׁבוֹן.

אַיְן אַיְגָעָם פָּוֹן רִיאָה דַּעַז וּשְׁאַנְיִירָאָס גַּאֲלָדָעָנָע דַּעֲצָעַמְבָּר-פְּרִימְאַרְגָּוָנָס האַט אַנְטָאָ-

נִיא גַּעַפְּרָאוֹוֹת זַיְגַּע מָוָל.

אַרְוָם דַּעַם רִיאָן-בָּאָרָג: שְׁוֹאַרְצִינְקָעָ, בְּרוַיְגָעָנְקָעָ הַאַלְבָ-נְאַקְעָטָע, בְּאַרוּוּסָע, נְעַ-

גַּעַר-יָאָטָן. אַלְעָ — אַנְטָאַנְיָאָס קָאַלְעָגָן... הַוְּנָגָעָר אַיְן זַיְגָרָע גַּלְעַנְדִּיקָע אַוְיָגָן. נִיְגָעָר

צַו אַגְּוָוָאָגָטָן אַיְנָשְׁטָעָל...

אוִיף אַזִּיטָן סְטוּזְקָעָלָע צְוִישָׁן בַּאַגְּאָנָע-בְּלָעָטָע אָוָן קָאָקָס-בַּיְמָעָר, קוּקוֹן

אַפְּעָר דַּי צְעַדְרָאַקָּעָנוּ אַוְיָגָן פָּוֹן אַטְילִיאָן... אַירָ מִידָּלִישָׁ הַעַרְצָעָלָע — פּוֹל מִיטָּ פְּחָדָ...

אוִיף אַירָעָ דִּיקָע נְעַגָּרְלִיפָּו — אַשְׁטִילָע תְּפִילָה...

פֿון אַ צוֹוִית סְטוּזֶשְׁקָעַלְעַ קָוקָן אֲרוֹסַס נַאַךְ אַ פֿאַר אָוִיגַן, קָאָפְּרִיזָוֹנָעַ, צְעַבָּאַלְעַ...

וּוְעַטְעַ כָּאָטְשַׁ אֵין זְעַלְבָּן עַלְטָעַר וּוְאַס אַטְיַלְיָא, נַאַר מִיט אַיְנְרָעַדְעָנִישַׁ, אוֹ דָאַס לְעַבְּן...

דְּרִיטִים זִיךְ נַאַר צְוִילִיב פְּאַרְגְּנִינְגָּס פְּאַר אַיר, דִי צְעַפְּיַעַשְׁטָשְׁעַטָּע, סְעַנְיָאַרְיָאַטָּא מָאַגְּדָא...

אוֹן אֵין אַ זַּיִתַּה, אַוִיךְ אַ שְׁמַאַלְוָן וּוּגַע, וּוְאַרְטַּשׁ שְׁוִין מָאַגְּדָא שְׁאַפְּעַר מִיטַּן קָאַדי-

לאָק — גְּרִיטַס אַהֲיִמְצֹוּנָעַמָּעַן דָאַס בְּאַגְּעַרְטַע בִּימְלַ...

אנְטָאַנְיָא טְרָאַגְט זַיְנָע גַּעַלְאַטְעַטָּא אַרְבְּעַטְסְּ-הַוִּין, אַוִיךְ זַיְנָע בְּרָאַדְנוּ-קָאַלְיָרְטַן קָעָר.

פֿעַרְל — אַ זְוִינְיַען זְיַלְבָּעַר-לְעַנְטָע. אֵין זַיְנָע קְלִינְעַ, פְּיִיכְטַע אַיְגְּעַלְעַד — שְׁפִוּזְ פֿוֹנְ...

קָעָן פֿוֹן גַּעַגְּרַד-אָוִיגַן... מִיטַּזְעַג, מַעַסְעַר, הַאַק אֵין דָעַר טָאַלְיָע, גַּעַלְאָוָת זִיךְ אַ שְׁמִיכִיְּ...

לְנַדְּקָעָר אֵין זְוָעַג אַרְיִיךְ... אַוִיךְ דִי עַרְשָׁטָע, נַיְדָעַרְקַע בְּעַרְגְּלָעַד, כְּמַעַט וּוּי שְׁפָצְרִיטַ...

צְוַעַגְפִּיפְט אַ פְּרִילְעַכְס, אַרְאַפְּגַעַוּוֹוְנְקָעַן צָום נַיְגַעַרְקַוּן עַולְם אַיְן אַיְן דָעַר מַחְשָׁבָה —

שְׁוִין גַּעַזְעַן זַיְנָע מַאְמָעַן אֵין אַ נַּיְקִילְדַּל... אַטְיַלְיָאַן אֵין אַ בְּלוֹזְקָעַלְעַד... אַיְן — אַ פְּרִיְּ...

לְעַכְעַ נִיטְלַס-סְעוֹדָה...

די קָאַלְעַגְן אָונְטַן שְׁרִימְפַּן דְּעַרְוּיְיל אִין. די בְּעַרְגִּיקַע אַוִישְׁפְּרִיטִוֹנָג — וּוְאַקְסַטַּ...

אוֹן דָאַס בִּימְלַ אַוִיפַּן שְׁפִיְּצַ-בָּאַרְגַּ, גְּלִיךְ סְ'וֹאַלְטַ זִיךְ דְּעַרְוּיְיטְעַרְטַ...

וּוְאַס הַעֲכָעַר עַטְשִׁיגְטַ אלְצַ וּוְיִיטָעַר קוּקַט אִים אֲוַיס דָעַר שְׂתָח צָום פְּאַרְכִּישְׁוֹפְטַן בִּימְלַ... גְּלִיךְ עַטְ...

וּוְאַלְטַ בְּכִיוֹן זִיךְ אַפְּגַעַרְקַט פֿוֹן אִים... די בְּעַרְגִּיקִיט וּוּרְעַט שְׁמַעְלָעַר, הַעֲכָעַר, אָוּמַ...

מַעְגָּלָעַד מַעַר צָום גַּיְינַ...

אַוִיסְגַּעַצְוִיגַן מִיטַּן בְּיִיכְלָ אַרְאַפַּ, נַעַמְט אַנְטָאַנְיָאַס שְׁוֹאַרְצָעַ...

קָעַרְפָּעַרְל זִיךְ שְׁלָאַנְגִּישַׁ וּוַיְקָלְעַן — בְּאַרְגְּ-אָוִוִּיחָ...

אַרְוִוִּים, וּוּי אַפְּגַעַשׂ-וְנְדָעַנְעַ רִיפַּן פֿוֹן אַגְּנַדְעַנְעַר אַדְעַרְקַע... אַיְן זַיְנָע דְּרִיבְנָעַ, 15-יְאַרְיקַ...

פְּנִימְלַ, הַאַבְּן די צְוַיְּיַע קְלִינְעַ אַיְגְּעַלְעַד, וּוּי שְׁוֹאַרְצָעַ פְּאַסְאַלְיָעַס. זִיךְ גַּעַבְּדוֹן אִין...

בְּרוֹדְיִקְעַן שְׁוֹוִיסַּ, וּוּאַס הַאַטְ רִיטְשְׁקָעַדְיקַ זִיךְ גַּעַשְׁנִירָלַט פֿוֹן זַיְנָע שְׁעַפְּסַן-קָעַפְּלַ...

גַּעַרְגָּלָעַ, אַיְן צְוֹאַמְעַן מִיטַּן זְגַעַן-בְּלִיאַסְקַעַ גַּעַשְׁטָעַרְטַ זַיְנָע קָלָאַרְעַד רַאיָה, גַּעַשְׁאַפְּ אַ טְוָמָאַ...

אַרְוִוִּים... מִיטַּן זַיְנָע שְׁטַעְקָלְדִּיקַע הַעֲנַטַּן, זִיךְ קָעַצְיִישַׁ גַּעַדְרָאַפְּטַ...

אַטְ אַיְן אַ קְסַט אַיְן אַטְ גַּאַר אַ וּוַיְילָע גַּעַבְּלִיבְנַן שְׁטַעְקַן אַיְנָעַ בְּאַרגְס אַוִיסְחוּיַלִי, אַפְּ...

גַּעַרְוִוִּת אַיְן וּוְיִטְעַר גַּעַזְוִיגַן — דָעַר אַרְעַמְעַר אַנְטָאַנְיָאַ...

אַטְ שְׁפָעַנְדַּל אַיְן וּוְיַנְטַ...

אַנְגַּעַבְּלָאַזְן קָעַרְפָּעַרְלַ, וּוּי אַ שְׁוֹאַרְצָעַרְ פְּאַקַּ, דְּרָאַפְּטַ זִיךְ אַוִיפַּן בְּיִיכְלָ...

אַזְעַרְלַ, זִיךְ זַיְנְקַט אַיְן גַּעַפְּלַ...

דָעַר טְשֻׁעְנְרִינְטָעַר הַיְמַל לִיְגַּט זִיךְ אִים אַוִיפַּן קָאַפְּ אַיְן...

לְסֹוף — דָאַס בִּימְלַ נַעַמְט אִים אַנְטָקָעַגְגַיִיל, קוּקַט אִים שְׁוִין אַיְן דִי אָוִיגַן, עַס צָעַר...

טְלַעַן אַנְטָאַנְיָאַס הַעֲנַט דָעַם בִּימְלַ נַאַדְלִידְיקַע צְוַיְיַגַּן, זַיְנָע גַּלְעַנְדִּיקַע גּוֹפְ קִילְט זִיךְ אַיְן...

דָעַר פְּיִיכְטַעְרַ קָאַרְעַ, אַטְעַמְט טִיף דִי מַחְיוֹהִידְקַע בְּאַרְגְּ-לְלַוְפַּט אַיְן — עַרְ קוּקַט זִיךְ אָרוּמַ...

אַ גְּרִין-בְּאַרְגִּיְקַע הַוִּיכְעַנְיִישַׁ רִינְגְּלַט אִים אָרוּמַ וּוּי אַ פְּעַסְטּוֹנָג, דָעַר הַיְמַל — נַיְדָעַרְקַ...

אנטאגניה — גלייך ער וואלט געשוועבט אין א וואלקון, באלאד ווועט ער פארשלונגגען ווערין אין די מעכטיקע הויכקייטן, ווי א גראעעלע, א שרעטעלע... מיט פחד פאר-שטעקט ער די וועג אינגעם ביימילס שלאנקען גוף... דאס זעגן — זינגט. עכאמס קליגגען אפ. פיגיגעלעך טריילערן: טשייף, טשייף, טשייף. אונז דאס ברואזיליש-טראפעישע פיגיגעלע פישטשעת אין אויפהער: "בען טע וויי", "בען טע וויי" (בען טע וויי) — איך זע דיך גוט. אנטאגניה אטעט שוער — א העפֿי א השפֿי שלאקט ער דעם האמער טיפער איי-געט. הילצערנעם פלייש... דאס בימיל ווערט שייכרלעך, קאוץ מער נישט איינשטיין בין — א שטיעלעך כרייפ, ווי לעצטער אטעם בי א גוסט אונז — א האסטיקער פאל צו דער ערדר ...

סנאפעס זון האבן א בליאסק-גוטון אין אנטאגניאס פארטערערטער איגן. פאר גדרויס גליק האט ער א כליפ געטן אונז לאך... א כליפ אונז לאך... אונז דא האט ער דערפליט, אונז זינגע אפגעשוואכט פיס וואקלען זיך, האבן נישט קיין גלייגעוויכט... מיט שרעק זיך ארוםגעקלאמערט אינגעם ביימילס איבערגעשניבטעןעם גוף, געוואלט זיך ראטעווען אין זינגע צויניגן, וואס זינגען געלעבן ווי איבערגעבראכענע פלייגל, געאיי-טערט מיט פרישן, געלן ואפט... פיקט אונז גליתשיך געמאקט דאס האלאן, ווי מיט פריש צעוגאנס בולט... אנטאגניאס דארע הענט האבן נישט געאנט מער איננהאלטן זיך מידן גוף, וואס האט זיך גענומען גליתשן, גליתשן... אין זינגע פארגעפלטער איגן — א טו-מאן. אין די אויערן — א גערוש אונז — אנטסטאט זיך אראפזולאוץ קרומבערגלדיין, האט ער געשטעלט א גלייכן טראט אין לוופֿן ארייך... זיין גרביג קערפערל, צוזאמען מיטן שעווען בימיל האבן זיך גענומען קאלאערן... קאלאערן... פונזוייטנס האטעס אוייס-געקוקט, גלייך א צעווילדועוועט ערחה וואלט זיך געיאגט פון די הויכענישן...

אנטאגניאס גוף איז געלבליך ליגן אויפֿן ניטל-בויים מיט אויסגעשפֿריטע הענטן, ווי יעוזס אויפֿן צלמ... און שם צאפל פון לעבן... דעם ביימילס צויניגן, אדורכגעשנירלט מיט פרישן בולט, מיט זאפט פון זיין אנטערגעעהאקטן שטאמ אונז מיט פאסיקלעך זון-שטראלן זיך צוישן מענטשן-בלוט אונז בימיל-מאך, — האבן די שנירעלעך זון אויס-געקוקט, ווי צערונגען זילבער-טרערן אויף ביידע אונטערגעעהאקטן לעבנס...

* * *

*

די כאפטע בארוועסע נגעערלעך זינגען א פאל-געטאן אויף אנטאגניאס פאר-שטארטן גוף מיט א ווילדן געיאמער — גלייך דא איז נישט געפאלן בלויין א קאלאער.

נאר זיי אלע... אלע ליגן צווזאמען מיט אים אויפֿן אונטערגעהאקטן בימל... אין גורל...
און זיי ווילן נישט פֿאָרלאָץ וַיְיִעַר חֶבֶר ...

ערשט דער שאפער פֿון סעניאָרִיטָא מאָנדָא, האָט זיי אוועקגעטריבּן. אָפּוּגּוּטִילְט
דעם טויטֵן אַנטָּאנִיא פֿון בלוטנדייקּן בימל אָון גַּעֲטַרְאַכְּטָ מִיטּ רֹגֶה וּוּגֶן דער שׁוּעַ-
דער האָרְאֻזּוֹאָנִיעַ פֿון אָפּוּוֹשָׁן דָּאָסּ פֿאָרְגְּלִיוּוּעָרטָעַ בלוטּ פֿון בימל סְצּוּוּיגּן. פֿון דָּאָרְפּּן
אָפּוּילְבּּעָרְן די נַאֲדָעָעָךְ, באֲגִילְדוֹן דָּאָסּ גַּאנְצָעַ האָלְץ... אָוִיפּּצְּצִילְעָוּזָן דער סְעַנְיאָרִיטָאָס
מְתֻנוֹתָ אָן דָּאָן — מָאָכוֹן דעם בוים ער זָאֵל לַיְיכְּטָן... באֲלִיכְּטָן די רַיְיכְּעַ וּוַיְינְאָכְּטַ

מְאֹמֶפָא

דריעץן יאר איז זי אלט געוען, וווען זי האט פאללאוט דעם אומהימלען קרעש
(1), שיין ווי א פארטיקע דינסט-מויד. די אַנְפִּירָעֶר פּוֹנוּם "פֿינְדָּל-הַוֵּיָּז" האבן ניט גע-
וואוּסְט ווּמְעָס זי אַיִּת, מַעַן הַאַט זי גַּעֲפּוֹנְעָן, ווי א סְדָּאַנְדְּרָעָ, אַוְנְטְּעַרְגּוּזְאַרְפּוּנְעָן,
בִּים טִיר פּוֹן יְתֻמִּים-הַוֵּיָּז, אָן אַשְׁוֹם צִיְּכָן ווּעְגָּן אִיר אָפְשָׁתָאָם... אִיר שְׂוֹאָרְצִ-פְּנִימָה,
מייט די גְּרוּיסָע סָאמְעַטְעָנָע אַוְיָגָן האַבָּן אַרְוִיסְגּוּפְּנְקָלָט פּוֹן די בְּרוֹדִיקָע שָׁמָאָטָעָס אָן
אוֹיְיָ ווי אִיר פָּעַט גַּעֲבוֹתָק קְעַרְפּוּרָל אַיְזָ אַיְזָ גַּעֲועָן זַיְעָר שִׁין גַּעֲפּוּרָעָט, האַט דָּעָר
יְוָגָעָר ווּכְטָעָר, פָּאָר גְּרוּיס בָּאֲגִיסְטָעָרָנוּג אַוְיָגְשָׁרָיגָן: "אָ, לִינְדָּאָ!" (שִׁינְקִיטָּה) אַיְזָ
וי שָׁוֹן בִּים דָּאַיְקָן נָאָמָעָן פָּאָרְבִּילְבִּן...).

אלינדא האַט זיך גַּעֲכָאוּט אוֹיְיָ ווי אלע היְמָלָאָע קִיבְּדָעָר, זְשַׁעְדָּנָע נָאָר אַגְּוָטָן
בליך, נָאָר פְּרִיְנְטָלָעָן גַּלְעָט אָן מִיט גַּעֲוָאַלְדִּיקָן נִיגְיָר צַו דָּעָר דְּרוֹיסְנְדִּיקָעָר ווּלְטָמָן,
וּאָס גַּעֲפִינְט זיך אוֹיְךְ יְעַנְדָּר וַיִּטְפּוֹן אַרְוּמְגָעְצִימָטָן פָּאַרְקָן... להַכְּעִיס אִיר ווִיסְטָעָר
דָּלְעָע, זיך אַנְטוּוּיקָלָט מִיט אָן עַלְאַסְטִישׁ-קְעַרְפּוּרָל, ווי פּוֹן גּוֹמִי מִיט שִׁינְעָן, שְׁלָאָנְקָע
פִּים אָן גְּלָאַטְינְקָעָר הוֹיטָ, ווי גַּעֲפּוֹצָטָעָר בָּרָאנְדָה, אִיר קִילְעָכִיךְ פְּנִימָה, מִיט די
שְׂוֹאָרְצִ-סָּאמְעַטְעָנָע אַוְיָגָן האַבָּן אִיר גַּעֲגָבָן דָּעָם אַוְיָזָעָן פּוֹן אַקְּינְסְטָלְעָרִישׁ טַעַקְעָלָעָ.
אלינדא האַט באָלָד גַּעֲקָרָאָגָן אַגְּוָטָעָלָעָ, סִיוּיסָע פָּאַרְטָעָכָלָהָט בָּוּלָט גַּעֲצִיכְבָּנָט
אִירָעָ פְּרִיצְיִיטִיק אַנְטוּוּיקָלָטָעָ בָּרִיסְטָלָעָ. סִירָונְדָע טַשְׁעָפִיקָל אַיְזָ אִיר גַּעֲלָעָגָן, ווי אַ
וַיְלָבָעָר-קְרוּינְדָל אַוְיָפָן גַּעֲקוֹוִילָטָן קָאָפָ אָן — אָז קִינְדָעָר האַבָּן אוֹיְךְ טָאָטָע-מָאָמָעָ.
וּוְעָגָן דָּעָם האַט זיך עַרְשָׁת גַּעֲנוֹמָעָן טְרָאָכָטָן נָאָכָן אַנְהָוִיָּבָן נִיאַנְטָשָׁעָן דָּאָס רִיכְבָּעָ מִידְעָ-
לָאָ, ווּאָס זיך האַט יְעַדְןָ טָאגְגַּעַרְטָ שְׁפָאָצְרָן אַיְזָ אַרְאָ-עַמְּאַלְבָּעָם ווּעְגָּעָלָעָ... פְּלָצְחָמָט
הַאַט זיך חַלְילָה נִישְׁתְּ צַעְקָלָפָן דָּאָס פִּיסְעָלָעָ, פָּאַרְקָלָעָמָעָן סִגְעַפְּיִיעַשְׁטָשָׁעָטָה הַעַנְטָעָלָעָ
אוֹן בְּכָלָל — "זֹאָס פָּאָר אַצְּמָעָס זַיְמָאָן עַס פּוֹן אַפְּצָל קִינְדָעָלָעָ?!"...

(1) אַיְתֻמִּים-הַוֵּיָּז.

נאך אירע דרייצן פארשפארטע, אַפְגַעַצְיִמְטָע, עַלְנְדָע קִינְדָעֵרִיאָרֶן, זַיְגָעָן דֵי דָזָאַיקָע צַעֲרְטָלְעָרְיִיעָן אַיר פַּרְעָם גַּעוּוֹן אַפְּלִו — דַעֲרוֹוִידָע...

קִין שָׁוֹם בַּיְלָדוֹגָן, שְׁרִיבָן, לַיְעָנוֹן, הָאָט מַעַן אִין "קְרֻעָשׁ" נִישְׁתָּגַעַלְעָנְטָן, וְאָס אִין גַּעַלְטָן? — דָאָס הָאָט אַלְינְדָא נִישְׁתָּגַעַלְעָנְטָן... סִיחָאלָט דַעֲרָ טָאגָה, דֵי נָאָכָט? — גַּי וּוֹיִס וְאָס עַס וּוֹיִיט דָאַרְנוֹדִיק טַעַלְעָרְלָל מִיט שָׂוֹאַצָּע שְׁטָרִיכְעַלְעָד?... אַבְּעָרִיקָנס, וְאָס אִין אַיר דֵי נְפָקָא מִינָה? זַי עַסְט וּוֹעַן סִיחָונְגָעָרָט אַיר, שְׁלָאָפָט וּוֹעַן טָאיָינוֹ אַיר נִיטִיך אָוֹן סִבְיסָל "פָאַפְרִיעַלְעָד", וְאָס זַי באַקּוּמָט פָאָר אַיר אַרְבָּעַט פָאָרְטָאָקָלְעָוָעָט זַי גַּיך אַוִיך בַּלוֹקוּלְעָד, קְלִיְידָלָעָד, פָאַרְבִּיקָע קְרָעָלָעָן, אוּרִינְגְּלָעָד... שְׁטָאָרָק לִיב גַּעַלְגָּזָן זַיך צַו סְטָרָאַיָּעָן, אַלְינְדָא... אַלְץ פָאָסָט אַיר, סְטָאנְגָּצָט אַרְאָפָט פָוָן אַיר שלָאָנָקָן גּוֹף. אָוֹן וּוֹעַן זַי פָאַרְשָׁלִילְעָרָט זַיך אִין דֵי אַלְעָ פָאַרְבִּיקָע צַאָקָעָס, סְטָעַנְגָּעָס. רַיְיפְּעַלְעָד, בְּרַאַשְׁקְעַלְעָד — טַרְעַטָּן דֵי "קָאַשְׁעָרָאָס" (די וְאָס צַעַטְרָאָגָן שְׁפִיזְיַ-פְּרָאַדְקָטָן אִין דֵי הַיְזָעָר), נִישְׁטָאָפָט פָוָנָעָם פָעַנְצָטָעָרָל, דְּרִיעָן זַיך לְעַבּוֹן אַיר וּוֹי בִּינְגָעָן אַרְוֹם הָאָנִיק, קְמוּמָעָן מִיט אַוִיסְרִידִין, לִיגָּן פָאָרְטָאָקָטָן, נַאֲשָׁוֹאָרָג אָוֹן כָּאָפָן דַעֲרוֹוִיָּל אַחִיכָּן נְלָעַט פָוָן אַירע פִּיעַרְדִּיקָע אַוִיגָּן, קְרִיגָּן דֵי נִיכְפָּה פָאָר אַיר גַּלְעַנְדִּיקָוּן קוּקָה, פָאָרָן וּוֹילְדָן לְאָך אָוֹן קַעְצִישָׁר צַוְּגַעַלְאָזְנוֹנִיקִיטָן...

אַלְינְדָאָס עַרְשָׁטָעָר קָרְנוֹאָוָאָל אַוִיך דַעֲרָ פָרִי.

די גַּאָסָן זַיְגָעָן אַוִיסְגַעְפָּוצָט מִיט פָאַרְשִׁידְנְקָאַלְיִירִקָע לַעֲמַפְעַלְעָד, וּוּלְכָע לוֹיְכְטָי אַרְאָפָט פָוָן טַוְזָנְטָעָר גַעַטְרָאַיְעָטָע בַּיְמָעָה. אַוִיך עַלְעַקְטְּרִישָׁע דָרָאָטָן, טַעַלְעַגְּרָאָפָן-סָלוֹ-פָעָס, וּוּנְעַט אָוֹן פְּלוֹיְטָן שְׁלַעַגְּלָעָן זַיך דֵי קָאַלְיִירִקָע סְעַרְפָּעַטְין-סְטָעַנְגָּעָרָס, וְאָס פְּלָעָכָן זַיך אִין אַשְׁלָאַנְגָּעָן-גַעַדְרִי, בִּינְדָן צַעְנוֹנִיָּפָעַנְצָטָעָר מִיט טִיר אַוִיטָאָמָבִיל מִיט פּוֹסְ-גִּיעָרָה מִאן מִיט פָרִוי — אַשְׁפִּינְגָּעָן, וְאָס וּוּקְלָטָט אַלְעַמְּעָן אַרְיָין זַיך ... דָוָרָך אַפְעָנוֹן בַּאַלְקָאָנָעָן שִׁיטָן זַיך כּוֹוָאַלְיָעָס קָאַנְפָעַטְיָעָס. וּוֹי אַקְלִירִיקָעָר שְׁנִיָּיָן פָוָן הַיְמָל אַרְאָפָט. אָוֹן אַוִיך פְּרָאָסָעָס. פָאָרָקָן, גַעַרְטָנָעָר, וּוּלְיָעָס. הַילָּכָן פְּרִילְעַכָּע קָאָ-פָעָלִיעָס. פָאָרְטוּבָן דֵי אַוִירָעָן מִיט וּוֹיָעָר בְּרוֹאַזְגָּרִי, פּוֹיקָעָרִי אָוֹן קָרְנוֹאָוָאָל-מוֹזִיק. וְאָס צַעַנְדְּלִיקָעָר טַוְזָנְטָעָר זִינְגָּעָן-מִיטָן, טַאָגָּזָן-מִיטָן, אַלְץ צָום טָקָטָט פָוָן "סָאַמְבָּאָן" מַאְרָשָׁן אָוֹן אַוִיך מַוְתִּיק צַו אַרְגִּינְעָלָעָן נַעַגְעָר-טָעָנָץ.

די דָזָאַיקָע פָאַרְשִׁיפְלָעָנִישׁ. זַיְגָעַנְיִישׁ אָוֹן טַאָגְזָעָנִישׁ. הָאָלָט אָוֹן דָרִי טַעַג מִיט דָרִי נַעַכְתָּ, אָוֹן אַפְשָׁטָעָל, אָוֹן אַבְּעָרְרִיסָס. גַּלְיִיך עַפְעָס אַגְּהִימָעָר בּוֹהָה, אַעֲזָהְזָוְשָׁעַטְעָזָן מַזִּיק וּוֹאָלָט זַיך אִין אַלְעַמְּעָן אַרְיִינְגָּעָכָאָפָט, הַעֲזָקָעָט מִיט זַיְעָרָעָ פִּסְס, הַעַנְטָמָט, קָעָפָ, בִּיְ... כְּבָעָר, גַּלְיִיך אָן עַלְעַקְטְּרִישָׁע קָרָאָפָט וּוֹאָלָט גַעַטְרִיבָן זַיְעָרָעָ צַעַלְאָוָטָעָ גּוֹפִים. וְאָס הַעָרָן

ニישט אויף זיך צו דרייען, בייגן, ברענן און אויפאהער, און אָפַהָאַלְט וויַן אַנְגֶּנְדִּיקָע אוַיַּד
טאמאָטן

ערבע איר ערשותן קאָרְנוֹאוֹאל האַט אלִינְדָא פֿאַרְשָׁלִיאַנְדְּעָרט אַיר גאנֵץ בִּיסֶל פֿאַרְזָד
דִּינְסְט. זיך פֿאַרְפּוֹצֶט אַין אַ הַוִּיכָן טַוְרָבָאַן מִיט אַסְך פֿאַפְּרָעָנָע בְּלוּמְעָן, מִיט סְטוּנְגְּגָעָס.
קִינְסְטְלְעָכָע פֿרוֹכֶט אַונְן אַ גַּאנְצָן פֿאַק מִיט צִיטְעָרְ-שְׁפִּיעָולְעָד. דַּאס אַלְץ אַרְדִּיגְעָזְעָצָט
אוַיְפָן סָאמָע שְׁפִּיעָץ-קָאָפֶ, ווֹאָס האַט זֵי גַּעֲמָאָכָט צְוַיִּי הוַיַּך אַונְן לְאַנְגָּע. אַ קָּוָרְץ,
כְּרִיטְקָלְיִידָל האַט אַיר קוּוּם גַּעֲגִירְבָּט בֵּין דֵי קְנִי, אוַיְפָגְעָדְעָקט אַירְעָ לְאַנְגָּע פֿיס, ווֹאָס
הַאַבָּן אַרְוִיסְגַּעְכִּישְׁוֹפֶט צְוַיְשָׁן דֵי גַּעֲדִיכְטָע פְּאַלְדוֹן... אַן אוַיְסְגַּעְפָּסְט בְּלוֹזְקָעַלְעָד, דַּעְקָאָל-
טִירָט אַונְטָן בֵּין צוֹ דַעַר טָאַלְעָד, פֿאַרְנָטָן, אוַיְפָגְעָדְעָקט בְּלוּזָן אַ העַלְפָט פֿוֹן אַירְעָ רַוְּנְדָע-
שְׁטִימְפָּע בְּרִיסְטְּלָעָד... אַוִיַּף אַיר שְׁמַאלְן הַאַלְדוֹן פֿאַרְשִׁינְפָּאַרְבִּקָּע בְּעַנְדָּעָר, הַיְלִיקָּע
פֿיְגְּוּרְעָלְעָד, הַעַנְטָלְעָד, פֿיְגָן, קְמִיעָות... אַוִיַּף אַירְעָ שְׁמַאלְעָד הַעַנְטָן, אַ שלָּל בְּרַאֲסְלָעָט,
דְּרָאַטְעָנָן, בְּלַעַכְעָנָן, באַגְּלִידְעָטָע, בֵּין צוֹ אַירְעָ עַלְבָּוִיגָּנס... אַונְן לְסֻפָּה — מַעַשְׂעָנָז
סִינְגְּעָנָן, צוֹ צְוַיִּי אוַיַּף יַעַדְן פֿיְגָגָרָד... אַבָּעָר, כְּדֵי אוַיְצָוקָוּן וויַן עַכְתָּע "בְּאַיְנָקָע",
הַאַט אַיר נַאֲך גַּעֲפָעַלְט אַלְעַדְרָן פֿיְקָעְלָע מִיט קְלִינְגְּעַנְדִּיקָע גַּלְעַקְעָלְעָד, נַאֲר אַוִיַּף דָעַם
הַאַט שְׁוִין אַלְינְדָאָס פֿאַרְמָעָגָן נַיְשָׁט גַּעַסְטָאַיְעָט... דָאָר, ווֹעֵן זַי אַיְזָוִיס, מִיט אַיר
הַאַפְּסָלְדִּיקָן גַּעַגְעָלָע אַונְן וַיְילְד-פֿאַרְשִׁיְיט גַּעַלְעַטְמָעָרָל, אַוִיַּף דַעַר צְעַזְוִינִיקָט-צְעַזְוִונְגָּעָן
אַונְן צְעַטְעַנְצְלָטָעָר גָּסָם, האַט זֵי אַרְוִיסְגַּעְרָפָן נַיְגָרָד נַיְשָׁט בְּלוּזָן בֵּין אַירְעָ פֿאַרְלִיבְטָע
"קָאַשְׁעַרְאָס", נַאֲר אַוִיַּף בֵּין דֵי סְטָאַטְעַשְׁתָּנָעָ מַעַנְגָּר אַונְן לִיְתִּישָׁ וַיְנַדְלָעָד... אַפְּלִוָּן-
צְוַיְשָׁן דֵי קָרְעַנְצְלָעָר פֿאַרְשְׁלִיְעָרְטָע, מִיט דֵי טִיְעָרְטָע "בְּאַלְאַגְּנָגְנָדָאָע", (קִינְסְט-
לְעַכְעַ צִירְוָנָג פֿוֹן גַּרְעָסְטָן וּוּרְטָט) הַאַבָּן זַי אַירְעָ פֿשְׁוֹטָע שְׁמַאְכָטָעָשׂ שְׁתָאָרָק אַגְּזָעָז
גַּלְיִיך זַי וּוֹאָלָט אַוִיַּף גַּעַוּזָן אַוְ אַפְּשָׁתָאָמָּפָן — וּוּדָר קָעָן וּוִיסָּן פֿוֹן וּוּעַמְעָן?...).

דַעַר עַיְקָר האַט גַּעַזְוִינָן אוַיְפָמְעַדְקָוָמְקִיְיט אַיר פֿאַרְקָאַכְבָּנִיש אַין דֵי וַיְילְדָע טַעַנָּן,
דוֹרֶךְ וּוּלְכָעָז זַי וַיְיל זַי אַיְצָטָר אַפְּנַעַמְעָן, אַלְינְדָאָס פֿאַרְקָאַכְבָּנִיש, צַע-
טְרַעַנְצְלָטָע, פֿאַרְלִיְירָעָנָע — יַאֲרָן... אַונְן כַּאֲמָשׁ זַי האַט קִיְינָן מוֹזִיק נַיְשָׁט פֿאַרְשָׁתָאָגָעָן,
הַאַט זַי אַבְּעָר גַּעַהְאַט דָעַם סָאמְבָאַטָּאַקָּט בִּירְשָׁה אַונְן אַירְעָ צְעַבְּרוּיְונָעָ בְּלוּטָן. אַלְעָ
אַירְעָ אַבָּרִים, זַי גַּעַשְׁלָטָע מוֹזִיקָאָנָטָן, הַאַבָּן אַקָּאַרְדִּירָט דָעַם באַוּזָג פֿוֹן אַירְעָ פֿעַסְטָע
מוֹסְקָוָן, סְחַבָּן מִיטְגַּעַטְאַנְצָט אַירְעָ קִיְילְעַדְקִיְעָ הַיְפָטָן, דַעַר פֿלְאַכְעָר בּוֹיְד, אַירְפָּאַרְזָה
שְׁפִּיצְטָאַוְנְטָעַרְשָׁטָעָר גַּעַשְׁטָעָל, סְיַיְינָן נַיְשָׁט גַּעַוּזָן קִיְינָן טַאַנְצָן סְתָמָן, נַאֲר זַי עַפְעָס אַ
וּיְלָדָע תְּפִילָה צוֹ שְׂדִים אַונְן רֹוחָות, מִיט וּוּלְכָעָז אַיר גַּאנֵץ וּוּזָן אַיְזָוִיס יַעַנְעָם מַאַ—
מעַנְטָן גַּעַוּזָן בְּאַהֲפָטָן.

אַיר טָאַנְצְ-כוֹוָלִיעָה האַט זַיְד אַגְּנָהְוִיבָן גַּלְיִיך פֿוֹן דֵי שְׁפִּיעָץ-פֿיְגָגָרָד, אַיְבָּרְגָּעָגָן-

ווען צו די אפענען קניין, צו אירע לאנגע הענט. וואס האבן זיך באוועגט אין א בייגל-געדרי — אהין און דרייך, ווי דער אומרו פון א וואנט-זיגער... סטאנצט איר ברוינע פלייצע, ווי אן אבר פאר זיך, דאס טاكتפולע טרייטעלעניש גיט זיך איבער צום רונדן בויר, אט ווארטן זיך אונטערן בלוקעלע אירע שטייפע בריסטעלעך, גליקן צויה הארטע באילימלעך ואלטן זיך אליען צעשפילט. עס ביגט זיך צום טاكت איר שמאלעך האלויז, דער שווארצער קאָפּ, אַפְּלִיו אַרְעַע גַּעֲרוֹיזַע שַׁעַפְּסַן-הַאֲרַע צַעֲפָלָשָׂן זיך ווילֵה, גַּלְיִיךְ שְׁנִידִיךְ וּזְנוּטָלְוָוָלְטָן אַיְן זַיְהָ אַרְיִינְגְּעָהַלְיָעַט. אליגנדאם קְרַעְתָּאָנָעְ קְלִיְידְלְ דְּרִיטְ זַיְהָ, ווי אַן אַנְגְּעָבָלְאַזְעָנָעָר בְּאַלְאָן, וּבְכָרְטָט אַיְן קָאָרָהָאָדָא, אַפְּאַרְבִּיקָעְ קָאַרְוּסָעָלִיעָ.

אַיר צַעְחוֹשֶׁט טַאנְצָעָנִישׁ רַיִסְט אַושׁ מִיטּ דִי גַּעַסְטְּרָאַיְעַטָּע מַזְוִיקָאָנָטָן. דַעַר גַּרְאָץ בער טַראָמְבָּאַלִיסָט, אַשְׁוֹוָאַרְצָעָר יָאַט אַיְן אַרְוִיטָן סְטָאנְנִיקָל, דַוְנְגָרֶט אַיר גַּלְיִיךְ אַיְן פְּנִים אַרְיִיךְ. דַעַר סָאַקְסָאַפְּאַנִיסָט, אַיְן גַּרְיִינָעְ הוַיּוֹן מִיטּ אַגְּלָעָר שַׁאֲרָף — קוּוִיטְשָׁעָז אַיר אַיְן זַיְהָ אַוְיִיעָרָן אַרְיִיךְ. סְקָלָרְנָעָטָל, בֵּי אַהֲוִיכָן נַעֲגָעָר צַוְישׁוּ זַיְהָ גַּרְאָבָעָ לִיפָּן, — בַּכְּבִיקָעָם. אַיְן הַונְּדָעָרְטָעָר פִּיְיקָעָלָעָ, בֵּי אַפְּרָמָאַסְקִירָטָעָ מַעְנָעָר, פָּאַרְשְׁטָעָלָטָעָ וּבַיְיָבָעָר — פִּיְיקָלָעָן, גַּלְעָקָעָרָן, קְלָאָפָן אַיר אַקְעָגָן אוּרְפָּעָמָעָן מַעְשָׁעָנָעָ טָאָצָן, אוּרְפָּהָילְצָעָרָבָעָ פָּוּדָעָלָעָר — אַיְן אַכְפָּטָעָ, הַאֲלָבָ נַאֲקָעָטָעָ, גַּאֲנָצָן בָּאַרְוּוָעָסָעָ, שְׁלָעָפָן זַיְהָ נַאֲךָ, פִּיְיפָן, צֻוִּיטְשָׁעָרָן... אַיְן — הַיְגָטָעָר דַעַר דָאַוְיקָעָר צַעְשָׁוָעָטָעָר פָּרָאַצְעָסִיעָ, קְרִיבָטָ שְׁוֹעָרָ אַשְׁוֹרָה גַּלְאָנְצִיקָעָ אַוִּיטָאַמְּבָּאַלִיןָן, אַיְנוּוֹיִינִיקָעָ, שְׁוֹין אַפְּגָעָפָאַרְעָנָעָ מַעְנָטָשָׁן, וּוְלִין דּוּוּקָאָ זַיְהָ אַדוּרְכְּשָׁלָאָגָן דָוְרָכוֹן פָּאַרְצִימָטָן וּוּוְגָעָ, אַדוּרְכְּהָאָקָן מִיטּ דִי שְׁפִּיצְ-נְוִיְקָעָ מַאֲשִׁיבָעָן, דַעַם וּוְילְ-וְאַלְדִּיקָן — גַּעוֹזָיָ — פִּיְיפָן זַיְהָ אַוִיךְ, קוּוִיטְשָׁעָן, רִיטָ-שָׁעָן, לִיאָרְעָמָעָן, סְגִיִּיטָ זַיְהָ אַיְן לְעָבָן צַוְעָוָגָן וּוּסָסָ פְּרִיעָרָ אַשְׁטִיקָלָ פְּרִיעָזָן שְׁתָחָ... אַיְינָגָר וּוְילְ דַעַם אַנְדָעָרָן אַיְבָרְשָׁרִיְעָן, אַיְבָרְטוּמָלָעָן, כְּדִי אַדוּרְכְּזָבָרָעָן דִי צִוְיָעָן. אַבְעָרָ זַיְהָ, אַלְיָנָדָא, אַפְּאַרְטָרָאַגְּעָנָעָ אַיְן אַנְדָעָרָ וּוּלָטָן, הַאֲטָט זַיְהָ אַלְעָמָעָן עַרְגָּעָן אַנְ-דָעָשָׁ... — סִיאָוָן הַיְגָטָט אַיר עַרְשָׁטָעָר קָרְנוֹנוֹאָל, אַיר עַרְשָׁטָעָר פְּרִידָ אַיְן לְעָבָן, הַעֲרָטָ זַיְהָ נִישְׁטָן, זַעַט נִישְׁטָן אַיְן הַאֲטָט בְּכָלָ אַיְבָרָ זַיְהָ קִיְין שְׁלִיטָה נִישְׁטָ... מִיטּ גַּעַשְׁלָאַסְעָנָעָ אַוִיגָן אַיְן וּוְיָ אַפְּרָהִינְגָטִיזְרָטָעָ גַּלְדָעָר, דְּרִיטָט זַיְהָ צום טاكت פָון דִי אַרְקָעָסְטָעָרָס אַוְן טְרוּמִיְתָעָרָס. הַוְנְדָעָרְטָעָר אַנְדָעָרָ, וּוְיָ זַיְהָ, דְּרִיְעָן-זַיְהָ-מִיטּ פָּאַרְטָוּרָעָטָעָ, בְּאַנוּמָעָנָעָ, פָּאַרְדְּמִיוֹנָטָעָ אַיְן פָּאַרְטָרָאַגְּעָנָעָ אַיְן אַנְדָעָרָ וּוּלָטָן אַרְיִין... .

*

* * *

איו אט איז דער דזוייקער ערשותער קארנוואול-נאכט, האט אלינדא, איו איר בא-
ニיסטרטער פארשפלעניש, צום ערשותן מאל געפיט בעהפטונג מיט — מלכים
און שדים... אט טראגט מען זי צומ העכסון בארג פון "קארקאוואדא", אrome איז שטיל,
דאס מאנגטאנע פלייט פונעם בריטן וואסער-פאאל, פארגראעסערט נאך די טיפע שטיל-
קייט. עמעץ גלעת איר יונג ליב. מען קושט איר אויס יעדן אבר... אונ דער לויטערער
הימל זיעט זילבער-שפרי איבער איר קאָפ. די מיליאגען שטערנדליך זוינגען צו איר,
לויפן זיך דורך, פאלן אינגענער אויפן אנדער אונ קושן זיך אויך. פאָרָאן אווי פיל פריד
איין דעם, אים מיט גליק, שטענדיך ווועט זי דאס געדענגן — איביך...

און שפעתער, איז אלינדא צוֹרֵיק געקומען צומ גערודער, אונ — זי געדענקט נישט
וואו, נאָר מען האט זי גאָר געלעפֿט איז וויסט עטאלן, שטעלקלעס האָבָן צעבלו-
טיקט איר פריש ליב, מסקיטן צעביסן איר פנִים אָז — עמעץ האט געריסון פון איר
ספֿיצֶל צענגאָדרטן קלידיל, אַיגַּעֲקָלָעָמָט אַירע ציטערדייכָע בריסטלעך ווי אַין אַי-
זערנע צוֹאנְגָּעָן אָז — געפֿינִיקָט, געמאָטָעָרט, בֵּין חַלְשׁוֹת...

נאָך דעם האט אלינדא לאָנג נישט געקענט דערוואָןַן פונעם שוווען שלומער,
ニישט געוואָסָט צו אַנטערשיידָן פון חַלְמָן אָז וְאָר, בֵּין דִּי פִּיקְלִידְעָקָן מַזְוִיק פּוֹנָעָם
דריטן קארנוואָל-טאָג האט אַיר אוֹיסְגָּעָנִיכְטָרָט, זי געשטעלט אוֹיףְּ דִּי פִּיס אָז בֵּין-
נאָכָט, אוֹיסְגָּעָפְּרָעָטָט דָּאָס, וְאָס עַס האט זיך נאָך גַּעַלְאָזָטָט פֿרְעָסָן... זיך ווִידְעָר באָהָנָן
געַן מִיטְן בִּיסְל צַעֲדָרוֹלָטָן צִירָוָנָג אָז צַוְּרִיק אַרְיָן צוֹוִישָׁן דַּעַר צַעְהָלִיעָטָהָר מַהְנוֹתָה
שׂוֹן מַעַר אַבְּזִינְטָע, אַבְּעָר דִּי טָאנְצָ-שִׁיכְרוֹת אִיז אַיר אוֹיפְּסָנִי אַרְיָן אַין דִּי פִּיס, מִיטְן
ועלְבָן כּוֹח אָז מִיט דַּעַר זַעֲלָבָר צַעְחוּשָׁנִישׁ זַי ווִידְעָר פָּאָרְטָאָגָן אַין אַנדְעָרָע וְוּלְטָן
איו ווִידְעָר האט זיך געפֿונְגָּעָן עַרְגָּעָץ אַין שָׁאָל-תְּחַתְּיה...

פארטאג, האט הימל שׂוֹן געצָרָנְטָט מִיט בִּינְעָז וְוִינְטָן, גַּעֲבִיטְשָׁטָט דִּי אלְעָמִידָע
פִּון דָּרִי טָעַג אָז דָּרִי נַעֲכָט טָאנְצָעָנִישׁ. האָבָן אָסְטָג גַּעַדְרִימְלָט בֵּין נַאֲסָע שְׁוּעָלָן, אַנְ-
דַּעַרְעָ גַּעֲכָרָאָפְּעָט אַונְטָעָר טָרִיפְּנְדִּיקָע בִּימְעָר, אַונְטָעָר בְּרִיקָן אָז פְּלוּוֹטָן... אָז זַי,
אלְינְדָא, מִיטְן צַעְרִיסְעָגָן בִּיטְשָׁן קְרָעָלָן, אַפְּגָעָרִיבָעָנָע בְּרָאָסְלָעָטָן, צַעְקְנִיְּתְשָׁטָן טְוָרְבָּאָן
איו פָּאָרוֹזָאָוּרָעָט פִּינְגְּעָרָלָעָךְ, האט אַיצְטָעָר, אַונְטָעָר נַאֲסָן-שָׁאָרְעִיעָדָיקָן הַיְמָל —
אוֹיסְגָּעָזָעָן וְזַי עַפְעָס אַיר אוֹיסְגָּעָוּוּקָטָעָמָכְשָׁפָה, וְאָס האט שְׁוֹעָר גַּעַטְאָפְּטָשָׁעָט אַין גַּע-
דִּיכְטָעָר בְּלָאָטָע, אַין צַעְרִיסְעָגָן קְלִיְּדָעָר, גַּעַלְעָבָרָטָע שַׁיך אָז צַעְקָאַלְיָעָטָשָׁעָט גּוֹף,
זַי גַּעַשְׁלִיכְט וְזַי אַשְׁאָטָן, אַינְעָם גְּרוּעָן טָוָנְקָל-אוֹיפְּגִּיעָנְדִּיקָן מִיטְוֹאָךְ אַרְיָן...

פונקט צו די נײַן חדשים און צו אירע פערצַן יאָר, איז אלינדא געווארן אַ מאַ-
מעלע. אַ שיין מאַמעלע פֿון עפֶעס אַ געמייש — שווארץ, ברוין, בראנדו, מיט גאנץ העלע
הערעלעך. אַבער, אַן שׂום אַנְגַּו וועגן טאָטַן פֿון דעם קִינְד ...

אלינדא צוֹוִיטַעַר קַּאֲרַנְּאָוָּאָל אַיז מִיט ווִינְצַיךְ ווָאס גַּעַוּעַן אַנְדְּעָרְשַׁה, אַיר אַלְטַן
"טְרָאוֹשַׁה", (אַנְטוּעַכְּץ) פַּאֲרַלְאָטַעַת אַיז פַּאֲרַשְׁמָאָטַעַת. דָּאָס ווִילְדַּעַטְּן
סְּיוֹאָלַט זִיךְ נַאֲךְ גַּעַצְיָגֵן פֿון פַּאֲרַאְיָאָן. בְּלוֹזַן אַיר נַיְ-גַּעַבְוִוִּוְס אַיז דָּאָס מַאְל גַּעַוּעַן
אַ בלְאָנדָס מִמְּשָׁה... עַרְשַׁת נַאֲכַן דְּרִיטַן קַּאֲרַנְּאָוָּאָל, אַיז בַּיְ אַלְינְדָּא גַּעַקְוּמַעַד אַ פְּשָׁוֹט
געַגְעָלַל, אַן אַ שׂום צּוֹמִישַׁ, שוֹוָאָרַץ וּיְ סְמָאָלַע ...

אַן אַז אלינדא האָט זִיךְ אַיְינְמַאל גּוֹט אַיְינְגְּעַרְקַּעַט אַיז אַירע דָּרְיַי "קַּאֲרַנְּאָוָּאָל"
מַתְנוֹתַה", גַּעַוּעַן זַיִינְרַפְּרַשְׁדִּינְקָאַלְיִיקִיטַּ, גַּעַזְוֹכְטַּ צַוְּעַרְכָּאָפְּן אַיז זַכְרוֹן עַפְּעַס אַן
עַנְלָעַכְקִיטַּ צַוְּ דִּי אַלְעַ קַּאֲוָאַלְיִעְרַן, ווָאס הַאָבָּן זַיְ פַּאֲרוּוִילְטַה, האָט זַי לְסֻוְּרַ בַּאֲשָׁלָאָסַן,
זִיךְ ווּבְּנַדְןַן צַוְּ דִּעְרַ אַלְטַעַר מַאְרַפְּאָה, אַפְּשַׁר ווּעַט זַי דְּעַרְגִּין, דַּוְרַךְ מַאֲכַן "מַאֲקוּמְבָּאָ",
אָזָא מִין כִּישּׁוֹף, שְׁטָאמַטַּ פֿון אַפְּרִיקָאַנְגָּרַ שְׁבִיטִים) ווּעַרְעַס זַיְינְגַּן דִּי טָاطַעַס פֿון אַירע
דרְיַי "קַּאֲרַנְּאָוָּאָלַעַסְקָאָס". אַזְוִי טַוְעַן אַסְטַּ פֿון אַירע חַבְרַטַּעַס אַיז זַיְ רַאְתַּן אַיר שְׁוִין
פֿון לְאָנְגַּ אַוְיךְ אַזְוִי צַוְּ טַאָן ...

אַן אלינדא האָט אוּפְּגַּעַוְכַּט דִּי שַׁוֹּוָאָרַץ הַיְלַ פֿון דַּעַר בַּאֲרִימְטַעַר "מַאֲקוּמְבָּה-
טִין" אַן אַיז שְׁטָאַרְקַּ צַעַטְוּלַט גַּעַוְאָרַן פֿון דִּי יַּאֲמַרְלַעַבְּעַ קַּוְלוֹת, ווָאס הַאָבָּן זַיְ גַּעַזְ-
טְּרָאָגַן פֿון דִּי הַיְלַ-טִּיפְּעַנְיִישַׁן... אַוְיכַּן עַרְשַׁתְּ מַאֲמַעַנְטַה האָט אלְינְדָּא גַּעַמְיִינְטַה, אוּ זַי אַיז
אַרְיִינְגְּעַפְּאָלַן אַיז אַהֲזַן פֿון מַשְׁוְגַּעַים. אַטְזַעַט זַי אַהֲלַב נַאֲקַעְטַה פְּרוּי, שַׁלְאָגַט זַיְ
אַיז בַּיְיךְ, קַּנְיִיפְּטַה אַירע בַּרְיסְטַן, רִיסְטַה דִּי הַאָט פֿון קַּאֲפַט אַיז לְאַזְטַה אַרְדִּים יַּאֲמַרְלַעַבְּעַ
גַּעַשְׁרִיעַן. אַיז אַ צּוֹוִיטַן ווִינְקַל שַׁאֲקַלְטַה זַיְךְ פְּרוּם אַיְגַּג מַיְידַל, אַירע אַיְגַּג גַּעַשְׁלָאָסַן,
די הַאָרְ צַעַלְאָזַטַּ, דִּי הַעַנְטַ אַוִּיפְּ דַּעַר בְּרוֹסְטַה אַיז וּאַיעַטַּ, כַּאֲרַכְלַטַּ, וּיְ אַ גַּעַשְׁאַכְטַעַנְעַ
בְּהַמָּה, בַּיְזַ אַיר גַּעַיְאַמְרַעְיִי גַּיִיט אַיבָּעַר אַיז סְפָאַזְעַן, ווָאס בַּאֲוּלְטִיְקַן אַיְינְגַּנְצַן אַיר

צערטייסלט וועצע. מען זעט, או זיי אלע זיינגען באהערשט פון עפעס א פרעמדן כה, זואס מארדיעוועט און פיבניקט זיי און זיינער ווילען און זיינער וויסן ...

אין דער שטיינגענער הייל איז טונקל. א קליען נאפט-לעמעפל שמינקלט ערצעץ טיף אין א זוינקל, ואראפט באוזעלעכע שאטנס אויף די שווארצע ווענט. פון דרייסן קוקט ארין א פיצל פארכמארטער הייל, עס דאסט זיך, או דאס דזוקע שטיקל הימל האט זיך אפגעריסן פון אייבן, איז ארין איז דער פינצטערער הייל, זיך אויסגעמישט מיט די סודות-פולע "גיסטער" — א שטיך ינע-וועלט האט זיך איז דער וועלט ארין-גערטין ...

אין מיטן פון דער טיפער הייל — באוזעלעכע פיגורן דרייען זיך ווי זילדען שלאנגען, זשושען, זשומען, שארכן, זיפצן, קרעצן, בייז דאס זשומעניש דערגריכט צום קלימאקס און עס ברעכן אויס גרויליקע געוואלדן ווי א ליב ואלט ארין צוישן דער מהנה און זי געדראט צו פארצוקן.

אָפְגַעַרְוּקֶת אֵין אָ זִיטִיק וּוַינְקָעָלָעָ זִיכְט זִיךְ דַי אַלְטָע מַאֲרָפָא אוַיף אָן אַיְינְגָעָ-לִיְינְטָעָרָ קָלָאָז, זִיכְט אָ שְׂטָאָלְצָעָ, מִיט גְּרָאָבָע פִּס אֵין אָ בְּרִיאָטָר סְפָאָדְנִיצָע אָן דַי-דִּיזְוִישָׁרֶט, וּוֹי אָ קָאָפָעָל מִיסְטָעָר, מִיט דַעַר דָזְזָקָעָר צְעִוָּשָׁעָטָעָר קָאָפְּלָעָיָה... .

די אלטע מארפא האט א גרויען קאָפּ מיט זילבעֿרָהָאָרָ. אָ בְּרִיאָט שְׁוֹאָרָץ פְּנִים, וּוֹי טִינְט, מִיט אָ פָעָטָן גָּלָאנְצָ, וּוֹסְ מִינְיָעָט וּדְקָאָזָשׁ וּוֹי אָ שְׂפִיגָל, אָוִיגָן האט זיך קָלִינְינָעָ. אִיר אָבָעָר זִיעָר שָׁאָרָפָעָ, שְׁפִיצָקָעָ, וּוֹי אָ גִּפְטִיקָעָ שְׁלָאנְגָעָן, וּוֹי אָ גָלָאנְצָפָן אָחָלָה. אָוִיף אִיר גָּזָאָז בְּרִיאָט אָנוֹ פְּלָאָטְשִׁיקָעָ, מִיט גְּדִיכְטָעָ אָרוּיסְטָאָרְצְנִידָעָ הָעָרָעָלָעָ. אָוִיף אִיר לִינְקָעָר בָּאָקָ שְׁטָרָאָלָן צְוֹוִי וּוּאָרְצָעָלָעָן, גְּדִיכְטָה בָּאוּוֹקְטָעָנָעָ מִיט זִילְבָּעָרָהָאָרָ, וּוֹסְ טִילְזָן זְיךְ אוִיסָם, צְוִילָבָעָר שְׁוֹאָרְצִיקִיט פְּנוּעָם פְּנִים, וּוֹי גָלָאנְצִיקָעָ בְּרָאָשְׁקָעָלָעָ אָוִיף טָנוֹנְקָעָלָן גָּעוֹאָנט. אִיר קוּרְצָעָר הָאָלָדוֹן אָיז הוֹלִילָעָ קְנִיטְשָׁן. אִירָעָ לְאָנְגָעָ העָנָט, וּוֹי מִיט אָ גַעְמָאָרְשָׁעָטָעָר פָעָל אִיבָּרְגָּעָצְזִיגָן. מַאֲרָפָא האט גְּרִיסָעָ, מַעֲכִיטָקָעָ בְּרִיסְטָן, וּוֹאָנָ פָּאָרְנוּמָעָן דָעַם גָּאנְצָן פְּרָאָנְטָ פָזָן אִיר הָאָרְצִיבָּרְעָטָל, אוֹזְ טִילְזָן זְיךְ פּוֹנָאנְדָעָ, וּוֹי צְוֹוִי אָנְגָעְבָּלָאָזָעָנָעָ בְּאָלָאנְגָעָן, וּוֹס בְּאָוָעָגָן זְיךְ, וּוֹאָרְפָן זְיךְ, הָאָפְקָעָן אָוָנְטָעָר, גְּלִיכְזָן זְיךְ וּוּאָלָט דִּירְזִישְׁרֶט אִירָעָ גַעְהִימָעָ גִּיסְטָעָר, נִישְׁטָמָיט אִירָעָ לְאָנְגָעָ פְּלִיגְלָהָעָטָן, נָאָרָ מִיט אִירָעָ מַעֲכִיטָקָעָ בְּרִיסְטָן... אִירָעָ שָׁאָרָפָעָ, שְׁלָאנְגָעָן-זְוִיְיטִיקָן, זָוְכוּ בְּיִ אִיר אָ רְפּוֹאָה צְוֹיִינְרָעָ, וּוּלְכָעָ קְוָמָעָ צְוֹיִינְרָעָ הָעָרָצָעָר.

איינְעָ פָזָן דַזְזָקָעָ אָיז גַעְוָעָן אַלְינְדָא. מַאֲרָפָא האט זְיךְ קְוָדָם אָדוֹרְכָגָעָנוּמָעָן מִיט

אירע שפיציע איגעלאַד און קנאָה'דיק באָרטאָכט אַיר שיינעם געשטעל, אַיר זיידענע
הויט מיט די סאמעטנע אַויגן, אַיר געזען — אַדרוך און אַדרוך אַונְבָּל אַיר אַינְגָּעָ-
רוּימֶט אַסּוֹד אַוִּיפָּן אַוִּיעָר: "אָזָא שְׁוֹאוֹרֶץ טִיבְּעָלָע, וּוּעַט שְׂוֹין גַּפְּנִינְעָן טָאַטָּעָס פָּאָר
איַרְעָן מְמוֹרָאַמְלָאָע... דָּאַרְפָּסְטָן נָאָר אַבְּיַסְעָלָע פִּינְיָקָן דֵּין גָּות, לִיְתְּעָרֵן דֵּין נְשָׁמָה, אָן
וַיְיַוְעַלְן זִיךְרָן שְׂוֹין אַפְּזָכָן, וַיְיַוְעַלְן זִיךְרָן אַפְּזָכָן..."

און אלינְדָא האָט גַּעֲלוּבָט, וַיְיַאַלְעַדְרָע — גַּעֲלוּבָט... בְּלוּזָן אַינְ אַנְהָוִיב
איַז זִיכְרָן גַּעֲשָׁתָאָנְעָן פָּוֹן וּוּיטָנוֹ, מָרוֹא גַּעֲהָאָט זִיךְרָן דָּעֲרַעַנְטָעָרָן צָם "גִּיסְטָעָר-מְשָׁפְּטָן",
וְאָס די אלְטָעָן מָאָרְפָּא פִּירְטָן אַדְרָוך מִיט שְׁמִינְעָן אָן פִּינְיָקָן דָּעָם אַיְגְּעָנְעָם גָּות, זִיךְרָן
שְׁלָאָגָן אַיְזָן די בְּרִיסְטָן, קְנִיפְּפָן סְפִּילִישָׁן, רַיְסָן די הָאָר אָן בְּרַעְנְגָעָן דָּעָם זִינְדִּיקָן גָּות
עוֹ לִיְּטָעַרְגָּגָן. פָּאַרְטְּרִיבָן די מָרָה שְׁחוֹרָה, וְאָס באָעוּלְטִיקָט די אַלְעָ אַוִּיסְגָּעַלְטִישְׁעָטָעָן,
פָּאַרְפִּירְטָעָן, צְעַפְּיִינְקְטָעָן — אָן סְתָמָן אַזְעַלְכָּעָן פָּוֹן גָּאָר נִשְׁתָּוּן אָן גָּאָר נִשְׁתָּוּן קָעָ-
גָּעָן — פִּינְצְּטָעָרָעָן דָּעַרְשָׁלָגְעָנָעָן מְעַנְטָשָׁן... אַיְזָן די הָוְנְדָעְרְטָעָרָה אָטָם זִיךְרָן
מָאָרְפָּא, קְרָבָנוֹתָן פָּוֹן הַפְּקוֹרוֹת, פָּוֹן וּוּילְדָעָנִישָׁן, פָּוֹן אַוּמוֹסִיסְקָיִיטָן אָן פָּוֹן אַוִּיסְגָּעַלְטָן
הִיאִיט, זִיְּעָרָעָן קִינְדָּעָרָה אָבָּן נִשְׁתָּוּן קִין טָאַטָּעָס. קִין מָאַמעָס, אָן וּוּיסְזָן זָעַלְטוֹן וּוּעַן אָן
פָּוֹן וּוָאנְעָן מְעַן אַיְזָן אַוִּיסְגָּעַקְומָעָן, אָן פָּוֹן וּוּעַמְעָן מְעַן אַיְזָן — בָּאַמְּאַמְעָט גַּעֲוָאָרָן..."

די אלְטָע "מַאְקָוְמִיבִּיסְטָן", וְאָס פָּרָאָקְטִיצְרָטָן שְׂוֹין אַיְרָעָן מַוְתִּים אַזְעַלְכָּעָן פּוֹפְּצִיחָן
יעָר אָן אַיְזָן שְׁטָאָרָק באָהָאוֹנָט אַיְזָן די אַלְעָ פָּאַרְוּוִיקְלָטָעָן וּשְׁמָה-פָּרָאָבְּלָעָמָעָן, האָט גָּלִיָּיךְ
דָּעַרְקָעָנְטָן אַיְזָן דָּעַר טְרוּיְעַרְקָעָר אַלְינְדָאָס אַוְמְרוֹאַיְקָן רָעָדָן, אַיְזָן אַיר בִּיסְוָן די נְעָגָל.
נִשְׁתָּוּן קְעַנְעָן אַיְנְשָׁטִין אַיְזָן אַרְטָן — דָּעָם אַמְתָּן קְרָבָן: — "שְׁוֹאוֹרֶץ טִיבְּעָלָעָן
מִיְּנָס — האָט זִיךְרָן גַּעֲלָעָט אַבְּיָרָעָן פְּנִים: — אַיְזָן קָאָרְנוֹאָוָלָהָאָסְטָו זִיךְרָן גַּעֲפִינְעָן... דָּאַרְפָּסְטָן
זִיךְרָן גָּוֹט אַוִּיסְוִיְּגָעָן, אַוְסְקָלָאָגָן, אַרְוִיסְשָׁרִיְּעָן די פִּינְיָקָן, וּוּעַט עַס דִּיךְ בָּאָפְּרִיְּעָן פָּוֹן
מַאְטָרְנִישָׁן אָן דָּאָן — וּוּעַט וִידְעַרְ זִיךְרָן אָ — קָאָרְנוֹאָוָל..."

צּוּבִּיסְלָעָד האָט זִיךְרָן אַלְינְדָא צּוּבְּעָוָאָיִינְסָן צָו די וּוּלְדָעָ סְעָאָנְסָן, באָקוּמוּן גָּלוּבוּן
אָן דָּעַר דָּזְוִיקָעָר זָאָךְ, אַלְיָינְן נִשְׁתָּוּן וּוּסְנְדִיקָן וּוּעַן אָן זִיךְרָן אַרְיִינְגָּעָצִיזָן גַּעֲוָאָרָן
אָיְן דָּעָם אַוִּיסְטָרְלִישָׁן כִּישְׁוֹפְּ-גָוּוּרְבָּל אָן באָהָרְשָׁט וּוּי פָּוֹן עַפְּסָס אַסְטִיכְבִּישָׁר
קְרָאָפָט, האָט זִיךְרָן גָּוֹף גַּעֲנוֹמָעָן בִּיגָּן, בְּרָעָכָן, שְׁלִיְּדָעָן אָן אַוִּיסְגָּעָבָן מְשֻׁוְּנָה-דִּיקָע
קְלָאָנְגָּעָן, וְאָס זִינְעָן אַיְבְּרָעְגָּוָגָּנְגָּעָן אָן אָ וּוּילְדָן גַּעֲוָאָיָן, אָחִיהָשָׁן גַּעֲבָרִום, בֵּין אָ
מְרוֹאָדִיקָעָר קוּוִיטְשָׁעָרִיָּי, גָּלִיךְרָן הָוְנְדָעְרְטָעָרָה מְשָׁחִיתִים וּוּלְדָעָן גַּעַשְׁמִינְן אַיר זִינְדִּיקָע
לִיְּבָן אָן גַּעַקְאָרְטָשָׁעָט אַיְרָעָ אַבְּרָמִים, פָּוֹן וּוּלְכָעָסְהָאָט גַּעַרְוָנְעָן גַּעַדְיכְּטָעָר שְׁוּוִיסָט
וּי אַוִּיסְגָּעָוָיִיקָט, וּי אַונְטָעָר אַשְׁלָאָקְסִ-רְעָגָן, אַנְגָּעָצָנְדָן אַיר גָּלָטִיקָן פְּנִים וּי מִיט

גלוינדייק ריטער און — געמאטערט, געמאטערט, ביז די ווילדע משוגעת-כוואלייעט האט ביסלעכויין גענומען אפטערטן, די געשריין — שטילער, געדעטפטער, ווי אויס-גיינדייק עכֿא-קלאנגען אין א געדיכטן וואלד... און דאן איז אויך איר געקומען אונ שטילער, אויסטערליך רוו, ווי באפריטט פון שווערער, אייינערנע קיטן... אהימנגאנגען אונ צנייעות-דיקע, אונ רײנע אונ לוייטערע, גליך זי וואלאט נאר וואס אויפנסי געבורין געוואָרן... און — זיך גענומען גרייטן צום פערטן קארנאָוָאל...

*

* *

דאַס מְאַל הַאֲט זִיךְ אַלְינְדָּא נִישְׁתְּ אֹזֵי שְׁטָרָק אֹוִסְגַּעַסְטָרָאַיַּעַט, אִיר בִּידְנָעָר אַפְּרָדִינְסֶט הַאֲט קוּם גַּעֲלַעַט אֹוִיךְ אֹוִיסְצָהָוָהָלָטָן אִירֻעְ דְּרִיעְ נְפְשָׁוְתְּלָעְן, וּוֹאָס זִיךְ הַאֲט נִישְׁתְּ גַּעַוָּאָלָט קִינְגָּעָם אָוְנְטָרוֹוָאָרְפָּן... אָבָּעָר, סִיְיָהָן זִיךְ גַּעַכְאָוּט אֹוִיךְ נָאָטָס בָּאָרָאָט, נָאָקָעָט, בָּאָרוּוּס, זִיךְ גַּעַנְעָרָט מִיטָן אָפְפָאָל פָּוּן דִּי גַּעַמְאָרָקָן אָונְ גַּעַזְוּן — הַפְּקָר.

אלְינְדָּא הַאֲט זִיךְ בְּלוּזְיַה גַּעַקְוִיפָּט אַפְּאָר קוֹרְצָעָ, דְּרוּיטָה הַיּוּלְעָד, אַרְוָם דִּי בְּרִיסְטָוּן, לעַךְ פָּאָרְשְׁלִיְיַה אַזְוִיְדָן שָׁאָלִיקָל אָונְ אֹוִיסְגַּעַסְטָרָאַיַּעַט מִיטָן אִירֻעְ נְאַקְעָטָן קִנְיָ� אָונְ הַאֲלָבִּי אָפְעָנָעָר בָּרוּסָט, וּוֹי אָמָּרְיָאָנְטָקָעָלָעָ, וּוֹאָס טָעַנְצָלָטָן פָּרוּם לְוִיטָן וּוְילָן פָּוּן בָּאָהָדָשָׁר אָחָן וּוּרְעָתָּה רָעִיגָּרָט עַרְגָּעָן מִיטָן אָשְׁרָדִיקָל אַוִּיפָּן בְּוִידָּעָם... אִיר פּוֹלָעָד גַּעַשְׁטָעָל אָיוֹ אִיצְטָעָר גַּעַוּזָן מָאָסִיּוּרָ, קִילְעָכְדִּיקָעָר אָונְ — רִיְיָה, וּוֹי אָגּוּטָה צִיְּטִיקָעָ פְּרָכָטָן.

אוֹן — זִיךְ הַאֲט זִיךְ גַּעַפְנוּן — אַלְעָ דְּרִיעְ, יְעַלְן טָאגְ הַאֲט אִיר אָונְ אַנְדָּרְעָר פָּאָר-זִיכְעָרָט, אָוּ עָרָ אִיז עַס טָאָקָע אִיר פָּאָרְאָיְרִיקָעָר "בָּאָמָּרָאָדָּא" (גַּעַלְיבְּטָעָ). אֹוִיךְ אַלְינְדָּא אִיז כְּמַעַט וּוֹי זַעֲלָבָע אַנְטָרִינְקָעָן זִיךְ מִיטָן "קָאַשָּׁאָסָה" (ברָאָגָּפָ), דִּי זַעֲלָבָע פָּאָרְ שְׁלַעְפָּוָגָע עַרְגָּעָץ אִיז דִּי בְּעָרָגָא, דָּאָס זַעֲלָבָע קַוְשָׁן אָוּ חָאַלְדוֹן אִיר נְאַקְעָטָן בָּרוּסָט, דִּי זַעֲלָבָע פָּאָרְזִיכְעָרָוָגָע צַוְּזַיְן אִיז טָאָמָע צַוְּזַיְעָרָעָ "קִינְדָּעָר" אָונְ — דִּי זַעֲלָבָע אָוּמְמָעָבָן טִיקָע פָּאָרְלִוְרְנִיקִיָּת, דִּי זַעֲלָבָע נָאָכְגִּיבִּיקִיָּת... בִּזְוּ — דָּאָס דְּרִיבָּנָע, שִׁיטָּעָרָעָ רָעָגְנָדָל, וּוֹאָס גִּיסְטָן כְּמַעַט תָּמִיד אִיז דִּי סָוּ-סָוּ-קָאָרְנָאָוָאָל-פָּאָרָטָאָגָן, זִיפְט זִיךְ אֹוִיךְ אִצְטָעָר דָּוָרָךְ אִירֻעְ צְעַפְלָאַשְׁעָטָעָה האָרָא, רִיזְלָט רִיטְשְׁקָעְדָּיק אִיבְּעָר אִיר אַנְטָבְּלוּזָוָן הַאָלָדָן, וּוֹאָשָׁט אָונְ קִילְטָ אִיר הַאֲלָבָן-נְאַקְעָט לִיְיָב אָונְ — זִיךְ דָּעַרְזָעָט זִיךְ וּוּידָעָר — אָלִיאָן, אָלִיאָן אָוּנְטָעָרָוּ נְאַקְעָטָן הַיְמָל... אַלְיָץ דָּאָס זַעֲלָבָע, וּוֹאָס אִיז אִיר שְׂוִין אֹזֵי גּוֹט בָּאָקָאנָט. בְּלוּזְיַה אִירֻעְ

רויטע הייעולעך גיבן איצט ארייס א געדיכטע פליסיקיט, ווי בלוט, וואס פארשפרידיט זיך אויף אירע נאקטע פיס, וועלכע קוקן אויס גלייך מען וואלאט זיין נאר וואס צע-הרגעת ...

סאיין ווידער מיטוואך. דער טאג פון "אש", פון תפילה און תשובה...

אין דריינץ ליגן נאך הויפנס צעטראטעהנע קאנפערטיים, נאסע סערפערנטין-סטענץ נעם, וואס זיינען ענלאיך צו אלינדאס אויסגעזעיקטער הייעולעך. אויף די אומגערינויניקטער נאשן שמעון נאך די טויזנטער אויסגעזענצע פערפומען, וואס קיצלאוין אין דער נאץ מיטן ריח פון באגאנגען זינד, סיואלאגרען זיך אויף די פארבלאלטיקטער טראטואן צע-בראכענע שטולן, גליתשיקע ברעטער אויף געהובלטע דרענגער, מכשירים פון די אימ-פראזיזירטער בינעס, וואס קוקן איצטער אויס, ווי הרוגים נאך א גרויסער שלاكت.

* * *

עטלעכע חדשים שפערטער נעמת אלינדאס פלאך בייכל ווידער אויפגין, ווי אפריש פארראשטשיגעט טיג, גלייך מען וואלאט איר דארטן און בלעמל אונטערגרעליגט... ס'איבלט איר ווידער אויפן הארצן און ס'פיניקן איר אויפסני שווארטצע מחשבות. איר אינציקל אויסנאנג פון קלעם איז ווידער — פראזוען "מאקומבא", גוט אויסוינען ראַס צבעראכענע הערצל, באראיקן איר פינצטערע דאַליע...

די אלטער מאקו מביסטן האט געכאנט א מבינישן קוק אויף אלינדאס פארדרוּן ריקטן בייכל, מיט אירע חליפס-אייגעלאיך אפגעמאסטן אלינדאס טרויעיריך פנימל און מיט פעסטן גלויבן אין איר וויסטן כוח א באפעעל געטאן: "שטוּפֿ דִיךְ אָרֵין אַין הַיִלְלָה צוֹוְישׁן דָעֵר מְחֻנָּה תְשׁוּבָה-טוּעָר! דוֹ קְלִין נָאָרִישׁ לְעַמְּלָעָה, קְיַיְנָעֶר הָאָט דִיךְ נִשְׁתָּבָא-וָאָרְנָתְּ צַוְּ קָעָנָעָן שְׁתִּין אויף די אייגענע פיס, מַוְסָּטָו אֲנְקָוּמָעָן צַוְּ מַיְנָעָ גַּעֲטָעָר, זַיְיָ וְעַלְן דִיךְ רַיְנִינִיקָן, אַרְוִיסְבִּיטִישָׂן דָאָס שְׁלַעַכְּטָס פּוֹנוּם זִינְדִּיקָן גּוֹפָה גַּעֲבָן כּוּחוֹת צַוְּ גַּעֲבָירָן דָעַם פָּעָרְטָן תְּכִשִּׁיט — הַיִּדְיָא, אָרֵין צַוְּיִישׁן די זִיבְדִּיקָעַ!..."

און או אליגדא האט א פארציטערטער, מיט פעסטן גלויבן אין דער אלטערס כוח — אַרְוִיסְגַּעַרְעַצְתָּן: — "מַאֲרְפָּא, גּוֹטָעָ מַאֲרְפָּא, וְעַס וְעַל אֵיךְ אַיְצָטָעָר טָאָן מִיט פִּי קִינְדָּעָר? אָן וְעַס וְעַל זַיְיָ טָאָן מִיט זַיְיָרָעָ הַיִּמְלָאוּ הַפְּקִידִיקָעָ לְעַבְנָס?"...

האט מארפֿא אַגְּבֵישׁן וְאוֹנֵק גַּעֲטָאָן מִיט אִירָע בְּלִשְׂטְשַׁעְנְדִיקָע אַיְגָעַלְעָד אָנוֹ שְׁטִיל אַיר אַיְגָעַרְוִימָט אוֹפִין אוֹיעָרָה: נָאָרִישׁ בְּהַמְּהֻלָּעָ דָּו, זַיְיָ וּוּעָלָן טָאָן וְואָסָאלָעָ צְעָלָכָע טָעוֹן: אַוִיסְוָאָקָסָן גַּוְעָט טְרָעַגְעָלָלָעָד פָּאָר דִּי גַּעֲמָרָהָן, גַּעֲזָנְטָע "קָאַשְׁעַרְאָס" פָּאָר דִּי "אַרְמָאַזְעָנָעָן" (שְׁפִיּוֹן גַּעַשְׁעַפְטוֹן) אָנוֹ אַינְיָן דִּי קָאַרְנָאָוָאָלָן, וּוּעָלָן זַיְיָ טָאָן דָּאָס זְעָלָבָע וְואָסָזְעָרָע טְאָמָטָעָס הָאָבָן גַּעֲטָאָן... אָוָן שְׁפַעְטָעָר, וּוּעָט אַיר אַלְעָ צְוָאַמָּעָן דָּאָס אַהֲרָע קָוָעָן, אַוִיסְלָיוֹן אַיְעָרָע פְּאַרְזְׁוַנְדִּיקָטָע נְשָׂמוֹת, רַיְינִיקָן דִּי פְּאַרְפָּאַטְשְׁקָעָטָע גּוֹפִים, פְּרָאוֹוֹן "מַאֲקוּמְבָא" — "מַאֲקוּמְבָא", פְּאַרְשְׁטִימִיסְטָץ צַי נַיְינְ?..."

*

* *

דָעַם פִּינְפְּטָן קָאַרְנָאָוָאָל הָאט שָׁוֵין אַלְיָגְדָא בְּאַשְׁלָאָסָן, אָוֹזִי קָעָן עַס וּוּיְטָעָר נִשְׁתָּאָגְגִיָּן... זַי מָוֹן עַפְעָס טָאָן, זַי וּוּעָט נְעַמְעָן אַיר גּוֹדְלָ אַינְיָן דִּי אַיְגָעָנָעָה הָעַנְטָמָרִין... זַיךְ אַוִיסְגָּעַטְרָאִיעָט אַינְיָן פְּאַרְשְׁדְּנְקָאַלְיִיךְעָ פְּאַפְּרוֹן, זַיְיָ פְּשָׁוֹט אַרְיְוָגְעָלָעָפְט אַוִיסָּאָרָע אַלְטָע, אַוִיסְבְּלָיְאַקְּרִיטָע הַיְּזָעַלְעָד. זַיְיָ דָּאַרְוָמְגָעָהִילָט מִיט פְּאַלְבָאָנְקָעָס פָּוּן גַּעַן לִישְׁטָן זְלִיבָּעָרְ-פְּאַפְּרָר.

אוֹיפִן דִּי נְאַקְעָטָע פִּים, פְּשָׁוֹטָע "טָאַמְאַגְּקָעָס" (שְׁתָעָקָשִׁיךְ פָּוּן הַאַלְצָן) נָאָר אַינְיָן אַשְׁמָלִינְקָעָר קָעַשְׁיָנְקָעָלָעָ פְּאַרְשְׁטָעָקָט אַ קלִיָּין רָאוּירְ-מַעְסָעָרְלָ... זַיךְ פְּרָיְעָר גּוֹט גַּעַן שְׁפִיגָּלָט אַינְיָן דָעַם, עַס גַּעֲדָרִיטָה אַהֲרָע, אָנוֹ גַּעַכְיִקְעָט פָּוּן אַיר קָלוֹגָן אַיְנָפָאל, גַּעֲרָעָטָצָו זַיךְ אַינְיָן דָעַר שְׁטִיל: "נִשְׁתָּאַרְפָּאָס גִּיסְטָעָר, נָאָר דָאָס דָּזְוִיקָעָ קָלִינְעָ מַעְסָעָרְלָ... כִּיךְ — אָנוֹ פְּטוּרָ..."

אָנוֹ סְיָאִינוֹ גַּעֲוָעָן דָעַר זְעָלָבָע אַוִיסְגָּעַשְׁטָעַנְטָעָר הַיְּמָלָל, וְואָס אַיְזָ אַיר גַּעַהְאַגְּגָעָן אַיְבָּעָרָוָן קָאָפָ, וְויָ אַגְּרִיסְטָעָ, גַּעַהְאַפְּטָעָנָעָ חַוְּהָה. דָעַר זְעָלָבָע בְּרִיטָעָר וּוּאַסְעָרְ-פָּאָל הָאט גַּעַוְשָׁוּמָעָט זַיְיָ אַיְבְּקָעָ שְׁוּמָעָנִישָׁ. דִּי זְעָלָבָע פִּיכְטָעָ גַּרְאָאוֹן הָאָבָן פָּוּן זַיךְ אַוִיסְגָּעַגְעָן שְׁאַרְפָּעָ, פְּאַרְשְׁיָכְרָוְנְדִיקָעָ רִיחָוָת אָנוֹ אַפְּאָר וּוּרְעָמָעָ מַעְנָגָעָר-הָעַנְטָמָר — אָפְשָׁר אַיְזָ דִּי זְעָלָבָע — הָאָבָן צָאָרָט גַּעַלְעָט אַיר בְּעַנְקָדִיקָעָ לְיִיבָּה. זַיךְ אַיְגָעָגָעָעָן אָנוֹ אַיר גְּלִיעָנָד-דִּיךְ מוֹלִיל אָנוֹ — דִּי זְעָלָבָע פְּאַרְזְׁיכְעָרָוָגָגָה, הַוְּנָדָרְטָעָר פְּאַרְזְׁיכְעָרְוָגָגָעָן... בֵּיזָ, דִּי זְעָלָבָע אַפְּהָעָנְטִיקִיטָה, דִּי זְעָלָבָע נַאֲכָגְבָּיְקִיטָה... דִּי זְעָלָבָע... אַלְעָן דִּי זְעָלָבָע...

אָנוֹ אַ דְּרִיבָּנָעָ רַעֲגָנְלָל הָאט אַוִיסְנָיִי גַּעֲוָאָשָׁן אַלְיָנְדָאָס פְּאַרְשְׁלָאָפָן פָּנְבִּים... דִּי צְעוּוּיְקָטָע פְּאַפְּרָר אַיְרָע נַאֲסָע קָלִידָעָר, הָאָבָן זַיךְ נַאֲכָגְשָׁלָעָפָט וְויָ צּוּיָּוָן, אַוִיסָּגְעָקָט וְויָ אַפְּגָעָשָׁנוֹדָעָנָע הָוִית פָּוּן אַיְגָעָנָעָם גּוֹפָ... דָאָס פְּאַרְקִילְטָעָ לְיִיב הָאט אַיר

אדורכגעשוידערט יעדן אבר... און און אלינדא האט זיך אויפגעהויבן פון פיכטן געלע-
גער, זיך גענומען גוט איסיגלייכן די ביינער, אויסטריאיסלען די פארוגאנגענע קאשמאָרַן
אייז איר דאס רָאָזִירְ-מְעָסֶעֶרֶל אַרְוִיסְגַּעֲפָאַלְן פָּנוּם קַעַשְׁעַנְקָעַלְעַ אָזָן עַרְשַׁת אִיצְטָעַר זיך
דעַרְמָאָנְט אֵין אִירְעַ צָוְגְּעַגְּרִיטַע פְּלָעַנְדַּר... זַי האט אויסגעפְּלָאַצְט אֵין אַ גַּעַלְעַכְּטָעַר,
וְאָס האט זיך צַעַטְרָאָגָן אַיְבָּעָרָן חַלְל שָׁאָרָף אָזָן שְׁנוּיְדִיק אָזָן בָּאָלְד אֵין דָעַר גַּעַלְעַכְּ-
טָעַר אַיְבָּעָרְגַּעְגָּגָעָן אֵין אַ הַילְבִּיק גַּעַוְוִין, אֵין אַ וּילְדְ-שְׁלוֹבָצָן, וְאָס האט זיך צָעַ-
טָרָאָגָן אֵין צָעַנְדְּלִיקָעַר וּוִידְעַרְ-קָלוֹתָה. סְהָאָט זיך אַלְינְדָאָן גַּעַדְאַכְט, אָזָן הַעֲרָט זיך
ニישט בלוייז איר אייגן געוווין, נאָר דאס קלָאָגָן אוֹוִי אַרְוִיס, פָּוּן די בערג אָזָן טָאָלָן, אָלָע
איַרְעַ קָלְעָנָעָס אָזָן חַבְּרָטָעָס, אָזָן וּוִיסְטָעַ שְׂדִים מִיטַּבְּיוּזָעָרָה טָרָאָגָן די דָאַזְיַיקָע
גַּעַשְׁלָוּכְּצָעָרִי אַוִּיפְּ זַיְעַרְעַ שְׂוֹזָרָצָעַ פְּלִיגָּל, טָרָאָגָן עַס צָוּ דָעַר טָוְנְקָעַלְעַר הַיְלָ פָּוּן דָעַר
קָלוֹגָעַר כִּישְׁוֹרַיְמָאָכְעָרִין — מאָרְפָּא...

*

* *

דאס מאָל האט אלינדא שוֹין נִישְׁתְּגַעְוָרְט בֵּין אִיר בּוֹיך וּוּעַט וּוִידְעַר אַוִּיפְּיוּרְדָן...
איַרְעַ פִּיס האָבָן בְּלִינְד גַּעַפְּאַלְגָּט דָעַם גּוֹרָל, גַּעַנְאָגָגָעָן דָאָרְטָן וּאוֹ זַי וּוּעַלְן נָאָר אַסְּן
מַאָל גַּיְינַ, בֵּין אִין דָעַר שְׂוֹזָרָצָעַר הַיְלָ וּוּעַט אַמָּאָל נַעַמְעַן טָאָגָן... אָזָן דָעַרְוַיְיל, אָזָן אַ
וּוָרָט אַפְּילָי, האט זַי זַיְמָאַגְּעַשְׁטוֹפְּט צְוִישָׁן אַ מְחַנָּה קְרֻעְצְנְדִיקָע סִילּוּעָטָן, בָּאָלָד
זַיְדָ גַּעַנְוּמָעָן שְׁלָאָגָן אֵין די בְּרִיסְטָן, בִּיסְטָן סְפִּילְיָישָׁן בֵּין בְּלוֹט אָזָן אַרוּסְגַּעַשְׁרִיגַן די
נַאֲגָצָע, אַנְגַּעַזְאַמְלָטָע פִּינְ אַירָעַ, אַדוּרְכְּגַעְפִּירָט מִיטַּבְּיוּזָעָרָה כּוֹוֹנָה דָעַם רִיטָוָאָל
פָּוּן — "מַאְקוּמְבָא" ...

יְזָרְעָלִים

דרײַצְנֶטֶע דערצְיַילּוֹנָג. גַּעֲוִידְמַעַט די דְּרֵיְצָן-יאָר
מדִינַת-ישראל

חימ איז נאך לאנג געשטאנגען פארדמיאונטער, גענאמפיעט אויפן וויסן שוים
וואס האט אויסגעקופט וויס-זילדר געלאנץ, געלעבט א רגע און זיך אויפגעליזיט.
צומאלט האט חימ אויך געווארפֿן אונגסטלעכּע בליךן צום פארשוינדיין פארט.
איהם האט זיך געדאכט, או ער זעת טונקעלע געשפֿענסטער נאכיאגן די שיף... פָּנוּווִי-
טנע זעת ער נאך קויים א בלישטשל פֿון לַיְיכְּטַנְדִּיקָע לַעֲמָפְּעָלָעָךְ, טוקן אויף, טוקן זיך
אונטער. בייז א דראסטישער אויסבּוֹיג פֿונְגָּעָם אַנְקָעָר אָן — אויס מיטן לעצטן ארץ-
ישראל-גראס. נאכט ...

אין חימיס זכרון טויכן ווידער אויף, שווין צום הונדרטסטן מאל, די אלע פִּינְגָּעָן
שׂווערקייטן בעטן איינאָרדענען זיך אין ישראל... זיי קומען צו אים איצט, זוי א פָּאָר-
ענטפֿערונג פֿאָר זיין וווערן — אַיְודָה... חימ וויל אלֵין פָּאָרטוֹבִּין דאס געוויסן אָן וויל
זיך אלֵין איינערעדן, או נאך די פִּינְגְּוָנְגָּעָן בַּיִּהְתְּלָעָרָן, געמיינט מען זעם זעט אים דא
טראגּן אויף די הענטט... צום סוף — ווידער קאמפּן, ווידער קרייגעריען, אַפְּילו — גע-
שלעגן... בייז, זיין ברודער אינעם וויטן ברואיל האט געשיקט שיפּ-קָאָרטָן... האט חימּ
אַזְגְּ גַעְטָאָן — "גַעְנָגּ זיך גַעְפִּינְיִקְטּ..."

וואויגעוועקט פֿון אַטְפּן שלומער, קוּקֶט זיך חימּ פרעמד אָרוּם, זעת, נאך
אועלכּע, קוּקֶן אַין די שׂווארצע האָרְיוֹאָנטָן אָריַין... חימּ דערקענט זיך אלע. נישט אַין
מאָל זיך געטראָפּן אַין די רַיְזָע-בִּירָאָעָן, זיך געהאָלָפּן אָרוּמְקָרִיגּן...

אט איז דער צעפאָטְלָטְעָר זָרָה, מיט לאָגָע פֿיס אָן שִׁיקְלַדְיִיקָּע אָוִיגָּן. אלע יידִישָׂע
גְּהִינְמוּסָהּ הָאָבָּן די דָּזְיִקָּע קְרוּמָע אָוִיגָּן שָׂוִין צְגֻעָזָעָן. אלע גָּלוּחָן — אָדוֹרְכְּגַעְשְׁפָאנָט.
דורך נסִימְדִּיקָע ווועגן זיך קויים דערשלאָגָן קִין יְשָׁרָאֵל אָן דָּא אַ נִיעּ פְּרָשָׂה —
"מעברות"? באָטְשָׂ שְׁלָאָפּ אַין אַ רְעָגָן אָונְטָעָרָן נָאָקָעָטָן הַיְמָל... דָעָרְפָּאָר, וווען זיין רַיְכָע
שׂוועסטער אַין טְשִׁילִי האט צְגֻעָזָגָטּ: "אוּפְּרִיכְטָוָנָגּ", האט זָרָה אַ שְׁפִּי גַעְטָאָן אַין

זינע פלאכע דלאגניעס, גלייך ער וואלט זיך רואמאכלעוועט צו א פריש געלעה: —
“כאפט עס דער ואטנמאכער, איןץ עמע הולכין פון דאנעט”...

אביסעלע אפגערוקטער שטיטט האלב פָּאַרְגּוֹלִימִיט, דער קִילְעָכְדִּיקָעֶר יְתּוֹם, ברוח,
וינט שפילט אים אין זיין צעפָּלָשְׁעַטָּע טְשֻׁפְּרִינָּעַ אֲרִין. זינע צעדרייטע מהשבות,
אט בי די אויסגעהרגעטע טאטע-מאמע און אט בימ גיברישן פָּעַטָּע אַין אָרגָּעָן-
טיינע, צו וועמען ער יאגט זיך איצט נאך א נויעם שאנס אַין לעבען...

אויף אַן אַנְלָעָן-שְׁטוֹל לִיגְט פָּאַרְטָּאִיעָט דַּעַר אַינְטָּלִיגְעַנְטָּעָר שְׁמוֹאָלָּה, אויף זִינְעָן
אנטבלויזטעה הענט, טאטואירטעה נומערן... אַ קָּרְגָּעָר אויף רֵיד, נאך זִינְעָן שְׁוּוּרָעָ אַי-
בערלעבעונגען אַין דַּי לאָגָעָרָן טוֹט ער פָּוֹן צִיְּטָ צוֹ צִיְּטָ אַ בָּרוּם, אַ וָּאַרְטָּשָׁע. עַפְעַס
אַ וָּוִיטָּע קְבּוֹרָה אַין אָרוֹגָוָיִ, מִיט אַיְגָעָן פָּאַרְקָאַצְּעָם, הָאָט אַים גַּעֲרָאַכְּטָ צָוָם
נסוֹן — באָפָּן דָּאָרְטָן אַ קוֹּק...

און אַבְּיִסְעָלָע טִיפְּעָר, זִיכְּטָ אַפְּגָעַזְיִנְדָּרָט דַּעַר וַיְלָדָ-בָּאַוְאַקְסָעָנָעָר אָרוֹיִשׁ. נאך
אַים הָאָט קִינְגָּר נִישְׁט גַּעֲשִׁיקְטָ, ער בָּאַלְאָנְגָּט שְׁווֹן אוֹיךְ נִישְׁט צוֹ קִינְעָם... אַוְיסְגָּעָ-
קָעְמָפְטָ אַ בְּלִילָעָט אֹושׁ קִינְיָן דְּרוּם-אָפְרִיקָעַ. פָּוֹנְקָט אָוַיְהָאָט ער אוֹיךְ גַּעֲקָעָנָט פָּאָרָן קִינְיָן
הָאָנְגָּלוֹלוֹ. סָאַיְן אַים אַלְּצָ אַיְינָס, אָוְרִישָׁן, נָאָכוֹן פָּאַרְלִירָן וָוִיבָּ אַין קִינְדָּעָר. וּוּטָ ער
שְׁווֹן סִי וָוִי אוֹיךְ קִינְיָן אָרָטָ קִינְמָאָל נִישְׁט קַעְגָּעָן אַיְנוֹצָן... קָוְקָט ער אַין דַּעַר וָוִיטָ.
קִינְטָ, זָעַט גָּאָרְנִישָׁט, הָעָרָט גָּאָרְנִישָׁט, פָּאַרְטָעָמָפְט...

פָּוֹן דַּעַר שִׁיפְּס-טִיפְּעָנִישָׁן בָּאוֹרְיוֹן זִיךְּ מִידָּעָ פְּרִוְּיָעָן, צַעְפָּלָשְׁעַטָּע מִידָּלָעָ, פָּאָרָ-
שְׁוּוִיצְּטָעָ בָּחוֹרִים אַן פָּרִילְעָכָע יְוָגָּוָאָרָג. בֵּי אַ סְּךְ אוֹיךְ דַּי פְּנִימִ'עָר, טְרוּוּיְעָרִיקָעָ מִי-
נָסָם, פָּאַרְקוּרָמָטָע גְּרִימָאָסָן, גְּלִיךְ עַפְעַס, אָוְמָגָעָנָטָע בָּעַנְקָשָׁאָפָּטָן וּוָאלָטָן פָּלוֹצִים אַלְּעָ-
מָעָן בָּאוּוּלְטִיקָט... קָוְקָן אַלְּעָ שְׁטִילָ צָוָם שְׁפִילָ פָּוֹן יִם-כּוֹוָאָלָעָס, אַט אָמָרָמָעָן זִיךְּ זִיךְּ
בָּאָלְדָּ צַעְשִׁידָטָמָע זִיךְּ, סְאָ שְׁפִילָ אֹזָא, גְּלִיךְ וָוִי בֵּי מַעֲנְטָשָׁן...

אַ הְוִיכָע, דָּאָרָע יְדִילָעָנָע הָוִיבָט אַן רָעָדוֹן מִיט אַ תְּחִינָה-גְּנִיגָן, גְּלִיךְ זִיךְּ זִיךְּ וָוָאָלָט פָּאָרָ-
גְּזַעְעַצְּטָ אַן אַבְּעָרְגָּעָרִיסָעָנָעָם שְׁמוֹעָס :

— “סְאָיָן אַינְצָ חֹוְשָׁק גְּיוּוּזָן דַּאְרְטָן אַן דָּאָוָאָל נִישְׁט לְעַכְתִּיק גְּיוּוֹאָרָן —
דָּאָ...”

אַ צְוַיְיכָע, וּוּמָעָנָס וּוּיסָע הָעָנָט דָּעַרְמָאָגָעָן אַין חַסִּידִישָׁ-גְּנִידִישָׁן יְחָום, כָּאָפָט זִיךְּ
פָּאָרָ דַּי אָוְיָעָן : — “שְׁווֹן גַּעֲהָרְטָן! שְׁווֹן גַּעֲהָרְטָן!”...

— "און אינץ אב מע זעך נישט גיקענט איביגעטען" — הויbert און א דרייטע, מיט א בריט-פארריםן פיגע-געזעל; — "נישט גיקאנט, וואל נישט גיגאנט גניק צום ושייפיען" ... איז גראיסער — נ י ש ט און — נישט... גלייך זיך וואלטן זיך אלע געפילט אויף א באשולדיקונגס-באנק, וואו מען האלאט זיך איז פארטידיקון און פארענטפערען... לסוף דרייען א סד אומ די קעפ אויף צוירק... ס-עפעט פלאצ'ים אווי טרייעריך געווארן און ס-דאכט זיך יעגן, או מען זעט נאך א קליעין שיינדליך פונעם פארט... און אמרון אבער, זעט מען מער גאנרנישט... דער ים איז איצטער שווארצער ווי די נאכט. זיינע טיפענישן זידן, קאנן, שטורמען, פארטובן די דריינדיקע דרייד און פארשלומערן די אינערלעכע גערעכט-פערטיקונג... אויך דער פארקמאערטער הימל, איז אנגעפילט מיט ימישן גע-ברומ, אט וועט הימל זיך אויסמישן מיט כוואלייעס, פארשלינגען די שיף מיט אלע — יורדימ ...

*

* * *

אין אנהובי איז חייםען טאכע נישט געפעלן געווארן ישראל. זיך געמוועשט און א פאלאטקעלע. די צוויי פיצלעך קינדרער געשיקט און א גנ-ילדימ, ס'וויב האט געארבעט און קוּה, ער, אויפן פועלד. אינעם פיצאל שטיבעלע טונקל, קיין שטראל פון זון. דורכוּן קליניעם פענצעטערל, קיין סימן פון א לבנהה... אבער צו ביסלעך האבן זיך אויסגעפונען, אויך זיעיר שועל, שמיכילט לבנה גלייך איז פנים ארין און אויפן פעלד קען מען זיך אנאפֿן מיט לייכטיקיט אויף יארן... און מען האט אונגעחויבן פילן עפערס א באונדערן טעם און דער דזוקער שועער ארבעת, ס'איין געווארן נאענט — אייגן ...

או ס'האט זיך אבער אפגעזוכט א רייכער ברודער, וואס האט — פונווייטנס — אויסגעמאלן: זיין "דרויטע קאטעש מיט א שווארצן קוטשער" ... א ברזינדייקער אטלאג-טיק, וואס ליגט אים ממש צו די פיס... הײנט די מהיה-דייקע זון וואס ווארערט דא א גאנץ יאר, זיך א היימישער קליך-איוון : — "איין בקייזער, ביסטו זיך נישט מהויב דארטן צו מיטשין, און — זויסט דאך — בי א שועערן ואן איז גראנג צופים צו גיין" ...

האט עס חייםען מער קיין רו נישט געגעבן. גענומען לויפן און די ריזע-ביו-

ראען, דארטן געטראפען נאך אועלכע, ווי ער, זיך געהאלפֿן אַרְוָמְקְרִיגֶן... בֵּין דָּס הַיִּהְיָה-
פעלע בְּלֹא נְזַעַּד אָוֹן — זָוְכָעַד זָעַנְעָן גַּעֲוָאָרָן — יָוָרְדִּים...

*

* *

סעניאר סעוועק, חיימיס ברודער, וואס האט זיך אין ריא שווין "דאראכיבעט" צו
או אייגענען, צוועלף(שטאקיון גולם (צונאגמען פון הייכע בניינעם) און זיך שוין לאנג
בAPERFIET פון די היימישע "סענטימענטאלגע פאטשוטשייס", או ער האט דערהערט זיין
ברודערס: "שטאלאצירן מיטן דלוות", זיך גרויסן מיט עפֿעס אַקאמֿפֿ פָּאָר "אַ פרְּרִיהְיִיט",
וועגן וועלכו זיין געפֿונגענֶר ברודער דלאכיבעט אַים אַין קאָפֿ. האלט אַין אַיִן מוטשען
וועגן אַ "מאָרגָן", וואס וועט דארטן, אַין יִשְׂרָאֵל אַמְּאָל אַוְיפֿשְׁיִינְעָן, האט עס סעוווקן
צעטומלט אַן דענערוירט: נײַן, נישט אויף אָאַ ברודער האט ער געווארט, וואס דילט
אַים אַ קאָט וועגן אַ מְאָרְגָּן, בעת היינט אַיִן דָא אָוַיְ גוֹט?

סעניאר סעוועק האט אויך נישט פֿאַרטְּרָאָגָן חיימיס אַראָפֿעָצָן זיך דזוקא אַוְיפֿ
קלענסטן בענקעלע פון זיין גרויסן סאלָאן, זינגע שׂוּרְעַע הענט אַרְיְינְגְּעָטָן אַין דער
געדייכטער טשפֿרְינֶע, ווי אַ שׂוּלְעַנֶּעֶר גְּרָאַבְּלִיעַ אַין אַ סְּנָאָפֿ צְעֻוּאַרְפְּעָנָעָם הַיִּיְהָן... אַוְיסָ-
געטָאָן דעם קָאָלְנָעָר, צְעַכְּרָאַסְטָעָט דאס העמד אָוֹן סְרָבוֹב — דזוקא אַין די פֿרְּיִיטִיקָ-
צְדִינְאָכְטָסָן, ווען מען האט ביַם סעניאר סעוועק גְּעַגְּרִיטִיס די קָאָרְטָן-טִישְׁלָעָץ, אַין חַיִּים
בָּאַלְד אַרְיְינְגְּעָפָּאָרָן מִיט זִינְעָן בענקענְשָׁן צו אַ "היַיְמִישָׁר שְׁבַּת מִלְּכָה"... "די אַרְעָמָעָ-
וּוַיְנְקָלְעָךְ דָּארְטָן, פֿאַרטְּוּנְקָלְעָן דָּאָךְ די הַיְגָעָ פְּאָלָצָן, וואס זענען, לויט חַיְמָעָן, הויל
פָּוֹן אַגְּעוּוֹנִיָּק, גָּלָאנְצָן פֿוֹנְדְּרוּיסָן אָוֹן אַ פֿוֹסְטְּקִיָּט יָאָגָט פָּוֹן אַלְעָ זִינְטָן"... נִיאַן, נישט
דאַס האט חַיִּים גַּעֲמִינָן, זיך פֿאַרגְּעַשְׁטָעַלְמָן...

חַיִּים מִיט זִינְעָן פֿאַרבְּעַנְקָטָעָ מהשְׁבָוֹת אָוֹן צְעַטְּרָעְסְּלָטָעָ נְעָרָוָן, האט באַלְד גַּעַ-
שָׁאָפָּן אַמְּחִיזָה צְוִוְוִישָׁן זִינְעָן בִּיטְוָל-קָוָק אוַיף סְתָמָם "גְּבִירָאַקְרָאַטִּיעָ" אָוֹן זִינְעָן ברודערס עַולְמָ-
הַהְוָהְדִּיקָן חַיִּים שְׁעָה . . .

חַיִּים האט אַפְּט אַרְיְינְגְּעָרָעָט אַין סְעוּוּעָן: — אַמְּתָה, סְאיַיְן מִיר אַין אַנְהָוִבּ נִישְׁט
גַּוְטָ גַּעֲוָעָן דָּאָרְטָן . . . אַבְּעָרְסִיאָן גַּעֲוָעָן אֹאָמִין שלעכָץ, באַהְיוֹכָט מִיט
וּוְיִזְעָ פָּאָר אַבעְטָרְעָר צְוָוָנָפָט, אַנְגְּעַפְּלִיט מִיט תּוֹךְן... אלְץ אַוְולְכָעָן וואס
לְעָבָן נַאֲך אַין מִיר פָּוֹן דָּעָרְאַלְטָעָר הַיִּים... בעת דָּאָס גּוֹטָס וואס אַיך האָבָדָא גַּעַט.

ראפּן, מיניעט, ווי א פאלשער בריליאנט. ס'פארבלענדט די פווטקייט... אפּילו דאס קהלוּן זיך דא, דעריגיט נישט צום נשמה/קעלע... ס'א מין קהלוּן זיך פאר וואויל-טאגן... אבער דארטן, אין ישראַל, "נויט בראָכֶת אייזו", מען קרייגט זיך טאָקָע אָרוֹם, אבער, מען וויל עפּעס און מען וויסט ווּס מען וויל..."...

אט די דזוייק רײַד, מיט וועלכּע דער צעטראָטלעָר חיים האָט געמיינט צו רָאַ-טעוּן זיין אייגעגעַם אומעט, איז דעם רייכּן סעוווק נישט ליב געווען צו העָרָן... שווּן לאָנגּ ווי ער לעבעט מיטן זָרְגָּלָזָן-היינִט אָונֵן האָט דָעַ רָוּיִיל אַנְדָמָה דעם מאָרגָן: — "גָּאי שוּן גָּאי, חַיִּים" — האָט סעוווק אָפְט צוּנִישָׁט גַּעֲמָאָכָט זִין בָּרוּדערס רײַד — "כְּפָאָרְשָׁטִי באָמָת נִישְׁתְּ דִינְעָן זִיפְצָעַלְעָד אָונֵן קְרֻעְצָעַלְעָד... סִידָן, זַעַטָּו, וּזְעַנְקָסְטָן צְרוּדִיק אַהֲן, נַאֲכָן אַקְעָר-אייזו, רַעַזְישָׁעַ קְלָאָרָעַ דְבָרִים, לִיגּוּשָׁעַ מָעַ נִישְׁתְּ אַרְיִין דִי שְׁמַד אַיְן דָעַ רִירָה... אַיְן מִילָּאָנוּ? בִּיסְטוּ דָאַךְ דָארְטָן גְּעוּוּן? אָונֵן מִיטָּ קִיְּן פָּאָלִיצְיִי האָבָּאִיךְ עַנְקָ נִישְׁתְּ אַהֲרָעַ גַּעֲבָרָאָכָט..."

אַוְאָרט פָּאָרָא וּוְאָרט, ס'אייז גַּעַפְּאָלָן אַקלִינְן פָּעַטְשָׁעַלְעָ, מִיטָּ גְּרִוִּיסָּן נִירְעַלְעָ בְּלוּט ...

חַיִּים ווַיְיָבָּה, חַנְהָלָעָ, וּוּמְעָנָס בְּלוּעָ אַוְיָגָן ס'הָבָן אַיְן זִיךְ דַעַם גְּלָגָל פֿוֹן אָן אַיְבָּיק בְּעַנְקָנְדִּיק הָאָרֶץ, אוּירָק זִי אַיְזָן דָא אַרְוּמְגָעָנְגָעָן, ווי אוּיפָּ גְּלָאָז... נִישְׁתְּ פָּאָרָן טְרָאָגָן דִי גַּעַקְיְנְצָלְטָעַ מְאַנְיָעָרָן, בְּרִילְיאָנְטָעָנָעַ "קָאָלְיָעַס" אוּיפָּן הָאָלְדוֹה גַּעֲלִישְׁתָּטָעַ בַּיִּ ... כְּעָרָ, מִיטָּ גַּעַגְילְדָטָעַ לְוַקְסָוָן-דְּקוֹנָס אַיְזָן דִי קְרִישְׁתָּאָלְעָנָעַ שְׁעַנְק אָחָז דָעַ "מֶלֶךְ-אַיְבָּלִי" אוּיפָּן טִישָׁ... חַנְהָלָעָ וּוּאָלָט זִיךְ גַּעַרְנוּ גַּעַוְאָלָט אוּיפָּכָאָפָּן פָּנוּנָעַ דָזְיָקָן נַאֲרִישָׁן חָלוּם אָונֵן וּוּאָלָט גַּעַרְן צְרוּקָאָהָיִן, צַוְּעַנְמָן טַעַפְּל גַּעַקְעָצָץ, וּזְאָס זִיךְ אָונְדָאָל גַּעַגְרִיטִים פָּאָר אַהֲנוּ דָעַט אַיְן דַעַם האָט זִיךְ גַּעַפְּלִיט אַזְיָן-חוּכוּן ...

חַיִּים אָונֵן חַנְהָלָעָ עַנְטוּשָׁוְנָגָעָן הָאָבָּן זִיךְ נַאֲךְ שָׁאָרְפָּעָר אַפְּגָעָשְׁפִּיגָלָט אוּיפָּ זַיְעָרָעָ צְוּוִי דְּרִיבָּנָעָ טַעַטְעַרְלָעָד, אַיְן וּוּמְעָנָס בְּלוּט עַס האָט שְׁוּן גַּעַרְיוֹזָלָט אָרֶץ-ישראל אַטְמָאָסְפָּעָרָעָ... פְּרִילְעָכָעָ בְּטָבָעָ, זַעַנְעָן זִיךְ דָא גַּעַוְעָסָן שְׁטִילָעָ, גַּעַזְוִימָטָעָ אָונֵן זִיךְ גַּעַפְּלִיטָ, ווי אַרְעָמָעָ קְרוּבִּים אוּיפָּ אַרְיִכְעָרָתָה...

אוֹן אוֹ דִי פִּיר מַעֲנְטָשָׁן הָאָבָּן אַיְן דִי אָוָונְטָן זִיךְ גַּעַטְרָאָפָּן אַיְן זַיְעָרָעָ עַנְגָּן צִימָרָל, אַיְן יַעֲדָר גַּעַוְעָן אַגְּנָעָלָאָדוֹן מִיטָּ דְּרִיקָנְדִּיקָעָר שְׁטִילְקִיָּת אָונֵן שְׁוּוּרָעָ אַנְטוּשָׁוְנָגָעָן ... אַיְן מָאָל, דָוְרָכָן קְלִינְגָּם סּוֹפִּיט-פָּעַנְצָטָעָר האָט אַרְיִינְגָּעָפָּינְצָטָעָר אַשְׂוּאָרָצָעָ

נאכט. חנהילע האט מער געפילט, ווי געזען, דעם שווערן צער פון אירע ענטמוטיקטע קינדער ...

— "חaims כיקען נישט מער צו זען" — האט חנהילע אריגנונגשושקעט אין חייםס אויערין: — צוליב וואס האט מען געדארפט די גאנצע גראטשקב? כדי אנטזוקון גלאנד ציקע תכשיטים? צוליב דעם האט מען געדארפט פאללאוּן ס'לאנד? כלעבן חיים, פע..." חיים, מיד פון אידומקריגן זיך מיט קהיל, מיטן איזיגענעט ברודעה, און מיט וועלן יעדן געבן צום פארשטיין דאס, וואס קיינער וועט דא שווין קיינמאָל נישט קענען באג-רייפן, האט א גיכן פאללעש געטאן דאס קליעיג לעמפעלע און אווי אין דער פינצטער, וואו מעונטש און שאטן זענען געווואָן איינס, שטיל איזיגעפליסטערט: — "נאך אלעט, חנהילע, וואס האבן מיר דא צו זי? וועגן טרעבלינקער גהינום האבן זי בלויו געהרטט... דעם החל אײַפֿן האלדו — נישט געפילט, וועלן זי אונדוֹן קיינמאָל נישט קענען פאר-שטיטין... ס'אייז אונדזער גורל און מיר דארפֿן אים טראָגן מיט פארשטענדעניש... כ'וואָל נאָך דא אָ פרואָוּ טאג, ווי אנדערע — ווערָן "אָ קלאָפֿער", און אויב ס'יוועט טאָקע נישט "קלאָפֿן", איז די ברוק אויף צוֹרִיך נישט אַיבְּרגְּעֶרְטִין... אַדרְבָּה, זי איז אַיצְטָעָר שטארקער, פֿעַסְטָעָר, נוֹ, עט מען מאָכוּן... השיבוּנוּ נאָזָר..."

* * *

און חיים האט געפּרוֹאוֹת. נאָר אַנטַּטָּט "קלאָפֿער", פֿאַרְקָאַטְשָׁעַט די אַרְבָּל אֵין אַ יִדְישָׁ פֿאַבְּרִיקָל, צוֹוִישָׁן שַׁוֹּאָרֶץ אַרְבָּעָטָעָר, מיט אַזְעַלְבָּעָ קְרוּמוּ פֿיַּעֲרָלָעָק-אֵין וַיְיָרָע אַוְיִפְּגַּעַפְּרָאַלְעָטָע שַׁוֹּאָרֶץ-אַפְּלָעָן, חַלוֹּפִים-בְּלַיאָסְק אֵין זַיִטְיכָּן קוּק... נִשְׁתְּחַלְּהָ קִין שְׁלַעַכְּתָעָ מַעֲנְשָׁן. אַדרְבָּה, מיט גַּזְוִינְקָעָן קָעָפָּה, הַכְּנָעָה-דִּיקְ-צָוְגָּלָאָזָן... אַבָּעָר, וַיְיָלָד. אַ לַּיְאָדָע וָאָסָס, אֵין, אַ שְׁטוֹפָּה, אַ רִיסָּה, אַ מְגֻשָּׂמָּדִיקָן לְאָך... אֵין טָאָמָעָר הַאלְטָסָטוּ נִשְׁתְּ מִיט, אֵין בָּאָלְד — "גְּרִינְגָּא" ... (פֿרְעַמְדָעָר).

ער קען זיך טאָקע זיַן אַ מְיֻחָס, חיים, גַּעֲוָעָן אַינְטְּרָעָלְעָן, צַוְּגָעָעָן אַלְעָ מִינְיָנִים טוֹיטָן, אַבָּעָר דָּא קען ער קיינעם קִין מַעֲנְטָלִיק נִשְׁתְּ מַאָכוּן... אֵין אוֹ חיים האט אַמְּאָל, אוֹי זיך צוֹם פֿאַרְוּוִילָן, זיַּי אַ פֿרְעָגָג גַּעֲטָאָן כְּלָמְרָשְׁט שְׁפָאָסִיק: — "וָאָסָס אַיר צוֹ מִיר? — פֿאַרְוּוָס רֹופָּט אַיר מיד — "גְּרִינְגָּא"? האט אַינְנָר, אַבְּיסָל שִׁי-כוּרְלָעָק אַיִם אַדְרָכְגַּעַשְׁפִּיזָט מִיט זַיְנָע פֿיַּעֲרָדִיקָע נַעֲגָעָר-אוֹיגָן אֵין אוֹיַּד שְׁפָאָסִיק צוֹ-רִיךְ גַּעֲנְטָפְּרָעָט:

— "ט'איו נאסה טעררא דא" ... (אונדווער ערדר דא).

"אט דאס אייזעס" — האט חיים דעםאלט א גאנצע נאכט ניט געקענט אינשלאל-פֿן — "ענדלעך" — געפאקט דעם שטן ביים קארק... ס'איו זיער ערדי, זיער לאנד, אפֿילו דער הימל אייז דאך דא — זיערעד..."

אייצט אייז חיימען אויך קלאר געווארן, פֿאַר וואס זיין אויסגעצקעטער באעלע-באמּהן אווי אפט זינע שווארץ אָרבעטער... נישט אייז מאָל באָמּערקט, ווי זיין אויסגעשלֵי עירטער פֿאָבריקאנט מיט די געפֿוצטער געגּל און שטייפֿן קעלנערל וויסט, או מיט זיין גאנצּן אויסגעבלאָזענעט סטאֹוש, אוּר, אוּן גִּרונְט גִּזְמוּן אַין די הענט פֿוֹן די דָאַזְקָע, האָלָּב-וּוַילְדָע, באָטְש גּוֹטָע מענטשֶׁן, אַבָּער, מיט טליינְדִּיקָע פֿיְיעָרְלָעָך, וואָס קענען זיך אָמָּל — צעפְּלאָקָעָן...

און די זעלבע אונטערטענְקִיט, באָהָלְטָעָן מְוֹרָא, האט חיים אויך באָמּערקט בי זיין אַיגְעָנָעָם ברודער אַן נאָך צענְדְּלִיקָע אַנדְעָרָע, זעלבע ווי סְעוּוַיך...

חַיִּים האט נאָך אויך אויסגעפֿרוֹאָוט וווערָן אָ "קלְאָפְּרָה". זיך באָהָנְגָעָן מיט פֿאַר-שידען בלוקעלעך, האָלְקָעָלָעָך, בִּינְדָעָם, שְׂקָאָרְפָּעָטָן, גַּעֲטְשָׁאָפָעָט מיט אָ שְׂעוּרָן טְרָאָט אויף לִימְקָע בעָרָה, אויסגעקוֹט פֿוֹנוֹוִיטָן, ווי אָ גִּינְדִּיקָעָר באָאָר... אַן אוּר האט זיך אָ שְׂעוּרָ-דְּרָעְשְׁוּוֹצְטָעָר, אָן אויסגעווֹוִיקָעָטָר, שְׂעוּרָ-פֿרִיכְנְדִּיקָעָר קְוִים דְּרָעְשְׁלָעָט צוּ די ערְשָׁטָע פֿאַר שְׂטִיבָעָלָעָך, אָן פֿוֹנְקָט ווי אויף להָכְעִיס, האָנוּ אָ סְך גַּעֲנְטָפְּרָטָה:

— "טְאי דָאַקִּי, גְּרִינְגָּא" ... (אונְזָק פֿוֹן דָאָנְעָט, פֿרְעָמְדָעָר).

דָּעְרָבִּי האט חיים באָמּערקט, ווי אָ סְך שְׂטִיעָן מיט פֿאָרְשָׁאָרְצָטָע אָרְבָּל, צַעַּכְּ... רָאָסְטָעָטָע בְּרוֹסְטָן, אָ גַּזְוָנְטָעָר שְׂוִוִּיסְטִינְטָן זִי אַיבְּדָר די פֿאָרְבְּרוֹיְנְטָעָ פֿנִימְעָר אַן זִיְּעָרָע אוּגָּן, אָזָא שְׂטִילָע, זִיכְּרָעָרָוּ... זִי שְׂטִיעָן אָן די אַיגְעָנָע גַּעֲרָטָענְדָע אָקְעָרָן אויף דאס אַיגְעָנָע פֿעָלָד... באָאוֹאָסְעָרָן סְאַיְגָּעָנָע שְׂטִיקָל ערְד... האט אָן חַיִּים דָאָס בְּלוּט אָהיַס זָאָד גַּעַטָּאָן... סְאַיְזָ אִים באָפְּאָלָן אָטְפָּע בְּעַנְקָשָׁאָפָּט — האָסְטוּ דָעָן, חַיִּים נִישְׁט גַּעַטָּאָן דָאָס זַעַלְבָּע דָאָרְטָן?... נִשְׁטָ מְעָר — האט עַס דֻּעְמָאָלָט נִשְׁט אָפִי גַּעַשְׁאָצְטָה..."

און וווען חיים אָזָא אַהֲיִים גַּעֲקָומָעָשָׁט יִן גַּעֲבְּלִיבָן פֿאָרְצְּוּוֹיְפָּלָט לעַבְּן סְעוּוַעַן, מיט מִידָּע הענט, אויסגעלָאַשְׁעָנָע בְּלִיקָּן אַן אָרְאָפְּגָּעָלָאָזְטָן קָאָפָּ, האט אִים סְעוּוַיךְ מְבִינְיָש באָטְרָאָכָט פֿוֹן אָלָע וַיְיָתָן. סְהָאָט אִים דְּרָעְמָאָנָט אַן זִיְּ אַיגְעָנָעָם אַנְהָוִיב אַן מיט שְׂטִילָעָר רָוָגָה בַּיּוֹלָעָך אָרוֹיסְגָּעָרָעָדָט:

— "זואס האסטו געקלערט חיים, אועס פאלט דא 'מן' פון הימל? מען טראגט אקעגן מליאגען אויף גאלדענע טאצען... געדולד, ברודערקע, מען קען איבערנאנט נישט ווערטן דאס, אויף וועלכֶן מיר האבן דא געהארעווועט דרייסיקער יארן? יאָן יאָן — אַיר דָּאָרְפְּט דָּאָס קִינְס נִשְׁתְּ פָּאָרְגּוּסְן..."

* * *

זינט יענען טאג, האט חיים שווין געוואסט, אוז פאר אים און נאָך אַעלכֶע — יורדימ, מיט גהינומיס אין די הערצעה, גאָז-אויזונס אין די מחשבות, אַיּו נישט פֿאָראָן קִין בעסער ווינקעלע, ווי נאָר דָּאָרְטָן, וואֹז זַי וועלְן אויך קענען אַדרְיסְטָן זָג טאג: — "סְאַיּו אָונְדְּצָעָר עַרד" — דָּאָרְטָן אַיּו זַיְעָר מְקוּם מְקֻלָּת...
אַ דְּעַצְּדִירְטָעָר אַיּו חִים שְׂטִין גַּעֲבְּלִיבָן לְעַבְּן זַיְן פָּאָרְטְּרוּיְעָרָטָע חַנְּהַלְעָ, אַרְיִינְ-
גַּעֲרָעָדָט אַיּו אַיר צָאָרְטָן פְּנִים:
— "חַנְּהַשְׁיָהָי, מִיר פָּאָרְפָּאָקָן צְוִירִיק דָּעָר בָּאָבָעָס קְוּפָּעָרָט, אויף רַעְלָעָה, סְאַיּוֹנִי"
צַיְעָז וואָס מִיר האָבָן גַּעֲרָאָטְוּוּעָט פָּוֹן טְרַעְבְּלִינְקָעָר גַּהְינְוּם... לְאַמְּרִיר עַס צְוִירִיק פִּירָן צַיְעָם..."

חַנְּהַלְעָס קָאָפֶן אַיּוֹ פְּרִידִיק אַ פָּאָל גַּעֲטָאָן אויף חִיםִּים בְּרוֹסֶט אַוְן אַזְוִי-אָ צַוְּוִישָׁן
אַ הוֹיכָן כְּלִיפָּן אַוְן אַ שְׁטִילָן לְאָך, גַּעֲשְׁטִיקָט אַיּוֹ טְרָעָרְן אַרְוִיסְגָּעָרְדָּט:
— "מִילָּא אַיּוֹ, יַאֲקָ אַיּוֹ, אָבָּעָס צְוִירִיק דָּעָר דָּאָרְטְּיקָעָר 'סְטָאָדָאַלְעָ', אַבָּעָר דִּי
שְׁנִיעָקִים, אַלְשָׁן דָּאָךְ קְרִיךְ צַוְּ דָּעָר דָּאָרְטְּיקָעָר 'סְטָאָדָאַלְעָ', טָאָ לְאַמְּרִיר זַיְן פִּירָן צַוְּ
זַיְעָר וּוּלְטָן..."

חִים אַיּוֹ שְׂטִין גַּעֲבְּלִיבָן לְעַבְּן זַיְן בְּרוֹדָעָר סְעוּוּעָק, מִיט אַבְּיסָל גַּעֲוָנְקָעָנָעָם
קָאָפֶן: — "פְּאָרְשְׁטִי מִין, בְּרוֹדָעָר, גַּעֲוָעָן אָ טְעוּת, אָ חַלוּם, כִּמְיַין, כִּזְוִילְלָה..."
סְעוּוּעָק האָט אַיּוֹ אַיבְּעָרְגָּעָשְׁלָאָגָן: — "פְּלִוְיְדָעָר נִשְׁתְּ, דְּרִיְיָה מִיט דָּעָר צְוָנָגָה
זָגָן קְלָאָר, וּוְלִסְטָה אויף צְוִירִיקָה נָוָה, כִּיעַל גַּעֲבָן, גַּעֲבָן, אַבְּיִ פְּטוּרָה אָן עַסְקָה" — אַוְן טָאָקָע
פְּרִיעָר אַפְּגָעָאָטְעָמָט: גַּעֲפְּטָרִיט אָ צְרוֹה פָּוֹן קָאָפֶן... בְּרוֹדָ שְׁפְּטְרִינוֹ..."

* * *

אויף דער זעלבער שיף, וויגן זיך צוריק אויף די שומענדיקע ים-כוואלייעס... — זע נאר, זע, חנה'לע" — שריטט פלאצ'ים חיים אויס מיט גראיס שמחה: — "גיב נאר א קוק אין יענען ווינקעלע, מיר זאלן ביידעאזי לעבן ווי סאייז — זORTH — אה שלום עליכם זORTH, וואס עפֿעַס אָזָא זוּעַרְעָז מִנְעָז? האסט געמיינט דיין שועעטער ווועט דיר אָפְשָׁרִיבָּן אַרְעָז מַאֲיָנְטָקָעָס?"... טע אויגן, טוט א שטילן ברום: — "קוקסט אָן מִינְעָז פְּלִיאָמָעָס אָונְטָעָגָעָה אָקָע... זיי אַיבָּעָגָעָלָאָז — גַּרְעָסָעָרָע..."

פלוצ'ים דערנוונטערט זיך ברוך, אויך איצטער שפֿילְט זיך ווינט מיט זיין געקרויו-טער טשופֿרְינָע אָז מיט קומָט אַהֲרָבָן גַּעֲפִילְסְטָעָר, גַּעֲרָעָט זִיטִיקָה: — זיי ווועלן אנדוֹן קִינְמָאָל נִישְׁתְּקָעָנָע פָּרֶשְׁתִּין, זיך אַרְמָגְעָרְגָּט מיט גָּאנְץ קָהָל... אָז אַיבָּס אַיז מיר שווין יא באַשְׁעָרט, אָז עַרְגָּעָז זָאָל מֵיר כָּפּוֹן די באַלְיעָרָע, זָאָל שווין בעסעד זיין אויף אַיגָּעָנָע רַעַד..."

דער אַינְטָעָלִיגָּעָנְטָעָר שְׂמוֹאָל לִיגְט ווּידָעָר אַוְסָגָעָצָוִיגָּן אויף אָן אַגְּלָעָן-שְׁטוֹלָן. זִינְעָז טָאַטָּוָרְטָע נָוָעָרָן לִיְיכְּטָן אָזָא קָלָאָרְקִיָּת, גָּלִיךְ מַעַן ווּאָלָט זיך נָאָר-וָאָס מיט פִּיעָר אַוְיְגָעָבָרָעָנָט... שְׂמָאָל מִיט זִין פָּרָטְרָאָכְּטָן בְּלִיק אָזָא קָאָרְגָּעָרְיָד קָקָט אָזָס, גָּלִיךְ עַר ווּאָלָט נָאָך זִינְט דָּעָמָלָט נִיט פָּרָלָאָזָט די שִׁיף... אָז אָז חַיִּים טוט אִים אַפְּרָעָג אויף דער "מִילְיאָנְדָרְשָׁעָז" אַין אַוְרוֹגָוֹוִי, טוט עַר אַפְּרָבִיס זִינְעָז דִּינְעָז לִיפְּוֹן אָז בְּלִיבְּטָט צְוִירָקְטָלְגָּעָז לִיגְט אַין פָּרָעָקְשָׁנְטָעָר שְׂוִוְיָגְעָנִיש..."

פָּוֹן אַ ווִינְקָל רָוקְט זיך אַרְוִיס די דָאָרָע יַדְעָנָע, אַ קָּרוּמָעָר שְׁטָרָאָל פָּוֹן אַ נָּאָכְּטָן-לְאָמָּפְּ מָאָכְּט אִיר אַוְיסָקָוּק, ווי אַ "סְטָרָאַשְׁיָדָלָע": — "צְחָאָצָע גִּיפְּנָעָן די קָרוּבִּים — צְחָאָצָע גַּעֲפִינְעָן?"

פָּוֹנְגָּעָם צְוִוְיָיטָן ווִינְקָל באַוְיִוְיטָן זיך די מִיט די ווּוִיסְעָה הענטָה, טוט אִיר אַן עַנְטָפָעָר אַין פְּנִים אַרְיִין: — "יְאָ מִהְאָצָע גִּיפְּנָעָן, נָו אַבִּי מִהְאָצָע..." אָז טוט זיך אַ פָּטָש מיט די פִּינְגָּעָר אויף די לִיפְּוֹן, ווי אַיְנָעָרְגָּעָר רָעָדָט: מִשְׁטִינָס גַּעֲזָגָט, וואָס מִיר האָבָן שווין דָאָרָטָן גַּעֲפִינְעָן..."

צָוָם סּוֹף טְשָׁאָפָעָט אַרְוִיס אַין אַ פָּאָר בְּרִיטָע לְאַטְשָׁן יַעַנְעָ מִיטָּן פִּיגָּע-גַּעַול, טוט אַ הוִיכָּן רַוְּךָ:

— "ס/קאצל קומט, אבי מען זעט זעך... כ'האב זי דארטן דאצ'ילט ווי כ'בין גע-
לעגן צוישן א קופע מתיים, זיך קוייס אroiסגעווילט פון זיירער טויטע ליבער האבן
זי זיך אווש פאר רחמנות פאַרשטעלט די אויערָן, נישט געקנט הערן אועלכע גרוילז...
נו, האב איך פאר זי אונטערגעהויבן סקלאַיד, זי צו וויזן די אויסטערבענטע לעכער
איין מײַנע פֿיס, האבן זי זיך באָלד פאַרשטעלט די אויגָן, נישט געקנט צוקוּן אָוָא
אָפְשִׁידְעָנִישׁ... נָאָר, אַיְן אַצְּעֵן מִינְטוֹת אָרוּם האָבָן זי שוֹין אלָעָ גַּעֲנָאַשׁ בְּיִם צַוְּגָרִיטָן
טִישׁ, פָּעַטָּע פְּלָאַדְּינָס מִיט זִיסֶּעָ לְעַקְעַכְּרָעָ..." כאַ-כאַ, כאַ...

דעָר אַיְנְצִיקָּעָר ווֹאָס האָט גַּעֲפָעַלְטָ צָוָם רִימָל, אַיְן גַּעֲוֹעָן דָּעָר פָּאַרְטָעַמְפְּטָעָר
אוֹרְדִּישׁ, יַעֲנָעָר בְּלָאָנוֹשָׁעָט נָאָךְ צוֹוִישׁן יִמִּים אָוָן יִשְׂוָּבָה אָוָן ווּעַט שָׂוִּין מִסְתְּמָא אָוָיָּפָרָן
עַנְדִּיקָּן אָן אַיְנְזָאָמָּעָר עַרְגָּעָן אַונְטָעָר אָ פְּלוּיָּטָן...

ס'איַן ערְבָּ טָאגָ. עַולְמָ שְׁטִיטָ אַיְפָּן דָּעָק, אַיְן אַמְּגָעְדוֹלְדִּיק, גַּלְיִיךְ מַעַן ווּאָלָט
עַרְשָׁט אִיצְּטָ צָוָם עַרְשָׁטָן מָאָל גַּעֲפָאָרָן אָיָן הַיְלִיקָּן לְאָנְדָּ אַרְיָין...
אָיָן הַאֲרִיאָוָנָט צִינְדָּט זִיךְ אָן אַשְׁטִיקָה הַיָּילָל:

— "עוֹלָם", שְׁרִיְּטָ אַוִּיס חַיִּים מִיט באֲגִיסְטָעָרָנוּגָּ — "עַס טָאגָט אָיָן יִשְׁرָאֵל" —
"עַס טָאגָט, עַס טָאגָט" — כָּאָפָן אלָעָ אַונְטָעָר אָוָן אַיְדָעָר זִיךְ קָוָקָן זִיךְ רַעַכְתָּ אָרוּם, אָיָן
גַּלְיִיךְ זִיךְ ווּאָלָטָן צְוֹזָאָמָעָן מִיט די רַאֲזְדָּגְרָיוּעָ ווּאָלְקָנָס אַשְׁוּוּם גַּעַטָּאָן אָיָן צַעְלִיכְטִיקָּטָן
מָאָרָגָן אַרְיָין...

עַרְשָׁט בְּיִם אַנְקָוּמָעָן אָיָן חִיפָּה, האָבָן זִיךְ אלָעָ גַּעֲנָוָמָעָן שְׁטִיפָּן, יַאֲגָן, אַיְילָן, אַיְיָ
נָעָר אַיְוּבָרָן אַנְדָּעָרָן אַרְיְבָעָרְגָּעָשְׁפָּרְגָּעָן, גַּלְיִיךְ זִיךְ ווּאָלָטָן מָוָרָא גַּעַהָאָט, אָוָעָפָעָס
אַ מְשֻׁכָּל קָעָן זִיךְ נָאָךְ צְוָרִיךְ פָּאַרְשָׁפָאָרָן דָּעָם ווּעָגָן... עַרְשָׁט בְּיִם אַוִּיסְטִיכָּגָן, האָבָן
זִיךְ אלָעָ אַ פָּעָסָטָן שְׁטָעָל גַּעַטָּאָן פְּרִידְיִיקָּעָ טְרִיטָ אַוִּיףָ זְוִינִיקָּן בָּאָדָן אָוָן גַּעַפְּילָטָן, וּזִיעָעָ
רעָ מִידָּעָ, אַוִּיסְגָּעָוָן אַנְדָּעָרָטָעָ פִּסְצָעָוָשָׁן זִיךְ הִיָּסָטָן מִיט דָּעָר אַוִּיפָּגָעָוָאַכְּטָעָר אַרְצָן
יִשְׁרָאֵל עָרָד...

פון זעלבן מחבר :

“קראשניק ריא” – 1953
בימ גعروיש פון אטלאנטיך – 1957
דריינן דערצ'ילונגען – 1961